

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

59. aastakäik

19. august 2016

Sisukord

I Resolutsioonid, soovitused ja arvamused

ARVAMUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

komitee täiskogu 517. istungjärk 25.–26. mail 2016

2016/C 303/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Omamaine süsi ELi energiaalases üleminekus” (omaalgatuslik arvamus)	1
2016/C 303/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale” (omaalgatuslik arvamus)	10
2016/C 303/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates” (omaalgatuslik arvamus)	17
2016/C 303/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Innovatsioon uute ärimudelite hoogustajana” (ettevalmistav arvamus)	28
2016/C 303/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühistarbimine ja iseregulatsioon” (ettevalmistav arvamus)	36
2016/C 303/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm (REFIT)” (ettevalmistav arvamus)	45
2016/C 303/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Töösuhete olemuse muutus ja mõju äraelamist võimaldava töötasu säilitamisele ning tehnoloogiaarengu mõju sotsiaalkindlustussüsteemile ja tööõigusele” (ettevalmistav arvamus)	54

2016/C 303/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutlikumad toidusüsteemid” (ettevalmistav arvamus)	64
2016/C 303/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum” (ettevalmistav arvamus)	73

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

komitee täiskogu 517. istungjärg 25.–26. mail 2016

2016/C 303/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Euroopa standardimist käsitlev liidu igaaastane töökava 2016. aastaks” [COM(2015) 686 final]	81
2016/C 303/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta” [COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)]	86
2016/C 303/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse teatavaid kuupäevi direktiivis 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta” [COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)] ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse teatavaid kuupäevi määruses (EL) nr 600/2014 finantsinstrumentide turgude kohta, määruses (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi, ja määruses (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaperite keskdepositooriume” [COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)] . .	91
2016/C 303/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Investeeringute loomise ja majanduskasvu elavdamise: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide panuse maksimeerimine” [COM(2015) 639 final]	94
2016/C 303/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta seoses toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuetega” [COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)]	103
2016/C 303/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 768/2005, millega moodustatakse Ühenduse Kalanduskontrolli Agentuur” [COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)] ja „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet ning Euroopa välispiiride tõhus haldamine” [COM(2015) 673 final] ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2007/2004, määrus (EÜ) nr 863/2007 ja nõukogu otsus 2005/267/EÜ” [COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)]	109

2016/C 303/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse välispüügilaevastike jätkusuutlikku majandamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1006/2008” [COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)]	116
2016/C 303/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008” [COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)]	122
2016/C 303/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus sagedusala 470–790 MHz kasutamise kohta liidus” [COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)]	127
2016/C 303/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi edasised suhted AKV riikide rühmaga” . .	131
2016/C 303/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa naabruspoliitika ülevaade”” [JOIN(2015) 50 final]	138
2016/C 303/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 258/2014, millega luuakse liidu programm, toetamaks teatavaid tegevusi finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas aastatel 2014–2020” [COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]	147
2016/C 303/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EL) nr 1306/2013 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2016. kalendriaastaks” [COM(2016) 159 final – 2016/0086 COD]	148

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 517. ISTUNGJÄRK 25.–26. MAIL 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Omamaine süsi ELi energiaalases üleminekus”

(omaalgatuslik arvamus)

(2016/C 303/01)

Pearaportöör: Dumitru FORNEA

Kaas-pearaportöör: Renata EISENVORTOVÁ

19. veebruaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Omamaise kivi- ja pruunsöe panus ELi energiajulgeolekusse”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 5. novembril 2015.

Juhatuse koosolekul 24. mail 2016 otsustati muuta arvamuse pealkirja järgmiselt:

„Omamaine süsi ELi energiaalases üleminekus”.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 139, vastu hääletas 17, erapooletuks jäi 54.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 **Energiaalase ülemineku ajal, vähese CO₂-heitega majanduse poole liikudes** seisab ELil ees põhjalike tehnoloogiliste, majanduslike ja sotsiaalsete muutuste aeg, mis mõjutab paljusid energiasektoreid, sh söetööstust ja seega ELi söekaevanduspiirkondi.

1.2 Mõnes liikmesriigis on **omamaine kivi- ja pruunsüsi elektri- ja soojusenergia tootmiseks jätkuvalt olulised**. Nad annavad panuse **turvalisse ja taskukohasesse energiavarustusse, majanduslikku konkurentsivõimesse** ja täidavad **energiasüsteemis** nii tehniliselt kui ka majanduslikult **tasakaalustavat rolli**.

1.3 Ent praegu tegutsevad **sõekaevanduspiirkonnad peavad valmistuma söetootmise järkjärguliseks lõpetamiseks**, et täita ELi energia- ja kliimapoliitika otsuseid fossiilkütuste kasutamise kohta, või majanduslikel põhjustel.

1.4 Praegu söest sõltuvate piirkondade tulevik ja nende tulevased elutingimused tuleb hõlmata **tulevikukavadesse, mis katavad kaks põlvkonda**, st 25–50 aastat. Sõe kasutamise järkjärguline lõpetamine energia tootmiseks ei tohi tuua kaasa nende piirkondade stagneerumist. Arvestades nende piirkondade majanduslikku ja sotsiaalset potentsiaali, tuleb nad kaasata ka ELi energia- ja kliimapoliitika rakendamisse. Nende piirkondade säästev areng tuleb saavutada poliitilise, kodaniku- ja sotsiaaldialoogi tagamise abil, mis peab kindlustama üleminekukavade olemasolu riigi, tööstuse ja ettevõtjate tasandil.

1.5 Selleks et tagada sõekaevanduspiirkondade energiapuudusele, konkurentsivõimeline tööstus, keskkonnakaitse, kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise kohustuste täitmine ja sotsiaalne ühtekuuluvus, soovib komitee koostada **söetootmisest sõltuvate piirkondade ja kogukondade ülemineku toetuskava** eesmärgiga käsitleda söetööstuse restruktureerimise küsimusi energiaalase ülemineku ajal viisil, mis aitaks sõekaevanduspiirkondadel muutustega kohaneda.

1.6 Kõnealuse toetuskava võiks välja töötada nõuanderühm koostöös Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendiga. Nõuanderühma liikmed peaksid olema kaevanduspiirkondade, ametiühingute, valitsusväliste organisatsioonide, teadus- ja arendustegevuse ringkondade ja söetööstuse esindajad.

1.7 **Toetuskava peaks põhinema kolmel sambal:** i) poliitiline, kodaniku- ja sotsiaaldialoog; ii) majandus-, sotsiaalsed ja keskkonnainvesteeringud ja iii) investeeringud haridusse, koolitusse, teadus- ja arendustegevusse, innovatsiooni ja kultuuri.

1.8 Toetuskava peaks **julgustama piirkondi muutuma**, innustama uuenduslikku arengut, säilitama investeerimise atraktiivsuse ning looma uusi võimalusi tööhõiveks ja inimväärseks eluks. Kõnealuses üleminekuprotsessis tuleb täies ulatuses ära kasutada kaevanduspiirkondade oskusteave ja potentsiaal.

1.9 **Piirkondlikud omavalitsused, liikmesriikide valitsused ja ELi institutsioonid peavad kõik tegelema** energiaalase ülemineku ja sellega seotud restruktureerimisega sõekaevanduspiirkondades.

1.10 **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ja Euroopa Regioonide Komiteel on vajalikud kogemused, et olla sellesse protsessi kaasatud** nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil. Samuti saavad nad pakkuda tõhusat poliitilise, kodaniku- ja sotsiaaldialoogi raamistikku, mis on vajalik sõekaevanduspiirkondade elanikega konsulteerimiseks.

1.11 ELi sõekaevanduspiirkondade üks peamisi muresid seoses energiaalase ülemineku on **asjakohase institutsioonilise ja poliitilise raamistiku olemasolu, mis võib hoogustada** eelseisvatel aastatel vajalikke **avaliku ja erasektori investeeringuid**.

2. ELi energiaalane üleminek

2.1 Viimasel kümnendil on **ELi energiasüsteem teinud läbi suuri muutusi**. EL on teel vähese CO₂-heitega majanduse poole ja liigub oma eesmärkide suunas kasvuhoonegaaside heite, energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate valdkonnas, et saavutada ELi 20-20-20 eesmärgid. 2014. aastal kiitis EL heaks 2030. aasta kliima- ja energiarahvastiku, milles seatakse eesmärgiks saavutada kasvuhoonegaaside heite vähendamine 40 %, taastuenergia 27 %-line osakaal ja 27 %-line energiakokkuhoid. Need keskpika perioodi eesmärgid aitavad ELil saavutada pikaajalist eesmärki vähendada 2050. aastaks kasvuhoonegaaside heidet 80–95 %.

2.2 Seega on ELi energiasüsteem **jätmas seljataha ajajärku, mil valitsesid fossiilkütused** ja energiat toodeti suurtes kesksetes elektrijaamades, ning liikumas energiatootmisele taastuvatest energiaallikatest ja detsentraliseeritud elektrijaamades, maksimeerides suuremast energiatõhususest ja paremast energianõudluse juhtimisest tulenevaid võimalusi.

2.3 Energiaalane üleminek ja ELi ambitsioonikas kliimapoliitika said tugevat toetust **energialiidu** projekti raames ning neid propageeriti innukalt **Pariisi lepingu** järgselt, mis saadab selge sõnumi, et heitkoguseid tuleb piisaval määral vähendada, et hoida ülemaailmne keskmine temperatuuritõus sajandi lõpuks alla 2 °C.

2.4 Kliima tasakaalustamiseks on **vaja teha kaugeleulatuvaid muutusi** kõigi majandussektorite energiasüsteemides ⁽¹⁾

2.5 Energiaalane üleminek hõlmab **tehnoloogilisi, teadusalaseid, sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnavalaseid aspekte** ning on selge, et eraisikuid ja kogukondi tuleb aktiivsemalt kaasata. Kõnealune protsess nõuab erilist keskendumist teadus- ja arendustegevusele, kuna sellega kaasnevad uued väljakutsed energiasüsteemile ja tööstussektoritele, mis peavad olukorrale reageerima ja sellega kohanema.

3. Süsi ja söetööstus Euroopas

3.1 **Söetööstus** on üks neid sektoreid, mida **energiaalane üleminek sügavalt mõjutab**. Sadade aastate vältel on süsi olnud Euroopa ja maailma tööstusliku ja ühiskondliku arengu keskpunkt. Ka Euroopa Liit ise loodi poliitilise tahte aktina koondada kuue asutajaliikmesriigi söe- ja terasetööstuse tootmisvahendid ⁽²⁾.

3.2 Praegused **mured keskkonnakaitse, kliimamuutuste ja inimeste tervise pärast** ⁽³⁾ on toonud kaasa rea poliitilisi ja ühiskondlikke lähenemisviise, mis seavad küsimuse alla vajaduse jätkata söe ja teiste fossiilkütuste kasutamist elektri- ja soojusenergia tootmiseks.

3.3 Selle uue poliitilise lähenemisviisi valguses **näivad söe päevad olevat loetud** vaatamata sellele, et praegu toodetakse ikka veel enam kui neljandik ELi elektrist 280 söekütütel töötavas elektrijaamas, mis asuvad 22 riigis. Söeenergiat ei kasutata vaid kuus riiki: Küpros, Eesti, Läti, Leedu, Luksemburg ja Malta ⁽⁴⁾.

3.4 Kui mõtte kõrvaldada süsi järk-järgult energiaallikate jaotusest näib olevat üldiselt aktsepteeritud neis liikmesriikides, kus omamaise söe ressursse ei kasutata, siis ei saa sama öelda ELi **söekaevanduspiirkondade** kohta, kus söesektor annab töötajatele 240 000 otsest töökohta. Kui arvestada ka töökohti kaevandusseadmete tööstuses, muid töökohti tarnahelas ja kaudseid töökohti, siis on söetööstusega seotud kokku ligikaudu **üks miljon töökohta**, paljud neist piirkondades, kus muid töövõimalusi eriti ei ole ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ 2015. aastal nõustusid G7 riigid, et selle sajandi jooksul tuleb maailmamajandus muuta CO₂-heitest täiesti vabaks ja seetõttu peab 2050. aastaks aset leidma energiasektorite ümberkujundamine.

⁽²⁾ Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamisleping allkirjastati 1951. aastal Pariisis ja see koondas Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia ja Beneluxi riigid ühendusse, mille eesmärk oli korraldada söe ja terase vaba liikumine ja tagada vaba juurdepääs tootmisallikatele. See leping on nüüdsete institutsioonide lähtepunkt.

⁽³⁾ <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/eur8-5-billion-in-health-costs>.

⁽⁴⁾ Greenpeace'i raport „End of an Era: Why every European country needs a coal phase-out plan“.

⁽⁵⁾ EURACOAL (2013) „Coal industry across Europe“, lk 20.

3.5 Kivisütt kaevandatakse **kuues liikmesriigis**: Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Poola, Rumeenia, Hispaania ja Ühendkuningriik. Elektri tootmisel kasutab pruunsütt kui konkurentsivõimelist kütust kümme liikmesriiki: Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia ja Hispaania.

3.6 Neis riikides on **omamaisel kivi- ja pruunsöel** oluline roll **varustuskindluses**, aidates seega saavutada ELi energiapoliitika eesmärgi ja **vähendada suurt impordisõltuvust**. Nagu on märgitud Euroopa energiapoliitika strateegias⁽⁶⁾, on ELi energiapoliitika arve enam kui 1 miljard eurot päevas. 2013. aastal oli koguarve umbes 400 miljardit eurot, st enam kui viiendik ELi koguimpordist. Importida oli vaja 90 % toornaftast, 66 % maagaasist, 42 % tahkekütusest ja 40 % tuumakütusest. Suuremahulise omamaise söe tootmisega ELi liikmesriikides, nt Saksamaal ja Tšehhi Vabariigis, toodetakse umbes 50 % elektrist söeküttega töötavates elektrijaamades. Poolas ületab see osakaal 80 %.

3.7 Lisaks elektritootmisele on söel **palju muid kasutusalasid**. Sütt kasutatakse tsemenditootmises ja seda on võimalik muundada vedelkütuseks. Muud söe peamised kasutajad on terase rafineerimistehased, paberitootjad, keemia- ja farmaatsiatööstus ja toiduainetööstus.

3.8 Samuti on süsi oluline koostisaine **eritoodetes**, nagu näiteks filtrites kasutatav aktiivsüsi või lennundus- ja kosmose- ja tsiviilõhus, sõjandussektoris jne kasutatav süsinikkiud. Olemas on tööstuslikud protsessid tööstusele vajalike sünteetiliste kütuste ja põhikemikaalide, nt metanooli tootmiseks. Metanoolist on võimalik toota rida naftakeemiasaadusi, mida praegu toodetakse muudest fossiilkütustest.

3.9 Selleks et saavutada vastupanuvõimelise energialiidu eesmärki koos tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitikaga, peavad ELi energiasektorid tegutsema tõsiselt ja jõuliselt vajaliku energiaalase ülemineku nimel. Söetööstus peab keskenduma **söe tõhusamale ja puhtamale kasutusele ja arendama välja söe alternatiivseid kasutusviise**. Seepärast peaks EL eraldama vajalikud rahalised vahendid söekeemia valdkonna teadus- ja arendustegevusele.

4. Söe vähem kahjuliku ja tõhusama kasutuse meetmed

4.1 Isegi kui ELis loodetakse **tulevikus jõuda söe järkjärgulise kasutusest kõrvaldamiseni**, siis paljudes riikides ja kaevanduspiirkondades jääb süsi mõne eelseisva aastakümne vältel siiski kasutusele. Lissaboni lepingu järgi on liikmesriikidel õigus kasutada oma energiaressursse ja määrata oma energiaallikate jaotus, võttes arvesse, et energiatootmisele ei tohi ette näha toetusi ja pidades silmas kõiki kliimamuutustega seotud kohustusi. Siiski peab söetööstus vastama käimasolevale energiaalasele üleminekule, **vähese CO₂-heitega majanduse poole** liikumisele ja eeskätt dekarboniseerimise eesmärgile, rakendades kõiki kättesaadavaid meetmeid ja tehnoloogiaid, et söe kasutamine oleks vähem kahjulik ja tõhusam. Sellega seoses tasub mainida mitmeid kasulikke ja end tõestanud vahendeid: tõhususe suurendamine, paindlikkus ja koostootmine.

4.2 Kuna elektri tootmine moodustab söe kasutamisest suurima osa, siis on **suurem tõhusus** oluline vahend, et saavutada söe vähem saastet tekitav kasutamine. Suure tõhususe korral saab igast tonnist söest toota rohkem elektrit ja CO₂-heidet on võimalik vähendada 30 % või enam. Häid näiteid suure tõhususega söeküttega töötavate elektrijaamade kohta võib leida Saksamaal, kus elektrijaamad töötavad optimeeritud süsteemide tehnoloogial. Need söeküttega töötavad elektrijaamad on ka väga **paindlikud** ja nende tootmismahtu on võimalik kiiresti suurendada või vähendada, toetades nii kõikevõimelisi taastuvenergia allikaid.

⁽⁶⁾ COM(2014) 0330 final, 28.5.2014.

4.3 **Koostootmine (soojus- ja elektrienergia koostootmine)** on tõhus ja mõjus elektritootmise vorm, mis pakub märkimisväärseid eeliseid nii energia kui ka keskkonna aspektist. Tavapärased elektrijaamad paiskavad keskkonda heitsoojust. Koostootmisjaamad koguvad selle soojuse kokku ja kasutavad ära, mistõttu nende kütusekasutus on tõhusam. EL toodab praegu 11,7 % oma elektrist koostootmisjaamades⁽⁷⁾.

4.4 Keskpikas perspektiivis on lootus, et **süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine** võib aidata kaasa majanduse dekarboniseerimisele. Praeguseid protsesse tuleb ulatuslikult parandada, taristut ja ladustamist tuleb optimeerida ja enne, kui võetakse meetmeid süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise nõudmiseks, peab olema selge selle elektri konkurentsivõime, mida toodetak sөөkütteil töötavates elektrijaamades, kus toimub süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine. Läbi tuleb viia kulude-tulude ja keskkonnamõju analüüs.

4.5 Kui käsitletakse sөөe tõhusamat ja vähem saastavat kasutust, tuleks mainida ka sөөe alternatiivseid kasutusviise, nt **sөөe veeldamine**. Sütt saab muundada vedelkütusteks (bensiin, diisli- ja reaktiivkütus) ning valmistada sellest naftakeemia-saadusi. Tehnoloogiad on välja arendatud, kuid arvestada tuleb investeeingu- ja tegevuskuludega.

5. Euroopa sөөekaevanduspiirkonnad ja nende tulevik

5.1 Euroopa sөөekaevanduspiirkondade olukord

5.1.1 **Sөөekaevanduspiirkonnad** on traditsioonilised tööstuspiirkonnad, kus industrialiseerimine oli seotud kohalike maavarade kasutamisega. Seepärast on need piirkonnad **ajalooliselt seotud traditsiooniliste majandussektoritega**, kus suur roll on raskemetallurgiatööstusel, keemiatööstusel ja energiasektoril. Kõnealused sektorid ja neis tegutsevad ettevõtjad on olnud viimastel aastatel mõjutatud kiiretest muutustest väliskeskkonnas (turutingimused, konkurents, tarbijad, tehnoloogiad) ja põhjapanevatest sisestest muutustest (omanike vahetumine, omanike eesmärgid, kapitalibaasi tugevus).

5.1.2 Lisaks suurtele muutustele on aset leidnud mõne traditsioonilise tööstusharu stagneerumine, piirkonnast taandumine või isegi järkjärguline kõrvaldamine. Mõnes piirkonnas ei ole Euroopa süsi suutnud konkureerida imporditud sөөe või muude fossiilsete energiaallikatega, mis on põhjustanud sөөekaevandamise märkimisäärset vähenemist. Näiteks tootis Ühendkuningriik 100 aastat tagasi umbes 300 miljonit tonni sütt aastas ja andis tööd rohkem kui miljonile kaevurile. Deindustrialiseerimine on põhjustanud töökohtade kadumist, ent **siiski on sөөekaevandusettevõtjad jäänud paljudes piirkondades suurimateks tööandjateks**. Seepärast on sөөettevõtjate tegevuse järkjärgulisel vähendamisel või täielikul peatamisel nende piirkondade jaoks tõsised tagajärjed. Olukord on avaldanud suurt mõju kaevandusettevõtjatega seotud väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele.

5.1.3 Paljudes riikides on sөөekaevanduspiirkondadele iseloomulik riigi keskmisest kõrgem **töötuse määr** ja **pikaajaline töötus**. Seepärast on töötuks jäänud kaevuritel raske leida uusi töövõimalusi. Seega on üha süvenemas **vaesus, stagneerumine ja elatustaseme halvenemine ning suurenenas sөөtsiaalselt tõrjutud piirkondade ja inimeste hulk**.

5.1.4 **Põhiprobleem, mida töötuse määra suurenemine põhjustab, on tööturu nõudluse ja pakkumise tasakaalustamatus**. Teisisõnu on vastukaaluks töötuse kõrgele määrale väga selge nõudlus töötajate järele, kuid nõudlus on oskuste järele, mis vastavad tööturu nõudmistele. Valdavalt käeliste oskustega **endiste kaevurite haridusprofiil** ei vasta täielikult tööturu vajadustele ei professionaalsest (kvalifikatsioon) ega isiklikust (motivatsioon) aspektist. Kui kaevanduse sulgemisega jääb töötuks suur hulk kaevureid, kaob praktiliselt üleöö väga palju töökohti ja see võib tekitada kogukonnas suure šoki.

⁽⁷⁾ Eurostati andmed 2013; avaldatud 2015.

5.1.5 Kaevandustöötajatel on ka palju **väiksem ettevõtlusvaim ja vähe tahet alustada ettevõtlustegevust**. Neil puudub entusiasm iseseisva ettevõtluse suhtes, sest nad on olnud pikka aega suurte ja mõjukate kaevandusettevõtjate mõjuväljas, kes on kujundanud oma inimeste hulgas töötaja mentaliteeti, sh soovimatust võtta riske. Ent seda suundumust võib täheldada ka üldisemalt. Isegi üliõpilased eelistaksid asuda pärast lõpetamist palgatööle.

5.1.6 Sageli halvendab olukorda lootustandvate töökohtade ja karjääriväljavaadete puudus, **vähem soodsad tingimused iseseisva ettevõtlusega tegelemisel, madalad elukvaliteedi näitajad ja standarditele mittevastavad innovatsioonitulemused**, mis on seotud teadus-, uurimis- ja arendustegevuse nõrgema rolliga. **Mitte igal pool ei ole avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse suutlikkus piisavalt välja arendatud ning teadmiste ja rakenduste ülekandmine ettevõtlussektorile ei toimi kuigi hästi**. Neil põhjustel on ka majanduslikud muutused raskemad ja keerulisemad ning mitte kõigil juhtudel edukad.

5.2 Restruktureerimisprobleemid söekaevanduspiirkondades

5.2.1 Sütt tootvates liikmesriikides on **restruktureerimine toimunud sageli vastusena kriisile**, võtmata piisavaid poliitilisi kohustusi. Sel on olnud negatiivne mõju kaevanduskogukondade elanike elukvaliteedile. Söetootmise vähendamine võib alati suurendada tööpuudust, eriti kaevanduspiirkondades, kus leiab aset pikaajaline struktuuriline allakäik. Paljud endised kaevurid ja kaevandamisega seotud ettevõtete töötajad on silmitsi pikaajalise ja sageli püsiva töötusega, mis süvendab vaesust veelgi.

5.2.2 Väheste eranditega on **Euroopa ja riigi tasandi asjaomased asutused ajanud kliimameetmete oodatava mõju osas söekaevandustööstusele paraku nõrka jaanalinupoliitikat**, vältides mis tahes asjakohaseid kodaniku- ja sotsiaaldialooge kaevanduskogukondade töötajate ja inimestega. Mäletades varasemaid restruktureerimisi, mis viidi ellu populistlike poliitiliste lubaduste ajal ja millega lõpuks ei kaasnenud konkreetseid meetmeid asjaomaste kogukondade majanduse ümberkorraldamiseks, on töötajate umbusaldus selles suhtes, et ametkonnad suudavad tõhusalt tegeleda tööstuslike restruktureerimise protsessidega, veelgi suurem.

5.2.3 Samal ajal võib Euroopa ja riikide tasandil täheldada **kaevanduspiirkondade ees seisvate probleemide suhtes vähest empaatiat ja tegeliku mõistmise puudumist**. Arutelu kaevanduse tuleviku üle kliimapolitiika kontekstis kaldutakse liialt politiseerima. Eriti söekaevanduspiirkondades, kus söe kaevandamine ei vaja riigiabi, ent ka neis kaevanduspiirkondades, kus söetööstus on juba läbi tegemas valulikke restruktureerimise protsessi, väldivad poliitikud seda teemat, kuna uuele piirkondlikule profiilile ülemineku meetmed ei taga otsest valijate poolehoidu, on ebapopulaarsed ja nende tulemuste nägemiseks kulub aastakümneid.

5.2.4 Kuna **söe järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise ja kliimamuutuste poliitika vahel on selge seos**, siis peab ühe osa Euroopa kliimaeesmärkide rakendamise poliitikast moodustama **nende piirkondade abistamine, mis kannatavad struktuurimuutuste all**, st söekaevanduspiirkonnad.

5.2.5 **Sageli ei ole kohalikel omavalitsustel ei vajalikku rahalist ega haldussuutlikkust**, et kinnitada projekte ja hallata neid vastavalt Euroopa Komisjoni ja riigiasutuste erinõuetele, mistõttu Euroopa fondid annavad pigem piiratud tulemusi võimaluste ja elukvaliteedi pakkumisel söekaevanduskogukondade inimestele..

5.3 Söekaevanduspiirkondade restruktureerimise tingimused, võimalused ja meetmed

5.3.1 Kaevanduskogukondade õiglase ülemineku⁽⁸⁾ tagamiseks peavad riigi ja Euroopa asutused koostama õigeaegse ja **sihipärase meetmete kava**, et säilitada asjaomaste töötajate inimväärne töötasu ja töökohakindlus; hõlbustada koolitust, oskuste arendamist ja ümberpaigutamist inimväärse töö alternatiividega; austada inimõigusi ja tagada sotsiaalkaitsemeetmed, sh pensionid, et inimesi ülemineku ajal toetada; tagada investeeeringud kogukonna uuendamisse, sh kaevanduste sulgemisse ja kaevanduskohtade maaparandustegevusse, ning energiaalase üleminekuga seotud ehitusse ja teenustesse.

5.3.2 Seepärast vajavad need piirkonnad kiiret **rahalist ja teadusalast abi** mitte ainult selleks, et kujundada välja uus majandus- ja sotsiaalmudel, vaid ka selleks, et ohjata mõistliku aja jooksul mitmeid praeguse ja ajaloolise kaevandustegevusega seotud ohte inimeste tervisele ja keskkonnale. Sealjuures peavad liikmesriikide geoloogiliste uuringute organid ja kaevanduste sulgemise ja taastamise eest vastutavad asutused tegema koostööd, et koguda ja säilitada andmeid maavarade ja kaevanduste kohta ning kaardistada endise kaevandustegevuse, kaevanduste sulgemise ja konserveerimisega seotud peamised ohud.

5.3.3 Praegu kivisööst sõltuvate piirkondade tulevik ja nende tulevased elutingimused tuleb hõlmata **tulevikukavadesse, mis katavad kaks põlvkonda**, st 25–50 aastat. Söe kasutamise järkjärguline lõpetamine energia tootmiseks ei tohi tuua kaasa nende piirkondade stagneerumist. Arvestades nende piirkondade majanduslikku ja sotsiaalset potentsiaali, tuleb nad kaasata ka ELi energia- ja kliimapoliitika rakendamisse. Nende piirkondade säästev areng tuleb saavutada poliitilise, kodaniku- ja sotsiaaldialoogi tagamise abil, mis peab kindlustama üleminekukavade olemasolu riigi, tööstuse ja ettevõtjate tasandil.

5.3.4 Samuti tuleks peatada **atraktiivsuse vähenemine uute välis- ja siseinvestorite jaoks**. Lisaks tööjõu puudulikele oskustele vähendab atraktiivsust ka äripindade jaoks sobivate ja hästi kujundatud alade ja suurte strateegiliste tööstusalade puudus.

5.3.5 Seega ei ole olukord söekaevanduspiirkondades endiste kaevandustöötajate jaoks lihtne. Söekaevanduspiirkondade informeeritud esindajad peaksid pöörduma oma riigi valitsuse poole ja koos peaksid nad **valmistuma söekaevanduspiirkondade restruktureerimiseks ja arendamiseks aegsasti enne söekaevandamise mis tahes kavandatavat vähendamist või järkjärgulist lõpetamist**.

5.3.6 **Piirkondlikud omavalitsused, liikmesriikide valitsused ja ELi institutsioonid peavad kõik tegelema** energiaalase ülemineku ja sellega seotud restruktureerimisega söekaevanduspiirkondades.

5.3.7 Siiski on **söekavanduspiirkondadel märkimisäärne potentsiaal** nii restruktureerimise kui ka arengu osas. Tuleks ette valmistada arengumeetmete kogum, hõlmates teadus- ja arendustegevuse edendamist innovaatilises keskkonnas ning kaasates söekaevanduspiirkondades säilinud traditsioonilisi sektoreid ja samuti uusi laienevaid sektoreid.

5.3.8 Täies ulatuses tuleb ära kasutada söekaevanduspiirkondade olemasolevaid energiataristuid ja kvalifitseeritud tööjõudu ning sealjuures peaks muude toetatavate meetmete hulgas olema ka **avaliku ja erasektori investeeeringute soodustamine**. Olemasolevad ettevõtjad ja teised turuosalejad peavad tegema väga suuri investeeeringuid uutesse tootmisrajatistesse, sh taastuenergia tootmisrajatistesse.

⁽⁸⁾ Euroopa Ametiühingute Keskliit „Frontlines Briefing – Climate justice: Paris and Beyond”, oktoober 2015.

5.3.9 **Toimivusuuringud** võivad näidata, et mõnel söekaevanduspiirkonnal ei ole mitte ainult suur päikese-, tuule- või geotermilise energia tootmise potentsiaal, vaid nad täidavad lihtsamini ka muid roheline energia tehnoloogiatesse investeerimisel ja nende kasutusele võtmisel vajalikke tingimusi: hõlbus juurdepääs uute tootmisrajatiste jaoks vajalikule maale, kõrge kvalifikatsiooniga töötajad või nende tahe ümberõppeks, energiasektori probleemidega kursis olevad kohalikud asutused ja tööstusprojektidega harjunud kohalik kogukond.

5.3.10 Praeguste kaevandusettevõtjate **omanduses või kontsessiooni** all on **märkimisväärsed maa-alad** ja/või sadu kilomeetreid maa-aluseid käike, mida saab kasutada energiaalasel üleminekul. Lisaks on enamikul kaevandusüksustel usaldusväärne ühendus piirkondlike ja riiklike energiatranspordi võrgustikega.

5.3.11 Selleks et hoogustada täiendavaid investeeringuid erasektorist, kellel on võtmeroll, on **Euroopa struktuuri- ja innovatsioonifondid** eraldanud vähemalt 27 miljardit eurot spetsiaalselt investeeringuteks vähese CO₂-heitega majandusse, sh energiatõhususse. ELi vähem arenenud, ülemineku- ja enam arenenud piirkondades tuleb Euroopa Regionaalarengu Fondi riiklikest vahenditest investeerida vastavalt kas 12 %, 15 % või 20 % vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku toetamisele kõigis sektorites. Kui sellisteks investeeringuteks kasutatakse Ühtekuuluvusfondi, siis suureneb osakaal vähem arenenud piirkondade jaoks 15 %-le ⁽⁹⁾.

5.3.12 **Euroopa fondid** saavad kaevanduskogukondi nende majanduse mitmekesistamise ja energiaalase ülemineku jõupingutustes aidata **osaliselt**, ent **valdav osa** majandusarengusse tehtavatest **investeeringutest** tuleb eraldada asjaomase **liikmesriigi avaliku sektori vahenditest või** meelitades liigi uusi **erasektori investeeringuid**.

5.3.13 Meetmete kavandamisel söekaevanduspiirkondade abistamiseks kõnealuses vältimatus energiaalase ülemineku ja majanduse mitmekesistamise protsessis tuleb eelnimetatud aspekte arvesse võtta. Nende piirkondade sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskond ja inimesed üldiselt tuleb kaasata **oma kogukondade uute arenguteede** määratlemisse.

5.3.14 **Söetootmisest sõltuvate piirkondade ja kogukondade ülemineku toetuskava** peaks ergutama piirkondade energiaalast üleminekut, innustama uuenduslikku arengut, säilitama investeerimise atraktiivsuse ning looma uusi võimalusi tööhõiveks ja inimväärseks eluks.

5.3.15 Kõnealuse **toetuskava** võiks **välja töötada nõuanderühm koostöös Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendiga**. Nõuanderühma liikmed peaksid olema kaevanduspiirkondade, ametiühingute, valitsusväliste organisatsioonide, teadus- ja arendustegevuse ringkondade ja söetööstuse esindajad.

5.3.16 Söetootmisest sõltuvate piirkondade ja kogukondade toetuskava peaks põhinema kolmel sambal:

— poliitiline, kodaniku- ja sotsiaaldialoog;

— majandus-, sotsiaalsed ja keskkonnainvesteeringud;

— investeeringud haridusse, koolitusse, teadus- ja arendustegevusse, innovatsiooni ja kultuuri.

5.4 **Söekaevanduspiirkondade oodatav areng**

5.4.1 **Euroopa söekaevanduspiirkondade tulevik kujuneb kahes suunas**. Mõnes söekaevanduspiirkonnas on oodata söetootmise kiiret või isegi järsku järkjärgulist kaotamist, samas kui teistes piirkondades võib tootmine jätkuda mitu aastakümnet.

⁽⁹⁾ „Euroopa energiajulgeoleku strateegia”, COM(2014) 0330 final, 28.5.2014, 3. peatükk, lk 7.

5.4.2 **Esimesel juhul** võib järkjärguline kaotamine olla keerulise majandus- või turuolukorra tagajärg, eriti Euroopa kivisöetööstuse puhul, mis konkureerib väga madalate hindadega söeimportiga. See teeb olukorra väga keeruliseks isegi nende kaevanduste jaoks, mis veel hiljuti olid kasulikud. Mõnes piirkonnas võivad valitsus või ettevõtjad otsustada kaevandused sulgeda kooskõlas Lissaboni lepingu ja ELi liikmesriikide õigusega määrata ise oma energiaallikate jaotus.

5.4.3 Kõnealustes piirkondades oleks kasulik **töötada kiiresti välja sotsiaalprogrammid**, võttes aluseks parimad tavad nendes söetootmisega tegelevates ELi eri riikides, kus söetootmise järkjärguline kaotamine on aset leidnud või kus selleks valmistatakse. Selles kontekstis võib kasulik olla Saksamaa kogemus, kus kavakohaselt lõpetatakse söe kaevandamine 2018. aastal. On ka mitmeid endisi söekaevanduspiirkondi, nt Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Madalmaad ja Belgia, kellel kõigil on väärtuslikke kogemusi.

5.4.4 Piirkondades, kus **söetootmine** jätkub eeldatavasti **pikemat aega**, on oluline keskenduda eeskätt söe **tõhusale ja vähem kahjulikule kasutusele**. Söe kasutamisel elektri tootmiseks jääb prioriteediks heitkoguste vähendamine. ELil on selleks vahendid olemas: heitkogustega kauplemise läbivaadatud süsteem, milles nõutakse süsinikdioksiidiheite nulltaseme saavutamist 2058. aastaks, tööstusheidete direktiiv ja PVT-viitedokument suurte põletusseadmete kohta, mis on peagi valmimas.

5.4.5 Pikema perspektiiviga söekaevanduspiirkondade strateegias on väga olulisel kohal **teadus- ja arendustegevus**: elektrijaamade tõhususe täiendav suurenemine toob kaasa heitkoguste ulatuslikuma vähenemise ja väiksema kütusekulu. Elektrijaamade paindlikkuse suurendamine aitab toetada kõikuvaid taastuvenergia allikaid. Lisaks puhastele söetehnoloogiatele ning CO₂ kasutamisele ja säilitamisele tuleb arvesse võtta söe alternatiivseid kasutusviise.

5.4.6 Ent ka piirkondades, kus söe kaevandamisel on pikemaajalised väljavaated, peab prioriteet olema valmistada söe kaevandamise lõpetamiseks ja söekaevanduspiirkondade restruktureerimiseks.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale”

(omaalgatuslik arvamus)

(2016/C 303/02)

Raportöör: Raymond HENCKS

21. jaanuaril 2016 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 3. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 188, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Pariisi kokkuleppe vastuvõtmist ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul (COP21) ning ELi ja liikmesriikide kavatsetavat riiklikult kindlaks määratud panust, millega võetakse kohustus vähendada Euroopa Liidus kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2030. aastaks vähemalt 40 % ja 2050. aastaks 80–95 % võrreldes 1990. aasta tasemega.

1.2 Samuti kiidab komitee heaks, et see eesmärk tuleb täita ühiselt ning ELi ja liikmesriikide ühisel vastutusel ning et uued kavatsetavad riiklikult kindlaks määratud panused tehakse teatavaks iga viie aasta tagant.

1.3 Transpordi puhul on eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 1990. aasta heitkoguste tasemega võrreldes 60 %, endiselt väga ambitsioonikas ja selle täitmiseks on tarvis suuri jõupingutusi. Kuigi otsuses jõupingutuste jagamise kohta ajavahemikul aastani 2020 (otsus 406/2009), nagu ka tulevases otsuses ajavahemikuks 2020–2030 antakse liikmesriikidele täielik vabadus valida, millistes majandusharudes tuleb kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendada, soovib komisjon täiendavate jõupingutuste vajadusel siiski kasutada rahvusvahelisi kvoote ning vältida täiendavaid kohustusi sektorites, mis ei kuulu ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (COM(0215) 81). Transpordi osas on komisjon seisukohal, et teistes majandussektorites on võimalik kasvuhoonegaaside heidet rohkem vähendada (COM(2011) 44). Eesmärki vähendada transpordivaldkonnas kasvuhoonegaaside heitkoguseid 60 % võib seega pidada asjakohaseks ning see on kooskõlas COP21 raames võetud ELi üldise eesmärgiga tingimisel, et sellega seonduvad meetmed ja algatused viiakse ellu viivitamata ja nõuetele vastava otsustavusega.

1.4 See ei vabasta aga Euroopa Liitu ega liikmesriike kohustusest hinnata ümber erinevaid meetmeid ja algatusi, mis on sätestatud või kavandatud transpordipoliitika valges raamatus (COM(2011) 144 final) ning vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegias (COM(2015) 80 final) nende tõhususe, teostatavuse ja eelkõige transpordi CO₂-heite vähendamise eesmärgi suhtes, ning neid reformida ja/või neile uusi meetmeid ja algatusi lisada transpordipoliitika valge raamatu 2016. aastaks kavandatud läbivaatamise kontekstis, kahjustamata seejuures ELi konkurentsivõimet. Teatud algatused on seadusandliku iseloomuga, ent enamus neist peavad põhinema vabatahtlikel riiklikel panustel, mille eesmärk on muuta käitumist või tavasid, sest see on vältimatu edu saavutamiseks.

1.5 Komitee juhib ka tähelepanu sellele, kui oluline on Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni kavandatud tegevus ülemaailmse heitkogustega kauplemise süsteemi loomiseks lennunduse jaoks ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni kavandatud tegevus meretranspordi heitkoguste jälgimiseks. Komitee kutsub üles püüdlema nende organisatsioonidega käimasolevatel läbirääkimistel ambitsioonikate tulemuste poole.

1.6 Komitee rõhutab, et „saastaja maksab” põhimõtet tuleb rakendada paindlikult eelkõige kaugete maapiirkondade ning mägi- ja saarepiirkondade kontekstis, et vältida kuludele pöördvõrdelisi mõjusid ning säilitada selle otstarve veeteenuste korraldusega seotud valikute mõjutamise vahendina, kõrvaldades samaaegselt igasuguse ebavõrdse konkurentsi eri transpordiliikide vahel. Komitee soovib uurida maapiirkondi katva transpordivõrgu korraldamise võimalikkust, et viia ellu Pariisi kokkuleppe eesmärged ja arvestada haavatavate isikute soovidega.

1.7 Igal juhul ei piisa vähesel CO₂-kasutusega ühiskonnale ülemineku tagamiseks „saastaja maksab” põhimõttest. Veelgi olulisemad on lisameetmed, näiteks energiatõhususe, elektromobiilsuse, koossõidu ja mitmeliigilise transpordi kasutamise suurendamine, alternatiivsete energiaallikate arendamine ja keskkonnakvaliteedi standardite väljatöötamine ning ennekõike ühistranspordi edendamine.

1.8 Bioenergia osas on vajalikud jätkuvad jõupingutused, et saavutada ulatuslikum kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemine ja ennetada muutusi maakasutuses. Seetõttu tuleks veelgi edendada kõrval- ja jääksaaduste ning jäätmete energeetilist kasutamist kütuste tootmiseks. Jätkuvalt on teatud biokütustel potentsiaali maantee kaubaveos, lennunduses ja meretranspordis. Kuid biokütused ei ole eraldiseisev lahendus ega kõrvalda vajadust arendada ja edendada lahendusi sise põlemismootori asendamiseks elektromobiilsuse ja/või vesinikul või teistel alternatiivsetel ja säästvatel energiaallikatel põhinevate tehnoloogiatega.

Eesmärk ei ole piirata liikuvust kui sellist, vaid vähendada inimeste liikumist erasõidukitega – kui on olemas mõistlik alternatiiv – ja edendada ühistranspordi kasutamist keskkonna üldistes huvides ning selleks, et vältida linnade lämmatamist liiklusega.

1.9 Saastavatesse tegevustesse tehtavate investeeringute lõpetamine ei tohiks olla ainult valitsuste kohustus, samuti ei õnnestu see ilma kogu transpordiahela (sõidukite tootjad, transpordiettevõtted, kasutajad) teadlikkuse tõstmise ja nende aktiivse kaasamisega õiguslike, ergutavate või isegi pärssivate meetmete kaudu. Suutlikkuse suurendamine, tehniline tugi ja lihtsustatud juurdepääs rahastamise kohalikul ja riiklikul tasandil on vähesel CO₂-heitel transpordisüsteemile üleminekul otsustava tähtsusega. Euroopa Liidu investeerimisprogrammides, mis peavad integreerima küll kõiki transpordiliike, tuleb seega pidada esmatähtsaks kliimale kõige tõhusama mõjuga projekte, kasutades COP21 konverentsi järeldustega kooskõlas olevaid hindamiskriteeriume.

1.10 Kodanikuühiskonna organisatsioonide ning majandus- ja sotsiaalvaldkonna sidusrühmade aktiivne osalemine peaks jätkuma nagu COP21 raames, et aidata enam kaasa ühiskondlikule liikumisele kliimaõigluse ja saastavatesse tegevustesse tehtavate investeeringute lõpetamise nimel.

1.11 Seega soovib komitee kasutada osalisdialoogi kodanikuühiskonnaga, nagu on märgitud tema 11. juuli 2012. aasta ettevalmistavas arvamuses „Transpordipoliitika valge raamat: kodanikuühiskonna kaasamise ja osalemise suunas” (CESE 1598/2012).

2. COP21 Pariisi kokkuleppe peamised otsused

2.1 ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonis (millele 2015. aasta COP21 kokkuleppes viidatakse) piirdui kasvuhoonegaaside kontsentratsiooni stabiliseerimisega (transpordisektoris on peamine kasvuhoonegaas süsinikdioksiid CO₂, mis elektri puhul tekib tootmise etapis ning kütuste puhul tootmise ja kasutamise etapis) atmosfääris tasemeni, mis võimaldab vältida inimtegevusest tulenevaid ohtlikke häireid kliimasüsteemis. Ent 12. detsembri 2015. aasta Pariisi kokkuleppega võtavad eespool mainitud raamkonventsioonile alla kirjutanud 195 osalist esimest korda kohustuse kiirendada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamist, arvestades pikaajalist lõppeesmärki hoida maakera keskmise temperatuuri tõus alla 2 °C (aastaks 2100) industriaalajastule eelnenud tasemega võrreldes ning võttes jätkuvalt meetmeid selle piiramiseks tasemeni 1,5 °C praeguse suundumusega võrreldes, milleks on globaalne soojenemine 3 °C võrra 21. sajandi lõpuks.

2.2 Pärast nimetatud kokkuleppe ratifitseerimist on selle allkirjastanud osalistel kohustus teha ja edastada kavatsetavaid riiklikult kindlaks määratud panuseid kooskõlas programmidega, millest igäüks hõlmab viis aastat, et saavutada lõppeesmärk.

2.3 Pariisi kokkulepe jõustub eeldatavasti 2020. aastast tingimisel, et selle on ratifitseerinud vähemalt 55 riiki, kelle tekitatud kasvuhoonegaaside heitkogused moodustavad vähemalt 55 % kogu maailma heitkogustest, piiramata seejuures tugevalt soovitatavat võimalust rakendada seda juba enne jõustumist.

2.4 Kooskõlas Euroopa Ülemkogu 23. ja 24. oktoobri 2014. aasta järeldustega leppisid EL ja liikmesriigid 6. märtsil 2015. aastal kokku siduvas eesmärgis vähendada Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2030. aastaks vähemalt 40 % ja 2050. aastaks 80–95 %.

2.5 Eespool nimetatud järelduste alusel peavad EL ja liikmesriigid eesmärgi täitma ühiselt, eelkõige vähendades 2030. aastaks heitkoguseid 43 % sektorites, mis kuuluvad ELi heitkogustega kauplemise süsteemi, ning 30 % sektorites, mis sellesse ei kuulu (mõlemal juhul 2005. aastaga võrreldes), ning osaledes seejuures võrdselt ja solidaarselt.

3. ELi transpordisektori hetkeolukord

3.1 Euroopa Komisjon tegi oma 2011. aasta transpordipoliitika valges raamatus (COM(2011) 144 final) tungiva üleskutse vajaduse kohta vähendada oluliselt kasvuhoonegaaside heitkoguseid, et kliimamuutus püsiks alla 2 °C, andes samal ajal märku, et on tingimata vajalik vähendada transpordivaldkonna kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähemalt 60 % 1990. aasta tasemega võrreldes, ning märkides lisaks, et „teistes majandussektorites on võimalik kasvuhoonegaaside heidet rohkem vähendada”.

3.2 Transpordist tuleneb umbes veerand ELi kasvuhoonegaaside heitkogustest: 12,7 % üleilmsetest transpordi heitkogustest tekivad lennunduses, 13,5 % meretranspordis, 0,7 % raudteetranspordis, 1,8 % siseveetranspordis ja 71,3 % maanteetranspordis (2008). Transpordiliigi keskkonnamõju ei olene aga alati ainult otsestest, vaid ka kaudsetest heitkogustest, mida põhjustab eelkõige transpordiks vajaliku energia tootmine.

3.3 Ülemaailmselt on CO₂-heitkoguste kasv kõigi tööstussektorite lõikes suurim just transpordis. ELis on transpordisektor suuruselt teine kasvuhoonegaaside heitkoguste tootja. Lisaks kasvavad kõige kiiremini lennu- ja meretranspordi heitkogused, ent neid sektoreid ei käsitletud Pariisi kokkuleppes.

3.4 2011. aasta transpordipoliitika valges raamatus tõdetakse, et ELi transpordisüsteem ei ole veel säästev, ja nähakse selle parandamiseks ette järgmised meetmed:

- muuta transpordisüsteem naftast sõltumatuks, ilma et toodaks ohvriks transpordi tõhusus ja halveneks liikuvus;
- kasutada energiat vähem ning parandada kõikides transpordiliikides kasutatavate sõidukite energiatõhusust.

3.5 Transpordipoliitika valges raamatus ning vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegias pakub komisjon välja mitmeid meetmeid, et töötada välja vähese CO₂-heittega transpordisektor.

3.6 Väljapakutud meetmed hõlmavad rangemaid CO₂-heite standardeid autodele ja kaubikutele alates 2020. aastast, meetmeid kütuste tõhususe parandamiseks ja raskeveokite heitkoguste vähendamiseks ning paremat liikluskorraldust. Edendatakse „saastaja maksab” ja „kasutaja maksab” põhimõtetel põhinevaid teemaksu kogumise süsteeme ning alternatiivkütuste kasutamist, sealhulgas elektromobiilsust, võttes eelkõige arvesse vajadust kasutada nõuetekohaseid tariite.

4. Pariisi kokkuleppest tulenevad meetmed

4.1 Pärast mainitud kokkuleppe ratifitseerimist (21. aprilliks 2017) on selle allkirjastanud osalistel kohustus teha ja edastada riiklikult kindlaks määratud panuseid kooskõlas programmidega, millest igaiüks hõlmab viit aastat, et saavutada lõppeesmärk.

4.2 Vastavalt Pariisi kokkuleppe artikli 4 lõikele 16 võib Euroopa Liit tegutseda koos liikmesriikidega ühise vastutuse raames ning peab Pariisi kokkuleppe sekretariaadile teatama igale liikmesriigile määratud heitetasemed.

4.3 Kooskõlas Pariisi kokkuleppe artikli 4 lõikega 9 ja otsusega 1/CP.21 tuleb kooskõlas ajakavaga kuni 2030. aastaks määratud panused edastada või ajakohastada 2020. aastaks, ning seda toimingut tuleb korrata iga viie aasta tagant vähem kasvuhooonegaaside heitkoguseid tekitava arengu 2050. aasta strateegia raames. Järjestikuste panuste puhul peab ilmema areng eelnevate panustega (artikli 4 lõige 3) võrreldes.

4.4 Kuigi Euroopa Liit on nüüdseks kindlaks määranud eesmärgid ja panused 2030. ja 2050. aastaks, on jätkuvalt probleemiks see, et ülemaailmsed heitkoguste tasemed (kõikide majandussektorite lõikes), mis tehti COP21 raames hinnanguliselt kindlaks riiklike 2030. aasta panuste alusel (55 gigatonni), ei ole piisavad, arvestades eesmärki hoida temperatuuri tõus alla 2 C, nii et tuleb vältimatult teha lisajõupingutusi, et vähendada heiteid 40 gigatonnile.

4.5 Kuigi otsuses jõupingutuste jagamise kohta ajavahemikul aastani 2020 (otsus 406/2009) ja tulevases otsuses ajavahemikuks 2020–2030 antakse liikmesriikidele täielik vabadus valida, millistes majandusharudes on tarvis kasvuhooonegaaside heitkoguseid vähendada, soovib komisjon oma teatises „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutuste vastaseks võitluseks pärast aastat 2020” (COM(2015) 81 final), et lisajõupingutuste vajaduse korral tuleks kasutada rahvusvahelisi kvoote ja vältida lisakohustusi heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvates sektorites. Komitee toetas seda ELi seisukohta (arvamus NAT 665/2015). Lisaks leidis komisjon transpordi valges raamatus, et „teistes majandussektorites on võimalik kasvuhooonegaaside heidet rohkem vähendada”.

4.6 Võttes arvesse eespool mainitud ja asjaolu, et transpordivaldkonna kasvuhooonegaaside heitkoguste 60 % vähendamine kliimamuutuste hoidmiseks alla 2 °C otsustati juba enne Pariisi konverentsi, leiab komitee, et 60 % vähendamise eesmärk on endiselt asjakohane ja kooskõlas COP21 otsustega.

4.7 Jäab üle märkida, et ELi kohustus tegutseda Rahvusvahelises Tsiviillennunduse Organisatsioonis, et toetada globaalse heitkogustega kauplemise süsteemi loomist lennunduse jaoks, ja Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis seoses meretranspordi kohustusega arvestada kasvuhooonegaaside heitkogustega, ei ole osa kavatsetavast riiklikult kindlaks määratud panusest. Euroopa Liit peaks edendama ambitsioonikate tulemuste saavutamist käimasolevatel läbirääkimistel Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooniga.

5. Strateegia: millised on konkreetsed meetmed

5.1 Komitee tõdeb seega, et ELi kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panuse ning komisjoni erinevates transpordivaldkonna kliimapoliitika meetmeid käsitlevates teatistes määratletud eesmärkide vahel on suur sidusus. Transpordipoliitika valge raamatu 40 meetme ja 131 algatuse jaoks on aga väga pakiline ja oluline, et neid rakendataks nõuetekohase otsustavusega ja võimalikult kiiresti.

5.2 Ent kui 2016. aastal hakatakse läbi vaatama valget raamatut, nagu komisjon on teatanud⁽¹⁾, tuleb siiski ümber hinnata transpordipoliitika valge raamatu meetmed, mis käsitlevad kasvuhooonegaaside heitkoguste vähendamist, võttes arvesse ELi kavatsetavat riiklikult kindlaks määratud panust ja energialiidu paketi määratletud eesmäärke.

5.3 Transpordipoliitika valges raamatu ning energialiidu paketi alusel loodud erinevaid algatusi tuleb nende tõhususe, teostatavuse ja eelkõige transpordi CO₂-heite vähendamise suhtes hinnata, reformida ja/või neile uusi juurde lisada. Teatud algatused on õiguslikku laadi, ent enamus neist peavad põhinema vabatahtlikel riiklikel panustel, mille eesmärk on muuta käitumist või tavasid ja mis on edu saavutamiseks vältimatud.

⁽¹⁾ ELT, C 291, 4.9.2015, lk 14.

5.4 Üleminek vähese CO₂-heitega transpordile toob kaasa järgmised ülesanded:

- sobitada majanduslikud ja sotsiaalsed nõuded;
- arvestada üldisi huve ja keskkonnanõudeid;
- mitte piirata liikuvust kui sellist, vaid vähendada oluliselt liiklust ja eratransporti linna- ja äärelinnakeskustes, rakendades ruumilist planeerimist ja majanduspoliitikat, ning edendada ühistransporti;
- mõjutada käitumist, sealhulgas transpordiharjumusi, koos kaubaveo tõhusa logistikaga (sh ka linnakeskkonnas) ning edendada koostöövõimelisi lahendusi seoses ressursside optimaalse kasutamisega;
- edendada mitmeliigilist transporti.

Asjakohased transpordiga seotud meetmed heitkoguste vähendamiseks riiklikul ja riigi tasandil madalamal tasandil võivad aidata linnad õigele järjele, et saavutada 2050. aastaks seatud eesmärk vähendada heitkoguseid 50 %, võrreldes praeguste suundumuste jätkumise stsenaariumiga. Juba eksisteerivad üksiklahendused tuleks kaasata liikuvuse strateegilise kavandamise meetmetesse, mis võimaldavad linna- ja transpordipoliitikat paremini koordineerida. Suutlikkuse suurendamine, tehniline tugi ja lihtsustatud juurdepääs rahastamisele kohalikul ja riiklikul tasandil on nende eesmärkide saavutamiseks otsustava tähtsusega.

5.5 Euroopa ühendamise rahastus, struktuuri- ja ühtekuuluvusfondides, Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondis ning kõigis teistes ELi programmides, mille raames toetatakse projektide rahastamise kaudu transpordinvesteeringuid, tuleb pidada esmatähtsaks kliimale kõige tõhusama mõjuga projekte, samaaegselt eri transpordiliike integreerides, et saavutada üleeuroopaline transpordivõrk. Rahastamisaotluste hindamise kriteeriumid peavad sisaldama selgeid viiteid COP21 konverentsi järeldustega kooskõlas olevatele põhimõtetele.

5.6 Jõupingutuste jagamine liikmesriikide vahel ning heitkogustega kauplemise süsteemi kuuluvate ja mittekuuluvate sektorite vahel, sealhulgas transpordis, on põhiline element ELi kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panuse rakendamisel ning see peab olema kooskõlas strateegiliste eesmärkidega. Jagamise käigus tuleb arvesse võtta Euroopa Ülemkogu 2014. aasta oktoobri järeldusi, et jõuda tasakaalustatud tulemuseni, mis võtab arvesse kulude ja konkurentsiga seotud tõhusust. Nendele parameetritele tuleks tugineda jõupingutuste jagamisel perioodiks 2020–2030, mille kohta tehakse otsus 2016. aastal (COM(2015) 80, lisa 1), võttes arvesse ELi huvirühmade konkurentsivõime säilitamist.

5.7 Valge raamatu eelnimetatud läbivaatamisel tuleks lisaks ette näha konkreetsed vahendid, et soodustada laiaulatuslikku arutelu kodanikuühiskonnaga, pidades silmas, et oluline on saada sotsiaalne heakskiit mõnikord ebapopulaarsetele meetmetele, sest mis tahes meetmed jäävad ebatõhusaks, kui kõik need, kellele meetmed suunatud on, ei samasta end selle protsessiga. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ning majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejate aktiivne osalemine peaks jätkuma nagu COP21 raames, et aidata enam kaasa ühiskondlikule liikumisele kliimaõigluse ja saastavatesse tegevustesse tehtavate investeeringute lõpetamise nimel.

5.8 Edendada ja laiendada tuleks selliseid algatusi nagu Global Fuel Economy Initiative, mis toob kokku riigid, kes on pühendunud sõidukite energiatõhususe meetmete või eeskirjade väljatöötamisele, algatust „Paris Declaration on Electro-Mobility and Climate Change & Call to Action”, mis tugineb kohustustele teha sadu otsustavaid jõupingutusi transpordi säästva elektrifitseerimise saavutamiseks, algatust „MobiliseYourCity”, millega toetatakse linnu ning arengu- ja tärkava majandusega riike säästva linnalise liikumiskeskonna kavade ning riiklike linnatranspordi meetmete loomisel ja elluviimisel, või ülemaailmse keskkonnahoidliku kaubaveo tegevuskava (Global Green Freight Action Plan).

5.9 Nagu komitee on juba tähendanud⁽²⁾, nõuab osalusjuhtimine head organisatsiooni- ja menetlusstruktuuri, et see oleks tõhus ja et saavutataks soovitud eesmärgid. Sidusrühmade tegevus pikaajalise säästva arengu nimel on tõhusam, kui see on korraldatud kestva protsessina ning põhineb ühisel tegevusel, mitte isoleeritud ja ühekordsel kohustusel.

5.10 Komitee on otsustanud luua Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorumi, mis peaks pakkuma struktuurset ja sõltumatut raamistikku, et kodanikuühiskond saaks osaleda säästva arengu tegevuskavast aastani 2030 ja eelkõige selle 13. eesmärgist (võtta kiiresti meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjude vastu võitlemiseks) tulenevate horisontaalküsimuste rakendamisel, jälgimisel ja uuesti ülevaatamisel. Transpordisektoriga seotud küsimuste puhul tuleks kasutada osalusdialoogi, mida haldab komitee ning mis on ettenähtud transpordipoliitika 2011. aasta valge raamatu elluviimiseks.

5.11 Komitee koostab hetkel arvamust (NAT/684) „Kodanikuühiskonna ja piirkondlike omavalitsuste koalitsiooni loomine Pariisi lepingu eesmärkide täitmiseks”. Pariisi kokkuleppega ei tohiks moodustada järjekordset kohustuste platvormi, vaid pigem tuleks luua ulatuslik raamistik, mille abil koordineeritaks pikaajaliselt riigiväliseid ja riiklikke meetmeid. Kodanikuühiskonna roll kohustuste elluviimisel on otsustava tähtsusega.

5.12 Saastavatesse tegevustesse tehtavate investeeringute lõpetamine ei tohiks olla ainult valitsuste kohustus, samuti ei õnnestu see ilma kogu transpordiahela (sõidukite tootjad, transpordiettevõtted, kasutajad) teadlikkuse tõstmise ja nende aktiivse kaasamiseta õiguslike, ergutavate või isegi pärssivate meetmete kaudu.

5.13 COP21 raames vastu võetud vabatahtlike kohustuste strateegia piirdub iga riigi puhul mittesiduvate kohustuste määratlemisega, ehkki siduva heitstandardi kehtestamine oleks kindlasti kõige tõhusam lahendus Pariisi kokkuleppe soovitud eesmärgi saavutamiseks. Punktis 5.5 mainitud jõupingutuste jagamine ELis ajavahemikus 2020–2030 aitab siiski kaasa võetud kohustuste tugevdamisele.

6. „Saastaja maksab” põhimõte

6.1 Lissaboni lepingu kohaselt (vt ELi toimimise lepingu artikli 191 lõige 2) rajaneb ELi keskkonnapoliitika ettevaatusprintsibil ja põhimõtetel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid ja keskkonnakahjustus heastada eeskätt kahjustuse kohas, saastaja peab aga maksma.

6.2 See tähendab, et saastajatelt nõutakse sisse nende põhjustatud keskkonnakahjustuste maksumus. Liikmesriikide kliimapoliitikas käsitletakse aga CO₂-hinda väga erineval moel, enamjaolt siiski maksudena, mis mõjutavad eelkõige väikseima sissetulekuga leibkondade ostujõudu ja töökohti.

6.3 Transpordipoliitika valge raamatu kohaselt tuleb transporditasud ja -maksud ümber kujundada nii, et võetaks rohkem arvesse „saastaja maksab” ja „kasutaja maksab” põhimõtteid.

6.4 Komisjoni lähenemisviisi aluseks on „saastaja maksab” põhimõte ja võimalused, mida pakub teemaksude kehtestamine kui taristute ehitamise ja hooldamise rahastamise viis. Selle süsteemi eesmärk on edendada säästvaid transpordiliike tänu väliskulude sisestamisele ja rahastamise tagamisele.

6.5 Siiski on Euroopa Liidus suur hulk erinevaid süsteeme, mis ei ole sidusad ja mis hõlmavad näiteks elektroonilist teemaksukogumist, teemaksukleebiseid, ummikumakse, satelliidi abil arvatavaid kilomeetritasusid (ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem (GNSS)). Lisaks sellele kohaldatakse autovedudel kasutatavate rasveveokite maksustamist (Eurovignette) käsitlevaid ühenduse nõudeid vaid neljas liikmesriigis, samas kui teised liikmesriigid ei kogu üldse teemakse. See olukord põhjustab tõsiseid probleeme ühtse turu arengule ja kodanikele, mõjutab negatiivselt majanduskasvu ja suurendab ebavõrdsust mitmes liikmesriigis. Teedevõrgu kasutamise tasude mitterakendamine võib mõjutada konkurentsi-tingimusi raudteetranspordi suhtes (rääkimata kahjulike keskkonnamõjude kuludest), juhul kui on saadaval raudteeteeused.

⁽²⁾ ELT, C 299, 4.10.2012, lk 170.

6.6 Igal juhul tuleb Euroopa teemaksu süsteemis ette näha teatud paindlikkus, et võtta arvesse hõreda asustusega äärepoolseimate piirkondade, kaugete maapiirkondade ning mägi- ja saarepiirkondade olukorda, kus puuduvad arvestatavad alternatiivid maanteetranspordile, mistõttu väliskulude sisestamine ei mõjutaks käitumist ega transpordikorraldust ja selle ainus mõju oleks nende konkurentsivõime nõrgendamine. Maapiirkondade majanduslik ja sotsiaalne heaolu sõltub nii kulutõhusast kui ka keskkonnasõbralikust transpordisüsteemist. Transpordiheidete piiramiseks on mõned valitsused võtnud kasutusele süsinikdioksiidimaksu erinevaid vorme, mis ei ole suutnud ohjeldada transpordiheideteid, küll on aga tõstnud märkimisväärselt perekondade kulusid, eriti maa-, mägi- ja äärepoolseimates piirkondades.

6.7 Transpordivoliniku sõnul kavatab komisjon 2016. aasta lõpus välja pakkuda veokitele ja sõiduautodele mõeldud Euroopa süsteemi, mis hõlmab ühtseid eeskirju teemaksude kehtestamisele kõikides ELi liikmesriikides ning mille aluseks on ainuüksi läbitud kilomeetrite arv.

6.8 Komitee tervitab komisjoni kavatsust ühtlustada teemaksude süsteem Euroopa tasandil, lähtudes „saastaja maksab“ põhimõttest, kuid leiab, et maksustamise sisestamise elemendist ilmselgelt ei piisa, et saavutada säästev ja COP21 raames võetud kohustusi järgiv transpordipoliitika, mis nõuab täiendavaid meetmeid, näiteks energiatõhususe, elektromobiilsuse, koossõidu ja mitmeliigilise transpordi kasutamise suurendamine, alternatiivsete energiaallikate arendamine ja keskkonnaväliteede standardite väljatöötamine ning ennekõike ühistranspordi edendamine.

6.9 Üks meede võiks ka olla majanduslikel ja sotsiaalsetel kriteeriumidel põhinev CO₂-hind. Liiga madal naftahind – nagu praegu – ei saada kindlasti kõikidele transpordivaldkonna osalistele signaali käitumise muutmiseks ja meetmete võtmiseks, et vähendada elektritarbimist. Kütuse, energiatõhususe, arvutipõhise liikluskorralduse ja alternatiivkütuste arendamisega seotud rangemad standardid ja normid võivad luua võimalusi heitkoguste vähendamiseks, mõjutamata seejuures negatiivselt konkurentsivõimet.

7. Innovatsioon, teadus- ja arendustegevus, alternatiivkütused

7.1 Komitee rõhutab suurt vajadust kooskõlastatud aktiivse tööstuspoliitika ning kooskõlastatud teadus- ja arendustegevuse järele, et soodustada üleminekut vähese CO₂-heitelga majandusele. Transpordi vältimatu kasvu lahutamine saasteainete heitkoguste langusest nõuab pidevaid jõupingutusi teadus- ja arendustegevuses.

7.2 Transpordi tegevuskavaga antakse mõista, et on vaja jätkata biokütuste arendamist, eelkõige lennunduse ja raskeveokite valdkonnas, märkides samas, et mitmed toiduga kindlustatuse ja keskkonna probleemid on seotud biokütuste arendamisega, ning rõhutatakse, et on oluline välja töötada säästvamad teise ja kolmanda põlvkonna biokütused.

7.3 Bioenergia osas on vajalikud jätkuvad jõupingutused, et saavutada ulatuslikum kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemine ja ennetada muutusi maakasutuses. Seetõttu tuleks veelgi edendada kõrval- ja jääksaaduste ning jäätmete energeetilist kasutamist kütuste tootmiseks. Jätkuvalt on teatud biokütustel potentsiaali maantee kaubaveos, lennunduses ja meretranspordis. Kuid biokütused ei ole eraldiseisev lahendus ega kõrvalda vajadust arendada ja edendada lahendusi sisepõlemismootori asendamiseks elektromobiilsuse ja/või vesinikul või teistel alternatiivsetel ja säästvatel energiaallikatel põhinevate tehnoloogiatega.

7.4 Üleminek elektromobiilsusele peab toimuma käsikäes üleminekuga ühisauto kasutamisele. Seejuures tuleb siiski arvestada, et isegi täielik üleminek säästvaid kütuseid tarvitavatele mootoritele kujutab endast ikkagi ohtu lämmatada linnad liiklusega seni, kuni ühistranspordi ja tõhusate jaotussüsteemide kasutamine ei muutu üldiseks tavaks.

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates”**(omaalgatuslik arvamus)**

(2016/C 303/03)

Raportöör: Emmanuelle BUTAUD-STUBBS

21. jaanuaril 2016 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 19. aprillil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 188, vastu hääletas 1 liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates (näiteks tekstiili-, rõiva- ja jalatsi-, elektroonika-, mineraalide ning agrotööstuses) on tõepoolest kriitilise tähtsusega küsimus kõigi avaliku ja erasektori osalejate jaoks, kes on kaasatud tarneahelate haldamisse riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on kohandanud sisemenetlusi, et oleks võimalik esitada oma arvamus enne Genfis toimuvat ja inimväärset tööd ülemaailmsetes tarneahelates käsitlevat Rahvusvahelise Töökonverentsi 105. istungjärku.

Komitee soovitab:

1.3 võtta Euroopa Komisjonil vastu terviklik ja ambitsioonikas strateegia, et edendada kogu oma sise poliitika (juurdepääs ELi riigihangetele, märgistamine jne) ja välispoliitikaga (kaubandus-, arengu-, naabruspoliitika jne) inimväärset tööd ülemaailmsetes tarneahelates;

1.4 võtta kasutusele ühine keel, ühised määratlused ning hinnata statistilisi andmeid eri sidusrühmade vahel (OECD, ILO, WTO, Euroopa Komisjon, Maailmapank ja IFM)⁽¹⁾, et vältida segadust ja väära tõlgendamist ning töötada välja sidus poliitika selles valdkonnas tegutsevate eri pädevustega riigiasutuste vahel;

1.5 tunnustada ja edendada ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtteid arvesse võttes olemasolevaid parimaid tavasid ja algatusi olemasolevate töövahendite seas: OECD suunised hargmaistele ettevõtetele, OECD sektoripõhised hoolduskohustuse suunised (sellistes valdkondades nagu tekstiil ja rõivad, mineraalid, põllumajandus ja rahandus), kaubandusabi, finantsskeemid kahjude hüvitamiseks, käitumisjuhendid, märgised, standardid ja enesehindamise vahendid. Eesmärk on töötada ülemaailmsete tarneahelate vastutustundliku haldamise jaoks välja järkjärguline, sidus ja jätkusuutlik poliitika;

⁽¹⁾ OECD: Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon; ILO: Rahvusvaheline Tööorganisatsioon; WTO: Maailma Kaubandusorganisatsioon; IFM: Rahvusvaheline Valuutafond.

1.6 edendada praktilisi ja sobivaid riskipõhiseid lähenemisviise, mille raames võetakse arvesse ülemaailmse väärtusahela ja ülemaailmse tarneahela eripära (lineaarne või modulaarne, lihtne või keeruline, lühike või pikk korraldus);

1.7 edendada kehtivate tavade hindamisele tuginedes mitme sidusrühma formaati, kaasates avaliku ja erasektori osalejaid, sotsiaalpartnereid, valitsusväliseid organisatsioone, eksperte jne, et töötada välja parim tegevuste portfelli, mida innustavad OECD suunised riskide kindlaksmääramiseks, nende ennetamiseks ja leevendamiseks, teabe edastamiseks ja tegevuskavade aru andmiseks. Tegevuskavades sisalduvad meetmed võiksid hõlmata nii seadusandlikke kui ka mitteseadusandlikke meetmeid, parimaid tavasid, rahalisi stiimuleid, juurdepääsu koolitusele, sotsiaaldialogi jaoks suutlikkuse suurendamist ning ametiühinguid;

1.8 innustada spetsiaalselt kaaluma selliseid läbipaistvuse tagamise vahendeid, mille võiks kehtestada eesmärgiga teavitada lõpptarbijaid tootmise sotsiaalsetest tingimustest;

1.9 kaaluda saabuval ILO konverentsil võimalusi, kuidas ILO saaks etendada aktiivset rolli inimväärse töö tagamisel ülemaailmsetes tarneahelates, sealhulgas kaaluda igasuguste selliste asjakohaste ja sobivate vahendite väljatöötamist ja tulevast vastuvõtmist, mis kõigi sidusrühmade pühendumisel aitavad kaasa töötingimuste tulemuslikule parandamisele.

2. Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates: mõisted, kontekst ja panused

2.1 Mõisted

2.1.1 **Ülemaailmne väärtusahel:** see käsitlus tekkis 1990. aastate keskel, et kirjeldada kõiki tegevusvaldkondi, mis on vajalikud, et viia toode selle kavandamisest kujunduseni, selle algsetest toorainetest ja vahesisenditest, selle turustamisest, levitamisest ja toetamisest lõpptarbijani ⁽²⁾.

Ülemaailmsed väärtusahelad peaksid edendama protsessi ajakohastamist (tootja võtab tõhususe parandamiseks kasutusele parema tehnoloogia) ning funktsionaalset ajakohastamist (tootja võime arendada kujundus-, brändimis- ja turustusvõimet). Mitted näited osutavad siiski sellele, et see ei ole alati nii.

Ülemaailmsete väärtusahelate jätkusuutliku ja vastutustundliku haldamise küsimus on rahvusvahelises tegevuskavas esikohal (OECD, ILO, G7, G20, EL, ÜRO), arvestades, et järjest suurem osa kaubandusest ja investeringutest kogu maailmas leiab aset ülemaailmse väärtusahela kaudu ning et juhtivate ettevõtjate poolsetel allhangetel ja ülemaailmse tootmise piiriülesel koordineerimisel on märkimisväärne sotsiaalne mõju. See mõju on osalt positiivne, nt paremini tasustatud töökohad, suurem naiste tööhõive, tööturule juurdepääsu võimaldav töökohtade loomine, oskuste arendamine ning teadmiste ja tehnoloogia levitamine. Teisalt on see jällegi muret tekitav, näiteks ebakindel töö, kehvad töötingimused (sh töötervishoiu ja tööohutuse valdkonnas), sotsiaalõiguste puudumine (sh sotsiaalkindlustuskaitse puudumine) ning inimõiguste ja töötaja põhiõiguste rikkumine.

Selle tulemuseks on erinevate vahendite väljatöötamine ja rakendamine riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil, näiteks ILO konventsioonid, OECD suunised või ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted (vt ka punkt 2.3.3), ning poliitilised raamistikud, näiteks säästva arengu tegevuskava aastani 2030 ⁽³⁾ ja sellega kaasnev Addis Abeba tegevuskava arengu rahastamise kohta ⁽⁴⁾, millega toetatakse tööstandardite austamist ning edendatakse inimväärset tööd ning samuti kaubandus-, investeerimis- ja erasektori ning tarneahelate edasist arengut.

⁽²⁾ www.globalvaluechains.org/concept-tools

⁽³⁾ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁽⁴⁾ http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf

2.1.2 Ülemaailmne tarneahel: ülemaailmne tarneahel koosneb omavahel seotud organisatsioonidest, vahenditest ja protsessidest, mis loovad ja pakuvad lõpptarbijatele tooteid ja teenuseid. Sellisena moodustab see osa ülemaailmsest väärtusahelast, mille eesmärk on kaupade ja teenuste hankimine, mitte aga nende kavandamine või nende levitamine.

Üldine arutelu inimväärse töö üle ülemaailmsetes tarneahelates toimub Rahvusvahelise Töökonverentsi (ILO tähtsaim otsuseid tegev organ) 2016. aasta juuni istungjärgul. Selle eesmärk on aidata ILO osapooltel (st valitsused, tööandjad ja töötajad) paremini mõista, kuidas osalemine ülemaailmsetes tarneahelates võib aidata riigi ja kohalikul majandusel kasvada jätkusuutlikul ja kaasaval viisil, aidates kaasa ettevõtete loomisele ja majanduskasvule ning samuti kvaliteetsete töökohtade edendamisele ja töönormide austamisele. Käesolev arvamuse on mõeldud komitee panusena sellesse arutellu.

2.1.3 Inimväärne töö: ILO osapoolte sõnastatud käsitlus, mille Rahvusvaheline Töökonferents võttis vastu deklaratsioonis sotsiaalselt õiglase globaliseerumise kohta ⁽⁵⁾, hõlmab riiklikke ja kohalikke programme, mis on kehtestatud selleks, et saavutada järgmised neli strateegilist eesmärki:

- töökohtade loomise edendamine, oskuste arendamise ja jätkusuutlike elatusvahendite edendamine;
- töökohal järgitavate õiguste tagamine eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele ja vaestele töötajatele;
- meestele ja naistele ette nähtud sotsiaalkaitse laiendamine, et tagada saamata jäänud või vähenenud sissetuleku puhul asjakohane hüvitis ning juurdepääs nõuetekohastele tervishoiuteenustele;
- sotsiaaldialoogi edendamine tugevate ja sõltumatute töötajate ja tööandjate organisatsioonide kaasamise kaudu.

Ülemaailmse norme kehtestava asutusena on ILO võtnud vastu mitmeid konventsioone, mis on olulised ülemaailmsete tarneahelate seisukohast. Nende seas on tööõiguse põhieeglid (st ühinemisevabaduse ja kollektiivlääbirääkimiste õiguse edendamine, mittediskrimineerimise edendamine töökohal ning sunniviisilise ja laste töö keelamine) ning samuti konventsioonid töötervishoiu ja tööohutuse, tööinspeksiooni ning muudes valdkondades. Neid konventsioone ratifitseerivad riigid on kohustatud viima oma õigusaktid ja tavad nende konventsioonidega vastavusse. Lisaks on ILO 1998. aasta tööalaste aluspõhimõtete ja -õiguste deklaratsiooni ⁽⁶⁾ alusel kõik ILO liikmesriigid kohustatud oma õigusaktides ja tavades austama ja ellu viima tööõiguse põhieegleid, isegi kui nad ei ole asjaomaseid konventsioone ratifitseerinud.

2.2 Ülemaailmsete väärtusahelate ja ülemaailmsete tarneahelate struktuur ja tähtsus rahvusvahelises kaubanduses

2.2.1 Ülemaailmsete väärtusahelate tähtsus maailma kaubanduses on kiiresti kasvanud ning WTO, OECD, ILO ja ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi 2013. aasta andmete ⁽⁷⁾ kohaselt hõlmab see ülemaailmselt 60–80 % rahvusvahelisest kaubandusest ning enam kui 20 % töökohtadest ⁽⁸⁾. Sellised sektorid, mida iseloomustavad sellised omavahel seotud organisatsioonilised osised nagu kavandamine, tootmine, levitamine ja tarbimine ning mida juhvivad hargmaised ettevõtjad, on muu hulgas põllumajandus, tööstus (nt autotööstus, lennundus, tekstiili- ja rõivatööstus, mänguasjad, elektroonika) ja teenused (nt kõnekeskused, infotehnoloogia).

⁽⁵⁾ http://www.ilo.org/global/meetings-and-events/campaigns/voices-on-social-justice/WCMS_099766/lang-en/index.htm

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>

⁽⁷⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

⁽⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_368626.pdf

2.2.2 Kõnealuste ülemaailmsete väärtusahelate vorm ja struktuur erineb samuti: mõned neist on suhteliselt lühikesed (väike arv tegevusi), samas kui teised on pikemad, hõlmates majanduslikke, sotsiaalseid ja rahanduslikke sidemeid paljudes ja kaugetes riikides (Ameerika Ühendriikidest ELi ja Aasia) asutatud ettevõtjate vahel. Gary Gereffi⁽⁹⁾ kohaselt on olemas kolm peamist juhtimise vormi: ostjapõhised ülemaailmsed väärtusahelad, (enamikul juhtudel) kulupõhised ülemaailmsed väärtusahelad (see on nii rõivaste ja jalatsite ülemaailmsete väärtusahelate puhul) ning tootjapõhised ülemaailmsed väärtusahelad, mille puhul on arenguriikides tegutsenud tarnijatel mõned tehnoloogilised pädevused, sh kujundus ja innovatsioon (elektroonika).

2.2.3 Ülemaailmne tarneahel, mis moodustab ülemaailmse väärtusahela osa, põhineb ostjate, tarnijate ja potentsiaalsete allhankijate vahelistel suhetel. Seda ahelat saab mitut moodi kujundada: vertikaalselt integreeritud, kinnine ahel, modulaarselt juhitav ahel (suurimad tarnijad suudavad tegutseda juhtivast ettevõtjast sõltumatult) või turuahelad kaubaturu jaoks.

2.3 Ülemaailmse tarneahela haldamine ettevõtja sotsiaalse vastutuse strateegias: põhiosalised ja töövahendid

2.3.1 ELi ettevõtja sotsiaalse vastutuse määratluses tunnistatakse „ettevõtja vastutus[t] tema tegevusega ühiskonnale avalduva mõju eest”⁽¹⁰⁾.

2.3.2 Viimase kahekümne aasta jooksul esinenud teatava arvu probleemide alusel, eriti sellistes sektorites nagu elektroonika, spordikaubad ja rõivad, on eelkõige OECD tuvastanud, et hargmaise ettevõtja (kui juhtiva ettevõtja) jaoks on oma ülemaailmse väärtus- ja tarneahela jätkusuutlikul haldamisel üliolulised järgmised küsimused:

- a) inimõiguste ja töötaja õiguste raskete rikkumiste, keskkonnakahju ja korrupsiooni riskide tuvastamine;
- b) selliste riskide esinemise ennetamine hoolsuskohustuse lähenemisviisi kaudu, jätkusuutlik haldamine riigi riskiprofiili hindamise kaudu ja tarnija individuaalne riskide hindamine⁽¹¹⁾;
- c) riskide vähendamine tarneahelat puudutava sidusa, jõulise ja pikaajalise ettevõtja sotsiaalse vastutuse poliitikaga: tarnija valik, nõuded ja leping olemasolevate tarnijatega, sotsiaalsed auditid ja tehtud edusammude hindamise kriteeriumide ajakohastamine;
- d) aruande esitamine erinevatele sidusrühmadele ja nendega suhtlemine ettevõttesiseselt (nt ametiühingud) ja -väliselt (nt valitsusvälised organisatsioonid või töötervishoiu ja tööohutuse eest vastutav ametiasutus) või ülemaailmsete tarneahelate jätkusuutliku haldamise parandamist käsitlevate ILO konventsioonide rakendamine.

2.3.3 Suur hulk osalejaid – mitmed avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud, riiklikud, Euroopa ja rahvusvahelised organisatsioonid ning asutused – tegeleb praegu nende küsimustega, eriti pärast 2013. aasta Rana Plaza (Bangladesh) õnnetust, milles hukkus enam kui 1 100 töötajat:

⁽⁹⁾ „The organisation of Buyer-Driven Global Commodity Chain: How US Retailers Shape Overseas Production Networks, Commodity Chains and Global Capitalism”, Wesport, 1994.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility/index_en.htm

⁽¹¹⁾ Vt näiteks enesehindamise vahend, mille on Euroopa Komisjoni toel välja töötanud Euratex ja IndustriAll ELi tekstiili- ja rõivatööstuse ettevõtjate jaoks.

- a) riiklik tasand: lisaks õiguslikele meetmetele inimväärse töö ja inimõigustega seotud valdkondades (nt Ühendkuningriigi tänapäevast orjust (*Modern Slavery*) käsitlev 2015. aasta seadus koos sätetega tarneahelate läbipaistvuse kohta)⁽¹²⁾ töötavad valitsus ja parlament sotsiaalpartnerite, huvitatud osapoolte (näiteks valitsusvälised organisatsioonid) ning OECD riikliku kontaktpunkti toel välja erinevad algatused (nt riiklikud tegevuskavad äritegevuse ja inimõiguste või ettevõtja sotsiaalse vastutuse kohta ning muud, nt hiljutised hoolekohustuse algatused nt Prantsusmaal või Saksamaal) ja rakendavad neid;
- b) ELi tasand: sise- ja välispoliitika valdkondades on võetud meetmeid nii laiemate partnerluste kontekstis kolmandate riikidega kui ka sektoripõhiste algatuste kaudu. Näiteks kaubandust ja säästvat arengut käsitlevad peatükid hiljuti läbiraägitud ja rakendatud ELi kaubandus- ja investeerimislepingutes sisaldavad osapoolte siduvat kohustust austada tööõiguse põhireegleid (sh liikudes ILO põhikonventsioonide ratifitseerimise suunas ning püüeldes parema siseriikliku töötajate kaitse poole), rakendada tõhusalt ratifitseeritud ILO konventsioone, edendada inimväärset tööd, õiglase kaubanduse kavasid ning ettevõtja sotsiaalse vastutuse tavasid. Neis nähakse ette ka kodanikuühiskonna seiremehhanismi loomine (lisaks valitsustevahelisele asutusele). Selle raames teostavad muu hulgas sotsiaalpartnerid järelevalvet kõnealuste sätete rakendamise üle ning nõustavad osapooli näiteks kaubanduse ja tööhõivega seotud küsimustes. Arenguriikide jaoks GSP+ kava alusel antud tariifsed soodustused tagavad tariifide täieliku kaotamise üle 66 % tariifiridadest haavatavate riikide puhul, kes võtavad siduva kohustuse ratifitseerida ja tõhusalt rakendada 27 rahvusvahelist põhikonventsiooni, sh kaheksat peamist Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsiooni⁽¹³⁾. ELi välja töötatud ja elluviidavad meetmed on muu hulgas: ettevõtja sotsiaalse vastutuse strateegia, muud kui finantsaruandlust käsitleva direktiivi 2013/34/EL läbivaatamine (keskkonna- ja sotsiaalküsimused, inimõigused, korruptsioonivastane võitlus, mitmekesisus äriühingute juhatustes jne); Bangladesh'i jätkusuutlikkuse kokkulepe (ELi juhitud rahvusvaheline algatus, mille eesmärk on töötajate õiguste, tervishoiu ja tööohutuse ning ehitusohutuse standardite suurem austamine asjaomase riigi valmisriiete sektoris)⁽¹⁴⁾; uus ELi kaubanduse ja investeringute strateegia, sh ülemaailmse tarneahela vastutustundlik haldamine⁽¹⁵⁾. Lisaks rõhutab praegune ELi eesistujariik (Madalmaad) ülemaailmsete tarneahelate vastutustundlikku haldamist;
- c) rahvusvaheline tasand: toimuvad arutelud ja tehakse tööd OECDs (nt rõiva- ja jalatsitööstuses vastutustundlikke tarneahelaid käsitlevate OECD hoolekohustuse suuniste ettevalmistamine⁽¹⁶⁾, suunised hargmaistele ettevõtetele⁽¹⁷⁾, vastutustundlikke põllumajanduslikke tarneahelaid käsitlevate suuniste kasutuselevõtt⁽¹⁸⁾), ÜROs (nt *Global Compact* ning äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted⁽¹⁹⁾) ja ILOs (rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika kolmepoolse deklaratsiooni läbivaatamine ning 2016. aasta juunis toimuva Rahvusvahelise Töökonverentsi arutelu ettevalmistamine (arutelul keskendutakse inimväärsele tööle ülemaailmsetes tarneahelates)).

Nii alaliselt kui ka ajutiselt on käivitatud mitmeid eraalgatusi, nt tervishoiu ja ohutuse parandamiseks Bangladesh'i rõivavabrikute pärast Rana Plaza katastroofi (Bangladesh'i tule- ja ehitusohutuse kokkulepe)⁽²⁰⁾.

2.3.4 Kõik need avaliku ja erasektori osalejad tegelevad erinevate vahendite ja õigusaktide väljatöötamise ja rakendamisega, mille eesmärk on parandada töötingimusi ja tööalaseid õigusi:

- õigusnormid, seadused, konventsioonid;
- käitumisjuhendid;
- sotsiaaldialoog, sh piiriülese kontekstis⁽²¹⁾;

⁽¹²⁾ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted>

⁽¹³⁾ 2011. aastal võttis komitee kava kohta vastu järgmise arvamuse: ELT C 43, 15.2.2012, lk 82.

⁽¹⁴⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/events/index.cfm?id=1433> ja <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1447>

⁽¹⁵⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁽¹⁶⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garment-sector.htm>

⁽¹⁷⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/text/>

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/rbc-agriculture-supply-chains.htm>

⁽¹⁹⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁽²⁰⁾ <http://bangladeshaccord.org/>

⁽²¹⁾ See võib esineda piiriülese ettevõtja kollektiivlepingute vormis, mida tuntakse ka rahvusvaheliste raamkokkulepetena. Vt täpsemalt teabearuanne REX/443, lk 8: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.35349>

- ettevõtja sotsiaalse vastutuse ja sotsiaalse aruandluse tõendamine;
- kavade rahastamine, et maksta ohvritele hüvitist;
- muud mitme sidusrühma algatused;
- abi- ja arenguabiprogrammid, sh suutlikkuse suurendamine (töötervishoid ja tööohutus, sotsiaaldialoog, ILO konventsioonide rakendamine jne).

3. Mõningate parimate tavade hindamine kahes erinevas majandussektoris

3.1 Rõivaste ja jalatsite ülemaailmne tarneahel

3.1.1 Rõiva- ja jalatsitööstuse ülemaailmne tarneahel hõlmab erinevaid osalejaid ja tootmisprotsesse. Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna rõiva-, tekstiili- ja jalatsieksporti kogumaht oli 601 miljardit dollarit, mis moodustab 60 % kogu maailmakaubandusest, millest lõviosa kuulub Hiinale. Sellised riigid nagu Bangladesh või Kambodža suurendasid spetsialiseerumist rõiva- ja jalatsitootmise ja -eksporti vallas, mis moodustasid 2014. aastal vastavalt 89,2 % ja 77,4 % kauba kogueksportist⁽²²⁾. Selle peamine põhjus on järsk palgatõus Hiina rõiva- ja tekstiilitööstuses, mille tulemusel otsisid rahvusvahelised ostjad Aasias uusi tarnijaid.

ILO⁽²³⁾ kohaselt oli 2014. aastal enamikus riikides keskmine töötasu vähem kui 200 dollarit kuus. Rõivatööstuse lihttööliste kohaldatakse igakuist miinimumpalka Hiinas (kuni 297 dollarit), Filipiinidel, Malaisias, Indoneesias (247 dollarit), Tais, Vietnamis (145 dollarit), Indias (136 dollarit), Kambodžas (128 dollarit), Pakistanis (119 dollarit), Bangladeshis (71 dollarit) ja Sri Lankas (66 dollarit).

Peamised riskid on äraelamist võimaldava töötasu puudumine, sunniviisiline või laste töö, halvad töösuhted ühinemisevabaduse nõrga kaitse ja piiratud kollektiivlõbivõimete tõttu, halb töötervishoid ja tööohutus, ebapiisavad tööinspeksioonid, väljaarendamata tööõnnetuste kavad, veereostus, kokkupuude keemiliste ainetega ning naistööjõu ärakasutamine.

3.1.2 24. aprillil 2013 toimunud Rana Plaza hoone (rõivavabrikute asukoht) varing Bangladeshis põhjustas 1 136 töötaja (peamiselt naised) surma. Hoone väga halvast seisukorrast ning varuväljapääsude puudumisest tingitud õnnetuse ulatus on valitsusi (EL ja liikmesriigid, Ameerika Ühendriigid, Kanada, Norra), rahvusvahelisi organisatsioone (ILO, OECD ja Maailmapank) ning rahvusvahelisi ja kohalikke sidusrühmasid pannud erakorraliselt tegutsema, koostades ambitsioonika meetmete kogu, mille eesmärk on edendada riiklikke lühiajalisi meetmeid (ohvrite perekondadele hüvitise maksmine, rõivavabrikute inspekteerimine ning puudujääkide kõrvaldamine, uued auditeerimismeetodid, tööõiguse läbivaatamine), riiklikke keskmise tähtsusega meetmeid (nt sõltumatute ametiühingute väljaarendamine ja tööinspeksioonide tugevdamine) ning süstemaatilisi meetmeid ülemaailmsete tarneahelate vastutustundliku haldamise edendamiseks.

⁽²²⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/asia/-/ro-bangkok/documents/publication/wcms_419798.pdf

⁽²³⁾ Samas.

Näide. Bangladeshis valmisriiete sektoris alates Rana Plaza hoone varingust tehtud edusammude hindamine (jaanuar 2016)

- Bangladeshis tule- ja ehitusohutuse kokkulepe: allakirjastanud 220 rõivasektori ostjat.
- Bangladeshis töötajate ohutuse liit: loodud 2013. aasta mais 26 peamiselt Põhja-Ameerika kaubamärgi poolt.
- 2016. aasta jaanuariks oli Bangladeshis valmisriiete sektoris loodud 341 uut ametiühingut (2014. aastal 132).
- 2016. aasta jaanuariks oli ehitusnõuete, tuleohutuse ja elektriseadmete ohutuse osas inspekteeritud 3 734 ekspordile suunatud valmisriiete vabrikut.
- Palgatud on 235 uut inspektorit ⁽²⁴⁾.
- Bangladeshis parema töö programm: 38 vabrikut, mis varustavad rõivastega 17 kaubamärki ja jaemüüjat.
- Ohvritele hüvitiste maksmine: 24,1 miljonit USA dollarit 3 490 laekunud nõude eest.

3.1.3 OECD valmistab rõivaste ja jalatsite sektori jaoks ette vastutustundlikke tarneahelaid käsitlevaid hoolsuskohustuse suuniseid.

3.1.4 ILO koostöös rahvusvaheliste rahastajate, valitsuste, töötajate ja tööandjatega rakendab rõivasektoris (nt Aasias) projekte, mille eesmärk on tagada parem juurdepääs palka, töötingimusi ja töösuhteid käsitlevale teabele, et parandada sotsiaaldialoogi kvaliteeti töönormide, sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamise ja kollektiivlääbirääkimiste mehhanismide teemal, ning samuti tagada töönormid vabriku tasandil ⁽²⁵⁾.

3.1.5 Euroopa Komisjon töötab juhtalgatusega, mis käsitleb jätkusuutlikku rõivaste tarneahelat, hõlmates ühist planeerimist, kooskõlastatud rahastamist, ühist programmide rakendamist, tarbijate seas teadlikkuse parandamist jne.

3.1.6 ELi tekstiili- ja rõivasektori sotsiaalpartnerid on Euroopa Komisjoni toetusel välja töötanud ühise algatuse koos ettevõtja sotsiaalse vastutuse riskihindamisvahendiga, mis on oluline ülemaailmsete tarneahelate jaoks. Praegu käib algatuse lõpuleviimine, et valmistada selle levitamiseks VKEdes ning muude sidusrühmade seas.

3.1.7 ELi eesistujariik Madalmaad soovib uurida võimalusi koostoime parandamiseks ELi arengu- ja kaubanduspoliitika vahel, et aidata kaasa ülemaailmsete väärtusahelate jätkusuutlikkusele.

3.1.8 Saksamaa majandus-, koostöö- ja arenguminister Gerd MÜLLER lõi eraldi liidu säästva tekstiilitootmise jaoks, millesse on kaasatud olulised partnerid. Viimasel G7 kohtumisel esitas ta olukorrast väga konkreetse kokkuvõtte: „Vastutuse võtmine maksaks ühe euro. Üksainus euro kleidi, jaki või püksipaari kohta, tagamaks, et raske töö Bangladeshis, Kambodžas või Aafrikas tasuks end ära ning lastel ja õmblejannadel oleksid elus võimalused” ⁽²⁶⁾.

3.1.9 Eraalgatuste levikuga on kaasnud kogemused ning abi parimate tavade jagamisel. Nende seas on algatus *Initiative Clause Sociale* (ICS), mille raames 22 olulist jaemüüjat (nt Monoprix, Carrefour või Casino), kelle käive moodustab enam kui 243 miljardit eurot, jagavad sarnast sotsiaalsete auditite metoodikat, ning algatus *Business Social Compliance Initiative*, mille lõi 2003. aastal Brüsselis asuv Foreign Trade Association (väliskaubanduse assotsiatsioon). Algatuses osaleb enam kui 1 700 jaemüüjat ja importijat 36 riigist, olles ärisuhetes 30 000 tehasega.

⁽²⁴⁾ Progress in implementation, outcome of the Review meeting on the Sustainability Compact for Bangladesh, 11. jaanuar 2016.

⁽²⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-asia/-ro-bangkok/-ilo-islamabad/documents/publication/wcms_363149.pdf

⁽²⁶⁾ http://www.bmz.de/g7/en/Entwicklungspolitische_Schwerpunkte/Menschenwuerdige_Arbeit/index.html

3.2 *Elektronika ülemaailmne väärtusahel ja ülemaailmne tarneahel*

3.2.1 Sturgeoni ja Kawakami koostatud ülemaailmsete väärtusahelate uuringu kohaselt⁽²⁷⁾ tunduvad rõivatööstusesse tehtud vahesisendid olevat vahetoodete kauplemissäästuse osas vähem olulised kui sisendid elektronika- ja sõiduautotööstusesse.

3.2.2 Elektronika ülemaailmne väärtusahel on kaupade sektoris üks olulisemaid, moodustades 2006. aastal enam kui 17 % kõigist toodetud vahetoodetest, võrreldes 2,7 %-ga kemikaalide ja plastide puhul ning 1,9 %-ga õhusõidukite osade puhul. Kaks juhtivat riiki elektronika vahetoodete ekspordis on Hiina/Hongkong ja Ameerika Ühendriigid.

3.2.3 Kolm kindlat osalejat, kes juhivad nn väärtusahela modulaarsust, on:

— juhtivad ettevõtjad (peamiselt tööstusriikides);

— komponentide ostu, trükkplaatide kooste, lõpliku kooste ja testimise eest vastutavad lepingulised tootjad peamiselt Hiinas, Taiwanis ja Vietnamis;

— platvormi juhid, kes on määratletud kui „ettevõtjad, kes on olnud edukad oma tehnoloogia (tarkvara, riistvara või nende kombinatsiooni vormis) muude ettevõtjate toodetesse siirdamisel”.

Selle konkreetse väärtusahela modulaarsus peitub oluliste äriprotsesside – nagu raalprojekteerimine, tootmise kavandamine ning inventuur ja logistika kontrollimine – kodifitseerimises ja standardimises.

3.2.4 Tarbeelektronika toodete kasutusiga on lühike, vahemikus 3–18 kuud, kusjuures nad kaovad kiirelt kasutusest. Selle tulemusel seisavad kõnealuste toodete tarnijad silmitsi üha kiiremate kohe turule laskmist eeldavate tellimustega. Näiteks kui 2007. aastal toodi turule Apple iPhone, oli turule toomise ajaks kuus kuud; 2012. aastaks oli see kahanenud vähem kui kahele nädalale⁽²⁸⁾. Tootjatele ja töötajatele on see katsumus ning sellega toimetulekuks on vaja välja töötada lahendused ning neid rakendada.

Kui mõnes ettevõttes on jõutud ületundide või tippaajal töötatud vahetuste suhtes ning nende ülejäänud aasta jooksul hüvitamise osas kokkuleppele, siis teistes on täheldatud ajutiste lepingute ning renditöötajate või sisserändajate palkamise märkimisväärset kasvu (nt moodustasid Mehhikos 2009. aastal elektronikatööstuse tööjõust 60 % renditöötajad, kelle osakaal kasvas tippaajal 90 %-ni)⁽²⁹⁾. See tähendab sageli töötajate piiratud õigusi, nt madalamad palgad, sotsiaalkindlustuskaitse puudumine või ametiühingutega ühinemise keeld. Lisaks riiklikele õigusaktidele võiks lahendus hõlmata kokkuleppeid ettevõtte tasandil ning samuti ostjate ja tarnijate vahelist paremat kooskõlastamist ja teabe jagamist, võimaldades nii tootmist paremini planeerida ning kasutada ajutiste töötajate asemel pigem alalisi töötajaid.

⁽²⁷⁾ „Was the crisis a Window of Opportunity for Developing Countries?”, Timothy J. Sturgeon, Momoko Kawakami, Maailmapanga poliitikauuring.

⁽²⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_345445.pdf

⁽²⁹⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_317267.pdf

3.2.5 Inimõiguste ja töötajate õiguste austamise küsimused seovad elektroonikatööstuse ka konflikt- ja riskipiirkondadest (näiteks Ida-Aafrika järvede piirkonnast) pärit mineraalide küsimusega⁽³⁰⁾. Pärast USA õigusakti (*Dodd-Frank Act*) vastuvõtmist esitas Euroopa Komisjon 2014. aastal määruse ettepaneku, millega luuakse süsteem tina, tantaali, volframi ja kulla ELi turule importijate enesertifitseerimise jaoks, tagamaks, et kõnealuste mineraalide kaevandamise ja nendega kauplemise tulud ei toeta kohalikke relvastatud konflikte. Selle asemel peaks hoolsuskohustus ja sellega kaasnevad muud meetmed tagama tarneahela läbipaistvuse ning neil peaks olema töökohtade loomisele ja kaevanduste töötingimustele (nt töötervishoid ja tööohutus, sissetuleku tase või nende tegevuse ametlikuks muutmine) positiivne mõju. Samuti võimaldaks see jätkata mineraalide saamist Aafrikast, selle asemel et pöörduda maailma muude piirkondade poole, mida konflikt ei mõjuta⁽³¹⁾.

3.2.6 OECD on välja töötanud konflikt- ja riskipiirkondadest pärit mineraalide vastutustundlikke tarneahelaid käsitlevad hoolsuskohustuse suunised⁽³²⁾.

3.3 Ülemaailmsed väärtusahelad ja ülemaailmsed tarneahelad muudes sektorites

3.3.1 Komitee soovib samuti rõhutada, et ülemaailmsed väärtusahelad ja ülemaailmsed tarneahelad muudes sektorites, nagu näiteks teenused ja agrotööstus, võivad seista silmitsi töötingimuste probleemidega eelkõige töötervishoiu ja tööohutuse vallas.

3.3.2 ILO keskendub inimväärse töö toetamisel maapiirkondade majanduses⁽³³⁾ kolmele prioriteetsele tegevusvaldkonnale: inimväärne töö ebasoodsas olukorras, kõrvalejätud ja haavatava maaelanikkonna jaoks, inimväärne töö tarneahelates osalevate maapiirkonna töötajate jaoks ning inimväärne töö maapiirkonna töötajate jaoks istandustes.

4. Komitee panus inimväärse töö tagamise ülemaailmsetes tarneahelates

Pidades silmas Rahvusvahelise Töökonverentsi 105. istungit, mis toimub 2016. aasta juunis Genfis, soovib komitee avalikustada oma panuse koos eri soovitustega kõige tõhusamate ja tulemuslikumate viiside kohta, kuidas tagada töötajate töötingimuste parandamine tarne- või alltöövõtuettevõtetes, mis tegelevad tootmisvõimsuse tagamisega ülemaailmsetes tarneahelates.

4.1 Iga sidusrühma rolli selgitamine

Iga sidusrühma rolli ja vastutust tuleks segaduste vältimiseks selgitada.

— Valitsuste pädevuses on riikliku töö- ja sotsiaalõiguse väljatöötamine, rakendamine ja jõustamine, ILO konventsioonide ratifitseerimine ja tõhus rakendamine ning ELi liikmesriikide puhul ka ELi direktiivide ülevõtmine ja rakendamine. Samuti on nende kohustus tagada kõik haldusressursid ja rahalised vahendid muu hulgas tööinspektsiooni jaoks, et tagada kooskõla õigusraamistikuga.

— Rahvusvahelised organisatsioonid kehtestavad standardid ja töötavad välja ülemaailmsed algatused, et edendada rahvusvahelisi töönorme ja vastutustundlikku äritegevust. Selles kontekstis annavad dokumendid, nagu ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted (raamistik „kaitse, austa ja heasta“), suuniseid põhiosalejate rollide ja vastutusvaldkondade kohta.

⁽³⁰⁾ 2013. aasta oktoobris võttis komitee vastu arvamuse ELi jaoks oluliste imporditartiklite, sh mineraalide ja toorainete tagamise kohta: ELT C 67, 6.3.2014, lk 47.

⁽³¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-157_en.htm

⁽³²⁾ <http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm>

⁽³³⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—relconf/documents/meetingdocument/wcms_311653.pdf

- Sotsiaalpartnereid julgustatakse astuma töönorme ja töötingimusi käsitlevasse sotsiaaldialoogi ning seda edendama, sh sektori ja piiriülese kontekstis, ning valitsused peaksid tagama ühinemisevabaduse ja kollektiivlääbirääkimiste tõhusa kaitse ja edendamise.
- Hargmaised ettevõtjad peaksid toimima kooskõlas seadustega, mida kohaldatakse riikides, kus nad tegutsevad. Samuti julgustatakse neid pühenduma ettevõtja sotsiaalsele vastutusele ja hoolsuskohustuse lähenemisviisile.
- Valitsusvälised organisatsioonid täiendavad muude osalejate jõupingutusi ja neil on oluline roll töötajate õigustega seotud teadlikkuse suurendamisel ning rikkumiste hukkamõistmisel.

Võttes arvesse kõnealuste põhisalejatega seotud keerukust ja ilmselgeid ülekaalukaid riske, toetab komitee struktureeritud, läbipaistvaid ja kaasavaid sidusrühmade platvorme selliste keerukate küsimuste lahendamiseks.

4.2 *Vastus kauba- ja investeringuvoogude mõõtmise statistilisele väljakutsele*

Komiteel on eesmärk hinnata ülemaailmsete väärtusahelate ja ülemaailmsete tarneahelate tegelikku olukorda seoses väärtuse, majanduskasvu ja töökohtadega ning samuti nende hiljutisi kvalitatiivseid arengusuundi. See tähendab koostööd nt Eurostati ja kaubanduse peadirektoraadiga kättesaadavate andmete osas, mille on kogunud WTO ja OECD. See parem arusaam rahvusvahelise kaubanduse uuest korraldusest viib kindlasti uute ettepanekuteni kaubandus- ja arengukokkulepete traditsiooniliste vahendite kasutamise kohta, näiteks tariifide eemaldamine, õigusnormide lähendamine, parem juurdepääs riigihanketele, ühised päritolureeglid, suutlikkuse suurendamine ja kaubandusabi.

4.3 *Jõupingutused tõeliselt integreeritud ELi lähenemisviisi saavutamiseks näiteks kaubanduse, arengu ja naabruspoliitika küsimustes*

Komitee toetab Euroopa Komisjoni hiljutises, ELi kaubandus- ja investeerimispoliitikat käsitletud teatistes väljendatud valmisolekut kasutada ELi välispoliitika ulatust selleks, et soodustada erinevate instrumentide kaudu säästvat arengut kolmandates riikides, eelkõige sellistes arenguriikides nagu Bangladesh, Vietnam, Myanmar⁽³⁴⁾, Kambodža või Laos, ning samuti teistel mandritel asuvates riikides. See peaks hõlmama kaubandust ja säästvat arengut käsitlevate peatükkide lisamist praegu läbiraakimisel olevatesse ja tulevastesse vabakaubanduslepingutesse, paremat seost kaubanduspoliitika ja abi/suutlikkuse suurendamise vahel, vastutustundliku äritegevuse edendamist investeerimispoliitikas ja erasektori arendamist, eriprojekte, mille eesmärk on töönormide parem austamine, toetust koolitatavatele riiklikele sotsiaalpartneritele ning teabeseminare jne.

4.4 *Ettepanekud realistlikeks kohustusteks*

Komiteel on jätkusuutlikkuse valdkonnas palju kogemusi, osaledes vabakaubanduslepingu selleteemaliste peatükkide rakendamises ja järelevalves ning tegutsedes paljudes kodanikuühiskonna komiteedes, mis võimaldavad tal teha ettepanekuid õiglase tasakaalu leidmiseks vajalike õigusnormide (inimõiguste ja töötajate õiguste, läbipaistvuse ja korruptsioonivastase võitluse valdkonnas) ja hargmaiste ettevõtjate vajaliku paindlikkuse (oma ülemaailmsete tarneahelate tõhusaks korraldamiseks ja arendamiseks vastavalt erinevatele kohalikele oludele) vahel.

4.5 *Tõhusate ennetusmeetmete edendamine*

Kogu maailmas osalevad VKEd üha enam ülemaailmsetes tarneahelates ning sellega seoses on neil veel märkimisväärselt kasutamata potentsiaali. Seetõttu soovib komitee suunata avalikkuse tähelepanu rohkem mõnedele konkreetsetele turul kättesaadavatele vahenditele, mida on ettevõtjad juba proovinud ja katsetanud, mis aitab VKEdel osaleda oma ülemaailmsete tarneahelate jätkusuutlikus haldamises, sh tarnijate, enesehindamise vahendite, standardite ja lepingutingimuste ettepanekute kaardistamisel.

⁽³⁴⁾ Nt Myanmar Labour Rights Initiative [Myanmari töötaja õiguste algatus] (ILO, Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Taani, EL).

4.6 *Abi auditite uue põlvkonna loomisel*

Sotsiaalsed auditid tekkisid 1990. aastatel ning neid on palju kritiseeritud nii nende tehniliste aspektide osas (nt audiitorite kvalifikatsioon, auditeerimise viisid, küsimuste laad) kui ka sisuliste aspektide tõttu (ajutine meede ühe tarnija jaoks, puudub süstemaatiline ja järkjärguline areng, sotsiaalingimuste parandamise eest vastutavad kolmandad osapooled jne). Komitee soovib toetada auditite uue põlvkonna arendamist, mis hõlmaks mitte ainult sotsiaalseid, vaid ka keskkonna- ja juhtimisküsimusi ambitsioonikamate eesmärkidega. Lõppeesmärk on asendada standardsed küsimustikud mitut kriteeriumi hõlmava konkreetse diagnoosiga, mis on kohandatud üksikutele ettevõtjatele konkreetses ülemaailmses tarneahelas, ning võtta sotsiaalpartnerite toetusel kasutusele kindel järelkontrolli menetlus.

4.7 *Tarbija jaoks tõhusate läbipaistvusvahendite väljatöötamine*

2015. aasta detsembris toimunud G7 tippkohtumisel toetati näiteks praktilisi vahendeid, nagu mobiilirakendused, mis võivad aidata tarbijatel võrrelda toodete sotsiaalseid ja keskkonnamärgiseid ja neist aru saada.

Komitee toetab ELi praeguseid jõupingutusi teatud tarbekaupade kategooriate CO₂-jalajälje mõõtmiseks ja kuvamiseks ning on valmis edendama parimaid riiklikke tavasid keskkonnamärgisega varustamise valdkonnas, näiteks nagu Prantsusmaal aastatel 2010–2013 toimunud mitut kriteeriumi hõlmava keskkonnamärgisega varustamise eksperiment.

4.8 *Suutlikkuse suurendamise programmide ning muude, sotsiaaldialoogi ja mitme sidusrühma lähenemisviisi edendavate algatuste toetamine*

Ettevõtjate ülemaailmsed majandusnäitajad ning inimväärse töö põhimõtete järgimine on tihedalt seotud sõltumatute ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide olemasolu, sotsiaaldialoogi kvaliteedi ning tööjõu heaoluga.

Komitee toetab ILO välja töötatud parema töö (*Better Work*) programmi, mille eesmärk on aidata kohalikel sotsiaalpartneritel täita tõhusat rolli ning pidada kollektiivläbirääkimisi.

Sektoriülene algatus, näiteks Bangladeshis tule- ja ehitusohutuse kokkulepe valmisriiete sektoris, võib mobiliseerida ostjaid, tootjaid ja ametiühinguid arendama välja kogu tööstust hõlmava põhjaliku ja tõhusa lähenemisviisi ja seda rakendama.

Komitee toetab ka eri valdkondade sotsiaaldialoogi, sh piiriülese ettevõtja kollektiivlepinguid/rahvusvahelisi raamkokkuleppeid. Olemasolevad piiriülese ettevõtja kollektiivlepingud/rahvusvahelised raamkokkulepped on osutunud oluliseks vahendiks töötajate õiguste edendamisel ülemaailmses tarneahelates. Täiendaval arendamisel või laiemal kohaldamisel tuleks aga arvesse võtta vajadust säilitada paindlikkus nii selliste kokkulepete sisu kui ka järelkontrolli mehhanismide osas. Rakendamisel saadud õppetundide põhjal peaksid ka partnerid püüdlema pideva eneseparanduse poole.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Innovatsioon uute ärimudelite hoogustajana”**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 303/04)

Raportöör: Ariane RODERT**Kaasraportöör: Oliver RÖPKE**

16. detsembril 2015 palus Madalmaade sotsiaal- ja tööhõiveministeriumi peadirektor Marcelis Boereboom Euroopa Liidu Nõukogu tulevase eesistujariigi Madalmaade nimel koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses:

„Innovatsioon uute ärimudelite hoogustajana”

(ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise seksioon võttis arvamuse vastu 10. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.-26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 131, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa seisab silmitsi keeruliste probleemidega, mis vajavad uuendatud sotsiaal- ja majandusmudeleid. Edu, kasvu ja heaolu saavutamiseks Euroopas on vaja liikuda innovatsioonil põhineva majanduse suunas.

1.2 Selles kontekstis kerkivad esile innovatiivsed käsitused ja ärimudelid, mis märgivad üleminekut traditsiooniliselt innovatsioonilt innovatsioonile, mille puhul võetakse arvesse tehnilisi, keskkonnavalaseid ja sotsiaalseid perspektiive ning keskendutakse inimeste elule ja heaolule.

1.3 Seetõttu kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles töötama välja poliitikaraamistiku nende uute kujunemisjärgus ärimudelite toetamiseks. Seda tuleb teha tunnistades, ühendades ja edendades nende ettevõtlusmodelite keskseid käsitusi, toetudes sellistele teooriatele nagu ühisväärtus (*shared value*), kollektiivne mõju, mõju mõõtmine, spiraalne partnerlus (*helix partnership*) ja sotsiaalne innovatsioon.

1.4 Raamistik hõlmab soodsa keskkonna loomist, mille abil kaotatakse tõkkes ja laiendatakse traditsioonilise ettevõtluse käsitusi. Uurimist vajavad küsimused on riigihanked, innovatsiooni toetav seadusandlus, kohandatud rahastamisvahend, struktuurifondi toetuste parem suunamine, võimalikud maksusoodustused, koolitus, tugi ning oskuste ajakohastamine, millest viimaste puhul tuleb eelkõige arvesse võtta digiteerimist ja robotiseerimist.

1.5 On oluline, et liikmesriigid ja Euroopa Liidu institutsioonid tunnustavad ja edendavad täielikult „õiglasemaid” ärimudeleid, mis on keskendunud sotsiaalse arengu uuendustele, kaasates sotsiaalse mõju mõõtmist paralleelselt majandusliku arengu aruandlusega.

1.6 Komitee kutsub komisjoni üles võtma Euroopa sotsiaalõiguste samba arendamisel täiel määral arvesse sotsiaalsete investeeringute paketi põhimõtteid ja paketi seost sotsiaalse innovatsiooniga, kuna paljud neist uutest ärimudelitest on kõnealuste põhimõtete konkreetne väljund.

1.7 Liikmesriigid ja komisjon peavad tagama, et sotsiaalne innovatsioon kaasatakse täielikult innovatsiooniprogrammi-desse. Täielikult tuleks kasutada sotsiaalseks innovatsiooniks ettenähtud ELi rahastamistoetust, näiteks programmi „Horisont 2020”, ning seda tuleks hinnata (iga sidusrühma) tehnilise kasutuselevõtu suutlikkuse ja poliitilise mõju alusel.

1.8 Liikmesriigid ja ELi institutsioonid peavad kaasama innovatsiooni põhimõtted läbivalt ettevõtluspoliitikasse, et tagada ettevõtluskultuur, mis edendab, toetab, tunnustab ja levitab innovatsiooni. Asjaomane kultuur hõlmab selliseid elemente nagu eksperimenteerimine, uued partnerlusskeemid ja väärtusloome laiendatud käsitlus ühiskonnas.

1.9 EL peab innovatsioonipoliitika algatustes rohkem keskenduma väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete, eelkõige sotsiaalsete ettevõtete, mikroettevõtete ja pereettevõtete ning igat liiki idufirmade toetamisele ja kaitsmisele, et parandada nende jätkusuutlikkust ja laiemas mõõtkavas kohaldamise tingimusi.

1.10 Uusi innovatiivseid ärimudeleid tuleb täielikult arvesse võtta tööstusrevolutsioonile 4.0 suunatud strateegilistes algatustes ja sellega seotud poliitikavaldkondades, nagu näiteks ringmajanduses, jagamismajanduses või funktsionaalses majanduses. Selleks soodustatakse kõigi olemasolevate ettevõtete ja mudelite kohandamist, edendatakse uute ja mittetraditsiooniliste ettevõtlusvormide teket ning luuakse uusi suhteid ja kohandatud koostöömudeleid.

1.11 Komitee kutsub komisjoni üles kaasama need uued ärimudelid täiel määral 2017. aastaks kavandatud ühtse turu strateegia eelseisvasse läbivaatamisse ja soovutama uusi sellesuunalisi meetmeid.

1.12 Nagu kõikide ettevõtete puhul, nii on ka uute ärimudelite kontekstis oluline, et järgitaks täielikult inimväärse töö põhimõtteid, töötajate sotsiaalseid õigusi ja sotsiaalpartnerite rolli.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopas on kiiresti esile kerkimas uus ühiskondlik maastik, nõudes uusi sotsiaal- ja majandusmudeleid, et kujundada Euroopa ümber kaasaegseks ja ülemaailmselt konkurentsivõimeliseks majanduseks.

2.2 Arengut, sotsiaalset ühtekuuluvust ja heaolu edendava kasvu saavutamiseks on innovatsiooni küsimuses vajalik uus mõtteviis. Innovatsiooni- ja teadusringkonnad kogu maailmas on selle mõtteviisi omaks võtnud, nagu ka paljud ettevõtted, kes nüüd püüdlevad sotsiaalse ja keskkonnavalase, aga ka majandusliku kasvu ja mõju poole. Lisaks viitavad tarbijaootused ja nõudlus sellele, et niisugust lähenemisviisi toetatakse. Seda tõestab selgelt näiteks jagamismajanduse, ringmajanduse ja osalustarbimise algatuste esilekerkimine. Sellistele algatustele on ühine asjaolu, et nad tuginevad uutele väärtuskogumitele ja püüdlevad aruka, jätkusuutliku ja kaasava kasvu poole arengu nimel, mis ühendab tehnilist, keskkonnavalast ja sotsiaalset innovatsiooni.

2.3 Käesoleva arvamuse eesmärk on uurida mõningaid uusi käsitusi, mis on kesksel kohal uusi ärimudeleid hoogustava innovatsiooni seisukohalt. Siinkohal kasutatakse kujukate näidetena eelkõige sotsiaalseid ettevõtteid. Arvamus tugineb komitee kogemustele selles valdkonnas ja eelkõige tööle, mida on tehtud komitee sotsiaalsete ettevõtete projekti raames⁽¹⁾. Arvamus ei analüüsita selliseid käsitusi, nagu näiteks ringmajandus, jagamismajandus, funktsionaalne majandus või osalustarbimine, innovatsioon või VKEde poliitika, mida on uuritud komitee teistes asjaomastes arvamustes.

⁽¹⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>.

3. Uued esile kerkivad käsitused

3.1 Sotsiaalse ja ühiskondliku innovatsiooni kui ettevõtlusmudeli edendamine

3.1.1 Euroopa seisab silmitsi keeruliste ühiskondlike probleemidega, mida olemasolevad süsteemid ei suuda lahendada. See tähendab paradigma muutust, mis nõuab uut mõtteviisi ja innovatiivseid lahendusi. Sellist innovatsiooni nimetatakse sageli sotsiaalseks või ühiskondlikuks innovatsiooniks. „Sotsiaalne innovatsioon on innovatsioon, mis on oma eesmärkidelt ja vahenditelt sotsiaalne. Lisaks võib öelda järgmist: konkreetselt määratletakse sotsiaalset innovatsiooni kui uusi ideid (tooted, teenused ja mudelid), mis täidavad üheaegselt sotsiaalseid vajadusi (tõhusamalt kui alternatiivid) ja loovad uusi sotsiaalseid või koostöösuhteid. Teisisõnu on innovatsioon ühiskonnale mitte üksnes kasulik, vaid suurendab ka ühiskonna tegutsemisvõimet.”⁽²⁾ Sotsiaalse innovatsiooniga tegeldakse kõigis sektorites ja selles ei ole midagi uut, kuid neil on üks ühine joon – lõppkokkuvõttes toovad need kaasa süsteemse muutuse.

3.1.2 Akadeemilises maailmas hõlmab innovatsioon tänapäeval rohkem kui vaid tehnilist arengut. Teadlased on ühel meelel selles, et innovatsioonis ja teadusuuringutes tuleb arvesse võtta tehnilisi, keskkonnaalaseid ja sotsiaalseid perspektiive. Sotsiaalne, digitaalne ja tehniline innovatsioon on vastastikku üksteisest sõltuvad. Digitaaltehnoloogia roll selles kontekstis on olla vahend, mille abil julgustatakse jagamist ja antakse inimestele võimalus tegutseda, samas kui sotsiaalne innovatsioon on põhieesmärk.

3.1.3 Sotsiaalne innovatsioon avaldub tehnilisest innovatsioonist erinevalt. See on vajaduspõhine, sageli eesmärgiga vastata ühiskonna väljakutsele, või keskendutakse konkreetsele kasutajarühmale, võttes samal ajal arvesse sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja majanduslikke perspektiive. Kõige edukamate sotsiaalsete uuendustega kaasneb terviklik mõtlemine, mis viib lõpuks mitte ühte teemat või probleemi puudutava lahenduseni, vaid suurema süsteemse muutuseni.

3.1.4 Sotsiaalse innovatsiooni vundamendiks on eetiline, ideoloogiline või üldist huvi käsitlev seisukoht. Seda ilmestab kodanikuühiskonna praegune ja varasem roll sotsiaalkaitsesüsteemide kujundamisel. Sotsiaalne innovatsioon võib küll olla uus käsitus, kuid see on eksisteerinud juba väga pikka aega.

3.1.5 Sotsiaalne innovatsioon põhineb avatud suhtlemisel ja koostööpõhisel probleemide lahendamisel, kaasates uute lahenduste loomisse erinevaid sidusrühmi ja tavasid. Sotsiaalne innovatsioon lammutab sektoreid ja turge eraldavad müürid, asendades konkurentsipõhise loogika lahendustega, mis põhinevad koostööl ja pikaajalisel partnerlusel. Oluline on jagamine koos avatud lähekoodi (*open source*) liikumise ja mittekonkurentsipõhiste lähenemisviiside rakendamisega.

3.1.6 Sotsiaalne innovatsioon pakub Euroopa jaoks põhimõttelist eesliini ja edendab „reaalset sotsiaalset turumajandust” Lissaboni lepingu artikli 2 kohaselt. Kuid see on saavutatav vaid juhul, kui innovatsioon on selgelt suunatud sellistele eesmärkidele nagu kaasamine ja võrdsus. See omakorda kiirendab veelgi ühiskondlikku innovatsiooni.

3.2 Väärtusloome läbivaatamine ühishäärtuse perspektiivist

3.2.1 Kasvab teadlikkus sellest, et terviklikum käsitus majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste väärtuste loomisest on atraktiivse äritegevuse keskpunkt. Asjaolu, et majanduslik kasu on tekkinud või suurenenud tänu suuremale sotsiaalsele ja keskkonnaalasele väärtusele, näitab selgelt, et majanduskasv on seotud sotsiaalsete ja keskkonnaalaste edusammudega. Seda nimetatakse ühishäärtuse loomiseks – käsitus, mida on uurinud paljud teadlased⁽³⁾.

⁽²⁾ Allikas: http://ec.europa.eu/archives/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf.

⁽³⁾ <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value/ar/1>.

3.2.2 Selle strateegia keskmes on üleminek optimaalsete lühiajaliste finantstulemuste normilt majandusliku väärtuse loomisele nii, et see toodab ühiskonnale samaaegselt ka sotsiaalset arengut ja lisaväärtust. Ühisväärtus võib vabalt olla innovatsiooni ja tootlikkuse kasvu järgmise laine liikumapanev jõud maailmamajanduses.

3.2.3 Reaalse sotsiaalse turumajanduse toetamine vajab selliste investeerimisvormide julgustamist, mis on loodud spetsiaalselt osaluse, demokraatia ja kaasavuse suurendamisele suunatud majandusarengu toetamiseks. Siin on vaja terviklikku rahalist ökosüsteemi, mille puhul on eriti huvitav kaaluda hübriid- ja kombineeritud kapitali vorme. See on teema, mida komitee on uurinud ühes oma varasemas arvamuses⁽⁴⁾.

3.2.4 Ühisväärtuse loogika rakendamine tähendab, et väärtusloome ei kujuta endast enam olemasoleva väärtuse ülekandmist, vaid pigem sotsiaalse, keskkonnaalase ja majandusliku väärtuse üldist suurenemist. Lisaks ilmneb selgelt, et turg ei ole määratletud ainult majanduslikus tähenduses, vaid arvesse võetakse ka sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid aspekte. Võtmetegur on, et ühisväärtus põhineb era- ja kodanikuühiskonna sektori tugevatel külgedel ja erinevustel, rakendades koosloomise mudelit, mis toob lõppkokkuvõttes kaasa uute ja kasvavate turgude loomise.

3.3 *Toetudes partnerluse lähenemisviisile*

3.3.1 Keeruliste ühiskondlike probleemidega tegelemine nõuab tõhusate lahenduste loomiseks sageli tihedat koostööd valitsuse, turu ja kodanikuühiskonna vahel. Selline partnerlus põhineb iga sidusrühma seisukohtade sügavuti mõistmisel, kiirel otsustamisel ja empaatilistel lähenemisviisidel.

3.3.2 Koostööl, koosloomel ja valdkondadevahelisel innovatsioonil on tohutuid eeliseid viiside ees, kuidas ühiskond on varem ühiskondlike probleemidega tegelema. Keskkel kohal on koondada sidusrühmad kokku juba varases etapis, et ühiselt määratleda jagatud ühiskondlik eesmärk ja arutleda, kuidas edasi minna.

3.3.3 Tasub märkida, et kuna innovatsioon tekib sageli kohalikus kontekstis reaalsete vajaduste lähedal, tuleb tähelepanu ja toetus suunata kogu ühiskonnale. On olemas arvukalt võimalusi nende kohalike kogemuste kogumiseks ja jagamiseks, millest paljusid on võimalik üle võtta ja laiendada ka teistesse piirkondadesse ja riikidesse.

3.4 *Kollektiivse mõju eesmärk*

3.4.1 Nagu mainitud, vajavad suuremahulised sotsiaalsed muutused ulatuslikku valdkondadevahelist koordineerimist, ühtlustamist ja partnerlust. Lisaks sellele peab üheks tulemuseks olema kollektiivne mõju.

3.4.2 Kollektiivne mõju tugineb selliste eri sektorite sidusrühmade keske rühma pühendumusele, mis keskendub ühisele kavale lahendada teatud sotsiaalne või ühiskondlik probleem. Lisaks hõlmab see tsentraliseeritud taristut, pühendunud töötajaid, struktureeritud protsessi, jagatud mõotmist, pidevat teabevahetust ja vastastikku toetavaid tegevusi kõigi osalejatele seas. Laiaulatuslikud sotsiaalsed muutused tekivad pigem parema valdkondadevahelise koordineerimise kui üksikute organisatsioonide tegevuse tulemusel.

⁽⁴⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk. 152.

3.5 Sotsiaalse mõju mõõtmise rakendamine

3.5.1 Kui innovatsiooni käsitlus peab sisaldama mitte ainult tehnilisi, vaid ka sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid kaalutlusi, siis edusamme tuleb mõõta teisiti. Komitee on varasemalt uurinud teemasid („Sotsiaalse mõju mõõtmine”⁽⁵⁾) ja „Majandus ühise heaolu nimel”⁽⁶⁾), kus on selgelt välja toodud, et tulemusi ja aruandlust tuleb käsitleda laiemast vaatenurgast.

3.5.2 Majandusnäitajad on juba pikka aega olnud tulemuste mõõtmisel normiks. Kuid innovatsiooni hübriidstruktuuride kasvav esilekerkimine nõuab mitmeid uusi ja terviklikke näitajad, et mõõta sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja majanduslikke mõjusid.

3.5.3 Sotsiaalse mõju mõõtmise põhimõtete rakendamine hõlmab sidusrühmade kaasamist, oluliste tulemuste ühist mõistmist ja määratlemist ning samuti ühist näitajate seadmist. See aitab kaardistada tegelikku loodud väärtust. Põhirõhk on üleminekul majanduslikult aruandluselt selliste tegurite mõõtmisele nagu sotsiaalne sisend, väljund, tulemus ja mõju. On oluline, et sidusrühmadel on nendest käsitustest sama arusaam, kuna neid kasutatakse nii innovatsiooni kui ka äritegevuse kontekstis.

3.6 Innovatsioon ja inimväärne töö

3.6.1 Sotsiaalsel ja tehnilisel innovatsioonil võib olla töökorraldusele ja töötajate töötingimustele tohutu mõju. Kasvav individualiseerumine ning suurem iseseisvus ja paindlikkus töösuhetes ei tohiks kaasa tuua sotsiaalkaitse nõrgenemist. Innovatiivsete mudelite edukuse kindlustamiseks peavad inimväärse töö põhimõtted olema tagatud isegi muutunud keskkonnas⁽⁷⁾.

3.6.2 Innovatsioon käib üldiste sotsiaalsete edusammudega käsikäes ainult juhul, kui kõik sidusrühmad on kaasatud ja saavad sellest kasu, kui lisaväärtus on õiglaselt jaotatud ja kui ei nõrgendata sotsiaalseid õigusi. Töötajate sotsiaalne kaitse peab olema tagatud ka muutunud tingimuses.

3.6.3 Sama kehtib ka töötajate isiklike sotsiaalsete õiguste, eriti töötingimuste ja sissetuleku kohta. Innovatiivsed mudelid ja eelkõige digiteerimine toovad sageli kaasa suurema individualiseerumise töökohal ja ohustavad sotsiaalseid norme. Jätkusuutlikud innovatiivsed mudelid peavad austama töötajate õigusi ja töötingimusi isegi muutuvus töömaailmas.

3.6.4 Uued innovatiivsed ärimudelid peavad edendama töötajate kollektiivseid õigusi, nende praktilist rakendamist ja sotsiaalpartnerite rolli. Sotsiaalpartnerid, kollektiivlepingud ja töötajate osalemine on sageli innovatsiooni allikaks, kuna need loovad sellele vajalikud raamtingimused.

3.6.5 Sotsiaalset dialoogi ja ulatuslikke kollektiivlepinguid tuleks edendada ka edaspidi, sest need võivad samuti anda panuse raamtingimuste parandamisse üleminekul innovatiivsetele ärimudelitele. „Sotsiaalseid mängureegleid” on tulnud ka varem regulaarselt kohandada uute tehniliste ja sotsiaalsete arengutega ja see on jätkuvalt vajalik ka edaspidi. Vt näiteks töö ümberjagamine (mh tööaja vähendamine).

⁽⁵⁾ ELT C 170, 5.6. 2014, lk 18.

⁽⁶⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk 26.

⁽⁷⁾ ILO kohaselt järgitakse inimväärse töö põhimõtete järgmisi eesmärke: tööõiguse põhireeglite rakendamine, piisava sissetulekuga inimväärsete töövõimalused; sotsiaalkaitse tugevdamine ja dialoogi tõhustamine sotsiaalpartneritega.

4. Erinevate ettevõtlusmodelite edendamine – sotsiaalsete ettevõtete näide

4.1 Komitee toetab vajadust tunnustada ja edendada äri- ja ettevõtlusmudeleid, mis kogu nende mitmekesisuses ja paljususes moodustavad koos ühtse turu⁽⁸⁾. Üks valdkond, kus komiteel on eriteadmised, on sotsiaalsed ettevõtted. Sotsiaalsed ettevõtted ja sotsiaalsed ettevõtjad kätkevad endas mitmeid ülalkirjeldatud käsitusi ja ilmestavad kujukalt nende ettevõtlusmodelite hübriidvormide esilekerkimist Euroopas.

4.2 Euroopas on üle 2 miljoni sotsiaalse ettevõtte, mis loovad ligikaudu 10 % SKPst. Ent mitmes liikmesriigis on see sektor uus ja vähearenenud, viidates märkimisväärsele arenguruumile. Kodanikuühiskond ja sotsiaalmajandus on omavahel tihedalt seotud ning on innovatsiooni kaudu panustanud märkimisväärsetesse süsteemsetesse muutustesse ühiskonnas, muu hulgas sellistes valdkondades nagu lastehoid, haiglad, eakate ning puuetega inimeste isikliku sõltumatus ja iseseisvana elamise toetamine, töö- ja eraelu tasakaal, tööellu integreerumine ja (sotsiaal)elamumajandus, samuti arvukad teaduslikud avastused või leiutised.

4.3 Sotsiaalsed ettevõtted, mis on keskendunud konkreetsele kasutajarühmale, mõnele ühiskonna täitmata vajadusele või mõne lünga täitmisele, eksperimenteerivad ja loovad uuenduslikke lahendusi, tegeledes samal ajal majandustegevusega. Nad taasinvesteerivad kasumi, et täita sotsiaalset ülesannet ja saavutada sotsiaalne mõju. Sotsiaalseid ettevõtteid on viimasel ajal eriti esile tõstetud, sest nad pakuvad huvitava lahenduse läbi kahekordse väärtusloome – tegevuse kaudu loodav sotsiaalne väärtus (sotsiaalne ühtekuuluvus või kaasamine) ja majanduslik väärtus (kaubavahetus, ettevõtete asutamine ja töökohtade loomine).

4.3.1 Innovatsiooni ja loovuse hoogustamine sõltub kõigist sidusrühmadest, samuti käitumisest ja hoiakutest. Seetõttu on väga oluline mitte ainult tugevdada sotsiaalsete ettevõtete sektorit, vaid tagada ka avatud suhtumine teistesse erinevatesse esilekerkivatesse mudelitesse. Koostöö- ja ühisväärtuste kultuuri tuleb arendada. See on põhimõte, mida on algusest peale põimitud näiteks sotsiaalmajandusse. Sotsiaalsed ettevõtted loovad läbi innovatsioonitegevuse uusi turuvõimalusi, mistõttu tuleb nende arengu jätkamise võimaldamiseks pöörata erilist tähelepanu nende üksuste kaitsmisele.

4.3.2 Eelkõige tasub märkida, et uuringute kohaselt on naised sotsiaalsetes ettevõtetes arvukamalt esindatud kui traditsioonilises ettevõtluses. Lisaks nähtub sooliselt eristatud andmeid kogunud selleteemalistest uuringutest, et teatud liikmesriikides ületab naissoost sotsiaalsete ettevõtjate arv isegi meeste oma. Neist uuringutest näib ka selguvat, et naissoost sotsiaalsed ettevõtjad on innovaatilisemad kui meessoost sotsiaalsed ettevõtjad, kulutades samas vähem innovatsioonile⁽⁹⁾. See uuring toob välja suurepärase arenguvõimaluse, mille keskpunktis on eelkõige naiste sotsiaalse ettevõtluse toetamine.

5. Uutele ja innovatiivsetele ärimudelitele soodsa keskkonna loomine

5.1 Sellised uued ja innovatiivsed ärimudelid, nagu sotsiaalsed ettevõtted, on osa tavapärasest majandusest ega ole vastuolus teiste ärimudelitega. Muutuva sotsiaalse maastikuga Euroopas tuleb keskenduda kõigi uusi ärimudeleid loovate innovatsioonivormide kasutamisele. Samal ajal kui need uued mudelid tuginevad paljudele arvamuse punktis 3 nimetatud käsitustele, ei õnnestu enamikul olemasolevatest ettevõtete toetus-, arendus- ja käivitamisprogrammidest, aga ka muudel vajalikel tingimustel, nagu seadusandlus ja rahastamisvahendid, neid erinevaid ärimudeleid sageli toetada. Selle põhjuseks on asjaolu, et enamik praegusi toetus- ja poliitikameetmeid on endiselt välja töötatud tavapärasema, traditsioonilisema ettevõtetemudeli ja -loogika jaoks. Seetõttu tuleks Euroopas esilekerkivate eri ärimudelite koguspektri toetamiseks kaaluda järgmisi elemente.

⁽⁸⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 22.

⁽⁹⁾ WEstart: Mapping Women's Social Entrepreneurship in Europe, 2015.

5.1.1 Sotsiaalsete ettevõtete osas püüdleb komitee aktiivselt tervikliku ökosüsteemi poole, mis on spetsiaalselt kohandatud selle konkreetse ärimudeli iseärasustele⁽¹⁰⁾. Sarnaselt **tuleb ökosüsteeme arendada ka uute ja hübriidettevõtete käsitustele**. Lisaks tuleb olemasolevat toetust ajakohastada ja kohandada, et võtta arvesse neid uusi mudelid ning aidata olemasolevaid ettevõtteid kohandada nende uute suundumustega ja neid rakendada. Ideaalne ökosüsteem koosneb sellistest elementidest nagu vajadustele kohandatud finantsökosüsteem koos hübriidkapitali lahendustega, paremad avaliku hanke vormid, kohandatud ettevõtlusarengu toetus ja sotsiaalse mõju mõõtmine. See on oluline, et toetada iga ärimudeli esilekerkimist ja jätkusuutlikkust.

5.1.2 Innovatsioon ei ole enam lineaarne protsess. Tulevaste lahenduste määramisel on oluline kombineerida tehnilisi, keskkonnavalaseid ja sotsiaalseid innovatsiooniperspektiive. Nende käsituste täielik integreerimine vajab uut lähenemisviisi **edusammudest aru andmisele, mis peab põhinema kas tulemusel või mõjul**. Siin on eriti olulised kaks elementi: ühishäärtuste loomine ja kolmekordne tulem (tuleb tagada, et sotsiaalsel, keskkonnavalasel ja majanduslikul arengul on võrdne osakaal). Kui tunnustatakse majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste aspektide kollektiivse mõju kaudu tekkivat koguväärtust, tekivad uut tüüpi hübriidettevõtteid kiiresti. Ühishäärtus on endiselt lapsekingades. Seetõttu peavad ettevõtete juhid arendama uusi oskusi ja teadmisi ning valitsused õppima, kuidas korraldada reguleerimist viisil, mis võimaldab ühishäärtust luua, mitte seda takistada.

5.1.3 Finantsturgude põhiülesanne on jaotada vahendid ühiskonnas õigesti. Aga nende **järjest ulatuslikum keskendumine lühiajalisele tegevusele on otseselt vastuolus** nõudega tegeleda ühiskonna pikaajaliste vajadustega, mida käsitatakse erinevates aruannetes⁽¹¹⁾. Ettevõtetel peab olema vahendeid tulevikku investeerimiseks, et luua väärtust nii investoritele kui ka ühiskonnale tervikuna. See nõuab uusi süsteeme, mis tunnustavad pikaajalist investeerimiskäitumist. Siin on oluline element riiklik rahastamine, sageli kombineeritud kapitali lahenduste näol, mis tihti tugevdab ettevõtete arengut.

5.1.4 Selleks, et innovatsioon hoogustaks uusi ärimudeleid, tuleb jätkuvalt **edendada innovatsioonisõbralikku ettevõtluskultuuri**. Euroopa innovatsioonikultuuri soodustamisel on kesksel kohal eksperimenteerimisskeemide edendamine, mille puhul on tervitatav nii edu kui ka ebaedu (õppesammud). Innovatsioonipõhimõtet tuleks täiendada ettevaatuspõhimõttega, ilma et viimane takistaks innovatsiooni. Nn innovatsioonipõhimõtte puhul võetakse arvesse õigusaktide ja reguleerimise mõju innovatsioonile. Üheks lähtepunktiks on protsesside ja süsteemide kavandamine partnerluse käsituse ümber, kaasates sellesse peamised sidusrühmad (soodustades avatud foorumeid, dialoogivõimalusi ning koostöökoosolekuid). See on juba toimumas kõikjal Euroopas ning seda on võimalik hõlpsasti laiemas mõõtkavas kohaldada, jagada ja levitada⁽¹²⁾.

5.2 **Poliitiline tahe ja omandiprobleemid** on kesksel kohal uute ettevõtete loomise edendamisel Euroopas. Sidusate poliitiliste tegevuskavade väljatöötamine ELi ja liikmesriigi tasandil erinevate ärimudelite toetamiseks on väga oluline. On selge, et kasvu ja heaolu saavutamiseks Euroopas on vaja liikuda innovatsioonil põhineva majanduse ja ühiskonna suunas. Sel eesmärgil tuleks asjakohaselt kasutada siseturu õigusakte ja poliitikat. 2017. aastaks kavandatud ühtse turu strateegia läbivaatamine annab võimaluse kaaluda uusi sellesuunalisi meetmeid.

5.2.1 Võttes arvesse ühishäärtusele ja kolmekordsele tulemile pandud rõhku, on otsustavalt tähtis piisavalt ja jätkusuutlikult toetada **alus- ja rakendusuringuid** kui tulevaste uuenduste kasvulava. Lisaks tuleb nende uute ärimudelite tegevuste kohta koguda **statistilisi** andmeid, et neile oleks võimalik pakkuda kõige sobivamat poliitilist tuge.

⁽¹⁰⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>.

⁽¹¹⁾ John Kay ülevaade, 2012: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253454/bis-12-917-kay-review-of-equity-markets-final-report.pdf.

⁽¹²⁾ *Europe Tomorrow – Loss* (Prantsusmaa) ja *unMonastery* (Itaalia) projektid.

5.2.2 Oluline on suurendada **teadlikkust** eri innovatsioonivormidest ja innovaatoritest. Sotsiaalsed ettevõtted ja kodanikuühiskond ei pea end sageli innovaatoriks. Sotsiaalse innovatsiooni nähtavuse suurendamine ja tagamine, et seda tunnustataks tema ühiskonda antava suure panuse selge väärtustamise vormis, julgustab ulatuslikumale innovatsiooni-tegevusele kõikides sektorites.

5.2.3 ELil on jätkuvalt keskne roll koguda ja jagada uusi algatusi, lihtsustada soodsa keskkonna arendamist ning tagada, et peamised poliitilised algatused võtavad tõepoolest arvesse neid uusi suundumusi. Komisjonil on head võimalused lihtsustada **parimate tavade ja jäljendamist väärivate mudelite vahetust**.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühistarbimine ja iseregulatsioon”**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 303/05)

Raportöör: Jorge PEGADO LIZ

16. detsembri 2015. aasta kirjas palus Madalmaade sotsiaalküsimuste ja tööhõiveministeeriumi peadirektor M. J. BOEREBOOM nõukogu eesistujariigi Madalmaade nimel vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistava arvamuse teemal:

„Ühistarbimine ja iseregulatsioon”

(ettevalmistav arvamus)

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 10. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Seoses eesistujariik Madalmaadelt saadud taotlusega koostada ettevalmistav arvamus teemal „Ühistarbimine ja iseregulatsioon” esitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nüüd, pärast asjaomaste tööde lõpetamist, oma arvamuse koos alljärgnevate järeldustega.

1.2 Komitee on mitmes oma arvamuses, millele käesolev arvamus kahtlemata tugineb, juba käsitlenud kõnealuse nähtuse eri tahke, kasutades erinevaid termineid, millega kõnealust nähtust eri keeltes ja eri lähenemisviisides nimetatakse.

1.3 Kooskõlas talle esitatud palvega on komitee püüdnud määratleda ühistarbimise peamised tunnused, hõlmates kõiki selle mõiste alla kuuluvaid majandustegevusi, ning määrata kindlaks, mil viisil, millistes vormides ning milliste vahendite abil, eelkõige iseregulatsiooni või kaasregulatsiooni kaudu, tuleks neid majanduslikke ja sotsiaalseid tegevusi õiguslikult kaitsta.

1.4 Ühistarbimine, mis kerkis sotsiaalses ja majanduslikus plaanis esile 2000. aastatel koos interneti ja sotsiaalvõrgustike kasutamisega, ei kuulu vahetuskaubandussuhete alla, mis on niisama vanad kui inimkond, vaid seostub pigem mittevastastikuse prosotsiaalse käitumisega või, täpsemalt, tegevuse või protsessiga, mis seisneb meile kuuluva jagamises teistega, et nad saaksid seda kasutada, või teistele kuuluva kasutamiseks saamises.

1.5 Ühistarbimise määratlemisest olulisem, ehkki püüame seda siiski teha, on tuua välja selle tunnused, mille hulgast torkavad silma järgmised:

- kõnealune tegevus ei seisne asjaomaste kaupade suhtes omandi- või kaasomandiõiguse andmises, vaid põhineb jagatud kasutusel;
- ühistarbimine toimub niisuguse, eelkõige elektroonilise platvormi vahendusel, mis viib omavahel kokku ühelt poolt kaupu või teenuseid omavad osalejad ning teiselt poolt hulga erinevaid kasutajaid;

- selle ühine eesmärk on jagamise kaudu asjaomaseid kaupu ja teenuseid paremini kasutada;
- selliste keerukate kolmepoolsete tehingute lõpposalajad on eelkõige eraisikud (P2P ehk võrdõiguslike osaliste vahelised tehingud) ning tehtavad tehingud ei kuulu kunagi ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepinguliste suhete (B2C) alla.

1.6 Nähtuse niisugune iseloomustus, mis tugineb enam-vähem konsensuslikule arusaamale, võimaldab määratleda mudeli seda liiki majandussuhete jaoks ning eristada tegevused, mis tõesti kuuluvad ühistarbimise alla ja millele tuleks kohaldada erikorda, nendest, mis, vastupidi, kasutavad ühistarbimise nimetust põhjendamatult ainsa eesmärgiga vältida eeskirju, mida neile tuleks kohaldada, ja mille päevakajaliseks näiteks on Uberi juhtum. Oleks võimalik paremini toetada poliitilist otsustusprotsessi ja muuta reguleerimist asjakohasemaks, kui analüütiliselt tehtaks täpsemalt vahet mõiste „ühis” sisu ja platvormil põhineva korralduse vahel.

1.7 Ühistarbimise eri vormide kasvav majanduslik tähtsus väljendub ka juba märkimisväärses käibes, mis sel on Euroopas ja kogu maailmas, ning samuti tugineb selle sotsiaalne ja keskkonnaalane mõõde, mis aitab taastada kodanike vahel solidaarsussuhteid, elavdada kohalikku majandust, luua töökohti, muuta majapidamiste tarbimise mõistlikumaks, võimaldades kasutada teatavaid kaupu ühiselt, vähendada energeetilist jalajälge ning toetada vastutustundlikumat ja säästlikumat tarbimist. Punktis 5.2 tuuakse selle kohta mõned asjakohased näited.

1.8 Seda arvesse võttes soovib komitee innustada komisjoni rakendama mitmesuguseid poliitilisi meetmeid, mis on hädavajalikud selleks, et ühistarbimist selle eri vormides ja viisidel nii ELi tasandil kui ka liikmesriikides toetada ja ellu viia ning suurendada selle tõsiseltvõetavust ja usaldusväärsust.

1.9 Komitee rõhutab samuti, et need uued majandusmudelid peavad järgima liikmesriikides ja ELis kohaldatavaid õigusakte ja tagama eelkõige töötajate õigused, asjakohase maksustamise, asjaosaliste andmete kaitse ja eraelu puutumatuse, sotsiaalsed õigused, ausa konkurentsi ja võitluse monopolide ja ebaasate praktikate vastu, platvormide vastutuse nende kasutajate vahel sõlmitud tehingute eest ja nende pakkumiste seaduslikkuse ning eelkõige kõigi ühistarbimises osalejate, sealhulgas tootvate tarbijate õiguste kaitse, samuti peavad need suhted olema kooskõlas tarbijate õiguseid käsitleva liidu õigustikuga, eriti ebaõiglaseid tingimusi, kõlvatut konkurentsi, tervist ja ohutust ning elektroonilist kaubandust käsitlevate sätete osas.

1.10 Lisaks leiab komitee, et EL ja loomulikult ka eesistujariigi Madalmaade juhtimise all koondunud liikmesriigid peaksid kiiremas korras määratlema selge ja läbipaistva õigusraamistiku, mille alusel tuleks neid tegevusi Euroopa ruumis arendada ja ellu viia, vastavalt punktis 8.2.4 öeldule, ning innustab komisjoni avaldama kiiresti oma programmi ühistarbimise või jagamismajanduse kohta, mida oleks tulnud teha juba varem.

1.11 Nimetatud programmis tuleks komisjonil määratleda iseregulatsiooni ja kaasregulatsiooni täiendav roll, tuginedes põhimõtetele ja üksikasjadele, mille komitee on juba aastaid tagasi välja toonud konkreetselt neid aspekte käsitlevates arvamustes ja teabearuannetes ning mida ta nüüd käesolevas arvamuses kordab ja kokku võtab.

2. Sissejuhatus: päevakajaline ja vastuoluline teema

2.1 Kirjas, mille komitee sai sotsiaalküsimuste ja tööhõive ministriumilt, palus eesistujariik Madalmaad komiteel koostada ettevalmistava arvamuse teemal „Ühistarbimine ja iseregulatsioon”, andmata seejuures ainsatki suunist ning tõstatamata ühtegi küsimust.

2.2 Ühistarbimise näol on tegemist äärmiselt vastuolulise ja päevakajalise teemaga, mis tekitab küsimusi alates selle määratlemisest ja kontseptuaalsest piiritlemisest kuni erinevate hõlmatud mõistete ning sellega kaasnevate tavade ja nende mõjuni.

2.3 Selliste tegevuste hulk, mida viimastel aastatel ühistarbimisena määratletakse, on tohutu, nagu ka erinevate sellega seotud teemadele pühendatud kirjalike dokumentide hulk.

2.4 Seetõttu ei ole üllatav, et mitmes oma arvamuses, millele käesolev aramus kahtlemata tugineb ning millele on rajatud selle üldine filosoofia⁽¹⁾, on komitee, kes on alati tähelepanelik kodanikuühiskonda liikuma panevate eri suundumuste suhtes, juba käsitlenud selle nähtuse eri tahke erinevate terminite all, millega seda eri keeltes ja eri lähenemisviisides tähistatakse.

2.5 Käesoleva arvamuse eesmärk on vastata eesistujariik Madalmaade palvele, püüdes määratleda ühistarbimise iseloomulikud tunnused, et anda sellele mõisteline iseseisvus ja hõlmata sellega kõik selle mõiste alla kuuluvad majandustegevused ning teha kindlaks, kas need majanduslikud ja sotsiaalsed tegevused vajaksid õiguslikku kaitset, ning juhul, kui see nii on, siis millistes vormides ja mil viisil – sh iseregulatsioon või kaasregulatsioon – tuleks see kaitse neile tagada.

3. Hoiakute küsimus: „olla ja omada” problemaatika

3.1 Ühistarbimiseks nimetatavate tegevuste teatud vormid on sündinud ammu enne selle mõiste väljakujunemist, põhinedes niisugusel „olla ja omada” küsimuse suhtes võetaval hoiakul, mis lähtub ideest, mille kohaselt ei ole me mitte see, mida me omame, vaid see, millele meil on juurdepääs.

3.2 On selge, et teatud ühistarbimine on niisama vana kui inimkond ja selle ajaloolised juured on primitiivsete ühiskondade vahetuskaubanduses ning et see kaotas järk-järgult oma tähtsuse, kui võeti kasutusele raha, mis annab selle omajale võimaluse osta ning sellest tulenevalt ka omada.

3.3 Ent sündmused, mis muutusid sotsiaalses ja majanduslikus plaanis oluliseks alates 2000. aastatest koos interneti ja sotsiaalvõrgustike kasutamisega, ei kuulu vahetuskaubandussuhete alla, vaid seostuvad pigem mittevastastikuse prosotsiaalse käitumisega või, täpsemalt, tegevuse või protsessiga, mis seisneb meile kuuluva jagamises teistega, et nad saaksid seda kasutada, või teistele kuuluva kasutamiseks saamises. Seega lähtub ühistarbimine mitmesugustest mõttevooludest, nagu vaba, üldine ja tasuta juurdepääs teadmistele ning funktsionaalne või annetumajandus, mis põhinevad kasumita vahetustel. Erinevalt traditsioonilisest vahetuskaubandusest põhineb jagamismajandus rahalise või mitterahalise vastutatu mõistel.

4. Majanduslikult õigustatud praktika

4.1 Just sellest mõttest tuleks lähtuda ühistarbimise spetsiifilise valdkonna piiritlemisel selle erinevates tahkudes, tuues välja tunnused, mis nendel kasutustel peavad olema ning mis võimaldavad neid eristada teistest turumajanduses esinevatest praktikatest.

4.2 Eelkõige on ühistarbimise peamiseks ja ühiseks tunnuseks asjaolu, et see ei seisne asjaomaste kaupade suhtes omandi- või kaasomandiõiguse andmises, vaid põhineb jagatud kasutusel.

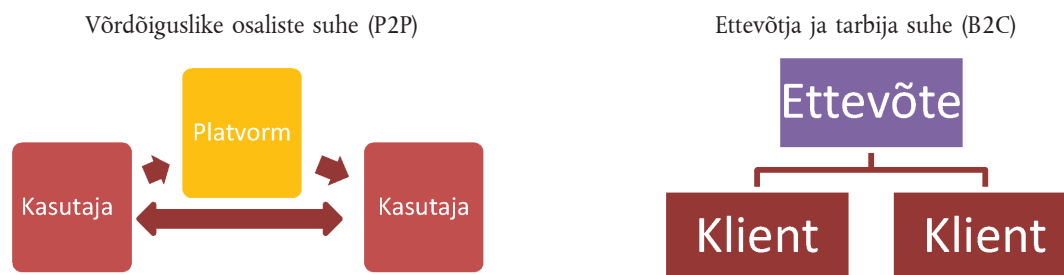
4.3 Lisaks on oluline, et oleks tagatud vahendamine eelkõige elektroonilise platvormi kaudu, mis viib brauseri või rakenduse abil kokku ühelt poolt kaupu või teenuseid omavad osalejad ning teiselt poolt kasutajad.

4.4 Seda liiki majandustegevuse ühine eesmärk ja tunnus on asjaomaste kaupade või teenuste kasutusvõimaluse (*idling capacity*) parandamine nende jagamise kaudu.

⁽¹⁾ ELT C 177, 11.6.2014, lk 1.

4.5 Samuti leiame, et selle majandusmudeli puhul on oluline, et lõpposalejad ei astuks kunagi tarbijatega suhtlevate ettevõtetelega lepingulistesse suhetesse (B2C), vaid et tegemist oleks võrdsete osapooltega (P2P), st füüsiliste või juriidiliste isikutega, kes võivad olla ka firmad, tingimusel et nad ei muuda jagamist oma äritegevuse osaks; seega võib üks äriühing jagada teisega oma autopargi või reprograafiaseadmete kasutust. Siiski ei saa välistada võimalust, et kahe võrdse osapoolte vahel tekib lepinguline suhe.

4.6 Alljärgneval joonisel on näidatud asjaomaste majandusmudelite vahelisi erinevusi:

4.7 Seda liiki tehing eeldab keerukat lepingulist triangulatsiooni, mis väljendub lepingulistes suhetes, mis sõlmitakse esmalt kauba omaja või teenusepakkuja ning platvormi haldava ettevõtja vahel, seejärel kasutaja ja ettevõtja vahel, kes etendab nimetatud platvormi kaudu vahendaja rolli, tõenäoliselt tasu eest, ning lõpuks platvormi erinevate kasutajate vahel selle kasutamiseks.

4.8 Sellest tulenevalt ei tuleks ühistarbimise eriliste või spetsiifiliste omaduste hulka arvata järgmisi elemente:

- a) tasuta või tasuline jagamine (Couchsurfing vs. Airbnb);
- b) lepinguliste positsioonide vastastikkus;
- c) tehingu rahaline või mitterahaline iseloom, mistõttu liigitatakse ühistarbimise valdkonda ka ühisrahastamine;
- d) tavaline kaupade või teenuste jagamine eraisikute vahel (töökaaslase sõidutamine tööle, toa ajutiselt üheks ööks või teatavaks ajavahemikuks sõbrale kasutada andmine, oma pesumasina kasutamise võimaluse pakkumine naabrile, kelle pesumasin ei tööta);
- e) kasutatud kaupade vahetamine või müük, kui see ei vii jagamiseni ja toob kaasa asjaomaste esemete omaniku vahetumise.

5. Mõned konkreetsed näited nähtustest, mis kuuluvad või ei kuulu ühistarbimise mõiste alla

5.1 Käesolevale arvamusele kehtestatud mahupiirangud ei võimalda kirjeldada ega ammugi üksikasjalikult analüüsida kogu laia nähtuste hulka, mida väidetavalt liigitatakse tavaliselt ühistarbimise mõiste alla.

5.2 Käesoleva arvamuse teema näitlikustamiseks on siiski vajalik mainida nende seast teatavaid konkreetseid näiteid.

5.2.1 Majutussektoris võib eelkõige nimetada selliseid platvorme nagu Airbnb, Rentalia, Homeaway, Couchsurfing ja BedyCasa, kus kinnisvaraomanik võib registreeruda, et pakkuda kasutamiseks mõnda oma tubadest või kogu majutuspinna, ning kus on oma pakkumisi võimalik reklaamida ka hostelitel, väikestel võõrastemajadel ja muudel turistidele suunatud majutusettevõtetel. Võttes arvesse, kui lihtne on igapäev oma kinnisvara nende jagamisvõrgustike kaudu pakkuda ja et kinnisvaraomanikud saavad sellest tegevusest üha rohkem ja rohkem tulu, on majutuspiindade mitmekordistumine selles turusegmendis toonud kaasa eelkõige Pariisis ja Amsterdumis koostöölepingute sõlmimise nimetatud platvormide ja maksuhaldurite vahel, et tagada nõutud maksude kogumine ja tasumine. Amsterdam, Barcelona, London ja Berliin on kehtestanud nende majutuspiindade kohustusliku registreerimise süsteemi ja eeskirjad, millega piiratakse nende kasutamise aega eesmärgiga vältida pikaajalise majutuse kahjustamist ja rendihindade tõusu.

5.2.2 Transpordi valdkonnas võib nimetada selliseid rakendusi nagu Blablacar, Umcoche, Liftshare või Karzoo, kus võivad registreeruda eraisikutest sõidukiomanikud, kes soovivad pakkuda kasutamiseks auto vabu istekohti oma sõitude ajal (autojagamine). Mõnes neist on lubatud transpordikulude jagamine, kuid mitte ükski ei luba tasu võtmist tulunduslikel eesmärkidel. Uber seevastu erineb eelnevatest näidetest, kuivõrd see pakub eraisikute sõidukite jagamise süsteemi näiteks UberPopi kaudu, mis on keelustatud praktiliselt kogu ELi territooriumil, ja annab võimaluse platvormide Uberblack ja UberX kaudu kasutada professionaalsete autojuhtide poolt pakutavat kindlat transporditeenust, mis sarnaneb traditsioonilise taksoteenusega. Ei ole selge, millisesse kategooriasse see tuleks liigitada, ning samuti ei ole läbipaistev selle ettevõtja majandusmudel, kusjuures kohtuorganid on juba arutanud küsimust, kas Uberi autojuhid on selle ettevõtja palgalised töötajad⁽²⁾. Selle teenuse pakkumine on viinud meelevaldusteni, mis on vahel võtnud vägivaldse kuju, ja toonud kaasa kohtumenetlused peaaegu kogu Euroopas. Ühendkuningriik ja Eesti on ainsad ELi liikmesriigid, kes on vastu võtnud õigusaktid nende teenuste legaliseerimiseks enne Euroopa Kohtu vastust, mille ta peab andma Barcelona ja Brüsseli kohtute esitatud eelotsuse küsimustele kõnealuse küsimuse selgitamiseks⁽³⁾.

5.2.3 Ühisrahastamise valdkonnast võib näitena tuua süsteeme, mis võimaldavad intressimaksudega laene, nt Zopa ja Auxmoney, pakuvad rahastamist loodud äriühingu kapitalis osalemise kaudu, nt Fundedbyme ja Crowdcube, rahastamist kompensatsiooni eest, nt Kickstarter ja Indiegogo, või rahalise toe pakkumist annetusena sissemakstud summa eest midagi vastu saamata.

6. Vajadus määratleda mõiste

6.1 Nagu sageli, ei järgi mõiste väljatöötamine ühte kindlat joont, eelkõige kui see toimub induktiivse meetodiga, kuna see nõuab aega mõiste kinnistumiseks ja konsensuse saavutamiseks. Sama kehtib ka ühistarbimise mõiste puhul, mis esineb sotsiaalmeedias kõrvuti selliste mõistetega nagu sotsiaalne või solidaarne majandus, funktsionaalmajandus, roheline majandus, sinine majandus, lahenduste majandus, horisontaalne majandus, nõudluse majandus, platvormide majandus või juhutööde majandus.

6.2 Seetõttu ei ürita mõned autorid seda nähtust isegi defineerida, kartes, et definitsioon ei ole piisavalt lai või, vastupidi, ei piiritle õigesti nähtuse ulatust.

6.3 Kuigi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamustes viidatakse ühistarbimise mõistele sageli, ei ole seda kunagi üritatud defineerida. Regioonide Komitee⁽⁴⁾ on samuti üritanud luua kahe suure kategooria ja nelja vormiga klassifikatsiooni, kuid pole proovinud seda defineerida. Euroopa Komisjon kasutab oma hiljutises teatises „Ühtse turu täiustamine”⁽⁵⁾ pigem mõistet „jagamismajandus”, mida käsitatakse ühistarbimise sünonüümuna, kuid selle defineerimise asemel piirdub eeliste kirjeldamisega teatavate osalejate (tarbijad, töötajad) jaoks ja rõhutab selle mõju tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse valdkonnas, lubades koostada 2016. aastaks jagamismajandust käsitleva Euroopa programmi. Euroopa Parlament ei ole seni märkimisväärset panust andnud, kui välja arvata 21. detsembri 2015. aasta resolutsioon ettevalmistuste kohta digitaalse ühtse turu aktiks⁽⁶⁾, mõni kvaliteetne uuring ja teatav hulk dokumente konkreetsetel teemadel. Siiani ei ole siiski keegi nendes dokumentides esitanud mõju-uuringut töökohtade loomise ja majanduskasvu vaatepunktist.

⁽²⁾ <http://www.theguardian.com/technology/2015/sep/11/uber-driver-employee-ruling>

⁽³⁾ ELT C 363, 3.11.2015, lk 21 ja ELT C 429, 21.12.2015, lk 9.

⁽⁴⁾ ELT C 51, 10.2.2016, lk 28.

⁽⁵⁾ COM(2015) 550 final, lk 4.

⁽⁶⁾ A8-0371/2015.

6.4 Seoses sellega ei ole mõtet luua uut definitsiooni täienduseks mitmele juba loodud definitsioonile, sest on olemas üks, mis näib koguvat suurt toetust: seega lähtutakse käesolevas dokumendis Botsmani ja Rogersi definitsioonist, mille kohaselt on ühistarbimine „majandussüsteem, mis põhineb alakasutatud kaupade või teenuste otsesel jagamisel eraisikute vahel kas tasuta või tasu eest” veebiplatvormide kaudu, kuigi poliitiliste otsuste tegemisele ja õigusnormide asjakohastamisele aitaks kaasa see, kui analüütiliselt tehtaks täpsemalt vahet jagamise mõiste sisu, eelkõige selle mittetulundusliku iseloomu ja asjaomasel platvormil põhinevate elementide vahel.

6.5 See definitsioon on piisavalt lai, et hõlmata nii erinevaid valdkondi nagu tarbimine või tootmine, kaasa arvatud rahastamismehhanismid (ühisrahastamine) ja teadmised ning võimaldada eristada nelja suhteliselt autonoomset sektorit: ühistarbimine, ühisharidus, -koolitus ja -teadmised, ühisrahastamine ning ühistootmine ⁽⁷⁾.

6.6 See definitsioon võimaldab samuti eristada majandusmudeleid, mis edendavad ühistarbimise katte all tegelikult puhtalt tulundusliku eesmärgiga tegevust, mis lähtub mudelist „ettevõtjalt tarbijale” (B2C). Selle järelduse võib teha nende platvormide toimimisviisi analüüsi põhjal, kuigi see ei ole alati läbipaistev, ning võib leida näiteid süsteemidest, mis kuuluvad tõepoolest ühistarbimise alla, mille puhul edendab platvorm vastastikuseid suhteid (P2P), ja selle ainus eesmärk on soodustada vastastikuseid kontakte, kuid samas on ka näiteid muudest ettevõtjatest, mis jätavad mulje vastastikustel suhetel põhinevast platvormist, aga sekkuvad tehingutesse sellisel määral, võttes teenustasusid, täites maksete adressaadi rolli või pakkudes lisateenuseid, et neid ei saa enam käsitada ühistarbimise sidusrühmana, vaid teenusepakkujana ettevõtjalt tarbijale suunatud mudeli raames koos sellest tulenevate tagajärgedega.

6.7 Sellest tulenevalt võimaldab see määratlus välistada ühistarbimise valdkonnast teatud liiki tegevused, mida mõni on soovinud selle hulka liigitada, sh näiteks:

- a) toidukaupade või mittekestvate kaupade jagamine,
- b) vastastikused ühingud ja ühistud,
- c) sotsiaalne ettevõtetus,
- d) heategevuslikud algatused,
- e) nõudluse majandus,
- f) funktsionaalmajandus, mis kuulub pigem ringmajanduse valdkonda,
- g) tavaline vahendamine.

7. Nähtuse kasvav majanduslik nähtavus ja mõned poliitikasuunad, mida arendada

7.1 Kuigi kõnealuse nähtuse ulatust ei ole seni selgelt määratletud, võib täheldada selliste uuringute ja küsitluste arvu mitmekordistumist, mille eesmärk on selgitada välja selle nähtuse majanduslik mõju ELi ja kogu maailma tasandil.

7.2 Seega on ilmne, et viimaste aastate jooksul, eelkõige kriisiperioodil ja reaktsioonina turuolukorrale, on ühistarbimise algatuste arv aina kasvanud; veebilehel www.collaborativeconsumption.com on neid loetletud üle tuhande.

⁽⁷⁾ <http://www.euro-freelancers.eu/marco-torregrossa-presentation-on-the-sharing-economy-2/>

7.3 Euroopa Komisjonilt pärinevatest hinnangutest selgub, et 2013. aastal moodustas ühistarbimise valdkonda kuuluva tegevuse käive maailma tasandil 3,5 miljardit dollarit ning selle aastane kasv oli 25 %. Praeguseks ulatuks see seega 20 miljardi dollarini. Uurimisbüroo PwC koostatud prognoosid viitavad palju suuremale kasvule aastani 2025 ⁽⁸⁾.

7.4 Lisaks majandusliku väärtuse loomisele kujutab ühistarbimine endast oma sotsiaalses ja keskkonnaalases mõõtmes tegurit, mis tugevdab kodanike vahel solidaarsussidemeid, elavdab kohalikku majandust, loob töökohti, muudab teatavate kaupade ühiskasutamise kaudu kodumajapidamiste tarbimist ratsionaalsemaks, vähendab energeetilist jalajälge ja soodustab vastutustundlikumat ja säästvat tarbimist.

7.5 Komitee hinnangul kujutab seda liiki majandus endast „innovatsiooni, mis täiendab tootmismajandust kasutusmajandusega ning loob majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnalaseid eeliseid,” ning see „pakub lahendust majandus- ja rahanduskriisile” ⁽⁹⁾.

7.6 Selle tulemusena ei kõhelnud komitee survestamast komisjoni võtma terve rea poliitilisi meetmeid, mis on hädavajalikud, et Euroopa Liidu ja iga liikmesriigi tasandil toetataks ja rakendataks ühistarbimist selle erinevates vormides ja viisidel, et selle usaldusväärsus suureneks ning et see tekitaks rohkem usaldust. Käesolevas arvamuses tuleb seega veel kord korrata seisukohti, mida komitee on juba väljendanud küsimuse nende aspektide osas ning millele sõnaselgelt viidatakse. Seega leiab komitee, et uued majandusmudelid, mis moodustavad platvormid, tõstatavad kiireloomulisi küsimusi eelkõige selle suhtes, kuidas tagada riikliku seadusandluse rakendamine ning kindlustada töötajate õigused ja asjakohane tasustamine. Komitee kutsub komisjoni üles neid muresid käsitlema, kui viimane soovib, et oleks võimalik lähemalt määratleda eelised, mida need tegevusviisid ühiskonnale pakuvad.

7.7 Samuti on oluline juhtida tähelepanu kiireloomulisele vajadusele kehtestada Euroopa tasandil määratlused, juhised või suunised, kuna teatud liikmesriigid tegelevad juba oma poliitikameetmete määratlemisega, eraldi ja ennetavalt, olles silmitsi Euroopa institutsioonide viivituste ning nende ilmselge otsustusvõimetusega.

8. Õigusega kaitstud tegevus

8.1 Asjaomased huvid ja nende juriidiline kaitse

8.1.1 Nagu kõik tegevused, mis ühendavad inimesi, kellel on oma – mõnikord vastandlikud – huvid, kuulub ühistarbimine neid huve reguleerivate õigusaktide ja eeskirjade kohaldamisalasse. Seega tuleb hukka mõista nende seisukoht, kes väidavad, et ühistarbimine peab olema õigusvaba valdkond, kus igasugused takistused ja piirangud peaksid täielikult puuduma ning mis põhineb üksnes inimeste headusesse uskumisel (Rousseau „õilsa metslase” eeskujul), sest see seisukoht ei ole tõsiseltvõetav.

8.1.2 Komitee on toetanud järjepidevalt ja järjekindlalt seisukohta, et kogu majandustegevus peaks olema õigusega kaitstud, samuti on ta alati kaitsnud seisukohta, et need sätted võivad samas võtta erinevaid vorme, mis peavad igal juhul olema ühtlustatud.

8.1.3 Oma hiljutises arvamuses enese- ja kaasregulatsiooni kohta ELis ⁽¹⁰⁾, mille sisule siinkohal viidatakse, toetab komitee muude seisukohtade seas eelkõige seda, et nimetatud kahte regulatsioonivormi kui „mehhanism[e], millega reguleeritakse erinevate majandustegevuses osalejate majanduslikke ja sotsiaalseid huvisid või kaubandussuhteid ja -tavasid” tuleb käsitada „oluliste siduvaid õigusakte (*hard law*) täiendavate või neile lisanduvate vahenditena”, mille kehtivus sõltub sellest, et „nende ülesehitus ja reguleerimisala on selgelt määratletud selgete ja ühemõtteliste siduvate õigussätetega ning nad peavad olema kohtus kohaldatavad nii riiklikul kui ka ELi tasandil, austades samas kõnealuste vahendite olemust, eelkõige osapooltevaheliste kokkulepete vabatahtlikkust”.

⁽⁸⁾ http://www.cpcp.be/medias/pdfs/publications/economie_collaborative.pdf.

⁽⁹⁾ ELT C 177, 11.6.2014, lk 1.

⁽¹⁰⁾ ELT C 291, 4.9.2015, lk 29.

8.2 Õigused ja kohustused

8.2.1 Alates sellest, kui neil on majandustegevuse kontuurid ning kui osapoolte vastastikused kohustused ja õigused on lepingulised, tuleb üksikisikute vahel spontaanselt läbiviidud tegevustele kohaldada *ipso facto* riiklikke või ELi sätteid, mis moodustavad mõlema osapoolte õiguste ja kohustuste juriidilise raamistiku.

8.2.2 Seega õigustab fenomeni suhete keerukus, mida on kirjeldatud punktis 4.7, sellise juriidilise raamistiku määramist, milles sidusrühmad tegutsema peavad, seda eelkõige juhul, kui asjaomased tegevused on hübriidsed, nagu näiteks olukorrad, kus baasteenust osutatakse tasuta ja lisateenused on tasulised (*freemium*) või kus on tegemist tarkvaraga, mille korral tasu suurus on jäetud kasutaja otsustada (*donationware*), üks hea näide, mis on seda selgelt esile toonud, on geopeituse loomistevõtted (*geocaching*).

8.2.3 Kuna see nähtus ületab juba oma loomuse tõttu ilmselgelt liikmesriikide piire, on vaja, et EL määratleks oma ühise ja suure ühisturuga hõlmatud ala jaoks juriidilise raamistiku, mida kohaldataks iga kord, kui neid tegevusi piiriülevalt läbi viiakse. Selle puudumine on juba põhjendanud eri liikmesriikides terve rea lahknevaid ja vastuolulisi seisukohti teatud konkreetsetes küsimustes, nagu Uberi juhtum, sarnaselt sündmustega, mille tunnustajaks oleme ka USAs.

8.2.4 See juriidiline raamistik hõlmab eelkõige järgmisi esmatähtsaid valdkondi:

- a) kõigi ühistarbimises osalevate sidusrühmade, kaasa arvatud tootvate tarbijate õiguste kaitse, kohandades nende suhetele tarbijate õiguste valdkonnas kehtivat ELi õigustikku tervikuna, eelkõige seoses ebaõiglase lepingutingimuste, ebaausate kaubandustavade, tervishoiu ja ohutuse või e-kaubandusega;
- b) tarbijate põhiõigused, mida peab olema võimalik laiendada nimetatud tegevusele (teave, läbipaistvus, andmete ja eraelu kaitse, tervishoid ja ohutus);
- c) osapoolte ja nende eraelu andmete kaitse jälgimise ja profileerimise eest, mis tagab nimetatud andmete kaasaskantavuse;
- d) konkurentsioigus selles ulatuses, kus seda tüüpi tegevused konkureerivad turul samasuguste eesmärkide ja tegevustega ettevõtetega ning kus see tagab ausa konkurentsi ja võitleb monopolide ja konkurentsivastaste tegevustega, tegutsedes selle nimel, et tulla toime teiste ühistarbimise probleemidega;
- e) maksuõigus, arvestades, et pettuse ja maksudest kõrvalehoidumisega võitlemise raames tuleks vältida olukorda, kus tegevuste tulused ei maksustata nõuetekohaselt;
- f) platvormide vastutus tehingute korral sõltuvalt osutatavatest teenustest ja proportsionaalselt sellega, kui palju nad nende kaudu teostatavatesse tegevustesse sekkusid, samuti tagatis, et nende pakkumised on seaduslikud;
- g) nimetatud tegevuste mõju tööturule ning töö määratlus digitaalkeskkonnas ja selle esinemisviisid;
- h) töötajate kaitse puhul on keeruline eristada nende olukorda, kellel puudub platvormiga kehtiv töösuhe, ja kaitsta neid füüsilisest isikust ettevõtjatele kohaldatavatest põhimõtetest tulenevalt, ning kohaldada töötajate kaitsmise põhimõtteid nendele, keda võib nende struktuuride töötajateks lugeda, seda eelkõige vale-FIEde või ebakindlate töökohtade osas;

- i) töötajate õiguste ja sotsiaalsete vahendite säilitamine, nagu näiteks ühinemisvabadus, õigus streikida, kollektiivlepingute sõlmimise õigus või sotsiaalses dialoogis osalemise õigus;
- j) sotsiaalsete mudelite kaitsmine ja liikmesriikide võime neid tulevikus jätkusuutlikult säilitada;
- k) keskkonnamõõde, ühistarbimise poolt keskkonnale avalduva mõju jälgimine, et vältida kahjulikke mõjusid ⁽¹⁾;
- l) autori- ja intellektuaalomandiõigused, mida tuleb arvesse võtta direktiivi 2001/29/EÜ läbivaatamisel.

8.3 Reguleerimismeetodid

8.3.1 Komitee leiab, et ELi tasandil, mis on käesoleva arvamuse seisukohalt ainus asjakohane tasand, peaksid institutsioonid, alustades komisjonist tema algatusõiguse tõttu, kuid ka nõukogu ja Euroopa Parlament, seadma endale eesmärgiks jälgida erilise tähelepanuga, et viivitamata võetaks vastu reguleeriv raamistik, milles määratakse täpselt kindlaks selle kohaldamisala ning tegevuse läbiviimise tingimused, sest meetmeid tuleb kindlasti kohandada erinevate ühistarbimise liikidega.

8.3.2 Nimetatud raamistikus tuleb seada esikohale avalikku korda ja avalikke huve käsitlevad ühised põhimõtted, milles tuleks käsitleda nõudmisi, millest kinnipidamine on selle majandustegevuse vormidega tegelejatele kohustuslik ning mis on seotud eelkõige punktis 8.2.4 nimetatud punktidega.

8.3.3 Siiski, nagu komitee on alati kinnitanud, tuleb paralleelselt ja samal ajal jätta ruumi enese- ja kaasregulatsiooni jaoks – siinkohal on tegemist eeskujuliku protsessi näitega, mida on juba nimetatud ühisreguleerimiseks, nagu seda on hiljuti toetanud Londoni kuninglik kunsti, tööstuse ja kaubanduse ühing (RSA House), või Sharing Economy UK koostatud käitumisjuhised (SEUK ⁽¹²⁾).

8.4 Enesereguleerimise eriroll

8.4.1 Komitee on olnud alati seisukohal, et ei ELi institutsioonid ega riiklikud ametiasutused ei tohi määratleda enesereguleerimise juhiste sisu, mis tuleb jätta täielikult asjaomaste sidusrühmade otsustada, kuna nende eesmärk pole saavutada vastastikküsiduv tunnustamine.

8.4.2 Siiski, kuna taotletakse nende kokkulepete tunnustamist „täiendava reguleerimisvahendina asjaomase õiguskorra raames”, leiab komitee oma eespool nimetatud arvamuses, et EL peab „selgelt määratlema parameetrid nende vahendite tunnustamiseks, neis järgitavad põhimõtted ning samuti nende piirangud”. Seda doktriini kohaldatakse täiel määral ühistarbimisele, mida ei saa pidada erandiks.

8.4.3 Komitee avaldab kahetsust, et nõukogu, parlament ja komisjon ei ole oma uut 13. aprillil 2016 vastu võetud institutsioonidevahelist kokkulepet viimistlenud selles osas, mille kohta komitee on oma eespool nimetatud enese- ja kaasreguleerimise teemalises arvamuses eelmises kokkuleppes selle valdkonna kohta esitatud elementide põhjal nõudmisi esitanud, samuti avaldab komitee kahetsust, et parema õigusloome meetmetest teatamise raames, välja arvatud teatud hajutatud viited suunistes ja juhistes, on nimetatud teemaatika käsitlemine hetkel kitsenenud ebamäärase mainimiseni joonealuses märkuses, kus on esitatud põhimõtted nimetatud enese- ja kaasregulatsiooni ning ühe edusammudest teavitamise platvormi (CoP) paremaks kasutamiseks.

8.4.4 Siiski on olemas valdkond, kus eespool nimetatud parameetrite määratlemine on vajalik, et see muutuks kasutajate jaoks usutavaks ning tekitaks neis selle vastu usaldust. Tegemist on muidugi ühistarbimisega, mis võiks saada palju kasu kindlast raamist, mille enese- või kaasregulatsiooni eest vastutav struktuur sellele Euroopa tasandil annaks.

8.4.5 Seega ootab komitee suure huviga Euroopa ühistarbimise programmi, julgustades nüüdsest komisjoni mitte tähelepanuta jätma ei nimetatud tegevuse reguleerimise küsimusi ega rolli, mida peab selles mängima enese- ja kaasregulatsioon.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ http://www.iddri.org/Evenements/Interventions/ST0314_DD ASN_sharing economy.pdf

⁽¹²⁾ <http://www.sharingeconomyuk.com>.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm (REFIT)”

(ettevalmistav arvamus)

(2016/C 303/06)

Raportöör: Denis MEYNENT

13. jaanuaril 2016. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm (REFIT)

(ettevalmistav arvamus).

Vastavalt kodukorra artiklile 19 loodud ja asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav allkomitee „Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm (REFIT)” võttis arvamuse vastu 19. aprillil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai 2016. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 185, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tuletab meelde, et REFITi⁽¹⁾ esmane eesmärk on parandada ELi õigusaktide kvaliteeti ja tõhusust ning luua lihtsaid, arusaadavaid ja ühtlustatud eeskirju, seadmata kahtluse alla kehtestatud poliitilisi eesmärke ning kahjustamata kodanike, tarbijate ja töötajate kaitset, sotsiaalset dialoogi ja keskkonda.

1.2 Euroopa õigusaktid on oluline integratsioonitegur, mitte koormus ega kulu, mida on vaja vähendada. Olles proportsionaalsed, tagavad need olulisel määral kaitse, edendamise ja õiguskindluse kõigile Euroopa sidusrühmadele ja kodanikele.

1.3 Mis tahes õigusakti ettepaneku mõju hindamised tuleb integreerida ja anda neile majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnamõõde, sealhulgas ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete suhtes. Komitee kutsub parlamenti, nõukogu ja komisjoni tungivalt üles leppima kokku ühtses metoodikas mõjuhinnangute koostamisel, mida saaksid kasutada ka komitee ja Euroopa Regioonide Komitee.

1.4 Avalikud arutelud ning konsultatsioonid sidusrühmade ja ekspertidega peaksid olema võimalikult avatud, kuid need ei saa asendada konsultatsioone sotsiaalpartnerite ja komiteega.

1.5 Komitee kutsub komisjoni üles lisama oma tulemustabelisse REFITi programmi meetmetest tulenevate kulude ja eeliste iga-aastast hindamist – nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset – hõlmates ka tööhõive taset ja kvaliteeti, samuti sotsiaalkaitset ning keskkonna- ja tarbijakaitset.

1.6 Otsustusprotsess peab jääma võimalikult sujuvaks ja asjakohaseks. Ükski protsessi legitiimsuse kontrollimiseks loodud organ ega filter ei tohi õõnestada poliitiliste otsuste tegemist, mis peaks jääma suveräänseks. Seoses sellega tuleb võidelda otsuste tegemise protsessi bürokraatlikuks muutumise vastu.

⁽¹⁾ Lühend tähistab õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi.

1.7 Komitee võtab teadmiseks REFITI programmi platvormi kasutuselevõtu, mis muu hulgas on volitatud töötama tõhusamate õigusnormide ja lihtsamate halduseeskirjade suunas. Ta rõhutab, et platvorm peab piirduma mõningate teemade piiratud analüüsiga ning ei saa asendada kaasseadusandjaid ja kohustuslikku konsulteerimist komiteega – kuna tema tööpõhimõte on erinev – ning sotsiaalpartneritega, nagu on ette nähtud aluslepingutes. Komitee kutsub komisjoni üles avaldama platvormile adresseeritud soovitude selekteerimiseks mõeldud kriteeriume, et tagada nende tasakaalustatus ja määratleda platvormi soovitude järelmeetmeid, mis võimaldaks jälgida nende mõju.

1.8 Mis puutub REFITI platvormi representatiivsusesse, siis leiab komitee, et kui talle antaks veel kaks täiendavat kohta, siis võimaldaks see tal täielikult täita oma mandaati ja peegeldada kodanikuühiskonda, keda ta esindab. Komitee märgib ka mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate sidusrühmade üleeuroopaliste esindatuse puudumist platvormil ning nõuab selle vea parandamist nii kiiresti kui võimalik.

1.9 Kuna komiteel on otsekontaktid kohapealse tegelikkusega, juurdepääs organisatsioonide ulatuslikule võrgustikule riiklikul tasandil ning liikmete eksperditeadmistele, siis on tal hea positsioon, et anda märkimisväärne panus ELi tasandil läbi viidud mõju hindamistesse. Komitee kavatses eelistada kvalitatiivseid ja järeldamisi, et suuta kindlaks teha õigusmeetme või ELi poliitikameetme mõju ning tuua esile Euroopa majandus- ja sotsiaalpartnerite asjaomased kogemused.

1.10 Kui võetakse üle konkreetseid direktiive, soovib komitee anda konkreetse panuse Euroopa Parlamendi omaalgatuslikku raportisse, milles käsitletakse ELi õiguse rakendamist liikmesriikide poolt, keskendudes liikmesriikide poolt ülevõtmise käigus tehtud täiendustele.

1.11 Komitee leiab, et REFITI programm peaks olema kahesuunaline tee – teisisõnu ei tohiks juba ette kindlaks määrata, millise suunitlusega regulatsioon peaks olema, kas õigusakti laiendav, täiendav, muutev või tühistav.

1.12 Komiteele ei ole vastuvõetav osaleda menetlustes, mille eesmärk on vähendada ELi õigustikku kvantitatiivselt, ilma et määratletaks eelnevalt meetmete mõjud sotsiaal- ja keskkonnakaitsele ning tarbijakaitsele.

1.13 Komitee pooldab õigusaktide mõju rangemat järeldamist ELi poliitikatsükli raames, eelkõige seoses algele seadusandlikule ettepanekule lisatud mõjuhinnangus toodud mõjuga majanduskasvule ja tööhõivele. Järeldamised tuleb läbi viia pluralistlikul viisil mõistliku aja jooksul pärast direktiivi liikmesriikide õigusesse ülevõtmise tähtaega.

2. Üldised märkused

2.1 Komitee tuletab meelde, et õigusaktid on olulised selleks, et saavutada asutamislepinguga seatud eesmärgid ning luua tingimused arukaks, jätkusuutlikuks ja kaasavaks majanduskasvuks, millest tõuseks kasu nii kodanikele kui ka ettevõtjatele⁽²⁾. Eeskirjad aitavad samuti parandada heaolu, kaitsta üldist huvi ja põhiõigusi, edendada kõrgetasemelist sotsiaalset ja keskkonnakaitset ning tagada õiguskindlus ja prognoositavus. Nad peaksid ka vältima konkurentsi moonutamist ja sotsiaalset dumpingut.

2.2 Komitee tervitab seetõttu asepresident Frans Timmermansi korduvaid meeldetuletusi, et REFITI programm ei tohiks viia ELi õigustikus reguleerimise vähendamiseni ega vähendada sotsiaalkaitset, keskkonnakaitset ja põhiõigusi⁽³⁾.

⁽²⁾ COM(2012) 746 final, lk 2.

⁽³⁾ COM(2015) 215 final.

2.3 Komitee arvates tekitab õigusloome halduskoormust ja kulusid, mis võib olla koormav ja ebavajalik, kuid loob ka märkimisväärseid eeliseid avalikkusele, ettevõtjatele ja ametiasutustele. Ta tuleb meelde, et aruka õigusloomega peab alati püüdma saavutada reaalselt lisaväärtust. Alati, kui võimalik, peaksid ELi eeskirjad koormust vähendama, mitte seda suurendama.

2.4 Komitee leiab, et parem õigusloome peab lähtuma lähenemisviisist, mis on kõige sobivam ELi ühtse turu lõpuleviimiseks: sihipärane ühtlustamine, vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamine ühtlustamata valdkondades vajaduse korral, ühisreguleerimine, iseregulatsioon ja standardimine. Komitee tuleb siinkohal meelde, et õigusaktide arukas ja sihipärane ühtlustamine aitab kaotada siseturu tõrgeteta toimimise takistusi. 28 liikmesriigi õigustike ühtlustamine aitab suuresti kaasa ELi ettevõtete ja kodanike regulatiivse ja halduskoormuse lihtsustamisele ja vähendamisele.

2.5 Komitee tuleb meelde, et REFITI esmane eesmärk on parandada ELi õigusaktide kvaliteeti ja tõhusust ning luua lihtsaid, arusaadavaid ja ühtlustatud eeskirju, seadmata kahtluse alla kehtestatud poliitilisi eesmärke ning kahjustamata kodanike, tarbijate ja töötajate kaitset, sotsiaalset dialoogi ja keskkonda.

2.6 Komitee tuleb sellega seoses meelde oma kohustust tagada, et asjaomased õigusaktid ja sellega seotud koormus oleksid vajalikud ning et lõplik kasu, mida nad toovad, ületaks nendega seotud kulusid, ning et õigusaktid oleksid proportsionaalsed ning pakuksid piisavat õiguskindlust.

2.7 Mõju hindamine

2.7.1 Komitee võtab teadmiseks kolme institutsiooni vahelise parema õigusloome alase kokkuleppe allkirjastamise kolme institutsiooni vahel 13. aprillil 2016.

2.7.2 Komitee tervitab eriti asjaolu, et kolm institutsiooni on tunnistanud mõju hindamise süsteemi vahendiks, mis aitab neil langetada teadlikke otsuseid, kuid ei asenda poliitilisi otsuseid⁽⁴⁾.

2.7.3 Komitee kiidab heaks asjaolu, et komisjon kaasas integreeritud, tasakaalustatud ja mitmekesistesse mõjuhindamistesse alternatiivseid lahendusi, mis hõlmavad Euroopa mõõtme puudumisest tulenevaid kulusid ja eri valikute mõju konkurentsivõimele, ettepanekute mõju VKEdele ja mikroettevõtetele, samuti digitaalset ja territoriaalset mõõdet⁽⁵⁾.

2.7.4 Komitee tervitab asjaolu, et komisjon saab mõjuhindangu läbi viia omal algatusel või Euroopa Parlamendi või nõukogu taotlusel, ent avaldab kahetsust, et iga institutsioon ise otsustab, kuidas oma hindamistegevust korraldada. Komitee kutsub kõiki kolme institutsiooni tungivalt üles leppima kokku mõjuhindamiste koostamise ühtses metoodikas, mida ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Euroopa Regionide Komitee saaksid oma seisukohtade kujundamisel kasutada.

2.7.5 Komitee arvates tuleb mõju hindamised läbi viia ELi institutsioonides. Kui aga konkreetsetel põhjustel on kavas kasutada erakonsultante, siis rõhutab komitee järgmist:

- pakkumistingimused tuleb koostada erapooletult selgete ja läbipaistvate kriteeriumitega ning need tuleb avalikustada;
- kandidaatide valik tuleb otsustada täielikult läbipaistvatel tingimustel, toetudes ulatuslikule ja pluralistlikule pakkumiskutsele, mis võimaldab konsultantide roteerumist ja nende pädevuse kontrollimist;

⁽⁴⁾ 15. detsembri 2015. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe punkt 7 (http://ec.europa.eu/smart-regulation/better_regulation/documents/iaa_blm_final_en.pdf).

⁽⁵⁾ Samas.

— lepingu sõlmimine tuleb avalikustada.

2.8 Sidusrühmadega konsulteerimine

2.8.1 Komitee arvates ei tohi konsultatsioonid sidusrühmadega ja ekspertidega asendada konsultatsioone sotsiaalpartnerite, komitee ja Euroopa Regioonide Komiteega, kes tegutsevad seadusandliku tsükli täpselt määratletud etappides ja ELi toimimise lepingus sätestatud piirides, samuti ei tohi need konsultatsioonid asendada konsultatsioone riiklikul tasandil, mis peaksid põhinema sotsiaalpartnerite suuremal kaasatusel. Ta rõhutab, et sidusrühmade nõuetekohane kaardistamine on oluline, tagamaks sidusrühmade piisavat esindatust ja konsulteerimise kvaliteeti. Ta palub komisjonil tugineda selle saavutamiseks läbipaistvusregistrile.

2.8.2 Komitee nõuab, et nimetatud konsultatsioon ei mõjutaks kodanikuühiskonna struktureeritud dialoogi (ELi lepingu artikli 11 lõige 2) või konkreetsetes raamistikes toimuvatest konsultatsiooni, nagu tööturu osapooltega konsulteerimine sotsiaaldialoogi raames (tööandjate organisatsioonid ja ametiühingud) (ELi toimimise lepingu artikkel 154) või nõuandeorganitega, nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, konsulteerimist (ELi toimimise lepingu artikkel 304).

2.8.3 Komitee rõhutab, et sidusrühmade kaardistamine peab tagama hea geograafilise jaotuse sihtrühmade kaupa, pöörates erilist tähelepanu alaeindatud rühmadele. Konsultatsioonide käigus esitatud vastuste analüüsimisel tuleks rakendada põhjendatud kaalumismehhanismi ⁽⁶⁾.

2.9 REFITi programm

2.9.1 Komitee võtab teadmiseks komisjoni väljatöötatud programmi REFIT üldeesmärgid ja viitab oma arvamustele ⁽⁷⁾, milles käsitletakse parema õigusloome ja aruka reguleerimise programme. Komitee arvates ei vabasta arukas reguleerimine kodanike, tarbijate ja töötajate kaitsega seotud õigusaktide, soolise võrdõiguslikkuse standardite ja keskkonnanormide järgimisest ega tohi takistada neisse paranduste tegemist. Aruka reguleerimise puhul tuleb samuti järgida aluslepingutes sätestatud siseturu sotsiaalset mõõdet, eelkõige nende kokkulepete ülevõtmise tasandil, mille üle peeti läbirääkimisi Euroopa sotsiaaldialoogi raames.

2.9.2 Komitee märgib, et komisjoni eesmärk on parandada rakendamise optimaalseks järelevalveks mõeldud menetlust ja meetmete kvaliteeti.

2.9.3 Komitee kutsub komisjoni üles lisama oma tulemustabelisse REFITi programmi meetmetest tulenevate kulude ja eeliste iga-aastast hindamist – nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset – hõlmates ka tööhõive taset ja kvaliteeti, samuti sotsiaalkaitset ning keskkonna- ja tarbijakaitset.

2.9.4 Komitee täpsustab, et parem õigusloome ei saa ega tohi asendada poliitilisi otsuseid.

2.10 REFITi platvorm

2.10.1 Komitee võtab teadmiseks REFITi platvormi loomise, milles ta osaleb ja mille eesmärk on analüüsida ettepanekuid, et vähendada tarbetut haldus- ja regulatiivset koormust ning lihtsustada Euroopa õigusaktide kohaldamist liikmesriikides. Ta märgib, et sotsiaaldialoogi ja sotsiaalpartnerite pädevusega seotud valdkonnad on platvormi pädevusest eemaldatud.

⁽⁶⁾ ELT C 383, 17.11.2015, lk 57.

⁽⁷⁾ ELT C 327, 12.11.2013, lk 33, ELT C 248, 25.8.2011, lk 87 ja ELT C 48, 15.2.2011, lk 107.

2.10.2 Komitee märgib siiski, et platvorm peaks:

- jääma mõttevahetuse ja nõuandefoorumiks, mis ei mõjuta institutsioonide ja eriti kaasseadusandjate toimimist;
- austama konsulteerimist komiteega ja muid kohustuslikke konsultatsioone, mis on sätestatud aluslepingutes, eelkõige Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 154 seoses sotsiaalpartneritega;
- piirduma vaid piiratud arvu teemade analüüsimisega.

2.10.3 Komitee ootab samuti, et:

- platvorm ei dubleeriks mujal läbi viidud konsultatsiooniprotsesse ega suurendaks bürokraatiat;
- platvorm ei sekkuks otsustusprotsessi põhjendusel, et temaga on konsulteeritud, ta on arutanud konkreetset küsimust või soovitanud konkreetset menetlusviisi.

2.10.4 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et platvormil osalejate suur hulk, platvormi väga erinevad sidusrühmad (liikmesriigid, sotsiaalpartnerid, valitsusvälised organisatsioonid ja kodanikuühiskond), laiaulatuslikud teemad päevakorras ja kohtumiste piiratud sagedus ei soosi ilmselt põhjalikke arutelusid platvormi soovitude üle.

2.11 *REFITi platvormi representatiivsus*

2.11.1 Sellega seoses rõhutab komitee, et kuigi ta on aluslepingutega loodud institutsioon, mis esindab ELi mitmekesisust, on talle ette nähtud ainult üks koht ja tema kolm rühma osalevad kordamööda platvormi töös.

2.11.2 Komitee leiab seetõttu, et kui talle antaks veel kaks kohta, siis vastaks see tema kolmepoolsele olemusele ja tema mandaadile ning peegeldaks kodanikuühiskonda, keda ta peab esindama.

2.11.3 Komitee märgib ka mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate sidusrühmade üleeuroopalise esindatuse puudumist platvormil ning nõuab selle vea parandamist nii kiiresti kui võimalik.

2.12 *Platvormi toimimine*

2.12.1 Komitee soovib komisjonil:

- selgitada platvormil esindatud osaliste valiku kriteeriume ja menetlust;
- tagada, et igal huvitatud sidusrühmal oleksid materiaalsed vahendid, mis võimaldavad neil koosolekuteks valmistuda ja nendel tõhusalt osaleda;
- avalikustada komisjonile esitatud ja platvormile edastatud ettepanekute hulk ja eelvaliku kriteeriumid;
- tagada ettepanekute piisav esindatus (liikmesriigid, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskond);

- tagada liikmetele õigeaegselt ja täielikult ettevalmistavad dokumendid, et võimaldada neil kohtumisi ette valmistada optimaalsetes tingimustes, et kogu ettevõtmisele tõhusalt kaasa aidata;
- teostada soovitude järelemeetmeid, et kindlaks teha mõju;
- avaldada platvormi töö raames saadud tulemused.

3. Täiendavad märkused

3.1 ELi tasandi poliitikameetmete hindamine

3.1.1 Komitee tuletab meelde, et teda tuleb lugeda eraldiseisvaks institutsiooniliseks partneriks ja mitte ainult paljude erinevate ja vastandlike huvidega sidusrühmade allrühmaks.

3.1.2 Komitee kordab, et kuna tal on otseühendus kohapealse tegelikkusega ning juurdepääs organisatsioonide ulatuslikule võrgustikule riiklikul tasandil ja liikmete eksperditeadmistele, on tal hea positsioon anda märkimisväärne panus mõju hindamistesse.

3.1.3 Komitee rõhutab, et kõnealuse hindamistegevuse eesmärk on tugevdada suhteid erinevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja see võimaldab tal suurendada jätkuvalt institutsioonide ja kodanikuühiskonna esindajate vahelise silla rolli.

3.1.4 Komitee täpsustab, et tema poolt teostatud hindamised toimuvad poliitiliste soovitude vormis ja et need soovitud toovad esile kõnealuse poliitika peamised mõjud kodanikuühiskonnale, pakkudes välja, millised on kõige tõhusamad sammud, mida järgmiseks ette võtta.

3.1.5 Komitee rõhutab, et ta kavatses eelistada kvalitatiivseid ja järelehindamisi, et suuta kindlaks teha õigusmeetme või ELi poliitikameetme mõju ning tuua esile Euroopa majandus- ja sotsiaalpartnerite asjaomased kogemused.

3.1.6 Komitee on seisukohal, et komisjoni ja parlamendi järelehindamised, millesse komitee annab oma panuse, peaksid olema aluseks õigusaktide muutmisele või uute õigusaktide väljatöötamisele, mille suhtes komiteega konsulteeritakse.

3.1.7 Komitee väljendab heameelt, et teda kaasatakse täielikult õigusloometsükklisse ja et see suurendab märkimisväärselt komitee võimalusi panustada ELi tulevaste poliitiliste strateegiade määratlemisse.

3.2 Direktiivide ülevõtmine

3.2.1 Direktiivide siseriiklikku õigusesse ülevõtmise raames lisavad liikmesriigid vahel elemente, mis ei ole kuidagi seotud asjaomaste Euroopa Liidu õigusaktidega; komitee on seetõttu seisukohal, et neid täiendusi tuleks rõhutada ülevõtmise õigusaktis või õigusaktides, samuti nendega seotud dokumentides⁽⁸⁾. Komitee leiab, et mõistet *gold-plating*, millega viidatakse „ülereguleerimisele”, ei tohiks kasutada, kuna sellega mõistetakse hukka teatavad siseriiklikud tavad, välistades seega diferentseeritud ja paindliku lähenemisviisi.

3.2.2 Komitee on seisukohal, et minimaalse ühtlustamise puhul peab liikmesriikidel olema õigus näha oma siseriiklikus õiguses ette sätteid, mille eesmärgiks on tööhõive edendamine, paremad elu- ja töötingimused, piisav sotsiaalkaitse tase, kõrge ja jätkusuutlik tööhõive ning tõrjutuse vastane võitlus⁽⁹⁾, VKEde edendamine ja areng ja inimeste tervise ja tarbijate kõrgetasemelise kaitse⁽¹⁰⁾ ning keskkonnakaitse⁽¹¹⁾, ilma tarbetute regulatiivsete või halduslike tõketeta ning sellest seisukohast tuleks direktiividele võimaluse korral alati pigem eelistada määrusi.

⁽⁸⁾ Institutsioonidevahelise kokkuleppe artikkel 31

⁽⁹⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 151.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 191.

⁽¹¹⁾ ELi toimimise lepingu artiklid 168 ja 169.

3.2.3 Komitee leiab, et tegelikult viib püüdlus seadusandlike ettepanekuid maksimaalselt ühtlustada paljude erandite ja vabastusteni, mille tulemuseks on siseturul uute tõkete loomine ja nende legitimeerimine.

3.2.4 Komitee usub, et ta võib etendada kasulikku rolli ELi seadusandjate ja õigusaktide kasutajate jaoks vahendajana ja anda teatud panuse Euroopa Parlamendi omaalgatuslikku raportisse, mis käsitleb iga-aastast aruannet EL-i õigusaktide rakendamise kohta liikmesriikides, hõlmates liikmesriikide tehtud täiendusi õigusaktide ülevõtmisel, ning leiab sellega seoses, et metoodika osas võiksid kasulikuks osutada ühte turu vaatlusrühma uuring „Teenuste direktiivi mõju ehitussektorile“⁽¹²⁾, nagu ka tööturu vaatlusrühma uuring noorte tööpuuduse kohta⁽¹³⁾, kui mainida vaid kahte näidet.

3.3 Tuleviku mõõde

3.3.1 Komitee leiab, et REFITi programm peaks olema kahe-suunaline tee – teisisõnu ei tohiks juba ette kindlaks määrata, millise suunitlusega regulatsioon peaks olema, kas õigusakti laiendav, täiendav, muutev või tühistav.

3.3.2 Komitee kiidab heaks, et komisjon teostab pidevalt ELi õigustiku sõelumist ja ümberhindamist, uurides sealhulgas ELi seadusandlike ja mitteseadusandlike aktide asjakohasust ja lisandväärtust.

3.3.3 Komitee peab oluliseks terviklikku ja integreeritud mõjuhindamist ning leiab, et komisjon ei peaks keskenduma üksnes konkurentsivõime mõõtmele; ta leiab, et ELi sekkumise lisandväärtust tuleks võtta nõuetekohaselt arvesse ja et kulude-tulude analüüsis peaks kaaluma kõiki aspekte, sealhulgas tegevusetusest tulenevaid kulusid.

3.3.4 Mõju hindamine

3.3.4.1 Komitee leiab, et mõjuhindangu kriteeriumite arvu suurendamine ei tohi komisjoni viia tegevusetuseni või algatusest loobumiseni põhjusel, et üks või mitu kriteeriumi on täitmata; seetõttu leiab komitee, et komisjon peab kaaluma nende kriteeriumite vahel ja on ka seisukohal, et kriteeriumite paljusus ei tohi kaasa tuua otsustusprotsessi bürokratiseerumist ja reguleerimatust.

3.3.4.2 Komitee pöörab erilist tähelepanu põhimõttele „kõigepealt mõtle väikestele“ ja VKE-testile, eelkõige seoses arvamusega teemal „Euroopa väikeettevõtjalgatuse „Small Business Act“ läbivaatamine“⁽¹⁴⁾, kuid leiab, et ei ole kohane kehtestada mikroettevõtjate suhtes üldisi erandeid ja seoses seadusettepanekutega oleks vaja juhtumipõhist lähenemisviisi, kus hinnatakse mõju igal üksikul juhul eraldi.

3.3.4.3 Komitee nõustub asjaoluga, et ettepanekute aluseks on täpsed mõjuanalüüsid, mis põhinevad tõenditel („tõenduspõhised“), kuid rõhutab, et seadusandjal lasub kohustus kasutada oma kaalutusõigust, tagades teatava tasakaalu ühelt poolt tervise-, keskkonna- ja tarbijakaitse ning teiselt poolt ettevõtjate majanduslike huvide vahel, järgides talle aluslepinguga pandud eesmärki tagada kõrgetasemeline tervise- ja keskkonnakaitse⁽¹⁵⁾.

3.3.4.4 Komitee märgib, et hindamistegevus võib hõlmata ka regulatiivse ja halduskoormuse hindamist juhul, kui

— selles uuritakse reguleerimise maksumuse ja reguleerimiskoormuse küsimust seoses reguleerimise mõjuga ettevõtetele ja konkurentsivõimele üldiselt, aga ka seoses olemasolevatest sotsiaalsetest, keskkonna-, tarbijaõiguste, rahvatervise ja tööhõive alastest regulatsioonidest tuleneva kasuga;

⁽¹²⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2014-02466-00-01-tcd-tra-et.pdf>.

⁽¹³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.lmo-observatory-impact-study-youth>.

⁽¹⁴⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 51.

⁽¹⁵⁾ Vt 8. juuli 2010. aasta Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 343/09: Afton Chemical, C-343/09, ECLI:EU:C:2010:419, punkt 56.

- selle tulemusena ei vähendata ega nõrgendata ELi poliitilisi eesmärke;
- selles otsitakse „lünki” regulatsioonides ja algatustes, et anda Euroopa Liidule väga kõrge kvaliteediga arukad õigusnormid.

3.3.4.5 Komitee ei ole vastuvõetav osaleda menetlustes, mille eesmärk on vähendada ELi õigustikku kvantitatiivselt, ilma et määratletaks eelnevalt meetmete mõjud sotsiaal- ja keskkonnakaitsele ning tarbijakaitsele.

3.3.4.6 Kumulatiivsete kulude hindamisega seoses märgib komitee, et kui teostatakse Euroopa õigusakti osa eel- või järelhindamist, peab selles võtma arvesse asjaolu, et lisaks olemasolevatele õigusakti täitmise ja rakendamisega seotud kuludele lisanduvad uued kulud. Komitee tunnustab, et kumulatiivseid kulusid püütakse arvestada kindla sektori õigusloomega seotud finantskuludena, kuid täpsustab, et kõnealuses hindamises ei tohi ühtki sektorit neist osaliselt ega täielikult vabastada.

3.3.5 Eelhindamine

3.3.5.1 Komitee tunneb muret asjaolu üle, et asjaomane arutelu nihkub üha enam protsessi varajasse etappi, enne kui hakkavad osalema kaasseadusandjad ja sotsiaalpartnerid, kes võivad seega jääda kõrvale arutelust tingimuste üle, mis on juba toimunud ilma nendeta.

3.3.6 Järelhindamine

3.3.6.1 Komitee on seisukohal, et järelhindamine on vähemalt sama tähtis kui eelhindamine; ta palub komisjonil esitada selleks meetodilise juhendi säästva arengu kriteeriumide kohta.

3.3.6.2 Komitee pooldab õigusaktide mõju rangemat järelhindamist ELi poliitikatsükli raames, eelkõige seoses algele seadusandlikule ettepanekule lisatud mõjuhindangus toodud mõjuga majanduskasvule ja tööhõivele.

3.3.6.3 Komitee on seisukohal, et järelhindamised tuleb läbi viia pluralistlikul viisil mõistliku aja jooksul pärast direktiivi liikmesriikide õigusesse ülevõtmise tähtaega.

3.3.6.4 Komitee leiab, et järelhindamised on olulised analüüsivahendid ning et nende järeldused võiksid olla otseseks sisendmaterjaliks võimalikele mõjuhindamistele õigusaktide muutmiseks.

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

LISA

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel siiski vähemalt veerandi häältest (kodukorra artikli 54 lõige 3).

a) Punktid 2.11.1 ja 2.11.2

~~Sellega seoses rõhutab komitee, et kuigi ta on aluslepingutega loodud institutsioon, mis esindab ELi mitmekesisust, on talle ette nähtud ainult üks koht ja tema kolm rühma osalevad kordamööda platvormi töös.~~

~~Komitee leiab seetõttu, et kui talle antaks veel kaks kohta, siis vastaks see tema kolmepoolsele olemusele ja tema mandaadile ning peegeldaks kodanikuühiskonda, keda ta peab esindama.~~

b) Punkt 1.8

~~Mis puutub REFITi platvormi representatiivsusesse, siis leiab komitee, et kui talle antaks veel kaks täiendavat kohta, siis võimaldaks see tal täielikult täita oma mandaati ja peegeldada kodanikuühiskonda, keda ta esindab. Komitee märgib ka mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate sidusrühmade üleeuroopalise esindatuse puudumist platvormil ning nõuab selle vea parandamist nii kiiresti kui võimalik.~~

Motivatsioon

Komiteel saab olla ainult üks esindatus ja mitte üks iga rühma jaoks. See, kuidas tagada komitee ühtne esindatus, on üksnes komitee pädevusvaldkonda kuuluv ülesanne. Komitee ei tohiks väljendada korraga kolme erinevat seisukohta või valida kolme erinevat alternatiivi, mis võivad olla üksteisega vastuolus.

Hääletuse tulemus:

Poolthääli: 49

Vastuhääli: 123

Erapooletuid: 16

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Töösuhete olemuse muutus ja mõju äraelamist võimaldava töötasu säilitamisele ning tehnoloogiaarengu mõju sotsiaalkindlustussüsteemile ja tööõigusele”

(ettevalmistav arvamus)

(2016/C 303/07)

Raportöör: Kathleen WALKER SHAW

Sotsiaal- ja tööhõiveministerium palus 16. detsembri 2015. aasta kirjas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel nõukogu eesistujariigi Madalmaade nimel ning vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses:

„Töösuhete olemuse muutus ja mõju äraelamist võimaldava töötasu säilitamisele”.

Oma 14. märtsi 2016. aasta kirjas palus Slovakkia välis- ja Euroopa asjade ministerium seoses Euroopa Liidu nõukogu eesistumise ülevõtmisega 2016. aasta juulis vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu mitteametlikuks koosoleku (14.–15. juuli 2016) ettevalmistamiseks teemal:

„Tehnoloogiaarengu mõju sotsiaalkindlustussüsteemile ja tööõigusele”

(ettevalmistav arvamus).

Arvestades asjaolu, et kõnealune taotlus kattus liiga suurel määral Madalmaade eesistujariigi palvel koostavaks arvamuseks tehtud tööga ja arvestades nõukogule eelnevaid ajalisi piiranguid, otsustati ühildada kaks taotlust ühte arvamusse.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 12. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 201, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Töö ja töösuhete muutuv olemus areneb kiirelt edasi. ELi ees seisev väljakutse on edendada innovatsiooni, tehnilisi arenguid ja loovust selleks, et anda hoogu jätkusuutlikule ja konkurentsivõimelisele sotsiaalsele turumajandusele ning saavutada positiivseid tulemusi. Tuleb hinnata kõnealuste arengute mõju tööturule ja standarditele, majandusele, maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemidele ning äraelamist võimaldavale töötasule. Töötajate ning eri suuruses ja eri valdkondade ettevõtete jaoks võrdsete võimaluste ja õiglase digitaalrajatuse loomine, samuti digitaaluskuste parandamine – need on mõned kõige olulisemad probleemid, millega meil tuleb tegeleda. Euroopal ja tema sotsiaalpartneritel on oluline roll selle tagamises, et kõnealune protsess viiks positiivsete, õiglaste ja jätkusuutlike lahenduseni, ning et käsitlemist leiaks õiguste ja kaitse valdkonna kõik ebaselged kohad.

1.2 Komitee arvates on esmatähtis kaitsta kõigi ELi sotsiaalkaitseüsteemide kvaliteeti ja finantsilist jätkusuutlikust ning ta soovib komisjonil ja liikmesriikidel uurida sotsiaalpartneritega konsulteerides parimaid tavasid selliste sotsiaalkaitsemudelite väljaarendamiseks, mis oleksid võimelised katma paindlikumaid töövorme ja tagaksid kogu töötajaskonnale – k. a füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes ei kuulu tavapärasesse sotsiaalkaitseüsteemi – nõuetekohase tasemega sotsiaalkaitse. Sellega peaks arvestama Euroopa sotsiaalõiguste samba väljaarendamisel. On tervitatav, et komitee käsitleb seda teemat eraldi arvamuses.

1.3 Komitee soovib täiendavalt analüüsida kõnealuste arengute mõju oskustele ning samuti hinnata seda, millised elukestva õppe, ümberõppe, koolitus- või olemasolevate oskuste täiendamise võimalused on töötajate käsutuses nende uute töösuhete kontekstis, et vältida seda, et kõnealuse innovatsiooni tulemusena kaovad mis tahes oskused või avaldub negatiivne mõju kvalifikatsioonile, ning et tagada paremad tööhõive võimalused. Kõigi inimeste digitaaloskuste edendamine ja parandamine peab olema ELi prioriteet.

1.4 Komitee on seisukohal, et ELi tasandil on vaja rohkem andmeid ja põhjalikumat analüüsi rahvatöö ulatuse, rahvatöötajate tunnuste, selliste uute töövormide nagu tööajata lepingud ja nõudetöö lepingud ning uute elukutsete ja tsiviilõiguslike lepingute kohta, nn platvormimajanduse ulatuse, selle tegevussektorite ja geograafilise jaotuse kohta ELis. See aitab hinnata ettevõtete ja töötajate vajadusi kõnealuste töövormide kasutamise korral.

1.5 Neid arenguid puudutavat statistikat tuleb koguda korrapärasemalt Euroopa tööjõu-uuringute ning tööturuaruanne kaudu, milles tuvastatakse parimaid tavaid seal, kus neid leidub. See võimaldab vaadelda uute töövormide ja töösuhete vormide mõju tööturule ja majandusele ning hinnata nende panust jätkusuutlike kvaliteetsete töökohtade loomisesse ja majanduskasvu, mida saab kasutada ELi tööhõivepoliitika, sh Euroopa poolaastat ja strateegiat „Euroopa 2020”, arendades. Neid uuringuid peaks rahastama programmi „Horisont 2020” ja teiste asjaomaste ELi eelarveridade vahenditest.

1.6 Kestevandmeid on vaja samuti selleks, et teha kindlaks uute töövormide pikaajaline mõju ning nende mõju töö jätkusuutlikkusele kogu eluaeg jooksul⁽¹⁾. Samuti on oluline teha kindlaks, mil määral on need seotud soolise kuuluvuse ja teiste demograafiliste muutujatega (näiteks vanuse, puude, etnilise päritolu ja rändaja staatusega).

1.7 Kiiresti vajavad selgitamist uute tööturu vahendajate, näiteks veebiplatvormide õiguslik seisund, et võimaldada nende tuvastamist ametlikus statistikas, jälgimaks nende kasvu ja tegemaks kindlaks, milliseid standardeid, vastutusi ja tegevuseeskirju tuleks kohaldada ning millised reguleerivad asutused peaksid vastutama kontrolli ja jõustamise eest, tunnistades samas, et need platvormid võivad kujutada endast innovatsiooni, tööhõive võimaluste ja majanduskasvu allikat.

1.8 Komitee märgib, et praegu on käimas Euroopa Komisjoni konsultatsioonid kirjaliku töendi direktiivi⁽²⁾ teemal, ning eeldab, et kui Euroopa Komisjon otsustab kõnealuse õigusakti läbi vaadata, siis lisatakse ettepanekutesse uute töövormide käsitlemine. Komitee loodab eelkõige, et selgitusi viiakse sisse uute töövormide osas, vältides samas halduskoormuse suurenemist eelkõige VKEdele. Kaaluda tuleks ka kohaldamisala laiendamist nii, et see hõlmaks „töötajaid”, et kirjalikud töendid tagataks alates esimesest päevast ning et tööajata lepingute sõlmimise piiramiseks sätestataks minimaalne tundide arv.

1.9 Komitee soovib töötajate, tarbijate ja laiema üldsuse kaitsmiseks lahendada veebiplatvormide, rahvalt tellimise, majanduslikult sõltuvate füüsilisest isikust ettevõtjate ning muude uute füüsilisest isikust ettevõtjate vormide puhul teemad, mis seonduvad vahendajate tegevuse sätestamisega ning vastutusega õnnetusjuhtumite, kahju ja teenuste tõrgete korral. Vaja on selgitada olemasolevate ELi tööohutuse ja töötervishoiu eeskirjade kohaldatavust nendele uutele töövormidele. Lisaks vajavad selgitamist kõnealuste eeskirjade rikkumise puhul rakendatavad menetlused, see, kes vastutab kontrollide eest ning töötajaid, tarbijaid ja kolmandaid isikuid hõlmava vastutuskindlustuse eest.

⁽¹⁾ France Stratégie, „Le compte personnel d'activité de l'utopie au concret”, lõpparuanne. OECD, „Employment outlook 2014”, lk 179.

⁽²⁾ Direktiiv 91/533/EÜ.

1.10 Tööinspeksioonidele tuleks tagada, et nende töövaldkond hõlmaks neid töövorme siseriiklikest tavadest lähtuvalt, ning nende inspektoritele tuleb kindlustada asjakohased vahendid, pädevused ja koolitus. Partnerlussuhete arendamine ametiühingute, tarbijate või muude esindusühendustega võiks olla abiks kodanike murede lahendamisel ja kahju hüvitamise taotlemisel. Parimate tavade vahetamine on selle protsessi oluline osa.

1.11 Samuti tuleks analüüsida kollektiivlääbirääkimiste ulatuse mõju asjaomastes sektorites, arvestades asjaolu, et paljud töötajad ei pruugi kuuluda kollektiivlääbirääkimiste struktuuridesse ja ametiühingutesse. Komitee tunneb muret, et kui töötajaid käsitletakse füüsilisest isikust ettevõtjana, võib olla küsitav nende ühinemisvabaduse õigus, kui nende ühinemist võib käsitleda kartelli moodustamisena. Selle tulemusena võib ühinemine sattuda vastuollu ELi konkurentsivastase tegevuse eeskirjadega. Neid mureküsimusi, mis võivad seada ohtu kõnealuse põhiõiguse, tuleb käsitleda ja leida neile lahendus. On vaja juhiseid konkurentsieeskirjade kohaldamiseks füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes on töövõtjaga sarnases olukorras. Kui selles kontekstis kasutada mõiste „töötaja” ILO tõlgendust, mitte kitsamalt määratletud mõistet „töövõtja”, aitaks see paremini mõista põhiliste tööalaste õiguste ja põhimõtete toimimist⁽³⁾, mille rakendamist ei tohiks takistada ka ELi konkurentsieeskirjad.

1.12 Komitee kutsub üles uurima rahvatöötajate ning muude uute töövormide ja töösuhete alusel töötavate isikute lepingujärgset seisundit, samuti ka vahendajate kohustusi, arvestades seejuures selliste töötajate võimet pidada läbirääkimisi töötasude, tööaja ja -tingimuste, puhkuse, pensionide, rasedus- ja lapsehooldusõiguste, tööandja makstud tervisekindlustuse ning muude tööalaste õiguste üle või nende suutlikkust neid kindlaks määrata ning kaitsta toodetud intellektuaalomandi õigusi. Samuti on vaja suuniseid, et selgitada tööhõive seisundiga seotud ebaselgeid kohti seoses maksustamise ja sotsiaalkindlustusega.

1.13 Komitee soovib, et Euroopa Komisjon, OECD ja ILO teeksid koostööd sotsiaalpartneritega, et töötada välja asjakohased sätted inimväärsete töötingimuste ning veebipõhiselt ja teiste uute töösuhete alusel töötavate isikute kaitse jaoks. Komitee leiab, et ELi tasandi lähenemisviisi välja töötamine oleks kasulik, märkides siiski, et enamik meetmeid tuleb võtta riigi, sektori või töökoha tasandil.

1.14 Euroopa sotsiaalpartnerid on viidanud sellele, et Euroopa Komisjon peaks kavandama oma tööhõivepoliitika tegevuskava nii, et see toetaks meie majanduse ja tööturgude digitaalset üleminekut. Samal ajal peaks see tegevuskava olema suunatud sellele, et meie majanduse digiteerimise tulemusena tekiks võimalikult palju kvaliteetseid töökohti. Tööturupoliitika eesmärk peaks olema ka digiteerimisest mõjutatud töötajate kaitse ja nende oskuste täiendamine või ümberõpe. Komitee soovib kehtestada asjakohased tõhusad õigused ja näha ette mõjus kaitse, järelevalve ja jõustamine, et vältida sissetulekute ebavõrdsuse suurenemist ja kasutada oleva tulu vähenemist ning tagada jätkusuutlik majanduskasvu potentsiaal kogu ELis.

1.15 Komitee soovib Euroopa Komisjonil kaaluda viise, kuidas edendada Euroopa platvormide arengut nii, et loodud väärtus jääks kohalikku majandusse. Seejuures tuleks toetuda Euroopa tugevale vastastikkuse põhimõttele ja koostöö traditsioonile tööturu kooskõlastamisel, mis toimub sageli kohalikul tasandil ning aktiivses koostöös ametiühingute, kohalike tööandjate ja füüsilisest isikust ettevõtjate riiklike ühendustega. Oluline oleks kaaluda meetmeid, mis aitaksid ettevõtetel luua jätkusuutlikke kvaliteetseid töökohti, pakkudes abi, mis läheb kaugemale esialgselt käivitusest ja ulatuks laienemise järku, kus paljudel uutel ettevõtetel ei ole praegu rahastamisele piisavat juurdepääsu.

⁽³⁾ Nagu näitab Euroopa Kohtu otsus 2015. aasta kohtuasjas FNV-KIEM (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-413/13>), on konkurentsieeskirjade kohaldamisel füüsilisest isikust ettevõtjale, kes on töövõtjaga sarnanevas olukorras, selge tõlgendamisruum. Autorite ja esitajate lepingulisi kokkuleppeid käsitlevas infoõiguse instituudi (IVIIR) 2014. aasta uurimuses viidati valdkondlikele eranditele kui ühele võimalusele ning toodi asjakohane näide Saksamaalt, kus kollektiivlääbirääkimiste seaduse artikkel 12a lubab teataval füüsilisest isikust ettevõtjatest autoritel ja esitajatel kollektiivlääbirääkimistest kasu saada. Uuringus märgitakse, et sellised erandid teenivad ilmselt üldsuse huve, kaitstes rühma, mis väärib seda majanduslikult ja sotsiaalselt samamoodi nagu töötavõtjad.

2. Sissejuhatus

2.1 Tehnoloogia kiire areng koostoiemes muude majanduslike ja sotsiaalsete arengutega on põhjustanud uute töövormide ja töösuhete tekkimise, mis kujundavad tööjõuturu ümber ja muudavad selle veelgi keerulisemaks. Innovatsioonil ja loovusel on jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise sotsiaalse turumajanduse stimuleerimisel oluline roll. Oluline on saavutada tasakaal kõnealustest uutest arengutest tuleneva majandusliku ja sotsiaalse kasu edendamise ning töötajatele, tarbijatele ja ettevõtjatele vajalike tagatiste kindlustamise vahel, hoides samas ära uute töövormide kuritarvitamist õiglastest töötavatest möödahiilimiseks.

2.2 Uued töövormid sisaldavad endas töökohtade loomise potentsiaali, võivad aidata tööturgudel sujuvamalt toimida, pakkuda suuremat paindlikkust nii töötajatele kui ka tööandjatele, suurendada töötajate autonoomiat ja töökohtade kohandatavust, edendada oskuste arengut ning pakkuda paremat võimalust töötada välja positiivne tasakaal töö- ja eraelu vahel. Samas on oluline edendada kvaliteetset tööhõivet, sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimiste struktuure kõikjal, kus see on võimalik. Lisaks tuleb kõrvaldada igasugune ebaselgus, mis puudutab tööandjate ja töötajate õigusi ja kohustusi, töötajate tööhõiveseisundit, õnnetusjuhtumitega seonduvat vastutust, kindlustust ja ametialast vastutust ning maksu-, sotsiaalkaitse- ja muude eeskirjade kohaldamist. Vaja on põhjalikult hinnata olemasolevate tööturu ja sotsiaalkindlustussüsteemide suutlikkust tulla toime nende arengutega, et vältida sissetulekute ebavõrdsuse suurenemist ning tagada inimestele rahuldava ja kindla sissetulek ning töö- ja pereelu vahelise tasakaalu säilimine.

2.3 Komitee on käsitlenud nende tärvakate suundumustega seotud küsimusi oma mitmes arvamuses⁽⁴⁾, mis on olnud abiks käesoleva ettevalmistava arvamuse koostamisel. Käesoleva ettevalmistava arvamuse koostamiseks taotluse esitanud eesistujariikides Madalmaades ja Slovakkias on mittestandardse tööhõive osakaal vastavalt peaaegu 60 % ja 20 %⁽⁵⁾.

2.4 Hiljutised Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi (Eurofound)⁽⁶⁾ ja ILO⁽⁷⁾ aruanded on aidanud tuvastada viimase kümne aasta jooksul toimunud nihet traditsioonilistelt töösuhetelt mittestandardsematele töövormidele. ILO märgib, et töösuhete pideval muutumisel on märkimisväärsed majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed. See suurendab üha kasvavat lahknevust töise sissetuleku ja tööviljakuse vahel ning võib teravdada sissetulekute ebavõrdsust⁽⁸⁾. Riikides, mille kohta on olemas andmed ja mis hõlmavad 84 % kogu maailma tööhõivest, on ILO⁽⁹⁾ sõnul vaid ligikaudu üks neljandik (26,4 %) töötajatest tööle võetud tähtajatu lepingu alusel, kusjuures kõrge palgatasemega riikides töötavad enam kui kolm neljandikku töötajatest alaliste lepingutega. Isegi kui standardne tööhõivemudel ei domineeri enam endisel määral, jääb ta ikka Euroopa tööturu mudeli oluliseks elemendiks. Tõstetakse esile, et valitsuste, ELi institutsioonide ja sotsiaalpartnerite jaoks on oluline uute töövormide tuvastamine ja määratlemine ning poliitika ja õigusaktide koostamine ja kohandamine, et tulla toime muutustega ja tagada positiivsed tagajärjed, mis kindlustavad soodsa poliitika ja õiguskeskkonna ettevõtete ja kõigi töövormidega hõlmatud töötajate huvide kaitseks.

3. Üldised suundumused tööhõives: kontekst

3.1 Euroopa majanduses võib täheldada tööhõivetavade amplituua laienemist, mis on ühelt poolt tuleprooviks traditsioonilisele, määratletud tööaegade, kokkulepitud õiguste ja hüvedega ning täielikult riiklikesse sotsiaalkaitsestee- midesse kaasatud täistööajaga alalise töökohta traditsioonilisele normile. Teiselt poolt võib selle tagajärjel tekkida rohkem töökohti ja innovatiivseid tööviise ning oluline on tagada selliste töökohtade kvaliteet vastavalt uutele ärimudelitele. Mõned neist vormidest on seotud üleilmastumise, digiteerimise ja muutuvate tootmismudelitega, näiteks varem ettevttesiseselt tehtud töö allhangetega, mõned aga ettevõtetes uute tavade kasutusele võtmisega ja teised täiesti uute tööhõivemudelitega.

⁽⁴⁾ ELT C 133, 9.5.2013, lk 77; ELT C 11, 15.1.2013, lk 65; ELT C 18, 19.1.2011, lk 44; ELT C 318, 29.10.2011, lk 43; ELT C 161, 6.6.2013, lk 14; ELT C 13, 15.1.2016, lk 161; ELT C 13, 15.1.2016, lk 24; ELT C 13, 15.1.2016, lk 40.

⁽⁵⁾ OECD, „Reducing labour market polarisation and segmentation”, S. Scarpetta ettekanne, 2014.
ILO, „Report for discussion of the meeting of Experts on non-standard forms of employment”.
ILO, „Conclusions of the meeting of experts on non-standard forms of employment”.

⁽⁶⁾ Eurofound, „Uued töövormid”.
Eurofound, „Harnessing the crowd – A new form of employment”.

⁽⁷⁾ ILO, „The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015”.
ILO, „Regulating the employment relationship in Europe: A guide to Recommendation” – Employment Relationship Recommendation 2006 (No.198).

⁽⁸⁾ ILO, „The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015”, lk 13–14.

⁽⁹⁾ Vt joonealune märkus 8, lk 30.

3.2 Uued töövormid võivad avada üksikisikutele uusi võimalusi ettevõtlusega alustamiseks ja tööleasumiseks töökohtadel, mis olid nende jaoks varem kättesaamatud või lubavad vahetada deklareerimata töö varimajanduses ametliku töökohta vastu. Ettevõtlusalase motivatsiooni mõõtmised näitavad, et rohkem inimesi alustab ettevõtlusega positiivsetel põhjustel (nt võtta maksimum heast ideest) kui negatiivsetel põhjustel (näiteks seetõttu, et neil ei ole muid võimalusi töötamiseks) ⁽¹⁰⁾.

3.3 Uued töösuhted hõlmavad tööajata lepinguid, nõudetöö lepinguid, nn üksnes lennuaja arvestusega lepinguid, minitöökohti, portfelli põhised tööd, vautšeripõhised tööd ja töökohta jagamise kokkuleppeid. Nendega kaasnevad ka erinevad lepingute vormid, mille puhul tööd organiseerivad vahendajad, sh katusettevõtted, füüsilisest isikust ettevõtjate agentuurid, koostöö põhise töö agentuurid või veebipõhised rahvalt tellimise platvormid. Paljudes nendes vormides viidatakse töötajatele kui sõltumatutele töövõtjatele, osanikele, ülesannete täitjatele, partneritele või kasutatakse muid sarnaseid termineid, mis mõnikord varjavad nende tööhõiveseisundit. Kuigi sageli vaadeldakse neid kui füüsilisest isikust ettevõtjaid, ei vasta osa sellest tööst tõelise füüsilisest isikust ettevõtjaga seostavatele kriteeriumidele, nagu näiteks võime määratleda ülesandeid, kehtestada töötasu määrad või omada loodud intellektuaalomandit. Mõne sektori jaoks on perioodiline, ajutine või hooajatöö tüüpiline, näiteks turisminduses, toitlustamises, põllumajanduses, ning nii töötaja kui ka tööandja vajavad teatud paindlikkust. Olenemata sellest, kas tööd korraldatakse agentuuri kaudu või iseseisvalt, on deklareerimata töö probleemi vältimiseks vaja selliseid lepinguid käsitlevaid eeskirju.

3.4 Oluline on teha vahet tõelisel ettevõtlusel, füüsilisest isikust ettevõtjatel ning alluvussuhtes ja iseseisva oma nimel töötamise uutel vormidel ning tagada töö kvaliteet. Isegi ametlike töölepingutega töötajate puhul toovad tööga seotud ülesandepõhise hindamise ja projektipõhise töötamise korraldusega seotud arengud endaga kaasa traditsiooniliste tööaegade muutumise, mis mõjutab elutempot ja sissetulekukindlust. Ebaselgete kohtade selgitamine ja töötajate parandamine on mitmetel töökohtadel, näiteks kõnekeskustes, viidud läbi sotsiaaldialoogide ja kollektiivläbirääkimiste abil.

4. Digiteerimine

4.1 Digiteerimine võib suurendada tootlikkust ja paindlikkust olemasolevates ettevõtetes ning anda aluse uutele tööstusharudele ja töövormidele, soodustades Euroopa majanduskasvu ja konkurentsivõimet. Kui digiteerimist juhitakse tõhusalt, mängib see ka olulist rolli sotsiaalse turumajanduse arendamisel ning töö- ja eraelu tasakaalu edendamisel ja soolise ebavõrdsuse vähendamisel tööhõive ja sotsiaalkindlustuse vallas. Hiljuti vastu võetud Euroopa Ametiühingute Keskliidu, BusinessEurope'i, Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse ja Euroopa Käsitööettevõtjate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskliidu ühisavaldus sisaldab selleteemalist kasulikku teavet ⁽¹¹⁾.

4.2 Digiteerimisel on olnud suur mõju töö ja tööhõive korraldusele, mis nõuab täiendavat tähelepanu poliitikute ja juhtkonna poolt. See on muutnud ka suhteid tarbijatega, tuues endaga kaasa lihtsa juurdepääsu kaupadele ja teenustele. Tarbija rahulolu on küll kõrge, kuid muret on väljendatud digiteerimise mõju üle majandusele ning parandusi on vaja sisse viia töhusatesse hüvituse taotlemise mehhanismidesse. Proaktiivne poliitika ELi ja riiklikul tasandil peab tagama selle, et digiteerimise pakutavaid võimalusi kasutatakse maksimaalselt ära ning samas välditakse selle lõkset ⁽¹²⁾.

4.3 Väga suurel osal rahvastikust on internetile juurdepääs mitmest kohast ning nendega saab tööga seotud eesmärkidel võtta ühendust põhimõtteliselt mis tahes ajal ja kohas, mille tulemusel kasvab „rändtöötajate“ osakaal ning kaovad ruumilised ja ajalised piirangud töö- ja eraelu vahel. Kui austatakse mõlema huve, võib selline paindlikkus olla kasulik nii ettevõtjatele kui ka töötajatele. Tuleb täiendavalt uurida, kas üldse ja millises ulatuses vajab töötajate era- ja pereelu kõikjal kättesaadava digitaalse mobiilside ajastul täiendavat kaitset ning millised oleksid asjaomasel juhul asjakohased riigi ja Euroopa tasandi meetmed pideva valmisoleku ja kättesaadavuse piiramiseks ⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ GEM 2015/2016 Global Report.

⁽¹¹⁾ Statement of the European Social Partners on digitalisation.

⁽¹²⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk 161, punktid 1.3, 1.5, 8.5.6.

⁽¹³⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk 161, punkt 4.4.

4.4 Digitaaluskuste levik ning standardtarkvara ja maailmakeelte tundmine on suurendanud tööandjate võimalusi kasutada töö allhangeteks globaalseid tööturges. See loob Euroopa kodanikele võimalused töötada globaalsete klientide jaoks nende asukohast olenemata, kuid ohustab ettevõtjaid ja töötajaid ka ebavõrdse konkurentsiga, kuna nad konkureerivad nende töökohtade pärast madalapalgalistest riikidest pärit konkurentidega, kes ei pruugi pidada kinni ILO tööõiguse põhireeglite ega garanteerida inimväärseid töötingimusi.

5. Oskuste arendamine

5.1 Tehnoloogilised muutused võivad edendada oskuste arengut, kuid võivad samuti põhjustada töötajate oskuste kadumise traditsioonilistes ametites. Kaaluda tuleks kõnealuste arengute mõju oskustele ning samuti hinnata seda, millised elukestva õppe, ümberõppe, koolitus- või olemasolevate oskuste täiendamise võimalusi on töötajatel vaja ja millised neist võimalustest on nende kasutuses uute töösuhete kontekstis. Ametiühingute, Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse ja valitsemistasanditega koostööd tegevad ettevõtjad peavad tagama, et oskusi arendatakse vastavalt muutuva töömaailma nõudmistele. Euroopa Sotsiaalfondi ning muude vahendite tõhusal kasutamisel on nende probleemide lahendamisel ülimalt oluline roll.

5.2 Hoolitsemine selle eest, et inimestel oleksid muutuva tööturu kontekstis vajalikud oskused kvaliteetsetele töökohtadele edasiliikumiseks, on peamine ülesanne ning see peab olema tulevase ELi oskuste tegevuskava tähelepanu keskpunktis. Kuidas saaks kõige paremini kohandada oskusi ja edendada kõigi digitaaluskusi, peab olema ELi institutsioonide ja avaliku sektori asutuste prioriteet, ning sotsiaalpartnerid peavad olema kõikidel tasanditel sellesse aktiivselt kaasatud. Komitee märgib, et kõnealune kohustus on juba võetud ELi sotsiaaldialoogi tööprogrammi aastateks 2015–2017.

6. Statistika

6.1 Nende arengute kohta puudub usaldusväärne statistika. Rahvatöö ulatuse, rahvatöötajate omaduste, füüsilisest isikust ettevõtjate, majanduslikult sõltuvate füüsilisest isikust ettevõtjate, näiliste füüsilisest isikust ettevõtjate ja ebakindla töö variantide, n-ö platvormimajanduse suuruse, tegevussektorite ja geograafilise jaotuse kohta on vaja rohkem andmeid, et võrrelda ELi positsiooni ülemaailmses kontekstis.

6.2 Statistikat on samuti vaja selleks, et võimaldada seirata uute töösuhete vormide mõju tööturule, tööhõive polariseerumisele, sissetulekule ja majandusele ning kasutada seda ELi tööhõivepoliitika, sh Euroopa poolaasta ja strateegia „Euroopa 2020” edasiarendamisel.

6.3 Samuti on vaja kestavandmeid, et teha kindlaks uute töövormide eluaegne mõju ja nende mõju töö jätkusuutlikkusele kogu eluea jooksul ning määratleda nende seotuse ulatus muude demograafiliste muutujatega (näiteks vanuse, puude, etnilise päritolu ja rändaja staatusega). Samuti tuleks analüüsida kollektiivlepingute kohaldamisala mõju enim mõjutatud sektorites, eeldusel, et paljud töötajad, kes tahaksid kuuluda kollektiivlepingute alla, võivad jääda kollektiivlepingustruktuuridest ja ametiühingute poolsest esindatusest väljapoole.

6.4 Neid uuringuid tuleks toetada programmi „Horisont 2020” ja teiste asjaomaste ELi eelarveridade vahenditest.

7. Tööturu vahendajate õiguslik staatus

7.1 Uued tööliigid arenevad nii kiiresti, et lepingulised töösuhted ei suuda nendega sammu pidada, mistõttu peame tegelema nende õigusliku seisundiga. Kiiresti vajavad selgitamist tööturu vahendajate ja veebiplatvormide staatused, et võimaldada nende tuvastamist ametlikus statistikas, jälgida nende kasvu ja teha kindlaks, milliseid standardeid, kohustusi ja tegevuseeskirju tuleks neile kohaldada ning millised reguleerivad asutused peaksid vastutama nende kontrolli ja jõustamise eest. Erinevused töötaja, töövõtja, füüsilisest isikust ettevõtja ja praktikandi määratlustes kogu ELis raskendavad hindamist veelgi.

7.2 Komitee märgib, et Euroopa Komisjon viib praegu läbi konsultatsioone kirjaliku tõendi direktiivi⁽¹⁴⁾ teemal, ning eeldab, et uued töösuhete vormid lisatakse selle kohaldamisalasse.

7.3 Veebiplatvormid laienevad kiiresti ning toovad majandusele, tööhõivele ja innovatsioonile üldiselt positiivset mõju, samal ajal kui mõnel juhul arenevad nad sellises ulatuses, et on oht monopolide tekkimiseks, mis võivad moonutada turgu ning luua ebavõrdsed konkurentsitingimusi. Ühistarbimist ja muid uusi tööhõivemudeleid ei tohiks kuritarvitada selleks, et vältida inimväärse palga maksmist, maksu- ja sotsiaalkindlustuskohustuste täitmist ning muude tööalaste õiguste ja tingimuste tagamist, delegeerides kulusid kasutajatele ja töötajatele ning vältides väljaspool interneti tegutsevatele ettevõtetele kehtestatud eeskirjade järgimist. See kujutaks endast ohtu ettevõtetele ja töötajatele teistes sektorites, õõnestades kokkulepitud standardeid ja võrdseid tingimusi.

8. Tervishoid ja ohutus

8.1 Kaugtööga võivad töötajatele, nende klientidele ja üldsusele kaasned märkimisväärsed tervishoiu ja ohutusega seotud riskid. Tööd võidakse teha üldkasutatavates ruumides või kodus, kasutades ohtlikke materjale ja seadmeid ilma asjakohaste juhiste või kaitseriieetusega. Sageli on ebaselged kindlustuse, sertifitseerimise ja erialase vastutusega seotud küsimused. *On-line*-töötajad võivad ebasobivas keskkonnas teha kuvari ees intensiivselt tööd, kasutades mõõblit ja seadmeid, mis ei vasta ergonoomilistele standarditele.

8.2 Vastutus ohutuse eest ja õnnetused on seoses mõnede veebiplatvormidega reguleerimata ala ja see tuleb reguleerida, et kaitsta töötajaid, tarbijaid ja üldist avalikkust.

8.3 Selle arvamuse arutelul⁽¹⁵⁾ viidati ka muudele küsimustele, mida tuleb käsitleda, muu hulgas pikast ja määramata tööajast tekkinud kurnatus, töö ja sissetuleku ettearvamatuses tingitud stress, tagasilükatud töö eest maksmata jätmine, kliendilt halva hinnangu saamine, mida ei saa vaidlustada, platvormi tegevuse või lepingulise suhte n-ö deaktiveerimine, ilma selge töögraafikuta hoolduskohustustega toimetulemise väljakutse, sotsiaalse eraldatuse ja mitme töökoha koostoime mõju.

8.4 Vaja on selgitada, kuidas neid uusi töövorme kaitsevad kehtivad ELi ja liikmesriikide tööohutuse ja tervishoiu eeskirjad ja kõnealuste eeskirjade rikkumisi käsitlevad menetlused, kontrollimiskohustused ning töötajate, tarbijate ja avaliku vastutuse kindlustus. Bilbaos asuv ELi Euroopa Tööohutuse ja Töertervishoiu Agentuur võiks aidata teadusuuringute ja analüüsides selles valdkonnas.

8.5 Tööinspeksioonidele tuleks tagada kindel roll, et nende pädevusvaldkond hõlmaks kõnealuseid töövorme vastavalt siseriiklikele tavadele ning et nende inspektorite käsutusse antaks asjakohased vahendid, pädevused ja koolitus, et tagada nende tõhusus. Partnerlussuhete arendamine ametiühingute, tarbijate või muude esindusühendustega võiks olla abiks üldsuse murede lahendamisel ja kahju hüvitamise taotlemisel.

9. Tööhõiveseisund

9.1 Uued töövormid mõjutavad laia valikut erisuguseid ameteid, hõlmates varem mitteametliku majanduse alla kuuluvat tööd, vabakutselist tööd ja tavaliselt vahetute töövõtjate tehtud tööd. Selle kasutuselevõtt võib luua olukordi, kus samasuguseid ülesandeid teevad samades tingimustes eri seisundiga töötajad, mis tekitab ebavõrdsust seoses nende kaitse, õiguste ja töötasu määradega.

⁽¹⁴⁾ Vt joonealune märkus nr 2.

⁽¹⁵⁾ Avalik arutelu teemal „Töösuhete muutuv iseloom, ühistarbimine, tööajata lepingud ja äraelamist võimaldav töötasu”, EMSK 31. märtsil 2016.

9.2 Uute vahendajate lisamine töösuhtesse on põhjustanud mõningatel juhtudel osapooltevaheliste suhete puudulikku läbipaistvust, mis takistab individuaalseid läbirääkimisi töötingimuste üle ning piirab töötajate juurdepääsu kollektiivläbirääkimistele.

9.3 Tekivad küsimused selle kohta, millist osapoolt tuleks käsitleda tööandjana ja kuidas peaks olema määratletud füüsilisest isikust ettevõtja staatus, sealhulgas selle õiguslik definitsioon ja sanktsioonid tööjõu ebaseadusliku pakkumise eest ja raskemate ärakasutamise vormide eest. Veebiplatvormidel on palju erinevaid tööhõivemudeleid, sh platvormidel, mis hakkasid kvaliteedi parandamise ja käibe vähendamise huvides oma töötajatele pakkuma töövõtja staatust⁽¹⁶⁾. Töövõtja staatus tagab juurdepääsu muudele tööõigustele. Töötajate puhul, keda käsitletakse füüsilisest isikust ettevõtjana, võib olla küsitav nende ühinemisvabaduse õigus, kui nende ühinemist võib käsitleda kartelli moodustamisena, mis viib nad vastuollu ELi konkurentsivastaste tavadega. Seda teemat tuleb käsitleda eriti olukordades, kus näiliselt füüsilisest isikust ettevõtjatest töötajatel puudub autonoomsus oma ülesannete ja töötasu määrade määramisel.

9.4 Komitee nõuab rahvatöötajate tööhõiveseisundi ning muude uute töösuhete vormide uurimist, võttes arvesse nende võimet pidada tingimuste üle läbirääkimisi, makseviisi (ja seda, kes selle kindlaks määrab) ning loodud intellektuaalomandi omandiõigust. Uurimise eesmärk peaks olema töötada välja suunised, mille alusel liikmesriigid saaksid määratleda vastavalt oma riiklikele tavadele töötajate maksu- ja sotsiaalkindlustuse ning tööhõivealase seisundi ning platvormide kohustused seoses tööaja, töötasu, puhkuste, pensionite, raseduse ja sünnitusega seotud õiguste, tööandja tasutud tervisekindlustuse ja muude tööõigustega.

10. Põhiõigused ja töötajate õigused

10.1 Vaja on selgitada rahvatöötajate ja muude ebakindlates ja muutlikes töösuhetes töötajate õigused seoses mitme teemaga, sh järgmistega:

- tööaeg;
- kollektiivläbirääkimised;
- ühinemisvabadus;
- teave ja nõustamine,
- kohanemisvõime;
- puhkepausid;
- õigus sotsiaalkaitsele kindlustus ja hüvitiste näol;
- õigus vaidlustada ebaõiglased juhtimisalased otsused/kasutajahinnangud/*de facto* ebaõiglane koondamine;
- tööst keeldumise õigus lühiajalise etteteatamisega ilma leppetrahvita;
- õiglane töötasu;
- õigus tasule tehtud töö eest.

10.2 Euroopa Komisjon, OECD ja ILO peaksid tegema koostööd sotsiaalpartneritega, et töötada välja asjakohased eeskirjad inimväärsete töötingimuste ning veebipõhiselt ja teiste uute töösuhete alusel töötavate isikute kaitse jaoks. Komitee leiab, et ELi tasandi lähenemisi viisi väljatöötamine oleks kasulik, märkides siiski, et enamik meetmeid tuleb võtta riigi, sektori või töökoha tasandil.

⁽¹⁶⁾ <http://www.nytimes.com/2015/12/11/business/a-middle-ground-between-contract-worker-and-employee.html>

10.3 Ametiühingud ja füüsilisest isikust ettevõtjate ühingud on hiljuti hakanud koostööd tegema, et esitada soovitusi paremate lahenduste kohta seoses sotsiaalkaitse ja hüvitistega.

11. Äraelamist võimaldava töötasu säilitamine

11.1 Uued töösuhete vormid ei piirdu vähe kvalifitseeritud füüsilise või teenindamistööga. Tööajata lepingud ja muud nõudetöö vormid levivad kõrgemalt tasustatud ja kõrge kvalifikatsiooniga ametiteni, hõlmates õppejõude, piloote ning tervishoiutöötajaid ja muid avaliku teenistuse töötajaid, mõjutades negatiivselt nende võimalikku sissetulekut ja töökohakindlust.

11.2 Mitmeid digitaaloskusi nõudvaid ja meediapõhiseid töid ja teenuseid saab teha ja osutada mis tahes maailma osas, mis tekitab ettevõtjatele ja töötajatele täiendavat ebaõiglast konkurentsi, kuna sellise töö allhanked madalapalgalistest riikidest järjest kasvavad, mis alandab kollektiivlepingute määrasid.

11.3 Uuringud⁽¹⁷⁾ on näidanud, et digiteerimine polariseerib tööhõivet kõrge kvalifikatsiooniga hästi tasustatud ja vähe kvalifitseeritud madalalt tasustatud töö vahel, ning et järjest ebavõrdsemal tööturul on kannatajaks keskmise sissetulekuga mõõdukate oskustega rühma kuuluvad pangandus-, kindlustus- ja haldusvaldkonna töötajad. Paljud on äraelamist võimaldava palga teenimiseks sunnitud töötama mitmel töökohal. Mõned nimetatud füüsilisest isikust ettevõtjad on siiski kõrge kvalifikatsiooniga ja kogenud professionaalid, kes on vägagi teadlikud oma positsioonist turul, teavad oma väärtust ja soovivad realselt tegutseda enda nimel, või näevad oma sõltumatus töös võimalust mitmekesistada oma sissetulekut ja luua reserve juhaks, kui nad kaotavad oma peamise sissetulekuallika, teenida raha huvipakkuva tegevusega ning uurida uusi karjääri- ja ärivõimalusi. Kõik need variandid on olemas ning neile tuleb tagada vajalikud õigused ja kaitse.

11.4 Mõned uued töösuhete vormid on tekkinud soovist vältida standardsemate tööhõivevormidega seonduvaid kulusid ja kohustusi. On oht, et ilma tegelike õiguste ja tegeliku kaitse, seire ja jõustamiseta kaasneb paljude uute töösuhetevormidega töötasu ja -tingimuste muutumise võidujooks halvenemise suunas, mis suurendab sissetulekute ebavõrdsust, vähendab netotulu ning avaldab survet nõudlusele ja majanduskasvu potentsiaalile kogus ELis, põhjustades täiendavaid pikaajalisi makromajanduslikke probleeme. Selliste töötajate võime määratleda kollektiivlepingute kaudu oma töötasu määrad ja tingimused on äraelamist võimaldava töötasu säilitamise seisukohalt määrava tähtsusega.

11.5 Tasustamine toimub uutes töövormides sageli kindlate tööülesannete täitmise, mitte tunnihinna alusel. Õiglase tasustamise põhimõtte tuleks säilitada kõigis nimetatud olukordades ja tuleks arvesse võtta kõiki tasustamise asjakohaseid aspekte, nagu töö kvaliteet ja tööaja hüvitamine⁽¹⁸⁾.

11.6 Kuna peretoetus- ja sotsiaalsüsteemid on kogu ELis erinevad, on oluline hinnata uute töövormide mõju peretoetuspoliitika rahastamisele, tunnistades, et ühe inimese äraelamist võimaldav töötasu ei pruugi olla piisav lastega perekonna ülalpidamiseks.

11.7 Töötasuga seotud probleeme ei tohi vaadata lahus problemaatilisest töötasu ning maksu-/sotsiaalkaitse ja sotsiaalkindlustussüsteemide vahelisest suhtest hõlpsamalt määratletud töösuhete puhul. Oluline on jällegi selgus selles, kes on tööandja ja milline on töötaja seisund.

⁽¹⁷⁾ http://www.liberation.fr/debats/2015/09/03/daniel-cohen-il-faut-une-societe-dans-laquelle-perdre-son-emploi-devienne-un-non-evenement_1375142

⁽¹⁸⁾ Travel time is considered working time, see Tyco, judgment of the Court, 10. september 2015.

12. Sotsiaalkaitse

12.1 Komitee tunnustab süsteemide mitmekesisust liikmeriikides ja leiab, et on vaja uurida, kuidas kohandada sotsiaalkaitse mudeleid nii, et nad hõlmaksid paindlikumaid tööturge ning tagaksid jätkusuutliku ja inimväärseks eluks piisava sissetuleku. Sellega peaks arvestama Euroopa sotsiaaloiguste samba väljaarendamisel. On tervitatav, et komitee käsitleb seda teemat eraldi arvamuses.

12.2 Kuna tööturud muutuvad järjest paindlikumaks ning üha suurem osakaal töötajaid ei tea ette, millal ja kus nad töötavad, kasvab ühildamatus riiklike sotsiaalkaitse süsteemidega, mis põhinevad eeldusel, et „töötava” ja „töötu” inimese seisundeid saab selgelt eristada. Selline ühildamatus ei ole kasulik ei ettevõtjatele ega ka töötajatele.

12.3 Aina suurem hulk tööjõust ei anna oma panust väljakujunenud sotsiaalkindlustussüsteemidesse, nagu töötuskindlustus, ravikindlustus ja pensionikindlustus, ega saa neist ka hüvitisi. See on juba sotsiaalpartnerite ja valitsuste vaheliste arutelude teemaks mõnes liikmesriigis, kus sotsiaalpartneritel on oluline roll, kuid seda tuleb laiendada kogu ELile, kaasates kohalikud omavalitsused, muud kodanikuühiskonna osalejad, ühendused ja teenuseosutajad eesmärgiga määratleda elujõulised ja jätkusuutlikud poliitikameetmed, õigusaktid ning täiendavad meetmed, millega tagatakse kõigile töötajatele – sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjatele, rahvatöötajatele ja ühistarbimises osalevatele töötajatele – asjakohasel tasemel osalemine sotsiaalkaitse.

12.4 Komitee tunnustab, et liikmesriikide vahel on olulisi erinevusi sotsiaalkaitse pakkumises. On küll olemas selge vajadus hinnata sotsiaalkaitse süsteemide elujõulisust, et lahendada majanduse ja tööturgude uutest arengusuundadest tingitud väljakutseid, kuid komitee leiab, et on tähtis kaitsta tulu ja tagada kogu Euroopa Liidu maksu- ja sotsiaalkaitse süsteemide – mis paljudes liikmesriikides sõltuvad praegu tavapärase tööühise suurest osakaalust ja sellega seotud osamaksumest – üldine kvaliteet, usaldusvärsus, kättesaadavus ja tõhusus. Tõhususe vähenemine tähendaks tõsiselt ohtu Euroopa sotsiaalmudelile ja sotsiaalsele turumajandusele, mis tugineb riigi jõulisele osalemisele üldist huvi pakkuvate teenuste osutamises ning tõhusates sotsiaalkaitsevõrgustikes.

12.5 Maksu- ja sotsiaalkaitse süsteemid tuleb hoolega läbi mõelda, et tagada kõigile sissetulekuvormidele – olgu need teenitud tavapärase korraldusega sektorites või ühistarbimises/platvormimajanduses – asjakohane maksustamine ja sotsiaalkindlustusmaksed. Komitee on seisukohal, et nende platvormide rolli võiks selgitada eeskirjade ja vajadusel õigusaktidega, mis määratlevad kaitse nii töövõtjatele kui ka füüsilisest isikust ettevõtjatele, kaasates nad sotsiaalkaitse süsteemi nii regulatiivses kui ka osamaksume mõttes. EL peaks soodustama ja koordineerima asjaomaseid parimatel tavadel põhinevaid reforme liikmesriikide tasandil.

13. Uute arengusuundade kasulikkuse tagamine ELile

13.1 Veebiplatvormid on innovatsioon, mis on juba praegu Euroopas majanduslik reaalsus. Praegu asub siiski suur hulk neist väljaspool ELi, võttes iga ELis tehtud tehingu eest märkimisväärseid tasusid, mõnikord tehingu väärtusest kuni 25 %, millest suurem osa jääb EList väljapoole. Nad võivad anda väikse või üldse olematu panuse haridusse, taristusse või kommunaalteenustesse nendes ELi piirkondades, kus nad tegutsevad. Kui töötajad ei ole tegelikult füüsilisest isikust ettevõtjaid, võib esineda erinevusi maksudes ning pensioni- või muude sotsiaalkaitse süsteemidega seoses. Vaja on hinnata nende mõju jätkusuutlike töökohtade ja majanduskasvu loomisele ELis ja nende panust sellesse.

13.2 Euroopa Komisjon peaks kaaluma viise, kuidas edendada Euroopa platvormide arengut sel viisil, et loodud väärtus jääks kohaliku majandusse. Seejuures tuleks toetuda Euroopa tugevale vastastikkuse põhimõtte ja koostöö traditsioonile tööturu kooskõlastamisel, mis toimub sageli kohalikul tasandil ning aktiivses koostöös ametiühingute ja kohalike tööandjatega. Oluline oleks kaaluda meetmeid, mis aitaksid ettevõtetel luua jätkusuutlikke kvaliteetseid töökohti, pakkudes abi, mis läheb kaugemale esialgsest käivitusjärgust ja ulatuks laienemise järku, kus paljudel uutel ettevõtetel ei ole praegu piisavalt tuge.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutlikumad toidusüsteemid”**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 303/08)

Raportöör: Mindaugas MACIULEVIČIUS

16. detsembril 2015. aastal otsustas Euroopa Liidu Nõukogu tulevane eesistujariik Madalmaad vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Jätkusuutlikumad toidusüsteemid”

(ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 11. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Arvestades kiireloomulist vajadust tegeleda toidu tootmise ja tarbimise mitmete majanduslike, keskkondlike ja sotsiaalsete tagajärgedega, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles töötama välja ELi selge poliitika ja rakenduskava jätkusuutliku, vastupidava, tervisliku, õiglase ja kliimasõbraliku toidusüsteemi loomiseks, mis julgustab koostööd ja vastastikust mõistmist toidu tarneahela kõigi sidusrühmade vahel. Tuleb tagada parem järjepidevus ning toiduga seotud poliitiliste eesmärkide ja vahendite (näiteks seoses põllumajanduse, keskkonna, tervishoiu, kliima, tööhõivega jne) integreerimine, võttes arvesse jätkusuutlikkuse kolme sammast.

1.2 Kindlasti on tarvis üle minna jätkusuutlikumatele toidusüsteemidele, hõlmates kõik etapid alates tootmisest kuni tarbimiseni: tootjad peavad kasvatama rohkem toitu, vähendades selle keskkonnamõju, ning tarbijaid tuleb julgustada võtma kasutusele väiksema CO₂-jalajäljega toitavaid ja tervislikke toitumisviise. EL peaks suurendama jõupingutusi ÜRO säästva arengu eesmärkide rakendamiseks, kuna need tagavad üliolulise raamistiku ühiseks tegutsemiseks, mille eesmärk on jõuda 2030. aastaks maailma jätkusuutliku toitmiseni.

1.3 Komitee kinnitab, et ükski toidutootmissüsteem üksinda ei suuda planeeti ohutult toita, aga erinevate tavapäraste, uuenduslike ja agroökoloogiliste tavade kooslus võiks aidata paremini tegeleda praeguste toidutootmissüsteemide poolt keskkonnale ja kliimale avaldatava mõjuga. Eelkõige võiks täppispõllumajanduse (mis hõlmab IKT ja satelliitsüsteemide edasiarendamist) ja agroökoloogia kooslus täiendada tavapärase põllumajandust, võimaldades selliste põhimõtete ja tavade komplekti, mis on mõeldud põllumajandussüsteemide jätkusuutlikkuse suurendamiseks, sh näiteks biomassi parem kasutamine, biomassi varude parem ladustamine ja mobiliseerimine, soodsate mullastikutingimuste tagamine, põllumajanduskultuuride mitmekesistamise edendamine ning pestitsiidide kasutamise minimeerimine. Suletud põllumajandusmudelite tugevam toetamine võib viia fossiilkütusevaba põllumajanduseni. Ühise põllumajanduspoliitika reformi käigus on võetud kasutusele meetmete kooslus (rohestamine, põllumajanduse kliima- ja keskkonnatoetuskavad jms), mida võib käsitada sammuna õiges suunas.

1.4 Kõigi toidutarneahelasse kuuluvate ettevõtjate stabiilne ja mõistlik sissetulek on vajalik, et tagada jätkusuutlikud ja püsivad edasised investeeringud põllumajanduse keskkonnatehnoloogiasse ja kliimasõbralikesse tehnikatesse.

1.5 Toidujäätmete tekke vältimine ja vähendamine on toiduahela kõigi osaliste ühine vastutus. Komitee tunneb heameelt ringmajanduse paketi esitatud komisjoni plaani üle rajada sidusrühmade platvorm, et aidata kujundada vajalikke meetmeid ning jagada parimaid tavaid toidujäätmete tekke vältimise ja vähendamise valdkonnas. Komitee kutsub komisjoni üles uurima, kuidas kohaldatakse liikmesriikides tegelikkuses toidukasutuse hierarhiat, sh seoses majanduslike stiimulitega, mis võivad anda ettevõtjatele vastuolulisi signaale. Jäätmehierarhia tõhusa kohaldamise toetamiseks kutsub komitee samuti vaatama läbi määruse (EÜ) nr 1069/2009, et lubada inimtarbimiseks sobimatu toidu kasutamist loomasöödana, kui see on ohutu.

1.6 Jätkusuutlikke toiduvalikuid tuleb edendada, suurendades nende kättesaadavust ja juurdepääsetavust tarbijate jaoks. Jätkusuutlike toiduainete tarbimist tuleks soodustada, luues keskkonnasäästlike riigihangete või muude lähenemisviiside abil suurema nõudluse turul. Komitee kutsub liikmesriike üles vaatama läbi riiklikud toitumissuunised, et peegeldada jätkusuutlikkust ning toetada toitumisel haridust koolide õppekavades. EL peaks samuti edendama päritolu märgistamist, toiduainete jätkusuutlikkust selgelt väljendavate märgistuste ning ELi-üleste tervislikumat toitu ja toitumist käsitlevate visuaalsete reklaamikampaaniate väljatöötamist.

1.7 ELi poliitikameetmed ning konkreetsed teadus- ja innovatsiooniprogrammid kombinatsioonis toidutootjatele suunatud rahaliste stiimulitega peaksid:

- edendama järkjärgulist üleminekut fossiilkütustevabadele põllumajandusmodelitele,
- toetama ressursside, sh maa, vee ja toitainete tõhusamat kasutamist kogu tootmissüsteemis.

1.8 Jätkusuutlikele toidusüsteemidele üleminekuks on lisaks põllumajanduspoliitikale tarvis terviklikku toidupoliitikat, mis on kohandatud biomajanduse laiapõhjalise strateegiaga. Erinevate leeride tekkimist põhjustavate arutelude asemel on tarvis valdkonnaulest mõtlemist, mis toob kokku komisjoni peadirektoraadid, liikmesriikide erinevad ministeeriumid ja institutsioonid koos kohalike ja piirkondlike omavalitsustega ning sidusrühmad erinevatest toidusüsteemidest, et tegeleda käesolevas arvamuses esile toodud omavahel seotud probleemidega. Komitee loodab, et mõistetakse toidu tootmise ja tarbimise omavahelist seotust ning et töötatakse välja sobilik Euroopa poliitiline lähenemisviis (sh erinevad eraalgatused), mille abil kaardistatakse jätkusuutlikkuse, tervise ja vastupidavuseni jõudmiseks vajalikud meetmed. Ka ühine põllumajanduspoliitika ja ühine kalanduspoliitika etendavad ELis tulevikus olulist rolli.

2. Sissejuhatus

2.1 Tuginedes ELi eesistujariigi Madalmaade konsulteerimistaotlusele, koostab komitee käesoleva arvamuse, et rõhutada kodanikuühiskonna üha kasvavat muret toidu tootmise ja tarbimise keskkonna-, tervise-, majandus- ja sotsiaalmõju pärast ning sellega seonduvaid probleeme, et toita maakera kasvavat rahvastikku piiratud ressurssidega maailmas. Toit on kõigi meie ühiskondade keskne osa. See oleneb loodusvaradest ja samal ajal mõjutab neid, mõjutab rahvatervist ning sellel on määrav osa Euroopa majanduses, kuna tegemist on Euroopa Liidu kõige suurema sektoriga tööhõive ja SKPse panustamise seisukohast.

2.2 Maailma toiduga kindlustatuse komitee toiduga kindlustatuse ja toitumise küsimustega tegeleva kõrgetasemelise ekspertide rühma kohaselt on jätkusuutlik toidusüsteem määratletud kui toidusüsteem, mis tagab toiduga kindlustatuse ja toitumise kõigile sellisel moel, et see ei kahjusta tulevastele põlvkondadele toiduga kindlustatuse ja toitumise tagamise majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid aluseid⁽¹⁾. Üleminek vastupidavamatele ja jätkusuutlikumatele toidusüsteemidele puudutab seega kõiki omavahel seotud ja ühendatud tegevusi, mis on vajalikud toidu tootmise, töötlemise, transportimise, ladustamise, turustamise ja tarbimise jaoks. Samuti võetakse arvesse ülemaailmsete tarbimissuundumuste rolli toidu tootmise viisi ja toodetavate toiduliikide mõjutajana.

2.3 Komitee tegeleb jätkusuutlike toidusüsteemide küsimusega terviklikul viisil ja keskendub peamiselt ELi tausttingimustele, kuigi vaadeldakse ka välismõjusid, kuna EL on suurim põllumajandussaaduste ja toiduainete eksportija ja importija maailma tasandil.

2.4 Eeldati, et jätkusuutlikku toitu käsitlev teatis esitatakse 2014. aastal, aga see võeti hiljem komisjoni tööprogrammist tagasi. 2015. aasta detsembri ELi ringmajanduse loomise tegevuskavas käsitleti mõnda nendest küsimustest ja üks selle peamistest prioriteetidest oli toidujäätmete vähendamine, peegeldades seega ELi ja liikmesriikide poolt 2030. aasta ÜRO säästva arengu eesmärkide kontekstis võetud kohustust vähendada jaemüügi ja tarbija tasandil elaniku kohta toidujäätmeid poole võrra ning piirata toiduainete kadu tootmis- ja tarneahelates (säästva arengu eesmärk 12.3).

3. Peamised probleemid praegustes toidusüsteemides

3.1 ÜRO rahvusvaheline ressursside komisjon on määratlenud toiduainetööstuse kõigi sektorite hulgast kõige suurema **keskkonnamõjuga** sektorina seoses ülemaailmsel tasandil ressursside kasutamisega⁽²⁾, aga ELis on see märksa väiksem. Toidusüsteemid kasutavad mitmeid loodusvarasid, sh maad, mullastikku, vett ja fosforit ning energiat lämmastikväetise tootmiseks, töötlemiseks, pakendamiseks, transportimiseks ja jahutamiseks. Seega ei ole üllatav, et see mõjutab keskkonda ülemaailmsel tasandil, sh põhjustab bioloogilise mitmekesisuse kadu, metsa raadamist, mulla degradeerumist, vee ja õhu saastet ning kasvuhoonegaaside heiteid. Põllumajandusliku bioloogilise mitmekesisuse jätkuv kadu põllumajandustootmise tasandil on ikka veel tõsine mure⁽³⁾. Ülemaailmselt on enamik kalapüügiipiirkondadest täielikult kasutatud või ülepiütud. Seega on vajalik kõigi nende ressursside tõhus ja jätkusuutlik majandamine, et tagada jätkuv varustus tervisliku ja taskukohase hinnaga toiduga.

3.2 Ülemaailmselt kaotatakse või raisatakse kolmandik inimtarbimiseks toodetud toidust, st kuni 1,6 miljardit tonni toitu, mis põhjustab 8 % ülemaailmsetest kasvuhoonegaaside heitkogustest⁽⁴⁾. Sellise toidu tootmine, mida ei sööda, moodustab rohkem kui 20 % ülemaailmsest survest bioloogilisele mitmekesisusele ning see tarbib ligikaudu 30 % kogu maailma põllumajandusmaast.

3.3 ELis **raisatakse** igal aastal ligikaudu 100 miljonit tonni **toitu**⁽⁵⁾ ning ennetusmeetmeid võtmata suureneb raiskamine prognoosi kohaselt 2020. aastaks 20 % võrra. Euroopas raisatakse toitu kogu tarneahela ulatuses, kusjuures raiskamine on kõige suurem leibkonna tasandil (hinnanguliselt 46 %) ⁽⁶⁾. Tuleb märkida, et jaemüügi- ja tootmissektorites on viimastel aastatel tehtud märkimisväärseid jõupingutusi, et tõhustada toidu raiskamise ennetamist ja vähendamist viimastel aastatel. Jõupingutused tootmise ja tarneahela jätkusuutlikkuse parandamiseks ei ole mõttekad, kui ei võeta mõjusaid meetmeid jäätmete tekke vähendamiseks.

⁽¹⁾ Kõrgetasemelise ekspertide rühm (HLPE), *Food losses and waste in the context of sustainable food systems*, kõrgetasemelise ekspertide rühma aruanne, Rooma: HLPE, 2014.

⁽²⁾ http://www.unep.org/resourcepanel/Portals/24102/PDFs/PriorityProductsAndMaterials_Summary_EN.pdf.

⁽³⁾ COM(2013) 838 final, http://ec.europa.eu/agriculture/genetic-resources/pdf/com-2013-838_et.pdf

⁽⁴⁾ ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon, *Global food losses and food waste*, 2011.

⁽⁵⁾ ÜRO määratlus toiduainete kao ja raiskamise kohta on kättesaadav aadressil: <http://thinkeatsave.org/index.php/be-informed/definition-of-food-loss-and-waste>

⁽⁶⁾ FUSIONS, *Estimates of European food waste levels*, 2016. <http://eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>.

3.4 Praeguse seisuga on väga vähe teada toidukao ja toidujäätmete tekitamisest põllumajandustootja tasandil⁽⁷⁾. Toidukadu ja toidujäätmed võivad tekkida näiteks mõne põllumajandusettevõtte puuduliku moderniseerimise, tellimuste tühistamise ja kaubahindade kõikumise tõttu, mis läbi küntakse ümber põllumajanduskultuurid, kui saagikoristus ei ole majanduslikult tasuv (kuid vähemalt on sellel positiivne mõju keskkonnale, kuna see aitab suurendada mulla orgaanilise aine sisaldust), või kõrvaldatakse ja kompostitakse müügiks kõlbmatud toiduained. Teine, üha sagedasem probleem on kliimamuutuste suur mõju ilmastikutingimustele ning võimalikud haiguspuhangud. Kui me arvestame ka neid mõjusid, võib pidada paljutki toidu raiskamiseks igal aastal. Võrreldes ülejäänud maailmaga on EL selle küsimusega tegelemisel väga aktiivne ning seetõttu tuleks ELi heade tavade ja oskusteabe levitamist kõnealuses valdkonnas toetada.

3.5 Toidusüsteemid on üks **kliimamuutuste** põhjustest ja kliimamuutused mõjutavad neid omakorda märkimisväärselt⁽⁸⁾. Kliimamuutused mõjutavad peamiste loodusvarade (vesi, muld) kättesaadavust, mis põhjustab teatud piirkondades märkimisväärsed muutusi toiduainete tootmise ja tööstusliku tootmise tingimustes⁽⁹⁾. Äärmuslikud kliimatingimused, näiteks üleujutused, põuad, tulekahjud ja tugev tuul, ning kliimaga seotud taime- ja loomahaiguste suurem levik mõjutavad juba praegu toiduainete tootmist ja teevad seda veelgi enam tulevikus.

3.6 Praegu on maailmas samal ajal olemas alatoitumisega piirkonnad ja piirkonnad, kus on toidu ülejääk. Ligikaudu 795 miljonit inimest kannatavad nälga ning ülekaaluliste ja rasvunud inimeste arv on kogu maailmas jõudnud rohkem kui 1,4 miljardi täiskasvanuni, mis moodustab ligikaudu 30 % kogu täiskasvanud elanikkonnast, ning ülekaalulisusega seotud tervisehäirete arv suureneb kiiresti nii arenguriikides kui ka arenenud riikides⁽¹⁰⁾. Nendest arvudest nähtub **märkimisväärne ebakõla toidu tootmise, jaotamise ja tarbimise viisides**. Elanikkonna suurenemine ning prognoos, et 2050. aastaks suureneb ülemaailmne lihatarbimine 82 % võrra, süvendavad mõlemat probleemi veelgi⁽¹¹⁾. Viimase 20 aasta jooksul, kui riigid üle maailma on kogenud linnastumist ja majanduskasvu, on toimunud toitumisalane üleminek, mis on muutnud toidu tootmise ja tarbimise olemust. Üle maailma on toitumisharjumused liikunud rohkem liitoodete, liha ja piimatoodete, suhkru ja suhkrut sisaldavate jookide suunas⁽¹²⁾. Samal ajal on üha rohkem inimesi istuva eluviisiga, mis põhjustab väikest kehalist aktiivsust.

3.7 Kariloomadel on toidusüsteemides tähtis ja asendamatu osa kvaliteetse valgu ja muude toitainete (näiteks vitamiinide ja mineraalainete) allikana. Kariloomadel on samuti tähtis roll põllumajandusettevõtte ja piirkondlikes toitainete ringlustes ning avatud mitmekesiste maastike, püsirohumaade ja poollooduslike koosluste kaitsmisel ning bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel. Samuti tagab see inimestele sissetuleku, vara ja elatise. Samal ajal on ELis ka palju põllumajandusmaad, mis tegelikkuses sobib üksnes karjakasvatuseks. Samas on viimase 50 aasta jooksul ülemaailmne liha- ja munatootmine suurenenud rohkem kui neli korda ning piimatootmine on suurenenud rohkem kui kaks korda. Sama ajavahemiku vältel on maailma elanikkond suurenenud ainult kaks korda⁽¹³⁾. Tuleb märkida, et nõudluse struktuur on samuti muutunud ning et liha, piima ja munade tootmise suurenemine on seotud sissetuleku tõusuga, samas on hinnad jäänud madalaks.

3.8 Võttes arvesse inimeste jaoks kasvatatud taimset toitu, kariloomade jaoks kasvatatud taimset sööta ning seemnete jaoks ja tööstuslikul otstarbel (nt biokütused) kasutatavaid taimseid põllumajanduskultuure, toodab maailm praegu poolteist korda rohkem toitu, kui on vajalik praeguse elanikkonna toitmiseks, ja see on tõenäoliselt piisav 2050. aasta elanikkonna jaoks. Samas põhjustavad ülemaailmsete toidujäätmete ja üha suurema lihatarbimise katmiseks vajaliku loomasööda tootmise praegused tasemed nõudluse märkimisväärselt suurema toidutootmise järele. Maailma jätkusuutlikuks toitmiseks 2050. aastal ja pärast seda on vaja olemasoleva põllumajandusmaa ja kalanduse tootlikkuse suurendamist ja optimeerimist kooskõlas keskkonna stabiilsuse ja kvaliteedi, töötervishoiu ja tööohutuse ning sotsiaalse õiglusega, üleminekut jätkusuutlikele toitumisviisidele ning pidevat toidukao ja toidujäätmete vähendamist.

⁽⁷⁾ FUSIONS, ELi andmekomplekt 2015: Euroopa Komisjoni ettevalmistav uuring toidujäätmete kohta, 2011, <http://eu-fusions.org/index.php/publications>, http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/bio_foodwaste_report.pdf

⁽⁸⁾ Euroopa Keskkonnaamet, 2015, <http://www.eea.europa.eu/signals/signals-2015/articles/agriculture-and-climate-change>

⁽⁹⁾ Vt kliimamuutustega kohanemist käsitlev ELi strateegia (COM(2013) 216 final).

⁽¹⁰⁾ Maailma Terviseorganisatsioon: maailma tervishoiu olukorra uuringu andmed, 2015. Kättesaadav aadressil: http://www.who.int/gho/ncd/risk_factors/obesity_text/en/

⁽¹¹⁾ WRR, *Towards a food policy*, 2015.

⁽¹²⁾ Madalmaade valitsuskantselei, *Food agenda: for safe, healthy and sustainable food*, 2015.

⁽¹³⁾ FAOSTAT, 2015.

3.9 Põllumajandustoodete ja põllumajandusliku tooraine hindade tõus ja kõikumine viimasel kümnendil on pannud proovile toiduga kindlustatuse ja toidusüsteemi tugevuse ning põhjustanud tõsiseid probleeme nii tarbijatele kui ka tootjatele. Ühelt poolt ei ole kõrged lõpphinnad suurendanud toidutootjate sissetulekut (vastupidi, sissetuleku vähenemine või samal tasemel püsimine avaldab survet tööjõule, ohustades kõigi ettevõtjate sissetuleku stabiilsust). Teiselt poolt on majanduskriis vähendanud tarbijate ostujõudu. Kõigi toidutarneahelasse kuuluvate ettevõtjate stabiilne ja mõistlik sissetulek on vajalik, et tagada jätkusuutlikud ja püsivad edasised investeeringud põllumajanduse keskkonnatehnoloogiasse ja kliimasõbralikesse tehnikatesse.

3.10 Hiljutised sündmused põllumajandusturgudel, eelkõige piimatoodete sektoris, näitavad selgelt kõnealust võimalikku ebakõla, mille ei ole põhjustanud ainult ülepakkumine turul, vaid ka poliitilised keelud varasematel eksporditurgudel. Stabiilsus tulevikus oleneb suuresti tarnebaasi vastupidavusest šokkidele, millest peamine tegur on kliimamuutused. ELi poliitikas tuleks aktiivselt toetada põllumajandusettevõtete mitmekesistamise, innovatiivseid rahastamise ja sissetuleku kaotuse kindlustamise kavasad ning muid innovatiivseid turukorralduse vahendeid, mis pakuvad kaitset kliima või turu ebastabiilsuse eest.

3.11 Toiduhindade sotsiaalset ja ümberjaotamise mõju tuleb käsitleda nii tootja kui ka tarbija seisukohast. Praegu ei saa paljud tarbijad endale parima kvaliteediga toitu lubada. Viimastel aastatel on jõuvahekord toidu tarneahelas muutunud, mis on põhjustanud toidu tootjate ja jaemüüjate järkjärgulise turukontsentratsiooni ning seega muutuse läbirääkimisvõimes peamiselt jaemüügisektori kasuks ja esmatootjate kahjuks. Seda küsimust käsitletakse komitee eraldiseisvas arvamuses õiglasema toidu tarneahela teemal.

3.12 Kuna WTO Doha vooru tulemuse puudumisel nihkub rõhuasetus maailmakaubanduses üha enam kahepoolsetele ja megapiirkondlikele läbirääkimistele, on äärmiselt oluline võtta täielikult arvesse mõju keskkonnale ja kliimatingimustele, toidu kvaliteedi ja tervise standardeid, laiemaid sanitaar- ja fütosanitaarnorme ning tootmisprotsessi (nn tööstuslikku ökosüsteemi, kus tootmine toimub, töötingimusi, tootmise kultuurilist konteksti ja töösuhteid). ELi puhul on tarvis vältida toidu tootmise igasugust ümberpaigutamist kolmandatesse riikidesse, kui selle põhjuseks on ainult või peamiselt asjaolu, et toiduainete tootmise õiguslik alus ei ole sedavõrd nõudlik nagu ELis. ELi poliitikal on ülemaailmsel tasandil määrav osa ohutu ja tervisliku toidu tootmise edendamisel ning toiduainete impordi keelustamisel, kui need ei vasta sanitaar- ja fütosanitaarnormidele või Euroopa toiduohutusnormidele.

3.13 Juba 140 aastat on tootmisühistud selgelt näidanud, et nad on põllumajandusturgude ebastabiilsuse suhtes vastupidavamad ja aitavad vältida toiduainete tootmise ümberpaigutamist. Seetõttu on määrava tähtsusega tootjate ja ühistute – eelkõige väiketootjate – vahelise koostöö veelgi tugevam edasine sektori- ja piirkonnapõhine edendamine. Eelkõige tuleks erilist rõhku asetada nendele sektoritele ja piirkondadele, kus koostöö on vähene.

4. Peamised sekkumisvaldkonnad jätkusuutlikumatele toidusüsteemidele üleminekuks

Ressursitõhusama ja kliimatingimustele vastupidavama toidutootmise edendamine

4.1 Põllumajanduse, vesiviljeluse ja kalanduse keskkonnamõju, sh kasvuhonegaaside heitkoguste vähendamine, nõuab toidu tootmise viisi muutmist. Jätkusuutlikumate tavade kasutuselevõtt on vajalik loodusvarade ammendumise peatamiseks ning kliimamuutustega kohanemiseks ja nende mõju leevendamiseks. Mitu meetet saaksid aidata kaasa tootmisele, suurendades samal ajal keskkonnasäästlikkust ja vastupidavust kliimamuutustele, näiteks taimesortide ja loomaliikide mitmekesisuse suurendamine, karja parandamine tõuaretuse kaudu, sordiaretus, agroökosüsteemide ja veemajanduse funktsionaalsuse suurendamine, teadusuuringute ja innovatsiooni edendamine ja tulemuste kasutamine, mullastiku funktsiooni optimeerimine, teadmussiirde ja väljaõppe soodustamine ning toetavate investeeringute abil tehnoloogiliste muutuste edendamine. Tuleks toetada ELi satelliidisüsteemide ja suurandmete keskuste edasiarendamist, et võimaldada äärmuslike kliimatingimuste ja erinevate haiguste varajast avastamist ning nende vältimist või valmisolekut nendeks. Samuti tuleks edendada täppispõllumajandustootmist.

4.2 Ülioluline on ka Euroopas peretalu mudeli säilitamine ja selleks oleks vaja vananevat elanikkonda arvesse võttes soodustada põllumajandusettevõttes põlvkondade vahetust. See avaldaks positiivset mõju töökohtade loomisele maapiirkondades. Samuti on oluline säilitada mitmekesine põllumajandustootmine kõigis ELi piirkondades. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ebasoodsas olukorras olevatele põllumajanduspiirkondadele. Tuleks arvestada eri liiki põllumajandusettevõtetega ning luua selleks otstarbeks konkreetsed suunatud vahendid.

4.3 Viimastel aastatel on korraldatud ümber toidu tarneahelaid, et ühendada uuesti tootjad ja tarbijad ning paigutada ümber põllumajanduslik ja toidu tootmine. Sii kuuluvad muu hulgas kogukonna toetatud põllumajandus, lühikesed tarneahelad, alternatiivsed toiduvõrgud, kohalikud põllumajandustootmise süsteemid ja otsemüük. Kuigi sektor on suhteliselt väike, tuleks seda veelgi edendada, kuna see omab väga positiivset mõju värskete, kvaliteetsete, tervisliku ja traditsioonilise toidu müügile ning sotsiaalset ja majanduslikku positiivset mõju. Ka VKEd annavad selles valdkonnas olulise panuse. Linnapiirkondade omavalitsuste spetsiifilist rolli tuleb rõhutada, sest linnapiirkondades tuleks pakkuda vajalikku infrastruktuuri ja sobivaid investeeringuid, et hõlbustada tootjate jaoks otsemüüki. Samuti tuleks toetada erasektori häid tavasid, näiteks juhul, kui selline infrastruktuur luuakse kohalike kaubanduskeskuste eraalgatusel.

4.4 Ressursitõhusama toidutootmise stimuleerimiseks kehtestati ühise põllumajanduspoliitika reformiga meetmete kombinatsioon, sh kohustuslik rohestamine, põllumajanduse keskkonnatoetuskavad ning ulatuslik toetus põllumajandusettevõtete nõustamise süsteemist ja rakendusuringud, et tegeleda toiduga kindlustatuse, kliimamuutuste ja loodusvarade säästva majandamisega soetud probleemidega, hoolitsedes samal ajal maapiirkondade eest ja hoides maapiirkondade majandust elujõulisena. Seda võib pidada oluliseks sammuks õiges suunas, kuigi selle rakendamist bürokraatia ja saadava kasu seisukohast võiks veelgi parandada.

4.5 Kalandusahela puhul on oluline tagada õige tasakaal tervisliku ja jätkusuutliku vahel, kuna kala tarbimine on tervislik, aga liigne surve kalapüügi piirkondadele on sageli otseses vastuolus ökoloogilise jätkusuutlikkusega. 2013. aasta ühise kalanduspoliitika reform peaks aitama kaasa kalavarude tõhusamale kasutamisele, eelkõige kõigile Euroopa kalavarudele maksimaalse jätkusuutliku saagikuse kohustusliku eesmärgi kehtestamise teel. Avamere ja sisemaa vesiviljeluse säästva arengu mudelid on samuti olulised.

Toidu tarneahelas toidujäätmete tekke vältimise ja vähendamise edendamine

4.6 Ringmajanduse pakettis on kehtestatud ELi ja selle liikmesriikide kohustus täita ÜRO säästva arengu eesmärk 12.3, milleks on toidujäätmete vähendamine 2030. aastaks poole võrra. Selle eesmärgi saavutamise toetamiseks peaks toidu kasutamise hierarhia olema toiduressursside majandamise juhtiv põhimõte ja seda peaksid toetama majanduslikud stiimulid kõigis asjaomastes ELi poliitikameetmetes. Seeläbi oleks võimalik vältida praegust olukorda, kus sageli on odavam saata söödav toit prügilasse, kui valmistada ja tarnida toitu toidupankadele.

4.7 Ressursside säästev majandamine nõuab lisaks suuremaid jõupingutusi jääkide voo parimaks võimalikuks korduskasutamiseks. Uued teadusuuringud, mis võrdlevad toidu ümberjaotamiseks, loomasöödana kasutamiseks, anaeroobseks lagunemiseks ja prügilasse saamiseks ettevalmistamisega seotud kulused ELi 28 liikmesriigis, aitaksid määrata kindlaks majanduslike stiimulite rolli ELi jäätmete hierarhia nõuetekohases kohaldamises. Toidu annetamine majutus- ja toiduteenuste sektorist on jätkuvalt problemaatiline ning sellega seotud õigusaktidega ollakse halvasti kursis. See on peamine valdkond, kus majutusettevõtetele ulatuslikult jaotatavad Euroopa suunised oleksid eriti kasulikud.

4.8 Ringmajanduse pakettis määratakse samuti kindlaks vajadus selgitada praegusi suuniseid, mis käsitlevad inimtarbimiseks sobimatu toidu kasutamist loomasöödana. Kesksetel tööstuslikul tasandil uusi toidujäätmete steriliseerimise tehnoloogiaid reguleerivad kindlad õigusaktid võiksid tagada loomasööda mikrobioloogilise ohutuse, luues samal ajal uusi töökohti ja investimisvõimalusi ning võimaldades jäätmehierarhia tõhusamast kohaldamisest tulenevat keskkonnakasut.

4.9 Kuna tarbijate teadlikkus ja nõusolek on ülioluline, peetakse vajalikuks toidu, toidu jätkusuutlikkuse ja toidujäätmetega seotud õppematerjalide pakkumist, et väärtustada toiduaineid ja toetada käitumise süsteemset muutumist. Praegu on juba saadaval tsükli- ja keskkoolidele, ülikoolidele ning eriprogrammid põllumajandus-, tootmis- ja majutussektorile, lähtudes mitmest heast tavast.

4.10 EL on mitu aastat aktiivselt edendanud meetmeid toidujäätmete vähendamiseks. ELi juhtiv eeskuju eemärgi 12.3 elluviimisel on keskse tähtsusega kõnealuse eesmärgi edu jaoks, näiteks Euroopa heade tavade ja oskusteabe levitamise kaudu.

Toidusüsteemide ja kliimamuutuste strateegiate vahelise seose tugevdamine

4.11 Kliimamuutused avaldavad mõju toiduga kindlustatuse kõigile valdkondadele – mitte ainult saagile ja põllumajanduskultuuridele, vaid ka põllumajandustootjate tervisele, kahjurite ja haiguste levikule, bioloogilise mitmekesisuse kadumisele, sissetuleku ebastabiilsusele, vee kvaliteedile jne. Põllumaa kadumine mulla degradeerumise ja põllumajandusmaa linnastumise tõttu on samuti võimalik probleem. Seetõttu on ülioluline säilitada prioriteedina maakasutus toidu tootmise otstarbel. Asutustel ja erasektoril on ülioluline osa toidusüsteemide vastupidavuse tagamisel, näiteks toetades sotsiaalkaitse kavasid majapidamistele avalduvate šokkide vähendamiseks ning tagades jätkuvad investeeringud väikse CO₂-heitega tehnoloogiatesse põllumajandus- ja toidusektoris, parandades põllumajanduskultuuride mitmekesisust ja geneetiliste ressursside arendamist, investeerides vastupidavasse põllumajandusarengusse nii põllumajandusettevõttes kui ka selle väliselt ning rakendades süsteeme kliimamuutustega seotud riskide paremaks juhtimiseks.

4.12 Pidades silmas jätkusuutlikkuse majanduslikku sammast, peavad komisjon ja liikmesriigid kaaluma nii leevendamise kui ka sidumise potentsiaali, tagades samal ajal kõik rahalise toetuse vahendid nende rakendamiseks ning edendades avaliku ja erasektori partnerluse uuenduslikke koostöömehhanisme. Täiendavad näitajad põllumajandusliku tootlikkuse suurenemise, olemasoleva maa, toitumisharjumuste ja toidu kao ning toidujäätmete kohta aitaksid saada parema arusaama toidusüsteemide mõjust kliimamuutustele.

Tervislikumate ja jätkusuutlikumate toitumisharjumuste edendamine

4.13 Tervisliku toidu valimine on sageli jätkusuutlik valik⁽¹⁴⁾, eelkõige tasakaalustatud toitumise raames. Näiteks suuremas koguses hooajaliste, kohalike ja erinevate taimsete toitude söömine on kasulik nii tervisele kui ka keskkonnale. Tervislikumad toitumisharjumused vähendavad samuti krooniliste haiguste riski, tervishoiukulusid ja töö tootlikkuse vähenemist majanduses. Tarvis on koostada tervisliku ja jätkusuutliku toitumise suunised. Liikmesriigid võiksid seda kaaluda. Toitumis- ja hankesuunised mõjutavad otseselt tarbimist, kui riigiasutused, näiteks koolid ja haiglad, peaksid need vastu võtma. Samuti on väärt mainimist üle maailma toitumise valdkonnas toimuv üleminek ja ELi roll jätkusuutlike toitumisharjumuste valdkonnas positiivseks mudeliks olemisel. Hea näitena selle kohta võib käsitada näiteks Madalmaades edendatavat paindliku taimetoitluse lähenemisviisi liha tarbimise vähendamisel (vähemalt kord nädalas).

4.14 Sellised algatused nagu ELi koolitoidu kava, mis hõlmavad toitumisalast nõustamist ja toitainerikaste toodete jaotamist, aitavad kaasa paremini tasakaalustatud toitumisharjumuste tekkimisele. Komisjon peaks esitama liikmesriikidele üleskutse tervisliku ja jätkusuutliku tarbimise stimuleerimiseks. Kogu ELis tuleks edendada tervisliku toidu visuaalseid reklaamikampaaniaid. See võib samuti olla hea meetod kohaliku tarbimise suurendamiseks ülemaailmsete turgude ebastabiilsuse ajal.

⁽¹⁴⁾ Madalmaade tervisenõukogu, *Guidelines for a healthy diet: the ecological perspective*, väljaanne nr 2011/08, Haag: Madalmaade tervisenõukogu (Gezondheidsraad).

4.15 Tarbijad on üha enam harjunud ostma odavat toitu ja seega tuleks uuesti rõhutada toidu tegelikku väärtust. Odavad tooted ei võta arvesse välismõjusid, näiteks vee puhastamisega seotud kulusid. Nagu eespool nimetatud, on koolides vaja anda toiduga seotud haridust ning tagada tervislike toitumisharjumuste mõistmine ja anda algtaseme toiduvalmistusoskused, mis võivad toetada head tervist tänu kodus toitumissoovituste kohaselt valmistatud toidule ning vähendada toidujäätmete teket.

4.16 Tuleb ära märkida, et Madalmaade tervise-, heaolu- ja spordiministeerium on algatanud tootmis-, jaemüügi-, toitlustus- ja majutussektori ühingutega toidu koostise parandamise kokkuleppe, mille alusel muudetakse tooted tervislikumaks ja mis muudab tervisliku valiku kõige lihtsamaks valikuks. See kokkulepe sisaldab ambitsioonikat eesmärki vähendada 2020. aastaks järk-järgult toiduainetes sisalduvaid kaloreid, soola ja küllastunud rasvhappeid, minimeerides tajutavad muutused kõnealuste toodete maitstes⁽¹⁵⁾. Käesoleva arvamusega kutsutakse üles rakendama valitud toitainete riiklike algatuste ELi raamistikku ja täpsemalt hiljuti kinnitatud lisa lisatud suhkrute kohta.

4.17 Toodete arendamine, turu arendamine ja peamise tähtsusega partnerluste loomine võivad aidata muuta tervislikumad ja jätkusuutlikumad valikud lihtsaks ja atraktiivseks. Tööstusvaldkond ja kodanikuühiskond peaksid uurima ja kasutama võimalusi, et suurendada hooajaliste ja kohalike puuviljade ja köögiviljade ning looduslikult palju kiudaineid sisaldavate muude toodete (näiteks täisteratooted või kaunviljad) tarbimist. Hea algusena märgitakse ära, et ÜRO nimetas käesoleva aasta rahvusvaheliseks kaunviljade aastaks.

4.18 Päritolu, tootmisviisi ja toiteväärtuse toidul selge märgistamise süsteemi kasutusele võtmine aitaks tarbijatel valikuid teha. Jälgitavus on samuti väga oluline nii toidutootjatele kui ka tarbijatele, et tagada toiduohutus. Tuleks kaaluda ühte ja kergesti mõistetava märgistuse „Jätkusuutlik toit” kasutamist ning komisjon peaks hindama selle teostatavust. Veelgi tuleks edendada rõhuasetust sellistele tehnoloogiate nagu mobiilirakendused ja tarbijaekraanid jaemüügisektoris, mis pakuvad kogu vajalikku teavet ja täielikku jälgitavust.

Teadmusbaasi suurendamine ning teadusuuringute ja innovatsiooni rakendamine

4.19 Paljud ülemaailmse toidu ja toitainetega kindlustatusega tegelemisel tekkivad probleemid vajavad teadlaste kogukonna osalemist, et tekitada uusi teadmisi, edendada innovatsiooni, kaasata avalikkust ja aidata luua jätkusuutlikum toidusüsteem. Sel otstarbel on pakutud märkimisväärses koguses rahastamisvahendeid ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programmi „Horisont 2020” ning endise seitsmenda raamprogrammi raames. Samas ei tegeletud piisavalt toitumisharjumusi, toidukadu ja toidujäätmeid käsitlevate teadusuuringutega ning selles valdkonnas on vaja teha suuremaid jõupingutusi. Komitee toetab kindlalt komisjoni algatust Euroopa põllumajandusteaduste ja innovatsiooni pikaajalise strateegia valdkonnas ning teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraadi viimast ambitsioonikat otsust töötada välja ELi toidu teadusuuringute ala terviklik strateegia. Euroopa võib samuti edendada jätkusuutlikke tootmisalaseid üleminekuid ning toidukadu ja toidujäätmete tekke vähendamist käsitlevaid uuringuid teistes maailma piirkondades oma programmi SWITCH kaudu⁽¹⁶⁾.

4.20 2015. aasta Milano maailmanäituse teaduslik juhtkomitee määras kindlaks teadusuuringutega seotud probleemid seitsmes laias valdkonnas ning tõi esile süsteemide lähenemisviiside edendamise ning valdkondadevahelistesse ja -üleltesse teadusuuringutesse investeerimise olulisuse. Samuti soovitati luua toiduga ja toitainetega kindlustatuse rahvusvaheline töörihm. See oleks selge samm, et julgustada valdkondadevahelist ja valdkonnaülest lähenemisviisi.

⁽¹⁵⁾ Madalmaade alamkoda 2014–2015, 32793 nr 162.

⁽¹⁶⁾ <http://www.switch-asia.eu>

4.21 Teadusuuringud, innovatsioon ja areng on peamised hoovad üleminekul jätkusuutlikule toidusüsteemile vastavalt kliimapolitika eesmärkidele. Komitee kutsub ELi institutsioone ja liikmesriike üles suurendama selles valdkonnas tehtava töö rahastamist ning kutsub teadusringkondi, valdkonnas tegutsejaid ja muid sidusrühmi üles tegema ühiseid jõupingutusi ja jagama omavahel teavet. Põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse Euroopa innovatsioonipartnerlusel (EIP-AGRI), mida toetatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD), on võtmeroll eri sidusrühmade koostöö tugevdamisel ning praktikute ja teadlaste vaheliste kontaktide tõhustamisel. Lisaks sellele on mitme osalejaga lähenemisviisi programmi „Horisont 2020” raames oluline vahend, et tagada põllumajandusettevõtjatele esmatähtis roll kõnealuses protsessis. Innovatsiooni eduka rakendamise võti on selle aktiivne propageerimine nõuande- ja haridusasutuste kaudu toidusüsteemi lõppkasutajate hulgas ning lõppkasutajate aktiivne kaasamine teadusuuringute ja innovatsiooni tegevustesse.

4.22 Komitee rõhutab, et uue info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning komisjoni praeguste programmide, näiteks Galileo ja Copernicus, kasutamine põllumajandussektoris aitab parandada säästvaid tooraine tootmise tehnoloogiaid ELis. Komitee kutsub üles täiendavale teadus- ja arendustegevusele IKT kasutamise kohta kõigis toiduainete tootmise valdkondades. Need tehnikad on üliolulised, et edendada edasisi täpseid ja ressursitõhusamaid toiduainete tootmise tehnoloogiaid, haiguste ja ebatavaliste kliimatingimuste ning äärmuslike ilmastikutingimuste varajast avastamist. See omakorda võib viia esmatootmises väiksema toidukao tekkeni. Lisaks tuleks rohkem teadusuuringuid suunata põllumajandustootmise uuenduslike liikide (näiteks põllumajandustootmine linnades) potentsiaali hindamisele ja sööda parandamisele.

Looma- ja taimahaigustega tegelemine toidusüsteemi kindluse suurendamiseks

4.23 Loomade ja taimede kahjurite ja haiguste levik, mida on süvendanud ülemaailmne kaubandus ja kliimamuutused, kahjustab toidusüsteeme. Sigade Aafrika katku või Itaalia lõunaosas oliivipuid mõjutava *Xylella fastidiosa* hiljutised puhangud on ainult mõned näited selle kohta, kuidas taime- ja loomahaigused võivad kahjustada toidusüsteemi ja põhjustada toidukao teket. Kuigi ELil on peaaegu maailma parim varajase tuvastamise ja ärahoidmise süsteem, võiks ELi looma- ja taimetervise poliitikat ja seadusandlikku raamistikku edasi arendada ja toetada, keskendudes rohkem kriiside vältimisele, paremale järelevalvele ja varajasele tuvastamisele, valmisolekule ja juhtimisele ning ilmnevate või uute riskide tuvastamisele ja hindamisele nii ELis kui ka EList väljaspool. Referentlaborite võrgustik on juba olemas loomahaiguste jaoks, aga mitte taimahaiguste jaoks. Teadmised ja teadusuuringud on vältimise kõige olulisemad alustalad. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike olema veelgi ambitsioonikam, rahastades kiireloomuliselt loomahaiguste uuringukeskusi ja luues taimahaiguste referentlaborid. Varajase tuvastamise ja ärahoidmise süsteeme tuleks samuti tugevdada, tagades samal ajal, et toidutootjatele ja teistele ettevõtjatele (nt põllumajandustöötajad) hüvitatakse vastavalt mis tahes kahju, sh taudide puhkemisel üldiste avalike huvide tõttu kehtestatavatest kauplemispiirangutest tekkiv majanduslik kahju põllumajandusettevõtjatele. Samuti tuleb rõhutada mitmekülgsemate põllumajandustootmise süsteemide loomist, mis peavad biotilisele survele paremini vastu.

4.24 Teadusuuringutesse tehtud investeeringud peaksid keskenduma ärahoidmisele ja varajasele tuvastamisele, kuna puhkenud haiguse ravi ja kõrvaldamine võib olla väga kulukas ja häiriv. Suutlikkuse parandamine ja teadlikkuse suurendamine on üliolulised, nagu ka teadmussiire teadlastelt põllumajandustootjatele ja teistele ettevõtjatele. Teadmussiire ja koostöö kolmandate riikidega on üliolulised. EL peaks tagama pehme õiguse, suunised ja vahendid paremaks järelevalveks, ning rangem impordikontroll on samuti väga oluline. Tähtis on ka tegeleda antibiootikumiresistentsusega ja kasutusele tuleks võtta inim- ja veterinaarintervishoidu kombineeriv integreeritud lähenemisviis (nn ühe tervise lähenemisviis).

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum”**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 303/09)

Raportöör: Brenda KING**Kaasraportöör: Roman HAKEN**

16. detsembril 2015 otsustas tulevane eesistujariik Madalmaad vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum”

(ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 11. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 148, vastu hääletas 1, erapooletuid ei olnud.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee kiidab heaks ÜRO säästva arengu tegevuskava aastani 2030. Komitee peab tegevuskava vastuvõtmist koos ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul vastu võetud Pariisi kokkuleppega suureks läbimurdeks üleilmse tegevussuuna seadmiseks, kõigi heaolu edendamiseks ja planeedi loodusvarade kaitsmiseks integreeritud viisil.

1.2 Komitee soovib luua partnerluses Euroopa Komisjoni ja kodanikuühiskonna esindajatega ELi säästva arengu foorumi (edaspidi „foorum”). Foorum toimiks platvormina, mis kaasab paljud erinevad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sidusrühmad sellise raamistiku loomisesse, mida kasutatakse kõnealuse tegevuskava elluviimiseks ELis ning selle järelevalveks ja läbivaatamiseks.

1.3 17 säästva arengu eesmärki sisaldav uus tegevuskava kehtib üldiselt nii arengu- kui ka arenenud riikidele ja nõuab põhjalikke muutusi kõigilt pooltelt. EL ja liikmesriigid peavad ühtlustama kõik poliitikameetmed (mitte ainult arenguvaldkonna meetmed) tasakaalustatud ja sidusal viisil.

1.4 EL ja selle liikmesriigid, kes osalesid aktiivselt ÜRO säästva arengu tegevuskava ettevalmistamises, peaksid olema eeskujuks 2030. aastani ulatava tegevuskava elluviimisel ja juhtimisraamistiku väljaarendamisel. Seetõttu tervitab komitee komisjoni kavatsust käivitada 2016. aastal uus algatus „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud”, kuna komisjoni uus ja eriti kiireloomuline lähenemisviis aitab tagada Euroopa majanduskasvu ja nii sotsiaalse kui ka keskkonnavalase jätkusuutlikkuse pärast 2020. aastat ning rakendada säästva arengu eesmärged Euroopa sise- ja välispoliitikas integreeritud viisil⁽¹⁾. Komitee palub komisjonil seada see algatus esmatähtsaks kohale ja lisada sellele ka kaasava juhtimise raamistiku. Komitee käsitleb algatust vajaliku sammuna säästva arengu kontseptsiooni tugevdamiseks kogu Euroopas, sest algatusega võetakse kasutusele integreeritud strateegia säästva Euroopa kohta globaliseerivas maailmas, mis ulatub vähemalt aastani 2030 ja loob raamistiku ka selle rakendamisele liikmesriikides.

⁽¹⁾ COM(2015) 610 final.

1.5 Komitee võtab endale kohustuse anda oma panus säästva arengu tegevuskava 2030 täielikku rakendamisse ELis. Komitee leiab, et tuginedes oma pikaajalise kogemusele kodanikuühiskonnaga suhtlemisel, on ta siinkohal eriti sobiv edendama kodanikuühiskonna tihedat kaasatust.

1.6 ELi tasandil tuleb jätkuvalt arendada kaasavat juhtimist, et tugevdada demokraatlikku ja kaasavat otsustusprotsessi ning anda kodanikuühiskonnale suurem roll.

1.7 Komitee soovitatava säästva arengu foorumi abil lihtsustatakse dialoogi ja teabevahetust ELis säästva arengu suunas tehtavate edusammude üle ELi institutsioonide ja valitsusväliste sidusrühmade ning eri piirkondade valitsusväliste sidusrühmade vahel. Foorumi kaudu suurendatakse teadlikkust tegevuskavast 2030, pakutakse teadlikku arutelu ja tugevdatakse kõigi poolte vastutust.

1.8 Komitee on veendunud, et foorumi korraldamine oleks praktikas teostatav ja tooks kasu paljudele asjaomastele osalistele. Veendumus põhineb käesoleva arvamuse koostamisel teostatud põhjalikul uurimistööl, muu hulgas aruteludel ja koosolekutel, kus sidusrühmad väljendasid toetust foorumi loomisele, ning arvesse on võetud ka väga edukat Euroopa rändefoorumi näidet.

1.9 Kuna säästva arengu eesmärkide haldamine eri tasanditel on uus poliitikavaldkond, tuleb järgnevatel aastatel kehtestada asjakohased juhtimisraamistikud ja neid tugevdada. Seepärast peaks foorumi ülesehitus võimaldama paindlikkust selle kohandamiseks üldise juhtimisraamistikuga.

1.10 Foorum peaks kaasama paljusid erinevaid organiseeritud kodanikuühiskonna ja sidusrühmade ühenduste esindajaid, sealhulgas erasektorit ja ametiühinguid. Foorumi koosseis peaks olema võimalikult kaasav, kahjustamata seejuures foorumi tõhusat juhtimist ja toimimist. Foorum peaks olema avatud ka kohaliku tasandi säästva arengu valdkonna algatustele. Teadusasutused ja uurimiskeskused peaksid edendama faktidel põhinevat arutelu.

1.11 Euroopa Komisjoni kõrgetasemeline osalus on väga oluline. Foorumil kutsutakse osalema ELi Nõukogu ja parlamendi esindajad ning ette nähakse ka koostöö Regioonide Komiteega. Foorumil peaksid olema esindatud riiklikud säästva arengu nõukogud ning riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud, samuti samalaadsed riiklikud asutused, kes on pühendunud säästva arengu edendamisele.

1.12 Foorumit peaks haldama juhatus, mille enamik liikmeid esindaks kodanikuühiskonna ja sidusrühmade organisatsioone ning ülejäänud liikmed oleksid komisjonist ja komiteest.

1.13 Foorum peab olema kindlalt kaasatud säästva arengu eesmärkide saavutamise, järelevalve ja läbivaatamise protsessidesse. Foorum peaks toimima pideva tööprotsessina, kohtuma vähemalt kord aastas ning käsitlema muu hulgas ELi ettevalmistusi iga-aastaseks ÜRO säästva arengu kõrgetasemeliseks poliitiliseks foorumiks. Foorum peaks pakkuma aruteluplatvormi, et käsitleda säästva arengu eesmärkide elluviimiseks vajaliku ELi raamistiku loomist, ülesehitust ja üksikasju. Lisaks peaks foorum hõlbustama oma esindajate osalemist liikmesriikide säästva arengu eesmärkide valitsustevahelistes hindamistes.

2. Sissejuhatus

2.1 25.–27. septembril 2015 toimunud ÜRO säästva arengu teemalisel tippkohtumisel võtsid maailma liidrid vastu säästva arengu tegevuskava aastani 2030, sealhulgas 17 säästva arengu eesmärki, mis tuleb saavutada 2030. aastaks.

2.2 ELil on Euroopas keskne roll uue tegevuskava integreerimisel liidu poliitikasse, tegevuskava kohta teabe edastamisel, vahe-eesmärkide määratlemisel, koordineerimisel ja suuniste andmisel, samuti edusammude jälgimisel ja (riiklike) vastastikuste hindamiste kvaliteedi tagamisel.

2.3 Säästva arengu eesmärkide elluviimiseks tuleb luua sobivad juhtimismehhanismid ülemaailmsel, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Need peavad tuginema osalusel põhinevale lähenemisviisile ning läbipaistvuse, vastutuse ja mõjuvõimu suurendamise põhimõttele. Sellega võimaldatakse kodanikel, kohalikel kogukondadel, äriühingutel, ametiühingutel, valitsusvälistel organisatsioonidel ja teistel kodanikuühiskonna osalejatel võtta aktiivne roll kõigil poliitilistel tasanditel.

2.4 Oma teabearuandes⁽²⁾ uuris komitee kodanikuühiskonna tegevuskava 2030 rakendamisse kaasamise mudeleid ELis ning esitas soovitusel kaasava juhtimise tugevdamiseks. Soovitav foorum põhineb selle aruande peamistel soovitustel.

2.5 Pärast aruande esitlemist komisjonis avaldasid ÜRO säästva arengu kõrgetasemeline poliitiline foorum, nõukogu töörühmad ja teised konverentsid ning nõukogu eesistujariik Madalmaad soovi, et komitee koostaks ettevalmistava arvamuse selle kohta, kuidas praktikas luua kodanikuühiskonda ELi tasandil kaasav mehhanism ning seda hallata ja rahastada nii, et sellest saaks tõhus vahend tegevuskava 2030 kaasava juhtimise jaoks. Arvamuses esitatud soovitusel peaksid lihtsustama edasisi poliitilisi otsuseid sellise vahendi kasutuselevõtmise kohta.

3. Kodanikuühiskonna ja sidusrühmade osalemine säästvas arengus

3.1 ÜRO tegevuskavani 2030 viinud protsess põhines ulatuslikul osalusdialoogil kodanikuühiskonna ja sidusrühmade organisatsioonidega, mis andis olulise panuse säästva arengu eesmärkide arendamisse ÜRO avatud töörühmas. Sellist kaasavat lähenemisviisi tuleb jätkata, kuna kodanikuühiskonnal on oluline roll säästva arengu poliitika tsükli igas etapis (st sihtide ja eesmärkide seadmisel, rakendusstrateegiate ja poliitikaprogrammide koostamisel, rakendamisel ja jälgimisel). Säästva arengu osas tehakse edusamme üksnes siis, kui neid teevad otse pühendunud ja innovaatilised ettevõtted, kohalikud kogukonnad ja kodanikud.

3.2 Komitee eelmise teabearuande üks peamisi järeldusi oli, et sidusrühmade kaasamine säästvasse arengusse toimib kõige paremini siis, kui seda korraldatakse struktureeritud ja pideva protsessina, selle asemel, et see viiakse läbi üksiku päevakajalise või sihtotstarbelise konsultatsioonina. Struktureeritud protsess võimaldab sidusrühmadel ette planeerida ning anda põhjalikult analüüsitud panus.

3.3 Siinkohal tuleb tunnustada kodanikuühiskonna lahknevate määratluste olemasolu. Kuigi mõnelt poolt tehakse vahet avalike hüvede kaitsmisega tegelevate kodanikuühiskonna organisatsioonide ja erasektori vahel, on komitee üldine arusaam, et organiseeritud kodanikuühiskond ühendab kõiki rühmi ja organisatsioone, milles inimesed tegutsevad koostöös ja väljendavad oma seisukohti, hõlmates erasektori, ametiühingute ja teiste huvirühmade organisatsioone⁽³⁾. Käesolevas arvamuses esitatud soovitusel põhinevad kodanikuühiskonna üldisel arusaamal, hõlmates kaasaval ja ulatuslikul viisil kõiki valitsusväliseid sidusrühmi, kuna säästva arengu eesmärkide elluviimise väljakutsega tegelemiseks on vaja kaasata kõik rühmad ja sektorid.

4. Euroopa säästva arengu foorum – lisaväärtus

4.1 Komiteel on pikaajaline kogemus suhete loomisel kodanikuühiskonna organisatsioonidega kõigis sektorites ning väärtuse loomisel dialoogi ja konkreetsete tegevuste kaudu Euroopa poliitikakujundajatega. Komitee on edendanud ambitsioonikat tegevuskava 2030 mitmete arvamuste ning paljude konverentside ja seminaride abil, mida on korraldatud koostöös komisjoni ja mitmete ÜRO tööorganitega. Tegevuskava 2030 üle peetud läbirääkimiste puhul on need pakkunud ELi tasandil platvormi kodanikuühiskonna dialoogile. Komitee teeb nüüd ettepaneku arendada seda tava edasi ning luua alaline ja stabiilsem struktuur.

⁽²⁾ Teabearuanne EESC-2015-1169, 17.9.2015. Aruandele oli lisatud komitee 2015. aasta juunis tellitud sidusrühmade foorumi uuring *Building the Europe We Want – Models for civil society involvement in the implementation of the Post-2015 agenda*.

⁽³⁾ ELi toimimise lepingu artikli 300 lõige 2.

4.2 Aruande hindamisele tuginedes kavatses komitee koostöös komisjoni ning organiseeritud kodanikuühiskonna ja sidusrühmade esindajatega luua Euroopa säästva arengu foorumi.

4.3 Foorum peaks olema korrapärane, stabiilne, struktureeritud ja sõltumatu platvorm ELi tasandil toimuvaks säästva arengu teemaliseks kodanikuühiskonna dialoogiks. Foorum peaks keskenduma järgmistele ülesannetele:

- pakkuda raamistik säästva arengu teemalisele dialoogile ja edendada koostööd ELi institutsioonide ja valitsusväliste sidusrühmade ning eri piirkondade valitsusväliste sidusrühmade vahel;
- luua valitsusväliste sidusrühmade, osalejate ja kohaliku tasandi algatuste jaoks ruum, kus jagada soovitusi ning tutvustada parimaid tavasid ja lahendusi tegevuskava 2030 asjakohaseks rakendamiseks;
- tagada valitsusväliste sidusrühmade aktiivne kaasamine tegevuskava 2030 pidevasse järelevalvesse ja läbivaatamisse;
- korraldada sel eesmärgil pidev dialoogiprotsess koos koosolekutega, mida täiendatakse muude teabevahetusvahenditega, nagu e-platvorm.

4.4 Foorumi lisaväärtus on järgmine.

- **Teavitamine:** foorumi vahendajana toob komitee foorumisse oma võimekuse jõuda erinevate huvitatud osapoolteni ja tagada sektoritevaheline integreerimine.
- **Teave ja nõustamine:** foorumi kaudu tutvustatakse teadlikult nii poliitika edusamme kui ka puudujääke ja läbikukkumisi säästva arengu eesmärkide elluviimisel ning aidatakse kaasa edu saavutamisele eri sidusrühmade eksperditeadmiste, parimate tavade jagamise ning pikaajaliste väljavaadete kaitsmise ja uute väljavaadete pakkumise kaudu.
- **Teadlikkuse suurendamine ja vastutuse loomine:** foorumiga suurendatakse teadlikkust tegevuskava 2030 kohta ning suurendatakse vastutust eri sidusrühmade protsessi kaasamise kaudu.
- **Partnerlus:** foorumi kaudu saaks edendada mitmeid sidusrühmi hõlmavaid partnerlusi säästva arengu eesmärkide elluviimiseks ELi tasandil.

4.5 Foorum pakub võimaluse ulatuslikumaks dialoogiks, konsensuse loomiseks ja vastuolude väljaselgitamiseks. Foorum ei võta sõna kodanikuühiskonna organisatsioonide nimel ega asenda osalevate organisatsioonide toetuskampaaniaid. Komitee hindab valitsusväliste organisatsioonide ja teiste ühenduste tulemuslikku tööd tegevuskava 2030 ambitsioonika rakendamise toetamisel ELis. Komitee kutsub kõiki foorumi osalejaid üles kasutama foorumit oma sõnumite edendamise platvormina ning alustama dialoogi suurema hulga sidusrühmade ja ELi institutsioonidega.

4.6 Komitee tugineb oma ettepanekus ka positiivsetele kogemustele mitmes ELi liikmesriigis, kus valitsus, kohalikud kogukonnad ja äriühingud panustavad riiklike säästva arengu nõukogude kaudu riigisiseste otsuste tegemisse, lähtudes säästva arengu teemalisest laiemast arutelust. Riiklike säästva arengu nõukogude liikmed esindavad kodanikuühiskonda, huvirühmi ja sidusrühmade ühendusi ning samuti äriühinguid ja ametiühinguid. Nõukogude liikmed nimetab ametisse valitsus ning nende institutsiooniline struktuur võib erineda lähtuvalt riiklikest iseärasustest. Asendamata õigustatud toetavaid lähenemisviise, suhtlevad nimetatud nõukogud kõrgema tasandi otsuselangetajatega ning tegelevad paljude ülesannete ja tegevustega:

- valitsuse nõustamine;

- sidusrühmade kokkutoomine, sihtrühmadega kontaktide loomine ning vertikaalse integratsiooni laiendamine;
- edusammude jälgimine;
- poliitikast õppimise lihtsustamine, eeskätt vastastikuste hindamiste kaudu;
- ajakava koostamine;
- säästva arengu kontseptsioonist teavitamise stimuleerimine.

4.7 Komitee korraldatud Euroopa rändefoorum on hea näide foorumiga sarnase platvormi eelistest. Euroopa Komisjon rajas Euroopa rändefoorumi Euroopa integratsioonifoorumina 2009. aastal koostöös Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega⁽⁴⁾. Võttes arvesse foorumi edukust, otsustati laiendada selle ulatust sisserände ja varjupaiga taotlemisega seonduvatele küsimustele. Foorum ühendab ligikaudu 200 osalejat, sealhulgas ligi 120 kodanikuühiskonna organisatsiooni, 20 kohalike ja piirkondlike omavalitsuste esindajat, ELi liikmesriikide esindajad ja ELi institutsioonid.

4.8 2012. aastal lõi rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat väga edukalt ELi tasandil arenguteemalise poliitikafoorumi ruumina mitmeid sidusrühmi hõlmavale dialoogile kodanikuühiskonna organisatsioonide ning ELi ja partnerriikide kohaliku tasandi asutustega, et tagada nende tõhus konsulteerimine ja panus ELi arengupoliitikasse ja programmidesse. Osalejate hulka kuuluvad arenguvaldkonnas tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid, ametiühingud, ühistud, sihtasutused ja heategevuslikud ühendused, kohalikud omavalitsused, kaubanduskojad, inimõiguste organisatsioonid, sotsiaalabi- ja humanitaarabiorganisatsioonid, keskkonna- ja noorteorganisatsioonid. Siiski hõlmab poliitikafoorum üksnes ELi välis- ja arengupoliitika aspekte, võimaldades põhjalikku dialoogi kodanikuühiskonnaga eelkõige arengupoliitika ja -projektide üle. See on suurepärase täiendus laiemale säästva arengu tegevuskavale, mille poole Euroopa säästva arengu foorum püüdleb, ning hädavajalik säästva arengu eesmärkide sisemiste ja väliste aspektide integreerimiseks. Praktikas tähendab see, et suur osa foorumis peetavast arutelust on pühendatud säästva arengu eesmärkide elluviimisele ELi sees. Foorumi töö tuleb sünergia loomiseks tihedalt kooskõlastada arenguteemalise poliitikafoorumiga.

5. Euroopa säästva arengu foorumi põhijooned ja peamised osad

5.1 Kuna säästva arengu eesmärgid on enneolematud ning juhtimisraamistikud on veel arendamisjärgus, tuleks foorumi ülesehituses pöörata erilist tähelepanu töös olevatele juhtimisaspektidele ning hoida need paindlikud. Foorum peab saama säästva arengu täieliku poliitikatsükli osaks. Selleks on vaja üksikasjalikku läbivaatamist pärast seda, kui ELi ja liikmesriikide tegevuskava 2030 juhtimisraamistikud hakkavad ilmet võtma.

5.2 Pärast käesoleva arvamuse ettevalmistamisel läbiviidud foorumi põhijoonte analüüsi on komitee veendunud, et foorumi esialgne käivitamine peaks koosnema järgmistest elementidest.

5.3 Osalejad

5.3.1 Mis puutub valitsusväliste sidusrühmade osalemisse, siis on eesmärk olla nii kaasav kui võimalik (nagu märgitud punktis 3.3) ning hõlmata osalejaid

- arengu-, sotsiaal-, keskkonna, inimõiguste ja mittediskrimineerimise valdkonna valitsusvälistest organisatsioonidest,
- erasektorist, sealhulgas tööstuse, VKEde ja mikroettevõtjate, teenuste ja jätkusuutliku investeerimise valdkonnast,

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Platvorm kodanikuühiskonna kaasatuse suurendamiseks kolmandate riikide kodanikele suunatud integratsioonipoliitika edendamisel ELi tasandil: struktuur, korraldus ja toimimine”, ELT C 27, 3.2.2009, lk 95.

- ametiühingutest,
- põllu- ja metsamajanduse valdkonnast,
- tarbijate hulgast,
- säästvuse kultuurilise mõõtmel valdkonnast,
- noorte hulgast,
- linna- ja maaelu arengu valdkonnast
- ning muudest asjaomastest sektoritest.

5.3.2 Kaasata tuleb ka need kodanikuühiskonna rühmad, kelle huvid ei ole ELi tasandil tavaliselt hästi esindatud. Lisaks organisatsioonide esindajatele peaksid osalejate hulka kuuluma ka säästva arengu valdkonna algatuste tõelised läbiviijad ja osalejad, kes saavad tuua kaasa parimate tavade kogemused.

5.3.3 Koosseis peaks tagama, et eri sektorite ja sidusrühmade esindatus oleks tasakaalus ning kõiki säästva arengu mõõtmeid oleks asjakohaselt arvesse võetud. Samas tuleb arvestada ka iga koosoleku erinevat keskset teemat. Sellega moodustatakse säästva arengu poliitika tuumikrühmad, mis on alaliselt esindatud, samas kui teiste osalemine sõltub konkreetsest rühmavastusest. Tuumikrühmad järgivad kõiki 17 säästva arengu eesmärki ning keskenduvad üldistele juhtimisküsimustele. Konkreetsete sihtrühmade osalemine põhineb avalikul kutsel, millega määratakse kindlaks iga koosoleku päevakord.

5.3.4 Foorumi koosseis peaks peegeldama mitmetasandilist juhtimist ning oskusteabe järjepidevust ja paindlikkust. Põhitähelepanu suunatakse Euroopa tasandil tegutsevatele organisatsioonidele. Riiklikku ja piirkondlikku tasandit peaksid foorumis esindama säästva arengu nõukogud, majandus- ja sotsiaal-nõukogud ning kohalikud ja piirkondlikud kogukonnad. Ette tuleks näha koostöö Regioonide Komiteega.

5.3.5 Institutsioonidest peaks koosolekul osalema komisjon, eelkõige säästva arengu poliitika koordineerimise eest vastutav asepresident, ning komisjoni tuleks kutsuda tegema esitlusi ja osalema sidusrühmadega peetavas dialoogis. Foorumil tuleks kutsuda osalema ka ELi Nõukogu ja Euroopa Parlamendi esindajad.

5.3.6 Foorumil peaksid olema esindatud ka teadus- ja uurimisasutused. Teadusliku samba kaasamine lihtsustaks ka teaduse ja poliitika ühendamist tegevuskava 2030 elluviimiseks ELi tasandil.

5.3.7 Piiratud osalussuutlikkusega kodanikuühiskonna organisatsioonidele tuleb tagada sõidu- ja elamiskulude hüvitamine.

5.3.8 Järjepidevuse ja paindlikkuse tasakaalustamiseks tuleks enne foorumi iga koosolekut teha mitteamalaste osalejate valik, võttes arvesse koosoleku keskset teemat ning tuginedes avatud kutsele. Sarnast menetlust kohaldata edukalt Euroopa rändefoorumi puhul.

5.3.9 Kaasatuse ja usalduse tagamiseks peavad osalemistingimused olema läbipaistvad ning osalejad peavad ühinema ELi läbipaistvusregistri ja muude asjakohaste põhimõtetega, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonide arengu tulemuslikkuse Istanbuli põhimõtted⁽⁵⁾.

(5) <http://cso-effectiveness.org/InternationalFramework>.

5.4 *Korraldus ja juhtimine*

5.4.1 Foorumi institutsioonilise seisundi ja organisatsioonilise struktuuri asjakohaseks määratlemiseks tuleb võtta arvesse foorumi arvukaid funktsioone. Foorumi sõltumatus ja usaldusväärsus on väga väärtuslikud. Foorumi juhtimine peab olema võimalikult selge ja läbipaistev ning vältima vastutusvaldkondade hägustumist.

5.4.2 Foorumit peaks võõrustama ja koordineerima komitee kui ELi tasandil kodanikuühiskonna osaluse lihtsustamisele pühendunud organ.

5.4.3 Koosolekute ettevalmistust peaks haldama juhatus, mis koosneb enamjaolt kodanikuühiskonna ja sidusrühmade organisatsioonide esindajatest, aga ka komisjoni ja komitee esindajatest. Nii nagu Euroopa rändefoorumi puhul, võiksid juhataste liikmed valida ka säästva arengu foorumi osalejad rotatsiooni põhimõttel.

5.5 *Tööprotsess ja koosolekud*

5.5.1 Foorum tuleks kavandada pideva tööprotsessina. Igal aastal toimuvad korrapärased koosolekud ja ettevalmistavad koosolekud kas avatud ruumi koosolekutena, töörühmades või veebiplatvormide põhise pideva koostööna, kasutades innovaatilisi teabevahetusprotsesside ja ürituste korraldamise meetodeid.

5.5.2 Foorumi koosseis ja tööviis peaks austama kaasatud kodanikuühiskonna organisatsioonide õigust määratleda oma panus sõltumatul ja isekorralduslikul viisil.

5.5.3 Foorumil püütakse luua tähenduslik seos säästva arengu eesmärkide rakendusprotsessiga Euroopa tasandil ja vastavalt ka ÜRO ja liikmesriikide tasandil. Liikmesriikide tasandil peaksid riikide valitsused kohanema üldiste eesmärkidega ning andma aru ÜRO-le. ÜRO säästva arengu kõrgetasemelise poliitilise foorumi eesmärk on juhtida ja jälgida ÜRO tegevuskava 2030 rakendamist. Foorum peaks kogunema täiskogu istungile vähemalt kord aastas, enne säästva arengu kõrgetasemelise poliitilise foorumi suvist kohtumist, et selle tulemusi saaks kasutada.

5.5.4 Teiste koosolekute ajastamisel tuleks arvesse võtta Euroopa poolaastat, eelarveläbirääkimisi ning Euroopa Komisjoni tööprogrammi. Foorum lihtsustab kodanikuühiskonna ja sidusrühmade esindajate osalemist liikmesriikide valitsuste uutes vastastikuse hindamise süsteemides, mida praegu analüüsib Euroopa säästva arengu võrgustik.

5.5.5 Teise olulise lähtealuse sidusrühmade kaasamisele järelevalvetegevusse annavad tegevuskava 2030 rakendamist ELis käsitlevad järelevalvearuanded, eelkõige Eurostati järelevalvearuanded, mis võivad pakkuda foorumi aruteludele kindla teadmistebaasi.

5.6 *Päevakorra koostamine*

5.6.1 Täiskogu koosolekute päevakorras tuleb korrapäraselt ja terviklikul viisil keskenduda tegevuskava 2030 edusammudele ja üksikasjadele. Lisaks võiks päevakorras keskenduda konkreetsele teemale, lähtuvalt säästva arengu eesmärkide kogumist või paljude säästva arengu eesmärkide jaoks horisontaalse tähtsusega teemast (nt vaesuse ja ebavõrdsuse samaaegne vähendamine poole võrra). Päevakord peaks olema koostatud nii, et see julgustaks eri taustaga sidusrühmade koostööd.

5.6.2 Kuna foorum peaks tegutsema sõltumatu ja läbipaistva tööorganina, konsulteeritakse osalejatega päevakorra koostamisel foorumi haldusjuhatuse kaudu.

5.7 Teadmistebaas

5.7.1 Et olla sisukas ja tõhus, peaksid foorumi arutelud tuginema suurepärasele teadmistebaasile. Eeldatavasti esitab Eurostat jätkuvalt kaks korda aastas aruande⁽⁶⁾, milles jälgitakse ÜRO tegevuskava 2030 rakendamist ELis. Need aruanded moodustavad osa foorumi aruteludeks kasutatavast teadmistebaasist.

5.7.2 Protsessi tuleb kaasata teavet sõltumatutelt allikatelt, nagu kodanikuühiskonna organisatsioonide, riikide majandus- ja sotsiaalnõukogude, säästva arengu nõukogude, teadlaste, teadusasutuste, nagu säästva arengu eesmärke käsitlev Rahvusvahelise Säästva Arengu Instituudi (IISD) teadmiste haldamise süsteem, ja Euroopa ametite ning kodanike järelevalvetegevuse aruanded ja algatused. Teabe kaasamist võiks toetada veebipõhiste platvormide kaudu. Eksperditadmiste saamiseks ekspertide foorumile kutsumise või teadusuuringute algatamise kaudu peaks foorum püüdma luua ühenduse olemasoleva teadussuutlikkusega.

5.7.3 Riiklike säästva arengu nõukogude heade tavade kogemuste kasutamiseks peaks foorum looma ühendusi teadusuuringuid rahastavate institutsioonidega ja algatama valdkondadevahelisi uuringuid põhjalike muutuste läbiviimise kohta säästvale arengule üleminekuks kogu Euroopas.

5.8 Tulemused

5.8.1 Foorumi koosolekute ja aruteluprotsesside tulemuste kohta tuleks koostada kokkuvõtvaid aruandeid või kasutada muid sobivaid dokumenteerimismeetodeid. Tulemusi käsitlevad dokumendid peaksid kajastama kõigi esindajate seisukohti ja soovitusi. Huvide konfliktid lahendab juhatus. Tulemused peaksid pakkuma osalevatele organisatsioonidele võimaluse tutvustada oma tulemusi ja aruandeid.

5.8.2 Juhul kui Eurostat või komisjon koostab säästva arengu kohta korrapäraseid eduaruandeid, teeb foorum ettepaneku võtta foorumi järeldusi arvesse kodanikuühiskonna vaatenurgast koostatud variaruandena.

5.8.3 Tuleb tagada, et foorumi tulemused lisatakse komisjoni ja teiste Euroopa Liidu institutsioonide tegevuskava 2030 alasesse töösse ning võimalikku tagasisidet jälgitakse hoolikalt.

5.8.4 Foorum võib lisaks moodustada Euroopa dialoogide seeria erihuvirühmadega või teiste sihtrühmadega, nt noortega kui järgmise põlvkonna otsuselangetajatega, kes jäävad pensionile aastal 2050.

5.8.5 Lisaks võidakse foorumil luua uusi suhtlusvorme. On mõeldav luua Euroopa säästva arengu auhind, mille võiks anda erakordse tegevuse ja juhtimise eest kodanikuühiskonnas.

5.9 Rahastamine

5.9.1 Komitee võiks pakkuda oma tehnilise taristu ja tegeleda sekretariaadi haldamisega. Osalejate ja kõnelejate sõidukulude hüvitamise, veebiplatvormide haldamise ning aruannete ja tulemusi käsitlevate dokumentide koostamise rahastamist tuleb uurida koostööpartneritega.

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-GT-15-001>.

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 517. ISTUNGJÄRK 25.–26. MAIL 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teomal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Euroopa standardimist käsitlev liidu iga-aastane töökava 2016. aastaks”

[COM(2015) 686 final]

(2016/C 303/10)

Raportöör: Patrick LIÉBUS

5. veebruaril 2016. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Euroopa standardimist käsitlev liidu iga-aastane töökava 2016. aastaks”

[COM(2015) 686 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise seksioon võttis arvamuse vastu 10. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai 2016. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 141, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Käesolevas arvamuses keskendutakse Euroopa standardimissüsteemi kaasavuse kesksele temale. Seda valikut selgitab asjaolu, et organisatsioonid ANEC, ECOS, ETUC, SBS, mida määruse (EL) nr 1025/2012 kontekstis tuntakse III lisas nimetatud organisatsioonidena, esindab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee. Seepärast soovib komitee kui kodanikuühiskonna kodukomitee koondada oma tähelepanu Euroopa standardimissüsteemi läbipaistvusele ja kaasavusele.

1.2 Komitee on samuti tunnustanud Euroopa Komisjoni soovi käsitleda Euroopa standardimissüsteemi strateegilisi aspekte iga-aastaste töökavade raames.

1.3 Seoses III lisas nimetatud organisatsioonide ja Euroopa standardimissüsteemi vaheliste suhetega kutsub komitee Euroopa standardiorganisatsioonide üles andma III lisas nimetatud organisatsioonidele liikme/partneri eristaatuse, koos asjaomaste õiguste ja kohustustega. See peaks väljenduma selles, et III lisas nimetatud organisatsioonidele antakse piiramatut kaebuse esitamise õigus ning nõuandev pädevus, eelkõige seoses avalikku huvi pakkuvate standarditega.

1.4 Tunnustades seda, et riiklikud delegatsioonid esindavad ühte Euroopa standardimise aluspõhimõtet, rõhutab komitee vajadust hõlbustada juurdepääsu standardimisprotsessile VKEde, ühiskonna sidusrühmade ning nende riiklike esindajate jaoks. Sellega seoses teeb komitee ettepaneku luua riiklikul tasandil tasuta juurdepääs VKEde, ühiskonna sidusrühmade ja nende asjaomaste esindusühenduste peegelkomiteedele.

1.5 Komitee rõhutab uue lähenemisviisi konsultantide esmatähtsat rolli ja tervitab nende panust, et hinnata standardite vastavust ELi poliitikameetmete ühtlustatud standardimise raames. Komitee tervitab seega komisjoni kavatsust tagada nende tegevuse järjepidevus pikas perspektiivis.

1.6 Lõppkokkuvõttes nõuab komitee standardimise võtmeosalejate jõupingutuste üksikasjalikku jälgimist, et suurendada Euroopa standardimissüsteemi kaasavust. Komitee võiks tagada kõnealused järelemeetmed, luues Euroopa standardimissüsteemi kaasavuse teemalise ajutise foorumi. See organ vastutaks iga-aastase avaliku arutelu korraldamise eest, et hinnata selles valdkonnas tehtud edusamme.

2. Teatise põhisisu

2.1 Komisjon esitas Euroopa standardimise strateegilise visiooni oma teatise ja sätestas vastava õigusraamistiku määrusega (EL) nr 1025/2012, milles käsitletakse Euroopa standardimist ja mis jõustus 1. jaanuaril 2013. Määruse üks uuendusi on komisjonile antud kohustus võtta vastu Euroopa standardimist käsitlev ELi iga-aastane töökava.

2.2 Iga-aastane töökava on vahend, millega parandatakse koostööd komisjoni ja Euroopa standardimissüsteemi vahel, määrates järgmiseks aastaks kindlaks komisjoni visiooni ja standardimiskavad. Komisjon kavatses vaadata läbi oma partnerluse Euroopa standardimissüsteemiga, et tagada kõikide sidusrühmade (sh tööstuse, VKEde, tarbijate, keskkonnaorganisatsioonide, töötajate, ...) piisav osalus.

2.3 Euroopa standardimise strateegiliste prioriteetide seas on prioriteetsete IKT standardite kava vastuvõtmine ja teenuste standardimine. Prioriteetsete IKT standardite kava täiendab ELi iga-aastast töökava.

3. Üldmärkused

3.1 Komitee tunnustab komisjoni standardimist käsitleva iga-aastase töökava (2016) esitamise eest ja viitab standardite esmatähtsatele panusele siseturu ülesehitusse ja ettevõtete konkurentsivõimesse. Nagu komitee on maininud oma 2011. aasta septembri arvamuses INT/590⁽¹⁾, kujutab standardimist käsitlev iga-aastane töökava endast tõelist eelist läbipaistvuse, kavandamise ja prognoosimise osas, eelkõige Euroopa standardisüsteemis osalejatele ja selle sidusrühmadele.

3.2 Komitee tervitab 2016. aasta kava, kuna see võimaldab võtta kokku praegused arutelud, aga eelkõige seetõttu, et see annab tulevasele programmitööle tõelise lisandväärtuse. Seega kutsub komitee komisjoni üles valmistama paremini ette tulevase iga-aastasi kavasad, konsulteerides tehnilistes ja strateegilistes küsimustes sidusrühmadega ja avaldades töökava eelneva aasta juulis. Komitee kiidab heaks eri sektorite prioriteetide sisu.

3.3 Kaasavuse prioriseerimine

3.3.1 Need sidusrühmad, kes on alati kannatanud raskendatud juurdepääsu tõttu Euroopa standardimissüsteemile, nimelt tarbijad, keskkonnahuvide esindajad, töötajad ja VKEd – keda esindavad organisatsioonid ANEC, ECOS, ETUC SBS – tuntud ka kui „III lisas nimetatud organisatsioonid” Euroopa Liidu määruse nr 1025/2012 kontekstis, ning nende eri riikidest pärit liikmed – kõiki neid esindab komitee. Sellepärast, olles igati teadlik teiste sidusrühmade olulisest panusest ja osalusprobleemidest, millega nad standardite väljatöötamisel on üldiselt kokku puutunud, soovib komitee kui kodanikuühiskonna kodukomitee koondada suurema osa oma jõupingutustest Euroopa standardimissüsteemi läbipaistvusele ja kaasavusele.

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 69.

3.3.2 Sellega seoses nõuab erilist tähelepanu määruse nr 1025/2012 rakendamine, mida komisjon teatistes täiesti õigesti rõhutab. See hõlmab eelkõige vajadust parandada määruse artikliga 24 ette nähtud aruannete, samuti neid käsitleva teatise ja teabe levitamist ning avaldamist.

3.3.3 Komitee tunneb heameelt komisjoni kavatsuse üle jälgida hoolikalt kõigi Euroopa standardimissüsteemis osalejate edusamme ja jõupingutusi, et muuta süsteemi kaasavamaks. Selle eesmärgi saavutamiseks soovib komitee komisjonilt ennetavat sekkumist, eelkõige Euroopa standardimissüsteemi kaasrahastava organina.

3.3.4 Komitee tervitab ka III lisas nimetatud organisatsioonide rahastamise lõpuleviimist ja nõuab täiendavat haldusmenetluste lihtsustamist ning pikemaajalise perspektiivi vastuvõtmist, et tagada mitmeaastase strateegia rakendamine kõnealuste üksuste poolt.

3.4 Standardimise ühisalgatus

3.4.1 Komitee tunneb heameelt standardimise ühisalgatuse ettepaneku üle ning tervitab sidusrühmade, sealhulgas eelkõige III lisas nimetatud organisatsioonide osalust süsteemis, mis on oluline signaal Euroopa standardimissüsteemi aluseks oleva avaliku ja erasektori partnerluse taaskäivitamise kohta. Sellega seoses soovib komitee väga olulise aspektina rõhutada seda, et standardimise ühisalgatuse lõppversioonis esitatud meetmete eesmärk on panustada selgelt parema kaasatuse tagamisse, võimaldades kõigil sidusrühmadel, sealhulgas III lisas nimetatud organisatsioonidel, kõnealuses protsessis osaleda ja vastutust kanda.

3.4.2 Komitee tervitab ja toetab standardimise ühisalgatuse raames kavandatud meedet viia läbi analüüs, et paremini mõista standardite tasuta kättesaadavusega seotud võimalusi ja panuseid, näiteks standardite majandusliku ja ühiskondliku mõju kohta koostatud uuringu raames.

3.5 Euroopa standardiorganisatsioonide tegevus

3.5.1 Komitee kiidab heaks ja tervitab selliste standardiorganisatsioonide nagu Euroopa Standardikomitee (CEN), Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee (CENELEC) ja Euroopa Telekommunikatsiooni Standardiinstituudi (ETSI) rolli sõltumatute, erapooletute ja professionaalse organisatsioonidena, kelle eeskirjad ja menetlused tagavad vastavuse Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) aluspõhimõtete standardimise valdkonnas ning määruses nr 1025/2012 kehtestatud põhimõtete austamise.

3.5.2 Selleks, et parandada kõigi sidusrühmade osalust standardimisel, kutsub komitee Euroopa standardiorganisatsioonide üles andma III lisas nimetatud organisatsioonidele liikme/partneri eristaatuse koos konkreetsete õiguste ja kohustustega, vastavalt nende staatusele ja rollile, sealhulgas piiramatul juurdepääsul tehnilistele üksustele ja väljatöötatavate standardite kavanditele, järgides konfidentsiaalsuse põhimõtet, kus võetakse arvesse konsulteerimisvajadust. Komitee teeb ettepaneku käivitada analüüs tasuta juurdepääsu võimaldamise küsimuses, arvestades ELi panust Euroopa standardiorganisatsioonide ja III lisas nimetatud organisatsioonide rahastamisse.

3.5.3 Komitee teeb samuti ettepaneku taastada III lisas nimetatud organisatsioonide piiramatul õigus esitada kaebusi, sealhulgas seoses töödega, millega nad ei ole algusest peale olnud otseselt seotud, ja anda neile standardite ratifitseerimisel nõuandev pädevus.

3.5.4 Komitee soovib rõhutada kaasava ja kvaliteetse standardimise tähtsust. Komitee rõhutab, et standardite koostamise ja avaldamise kiirust ei saa pidada eesmärgiks omaette, eriti kui see takistab komitee eesmärki kaasata III lisas nimetatud organisatsioone Euroopa standardimissüsteemi. Komitee hoiatab Euroopa standardimissüsteemi iga otsuse eest, mis kiirust ettekäändeks tuues piirab osalust ja avatust.

3.5.5 Komitee kordab, et sidusrühmade kaasamine on võimalik ainult tänu läbipaistvusele ja nende osalusele. Et rõhutada, tugevdada ja rakendada riikliku delegatsiooni põhimõtet, toonitab komitee vajadust hõlbustada VKEd ja nende riiklike esindajate juurdepääsu standardimisprotsessile, mis on endiselt väljakutse, nagu on mainitud teatise punktis 4.

3.5.6 Sellega seoses teeb komitee ettepaneku kehtestada riiklikul tasandil tasuta juurdepääs VKEde ja ühiskonna sidusrühmade ning nende esindusühenduste peegelkomiteedele. Osalemise ja panustamise hõlbustamine on eriti oluline ka avaliku konsulteerimise etapil, mil praktilised või tehnilised tõkked peavad olema kõrvaldatud.

3.6 Uus standardimisalane vademeeikum ja juhendid III lisas nimetatud organisatsioonidele

3.6.1 Komitee tervitab uue Euroopa standardimisalase vademeeikumi rakendamise raames komisjoni üleskutset Euroopa standardiorganisatsioonidele teha oma asutustele ja tehnilisele personalile koolitusi käesoleva uue dokumendi sisu ja selles sisalduvate meetmete kohta.

3.6.2 Komitee kutsub komisjoni üles tagama ühtlasi, et vademeeikumit levitataks, mõistetaks ja kasutataks Euroopa Komisjoni kõigis talitustes, kes soovivad kasutada standardimist Euroopa poliitikameetmete elluviimiseks. Samuti oleks kasulik tagada selle avaldamine koos asjakohase teabega Euroopa Komisjoni veebilehel.

3.6.3 Komitee soovib eriti rõhutada, kui olulised on Euroopa standardiorganisatsioonide tehniliste üksuste ametnike teadmised erinevate Euroopa Standardikomitee-Euroopa Elektrotehnika standardikomitee (CEN-CENELEC) juhiste kohta standardite koostamiseks, arvestades ühiskonna sidusrühmade ja VKEde vajadusi (st CEN-CENELEC juhendid 2, 5 ja 17 ning Euroopa standardikomitee juhend 4). Sellega seoses tervitab komitee standardiorganisatsioonide CEN-CENELEC tööd, mis on juba käivitatud koostöös VKEde töörühma ja ühiskonna sidusrühmade töörühmaga, ning kutsub neid üles jätkama konkreetsete ja ambitsioonikate meetmetega. Tuleb rõhutada, et neid standardiorganisatsioonide CEN-CENELEC juhendeid tuleks kasutada kogu standardimisprotsessi jooksul, alates analüüsist standardi koostamise vajalikkuse kohta kuni standardi avaldamiseni.

3.7 IKT standardite kehtestamine ja intellektuaalomandiõigused standardimisprotsessis

3.7.1 Komitee seadis kahtluse alla teatise punktis 3.1. esitatud prioriteetsete IKT standardite kava lisandväärtuse. Kõnealune dokument näib olevat mittevajalik täiendus nii IKT standardimise pidevalt ajakohastatavale kavale kui ka standardimist käsitleva iga-aastasele töökavale. Komitee kardab allikate ja prioriteetide tasemetel dubleerimist, mis võib raskendada arutelul jälgimist ja sidusrühmade osalust.

3.7.2 Intellektuaalomandiõiguste valdkonnas hoiatab komitee tasakaalustamatuse eest, mis valitseb standardi rakendamiseks olulise patendi kasutajate ja selle omanike vahel, eriti juhtudel, kus uuenduslik VKE ei tea täpselt, milliseid patente võib kasutada ja kellele need on. Seetõttu soovib komitee Euroopa Telekommunikatsiooni Standardiinstituudil koostada praktilise juhendi olulise patendiga seotud litsentsilepingute sõlmimiseks VKEdele, kohaldades õiglasi, mõistlikke ja mittediskrimineerivaid (FRAND) tingimusi.

3.7.3 Komitee rõhutab seoses FRAND kriteeriumidega vajadust nende põhimõtete parema määratluse järele, et mõista nende ulatust ja praktilist rakendamist.

3.7.4 Sellega seoses palub komitee standardiorganisatsioonil ETSI parandada intellektuaalomandiõigustega seonduvate avalduste andmebaasi kvaliteeti ja läbipaistvust. See on ülimalt tähtis, et tagada teatud prognoositav standardi rakendamiseks olulise patendi kasutajatele ja pakkuda uuenduslikele VKEdele eespool nimetatud litsentsilepingute üle peetavate läbirääkimistega kaasnevate kulude ja menetluste osas kindlustunnet.

3.8 Uue lähenemisviisi alased nõustajad

3.8.1 Komitee rõhutab teatise peatükis 7.2 nimetatud „uue lähenemisviisi alaste nõustajate” olulist rolli ja tunneb heameelt nende hädavajaliku panuse üle usaldusväärseesse hindamisse seoses standardite vastavusega õigusaktidele ja ELi poliitikameetmetele ühtlustatud standardimise raames.

3.8.2 Komitee tervitab kavatsust, mida komisjon väljendas teatise punktis 7.2: tagada sellise hindamisteenuse pidev ja pikaajaline kättesaadavus. Komitee soovib tugevdada selle sõltumatu hinnangu ülimuslikkust kõigi teiste Euroopa standardiorganisatsioonide poolt läbiviidud sisehindamiste suhtes.

3.8.3 Komitee soovib nende nõustajate sõltumatuse suurendamist, võimalusel ka uue lähenemisviisi alaste nõustajate vahetu töölevõtmise kaudu Euroopa Komisjoni poolt.

3.9 Standardimistaotlused ja volitused

3.9.1 Komitee rõhutab nende ELi volituste ettevalmistusprotsessi tähtsust, mille komisjon edastab Euroopa standardiorganisatsioonidele, et taotleda standardi koostamist. Komitee palub Euroopa Komisjonil muuta see protsess veelgi läbipaistvamaks ja kaasavamaks, eriti III lisas nimetatud organisatsioonide jaoks.

3.9.2 Komitee rõhutab vajadust kontrollida, kas koostatud standardi tulemus vastab esialgsele eesmärgile, jälgides eelkõige seda, et standardi kasutusala ei oleks tööde käigus laiendatud.

3.9.3 Komitee rõhutab standardimisele eelnenud ettevalmistustööde tähtsust, eelkõige standardite majandusliku ja ühiskondliku mõju hindamisele ning asjaomaste sidusrühmade määramisele ja kaasamisele standardimisprotsessi.

3.10 Rahvusvahelise koostöö osas rõhutab komitee olulisi raskusi, mida ikka veel esineb III lisas nimetatud organisatsioonidel nende töö jätkamisel ning kutsub Euroopa standardiorganisatsioone ja riiklike standardiorganisatsioone üles kasutama kõiki võimalikke vahendeid oma koostöölepingute raames Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni ja Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoniga, et tagada läbipaistvus, kõikide sidusrühmade osalus ja kaasamine, eriti kui tööd on seotud komisjoni esitatud standardimistaotlusega.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komitee võiks luua Euroopa standardimissüsteemi kaasavuse teemalise ajutise foorumi. Kõnealune foorum, mis toimuks korrapäraselt ja vähemalt kord aastas, tooks kokku komitee liikmed, kes soovivad panustada sidusrühmade, eelkõige ühiskonna sidusrühmade ja VKEde, osalusse ja kaasamise. Kõnealuse foorumi koosolekutele kutsutaks regulaarselt ka III lisas nimetatud organisatsioone.

4.1.1 Kõnealuse foorumi ülesandeks oleks muu hulgas Euroopa standardimissüsteemi kaasavuse teemalise iga-aastase avaliku arutelu korraldamine. Selle sündmuse raames kutsuks komitee Euroopa standardimissüsteemi sidusrühmi ja Euroopa Komisjoni üles arutlema avalikult määruse 1025/2012 artiklis 24 sätestatud tegevusaruannete üle, et neid paremini tutvustada ja levida. Komitee kasutaks seda võimalust, et kaasata sellesse tegevusse Euroopa Parlamenti.

4.1.2 Kõnealuse foorumi raames võiks ühtlasi rahastada uuringut riiklike nn peegelkomiteede koosseisu kohta, et hinnata nende esindavust ja kaasavust.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmetike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta”

[COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)]

(2016/C 303/11)

Raportöör: Jan SIMONS

4. veebruaril 2016 otsustas Euroopa Parlament ja 11. veebruaril 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmetike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta”

[COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 10. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 157, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut ja selle eesmärki parandada õigusraamistiku tõhusust, et saavutada majanduslikud, keskkonnavalased ja sotsiaalsed eesmärgid, millega antakse panus süsteemi sõltumatuse ja vastutuse suurendamisse. Siiski tuleb rõhutada tasakaalustatud õigusaktide koostamise olulisust, samuti mõjuvate kulutõhusate meetmete kehtestamise vajadust.

1.2 Selleks et vähendada lahknevusi nõuete tõlgendamisel ja rakendamise ranguses eri liikmesriikides, toetab komitee ettepanekut muuta direktiiv määruseks. Komitee soovib tungivaltp teha tulevikus vajaduse korral sama kõigi siseturu eeskirjadega.

1.3 Praegune läbivaatamine hõlmab rea õigusaktide vastuvõtmist ja mitmete tähtaegade sünkroniseerimist. Komitee kutsub komisjoni, parlamenti ja nõukogu üles võtma delegeeritud ja rakendusaktide jaoks vastu sobiva ja ambitsioonika ajakava, mis praegu puudub.

1.4 Üksikasjaliku turujärelevalve kehtestamise eesmärk on nõuetele mittevastavate toodete tõhus eemaldamine sellelt konkreetselt turult. Siiski on vaja kehtestada mõjusad ja kulutõhusad meetmed, eelkõige kui need mõjutavad turutehinguid ja toote hinda. Oluline on, et oleks olemas tõhus ja konkreetne, kõigi osapoolte vaheline (eelkõige liikmeriikide tegevusi puudutav) koordineerimis- ja koostöösüsteem.

1.5 Tehniliste teenistuste määramist, perioodilist kontrollimist ja toimimist puudutavad parandused on positiivsed ilmingud, ent samas on tehtud ettepanek kehtestada mitmed koormavad ja üleliigsed nõuded, mis tooksid endaga kaasa kulude suurenemise ja aeglustaksid nii ametiasutuste kui tootjate tööd ilma tegelikku kasu andmata.

1.6 Kehtestada tuleks üksikasjalikumad menetlused, mis võimaldaksid tüübikinnitustunnistuse kehtivusaja uue põhimõtte tõhusamat kasutuselevõttu.

1.7 Komitee tervitab väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning nišitoodetele, varuosadele ja osadele mõju avaldavate menetluste ja nõuete täiendavat selgitamist ja lihtsustamist. Komitee soovib samuti nõuetekohaselt kontrollida ja reguleerida järelturu toodete tüübikinnituse nõudeid, kui asjaomased tooted mõjutavad ohutust ja keskkonnatoimet.

2. Sissejuhatus ja taustteave

2.1 Autotööstusel on ELi majanduses väga oluline roll. Sektor andis 2012. aastal otseselt tööd 2,3 miljonile töötajale ja kaudselt 9,8 miljonile töötajale. Umbes 75 % sõidukite originaalvarustuse osadest ja tehnoloogiast pärineb sõltumatutelt tarnijatelt. Autotööstuse käive ulatub 859 miljardi euroni, mis moodustab 6,4 % ELi sisemajanduse koguproduktist.

2.2 ELi tüübikinnituse süsteemi õigusraamistik on sätestatud direktiivis 2007/476/EÜ⁽¹⁾, millega kehtestatakse menetlused uute mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks mõeldud süsteemidele ja osadele, et tagada ohutus- ja keskkonnastandardid. Vaja on 70 spetsiifilist tehnilist eeskirja, millest paljud on rahvusvahelised, ÜRO kehtestatud eeskirjad.

2.3 Üldised turujärelevalve nõuded kehtivad vastavalt määrusele (EÜ) nr 765/2008⁽²⁾.

2.4 Komisjon alustas mootorsõidukite tüübikinnituste õigusraamistiku läbivaatamisega juba 2010. aastal.

2.5 Praegune raamistik sattus eriti suure kriitikatule alla pärast septembrit 2015, mil selgus, et Volkswagen oli kasutanud katkestusseadmeid – spetsiaalset tüüpi tarkvara heitkoguste nõuetest mööda hiilimiseks. 2016. aastal märkis komisjon, et praeguse õigusraamistiku „ühtlustatud kohaldamise ja jõustamise mehhanismid ei ole piisavalt kindlad” ning et liikmesriikide poolses „eeskirjade tõlgendamises ja rakendamises on ilmnunud suuri lahknevusi, mis kahjustavad direktiivi põhieesmärke”.

2.6 Komisjoni mõjuhinnangus kõneluse ettepaneku kohta tuuakse esile nõuetele mittevastavate sõidukite ja varuosade ülimalt kõrged kulud, mis võivad ulatuda kuni 12 miljardi euroni aastas.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Avaliku arutelu (viidi läbi 2010. aastal) mõjuhinnangu ja toimivuskontrolli (2013) peamistes tulemustes koos teatise „CARS 2020: Euroopa konkurentsivõimelise ja jätkusuutliku autotööstuse tegevuskava” (2012) järelustega kutsutakse üles vaatama läbi ELi turul olevate autotööstustoodete järelevalve menetlused, et tagada, et kõik sõidukid ja osad vastavad regulatiivsetele nõuetele, vähendades samal ajal halduskoormust, toetades teadustegevust ja innovatiivsete toodete arendamist, edendades rahvusvahelist ühtlustamist ning pidades silmas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vajadusi.

3.2 Ettepanek aitab saavutada kolme eesmärki:

- suurendada sõidukite turulelaskmiseks tehtavate katsete sõltumatust ja parandada nende kvaliteeti,
- parandada turujärelevalve süsteemi tõhusust, kontrollides uusi või juba kasutusele võetud sõidukeid ja varuosi,
- tugevdada tüübikinnitussüsteemi Euroopa Liidu poolse järelevalve suurendamisega.

⁽¹⁾ Direktiiv 2007/46/EÜ, 5. september 2007, ELT L 263, 9.10.2007, lk 1.

⁽²⁾ Määrus (EÜ) nr 765/2008, 9. juuli 2008, ELT L 218, 13.8.2008, lk 30.

3.3 Muude meetmete hulgas teeb komisjon ettepaneku muuta tasustamissüsteemi, et vältida katselaborite ja tootjate vahelisi finantsseoseid, mis võiksid viia huvide konfliktini ja ohustada katsete sõltumatust. Ettepanekuga nähakse nendele tehnilistele teenistustele ette ka rangemad kvaliteedinõuded. Teenistuste esmakordseks määramiseks ja määramise säilitamiseks tuleks neid sõltumatute korraliste auditite abil regulaarselt kontrollida. Riiklikes tüübikinnitusasutustes tuleb läbi viia vastastikuseid hindamisi, et tagada asjaomaste eeskirjade range rakendamine ja jõustamine kogu ELis.

3.4 Kõnealuse ettepanekuga luuakse skeem uute ja juba kasutusse võetud sõidukite ja osade kohapealsete kontrollide juhtimiseks ja koordineerimiseks ning antakse komisjonile õigus viia läbi kontrollid ja algatada tagasivõtmisi.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut tervikuna ning rõhutab tasakaalustatud õigusakti saavutamise olulisust. Kõnealuse ettepaneku tulemusena luuakse kulutasuvad meetmed, mille eesmärk on:

- võimaldada võrdseid tingimusi seal, kus turuosalised saaksid kasu ausast konkurentsist;
- kaitsta tarbijaid ja keskkonda paremini nõuete mittevastavate toodete eest, mis suurendavad liiklusõnnetuste arvu ja kahjustavad õhukvaliteeti;
- kaaluda hoolikalt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete vajadusi;
- aidata taastada tarbijate usaldust selle turusektori vastu.

4.2 Üks tähelepanu nõudev aspekt on uute nõuete ja menetluste kasutuselevõtu ajakava, mis annab ametiasutustele ja tootjatele kohanemiseks piisavalt üleminekuaja. Kõnealune ajakava tuleks viia ajaliselt täielikult vastavusse kõigi komisjonis lähitulevikus vastu võetavate asjaomaste delegeeritud ja rakendusaktidega.

4.3 Taaskord asetatakse rõhk turujärelevalvele. Kõnealuse turusektori spetsiifilise olukorraga tegelemiseks võetakse kasutusele sihtotstarbelised uued eeskirjad. Siiski tuleb astuda samme, et vältida samaväärsete kontrollimiste vohamist ja sarnaste teabenõuete arvu suurenemist, et vältida turumoonutusi ja liigset koormust või liigseid kulusid, ning turujärelevalveks vajalikud vahendid tuleks osta turuhinnaga. Seepärast tuleb asjaomaste osapoolte (turujärelevalveasutus, turuosalised, tootjad, tüübikinnitusasutus) koordineerimiseks ja koostööks kehtestada tugev ja tõhus süsteem, mis peaks samuti arvestama Euroopas ja/või sellest väljaspool olemasolevate parimate tavadega.

4.4 Komitee toetab eesmärki edendada tüübikinnituse raamistiku tõhusust, vähendades lahknevusi nõuete tõlgendamises ja rakendamises erisuguste liikmesriikides, ning tugevdada kogu õigussüsteemi. Esimene samm edasi on ettepanek muuta direktiiv 2007/46/EÜ ELi määruseks, mida peetakse kõige sobivamaks õiguslikuks vahendiks. Komitee soovib tungivalt teha tulevikus vajaduse korral sama kõigi siseturu eeskirjadega.

4.4.1 Ettepanekus omistatakse suurt tähtsust tüübikinnitusasutuse poolt katselaboratooriumiks määratud tehnilis(t) e teenistus(t) e määramise ja perioodilise kontrollimise menetluste parandamisele. Seda võib pidada positiivseks arenguks. Siiski kaasneb ettepanekuga oht, et kehtestatakse koormavad ja üleliigsed nõuded, mis võivad suurendada kulusid ja tekitada viivitusi ilma tegelikku kasu toomata, mille tulemuseks oleks tõenäoliselt ebapiisav rakendamine. Ka tehniliste teenistuste kvalifikatsioonide liigne kontrollimine, sealhulgas eri liikmesriikide asutuste vahelised topelt- või ristkontrollid, ega ka kavandatud kontrollimiste sagedus ei näi olevat kulutõhus ning see võib olla vastuolus ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni kinnitussüsteemiga.

4.4.2 Tunduvalt jäigemad ja karmimad põhimõtted tüübikinnitustunnistuste kehtetuks tunnistamisel, eelkõige väiksemate või halduslike mittevastavuste puhul, näivad olevat vastuolus parema õigusloome põhimõtetega ega tohiks viia toodete müügi katkestamiseni nagu praegu kavandatud.

4.4.3 Kavandatud riikliku tasustruktuuri süsteem, millega nähakse ette, kuidas liikmesriigid peaksid koguma ja haldama tüübikinnitustegevustest saadavat tulu, tundub olevat ebaproportsionaalne ning see ohustab väiksemate asutuste suutlikkust pakkuda väärtuslikke teenuseid.

4.5 Täiesti uus kontseptsioon on seotud tüübikinnitustunnistuse viie aasta pikkuse kehtivusajaga koos uuendamisvõimalusega, kui tüübikinnitusasutus tõendab, et see vastab endiselt kehtivatele eeskirjadele. See uus meede võib aidata tõhusalt vähendada kehtetute tunnistuste arvu, kuid selliste tunnistuste äärmiselt keeruline ja ulatuslik olemus, mis hõlmab sadu erineva kehtivusajaga alldokumente, mis on seotud osade või komponentide erinevate tarnijatega, nõuab üksikasjalikumaid ja usaldusväärsemaid menetlusi kui ettepanekus on kirjeldatud.

4.5.1 Tuleks selgitada ka seda, kas ja kuidas on need menetlused seotud ka osa või süsteemi tüübikinnitustega, mida antakse välja ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) raames ning mida saab reguleerida üksnes asjaomases õigusraamistikus.

4.6 Selleks et suurendada sõidukistrateegiate ja selliste konkreetsete töönäitajate nähtavust, mis võivad mõjutada ohutust ja keskkonnatoimet, kohustab ettepanek tootjaid võimaldama tüübikinnitusasutusele täieliku juurdepääsu kasutatud tarkvarale ja algoritmidele. Need nõuded on üsna üldised ja vajavad üksikasjalikumaid eeskirju, mis oleksid suunatud erinevatele juhtumitele ning selgitaksid, et alati tuleb järgida tööstusteabe konfidentsiaalsuse nõuet.

4.7 Ettepaneku eesmärk on vaadata läbi menetlused ja nõuded, mis avaldavad mõju väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning nišitoodetele. Komitee tervitab kavatsust täiendavalt selgitada ja lihtsustada menetlusi, mis käsitlevad:

- nn mitmeastmelisi sõidukeid, mille on ehitatud kaks või enam tootjat üksteisele järgnevates etappides,
- üksiksõiduki tüübikinnitusi, mis on eraldatud ühele või mitmele ainulaadsele sõidukile,
- väikeseeriana toodetud sõidukeid piiratud tootmiseks riiklikul tasandil,
- ELi väikeseeriana toodetud busse ja veoautosid piiratud tootmiseks Euroopa tasandil (sõiduaudod ja kaubikud juba vastavad ELi väikeseeria tüübikinnitusele).

4.7.1 Komitee soovib samuti nõuetekohaselt kontrollida ja reguleerida järelturu toodete tüübikinnituse nõudeid, kui asjaomased tooted mõjutavad ohutust ja keskkonnatoimet.

5. Konkreetsed märkused

5.1 „Seerialõpu sõidukid“ on menetlus selleks, et võimaldada registreerida kaubanduslikel põhjustel müümata jäänud sõidukeid, mille tüübikinnituse kehtivus on lõppenud tehniliste takistuste tõttu sõiduki täiustamisel, et muuta see uutele nõuetele vastavaks. See menetlus on juba olemas, ent jätab igale liikmesriigile õiguse tegutseda sõltumatult. Komitee tervitab eriti ettepanekut ühtlustada kõnealune menetlus Euroopa tasandil, ent kavandatud tekst jätab endiselt liikmesriikidele õiguse keelduda menetlusest või seda piirata. Üksnes tõeliselt üleeuroopaline menetlus saab anda kindluse ja stabiilsuse, mida on vaja ELi ühtse turu säilitamiseks.

5.1.1 Seerialõpu sõidukeid käsitlev tekst vajab täiendavat selgitamist ja keelelist parandamist, samas kui ajalisi piiranguid võiks veelgi lihtsustada, et vähendada majanduslikku mõju müügimahtudele, mis on kogu turuga võrreldes suhteliselt väikesed.

5.2 Mõnes liikmesriigis on juba olemas elektrooniline vastavustunnistus ning üleeuroopalise projektiga „EReg” viiakse peagi lõpule sõidukite paberivaba, elektroonilise registreerimise menetlus. Tüübikinnitustunnistuste elektroonilise arhiveerimisega tegelevad kaks süsteemi – Euroopa tüübikinnitusandmete vahetamise süsteem (ETAES) ning ÜRO andmebaas tüübikinnituste vahetamiseks (DETA). Oleks asjakohane, kui komisjoni ettepanek sisaldaks stiimulit võtta kiiresti kasutusele Euroopa ühtlustatud menetlused tüübikinnitusega seotud teabe ja registreerimisandmete elektrooniliseks esitamiseks ja vahetamiseks, kasutades ühte ühist ELi elektroonilist andmebaasi, millele oleks avatud juurdepääs sel määral, kui võrd tööstusteabe konfidentsiaalsus seda võimaldab. Selle tulemuseks oleks bürokraatia ja kulude vähenemine ning aja kokkuhoid ametiasutustele, tootjatele ja tarbijatele ning sellega kaasnev keskkonnavaline kasu.

5.3 Õigusakti läbivaatamine ei ole kooskõlas praeguse, mitmeid aastaid kehtiva numeratsioonisüsteemi ja esemete identifitseerimise süsteemiga. Numeratsioonisüsteemi muutmine ei ole õigustatud ja see tekitaks väga suuri probleeme ja looks täiendavat bürokraatiat nii ametiasutuste kui ka tootjate jaoks ning on loogiline eeldada, et see toob endaga kaasa mitmeid vigu, millega omakorda kaasnevad suuremad kulud ja viivitused. Tüübikinnituse toimik võib sisaldada sadu lehekülgi teavet, millel on tuhandeid nummerdatud ridu.

5.4 Uues seerialõpu sõidukeid käsitlevas menetluses tehakse ettepanek trükkida spetsiaalne teave iga asjaomase sõiduki vastavussertifikaadile, kuid see ei ole teostatav, sest vastavussertifikaat on tavaliselt trükitud enne sõiduki turulelaskmist, nii et hilisemas etapis ei ole täiendavate andmete lisamine võimalik ega tõhus, sest alguses ei ole teada, millised sõidukid jäävad müümata. Kui teatud hulga sõidukite jaoks peaks teatud ajahetkel olema vaja rohkem teavet, siis saab tootja, kooskõlas kehtiva menetlusega, esitada eraldi dokumendi.

5.5 On tehtud ettepanek anda tüübikinnitusasutustele kolm kuud aega, et koostada taotlus väikeseria sõiduki riikliku tüübikinnituse saamiseks ja otsustada, kas kiita see heaks või mitte. See tundub liialt pikk periood, eelkõige väikeste ettevõtjate jaoks, ning seda võiks lühendada kahe kuuni.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse teatavaid kuupäevi direktiivis 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta”

[COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)]

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse teatavaid kuupäevi määruses (EL) nr 600/2014 finantsinstrumentide turgude kohta, määruses (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi, ja määruses (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaperite keskdepositooriume”

[COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)]

(2016/C 303/12)

Raportöör: Daniel MAREELS

Euroopa Parlament otsustas 25. veebruaril 2016 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanek, millega muudetakse teatavaid kuupäevi direktiivis 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta”

[COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)].

25. veebruaril 2016 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 114 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse teatavaid kuupäevi määruses (EL) nr 600/2014 finantsinstrumentide turgude kohta, määruses (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi, ja määruses (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaperiarvelduse parandamist Euroopa Liidus ja väärtpaperite keskdepositooriume”

[COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektioon võttis arvamuse vastu 10. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (26. mai 2016. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 132, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Arvestades asjaolusid, millele viidatakse arvamuse tekstis, nõustub komitee komisjoni ettepanekutega, millega lükatakse kogu MiFID II eeskirjade komplekti kohaldamine 3. jaanuarilt 2017 ühe aasta võrra edasi 3. jaanuarile 2018. Kõnealuste edasilükkamiste põhjuseid peaksid õigustama hulk olulisi tehnilisi ja IT-alaseid probleeme ning asjaolu, et osaline edasilükkamine oleks keerulisem, kuna see tõstataks omakorda hulga teisi keerulisi küsimusi, mis on muu hulgas seotud selguse, õiguskindluse, võimalike turuhäirete ning täiendavate kulude ja investeeringutega. Komitee nõuab samuti tungivalt, et tehtaks kõik võimalik MiFID II kohaldamise edasise edasilükkamise vältimiseks ning et edasilükkamise perioodil jälgitaks seda, et investorikaitse eeskirjad ei satuks praktikas ohtu. Uute eeskirjade kohaldamise ootuses peavad kehtivad MiFID I eeskirjad seal, kus vaja, jääma endiselt piiranguteta jösse.

1.2 Kõnealune komitee nõue on seda enam asjakohane, kuna komitee on juba varem toetanud ⁽¹⁾ finantsturu teatud reforme ning rõhutanud, et need tuleb kiiresti ellu viia. Seda nõuti muu hulgas MiFID II koostamisel 2014. aastal. MiFID II kujutab endast 2007. aastal kehtestatud Euroopa direktiivi MiFID ⁽²⁾ (MiFID I) läbi vaadatud ja tugevdatud versiooni ning määruse MiFIR ⁽³⁾ kasutusele võtmist. Lühidalt öeldes on MiFID II eesmärk muuta Euroopa finantsturud tõhusamaks ja läbipaistvamaks ning suurendada investorite kaitset.

1.3 Kui arutluse all oli MiFID direktiivi läbivaatamine ja tugevdamine, märkis komitee järgmist: „Direktiivi esmane eesmärk on suurendada kauplemise läbipaistvust ja tõhusust, piirata turgude ebastabiilsust, aga ka tugevdada vahendajate korrektsust ja investorite kaitset ning avada Euroopa turud tõelisele konkurentsile finantsteenuste pakkumises. Komitee toetab neid eesmärke ja on seisukohal, et ettepanek tervikuna läheb õiges suunas” ⁽⁴⁾. Kõnealune edasilükkamine ei tohi mitte mingil moel ohustada neid eesmärke ja uute eeskirjade kohaldamist.

2. Taustteave

2.1 Finantsturgude reguleerimise vallas on liigutud uues suunas pärast seda, kui 2007. aastal võeti vastu finantsturgude direktiiv (MiFID I), mille peamine eesmärk oli ausate ja suure läbipaistvusega turgude edendamine. Tänu kõnealusele direktiivile on hakanud ilmema muutused paremuse suunas konkurentsi ja Euroopa finantsturgude tihedama integratsiooni valdkonnas. MiFID I tõi endaga kaasa korralduste täitmise turu liberaliseerimise. Kauplemiskohtade vaheline konkurents on kasvanud ning aset on leidnud turu killustumine. Samuti on kehtestatud eeskirjad, mis käsitlevad investorite ja turu terviklikkuse kaitset.

2.2 Seoses finantskriisiga on tõstatunud küsimus ulatuslikuma ja rangema järelevalve järele. Samuti on toodud esile puudujäägid investorite kaitstes ja vajakajäämised finantsturgude toimimises ja läbipaistvuses. Lisaks tuli turul arvestada mitme uue tehnilise arenguga, mis muu hulgas puudutasid välk- ja algoritmkauplemist.

2.3 Selle tulemusena asendati olemasolev raamistik tugevamaga. Asjaomane toiming teostati 2014. aastal MiFID II abil ja sellega kaasnes MiFIRi kohaldamine. MiFID II eesmärk on muuta Euroopa finantsturud tõhusamaks ja läbipaistvamaks ning suurendada investorite kaitset.

2.4 MiFID II kohaldatakse enamate finantsinstrumentide suhtes ning sellega tagatakse, et kauplemine toimub reguleeritud platvormidel. Sellega parandatakse finantsturgude kontrolli ja läbipaistvust ning ka konkurentsitingimusi finantsinstrumentide kauplemise ja kliirimise valdkonnas. Läbivaadatud MiFID-eeskirjadega tugevdatakse rangete organisatsiooniliste ja äritegevuse nõuete kehtestamisega ka investorite kaitset.

2.5 Tekstide koostamisel 2014. aastal sätestati, et uus kord tuleb üle võtta liikmesriikide õigusaktidesse ⁽⁵⁾ 3. juuliks 2016 ja tekste tuleb kohaldada alates 3. jaanuarist 2017.

2.6 Kõnealuse ettepaneku eesmärk on lükata MiFID II kohaldamise alguskuupäeva 3. jaanuarilt 2017 ühe aasta võrra edasi, 3. jaanuarile 2018.

2.7 See edasilükkamine on seotud eelkõige sellega, et Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvel (ESMA) ⁽⁶⁾, riiklikel pädevatel asutustel ja sidusrühmadel tekkis rakendamisel tehnilisi probleeme. Probleemide põhjuseks on tõsiasi, et MiFID II näol on tegu ülimalt keeruka paketiga ning vaja on palju rakendusmeetmeid, muu hulgas seoses ettenähtud aruandluskohustusega. Selleks vajalikud struktuurid on põhimõtteliselt vaja nullist üles ehitada ja see võtab rohkem aega kui algselt arvatud.

⁽¹⁾ ELT C 143, 22.5. 2012, lk 42.

⁽²⁾ Finantsinstrumentide turgude direktiiv.

⁽³⁾ Finantsinstrumentide turgude määrus.

⁽⁴⁾ ELT C 191, 29.6. 2012, lk 80.

⁽⁵⁾ Eelkõige MiFID II direktiiv. MiFIR on määrus.

⁽⁶⁾ Ameti ingliskeelne nimi on European Security and Markets Authority (ESMA).

3. Märkused

3.1 Tekstide koostamisel sätestati, et MiFID II tuleb liikmesriikide õigusaktidesse üle võtta 3. juuliks 2016 ja tekste tuleb kohaldada alates 3. jaanuarist 2017.

3.2 MiFID II-ga nähakse muu hulgas ette laiaulatuslik andmekogumissüsteem, pidades silmas tema eesmärke. Et andmeid kogutaks tulemuslikul ja ühtsel viisil, tuleb välja arendada uus andmete kogumise taristu. See kohustab ESMA-t asutama koos riiklike pädevate asutustega finantsinstrumentide võrdlusandmete süsteemi (Financial Instruments Reference Data System – FIRDS), mis peab hõlmama eranditult kõiki MiFID II laiendatud kohaldamisalasse kuuluvaid finantsinstrumente. Selle ülesande edukas täitmine eeldab, et FIRDSi jaoks tuleb ühendada ESMA, riiklike pädevate asutuste ja ligikaudu 300 Euroopa Liidu kauplemiskoha sisendandmed. Olemasolevatest andmetest nähtub, et enamik FIRDSi toetavaid uusi IT-süsteeme tuleb ehitada uute parameetrite järgi nullist ⁽⁷⁾.

3.3 Komisjon rõhutab, et uue raamistiku keerukuse ning paljude delegeeritud ja rakendavate õigusaktide vajaduse tõttu lükati määruse MiFIRi kohaldamise alguskuupäev jõustumise kuupäevast arvestatuna 30 kuud edasi. Sidusrühmad (nagu kauplemisplatvormid), riiklikud pädevad asutused ja ESMA kinnitavad, et nad ei ole vaatamata eelnevalt mainitud ebaharilikult pikale tähtajale suutelised tagama, et vajalikud andmetaristud oleksid 3. jaanuariks 2017 loodud ja töövalmis. Just ESMA teavitas juba enne 2015. aasta lõppu komisjoni, et MiFID II tehnilisel rakendamisel on viivitus vältimatu, kuna uue raamistiku töövalmiduse saavutamiseks tuleb koguda ning töödelda andmeid ⁽⁸⁾, mis vähemalt teatud juhtudel on väga mahukad ja keerukad, ning kuna andmekogumise taristute puudumine mõjutab kogu MiFID II kohaldamisala ⁽⁹⁾.

3.4 Komisjon nõustus selle olukorraga ning tegi selle tulemusena valiku MiFID II osalise ja täieliku edasilükkamise vahel. Siiski on komisjoni jaoks seda laadi osaline edasilükkamine nähtavasti keeruline ning tekitaks kindlasti hulga uusi ja olulisi probleeme. Need probleemid on muu hulgas järgmised: segaduse tekitamise oht, probleemid koheselt kohaldatavate ja muude eeskirjade piiritlemisega, üleminekueeskirjade koostamine – mis võivad omakorda põhjustada uusi probleeme ja sisaldada edasise viivituse ohtu. Lisaks tuleks arvestada ka kulutõhususega.

3.5 Komisjon on seisukohal, et pidades silmas olemasolevaid tehnilisi ja IT-probleeme, tõsiasja, et osaline kohaldamine oleks keeruline, ning seda, et tuleks teha kõik võimalik edasise täiendava viivituse ärahoidmiseks (mida ei saa sellise osalise kohaldamise puhul välistada), tundub tema arvates ettepanek lükata MiFID II täielik kohaldamine ühe aasta võrra edasi olevat ilmselt kõige mõistlikum ja vastuvõetavam lahendus.

3.6 Komiteel jääb vaid üle tunda kahetsust selle üle, et komisjon ei reageerinud kohe, kui teda teavitati raskustest direktiivi MiFID II rakendamisel 2015. aastal, ning ei ole näidanud initsiatiivi probleemi lahendamisel ning teise lahenduse leidmisel. See oleks võimaldanud parandada finantsturgude töötingimusi ja pakkuda paremat kaitset investoritele.

3.7 Isegi kui komitee peab nõustuma sellega, et praegustes tingimustes kujutab edasilükkamine endast kõige väiksema negatiivse mõjuga alternatiivi, leiab ta, et selline edasilükkamine peaks igal juhul jääma ühekordseks ja et tuleb teha kõik võimalik, et ennetada täiendavaid viivitusi MiFID II kohaldamises. Lisaks on samuti tähtis hoolitseda selle eest, et uues MiFID II sisalduvad investorite kaitse eeskirjad (mida praegused raskused sellistena ei puuduta) ei satuks ohtu asjaomaste uute eeskirjade kohaldamise ootuses 3. jaanuaril 2018. Uute eeskirjade kohaldamise ootuses peavad kehtivad MiFID I eeskirjad seal, kus vaja, jääma endiselt piiranguteta jõesse.

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD); vt põhjendus 4.

⁽⁸⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD); vt põhjendus 5.

⁽⁹⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD); vt põhjendus 6.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Investeerimine töökohtade loomisse ja majanduskasvu elavdamisse: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide panuse maksimeerimine”

[COM(2015) 639 final]

(2016/C 303/13)

Raportöör: Dimitris DIMITRIADIS

14. detsembril 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis „Investeerimine töökohtade loomisse ja majanduskasvu elavdamisse: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide panuse maksimeerimine”

[COM(2015) 639 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 14. aprillil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks ühissätete määruse⁽¹⁾ artikli 16 lõike 3 kohase uue lähenemisviisi liikmesriikide ametiasutuste ja nende partnerite vaheliste läbirääkimiste tulemuste kokkuvõtmiseks ja tutvustamiseks, et anda ülevaade kõnealuse protsessi peamistest saavutustest. Komitee leiab, et sellega tagatakse vajalik lähtepunkt rahastamisperioodil 2014–2020 kättesaadavate nappide ressursside tõhusa ja tulemusliku kasutamise hindamiseks ja jälgimiseks ning tulemuslikkuse ja sihtnäitajate saavutamisel tehtavate edusammude paremaks jälgimiseks.

1.2 Komitee toetab Euroopa Komisjoni püüdlusi Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mõju maksimeerimisel ning toetab seisukohta, et see peaks olema kriisijärgse perioodi olulisim prioriteet. Samas hoiatab komitee, et nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil on eelkõige vaja parandada toetusesaajate huvides toimuvat lihtsustamist ning täpsemat suunamist, et nende vajadustele vastata.

1.2.1 Sellega seoses kutsub komitee üles sidusrühmade ja sotsiaalpartnerite tihedamale kaasamisele ja koostööle Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusesaajate huvides toimuva lihtsustamise jälgimiseks loodud kõrgetasemelise sõltumatute ekspertide rühma⁽²⁾ töös. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tagama tõhusama ja läbipaistvama teabevahetuse kõrgetasemelise rühma koosseisu ja töö kohta. Komitee on veendunud, et sotsiaalpartnerid ja muud sidusrühmad saaksid aidata kaasa nii heade ja halbade tavade tuvastamisele kui ka oma liikmesriigis lihtsustamisvõimaluste kasutuselevõtule.

1.3 Komitee kiidab heaks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide uued määrused⁽³⁾, millega pannakse temaatiline rõhuasetus kriisi negatiivse mõju vähendamise võimalikele viisidele. Komitee hindab eriti uusi vahendeid ja lähenemisviise, nagu noorte tööhõive algatus, Euroopa Öpipoisiõppe Liit ja uus fond vaesuse vastu võitlemiseks⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Määrus (EL) nr 1303/2013.

⁽²⁾ Komisjoni 10. juuli 2015. aasta otsus, C(2015) 4806 final.

⁽³⁾ ELT L 270, 15.10.2015, lk 1; ELT L 347, 20.12.2013, lk 289; ELT L 347, 20.12.2013, lk 259; ELT L 347, 20.12.2013, lk 259; ELT L 347, 20.12.2013, lk 487.

⁽⁴⁾ COM(2012) 727 final; COM(2013) 144 final; ELT C 120, 26.4.2013, lk 1; ELT L 72, 12.3.2014, lk 1.

1.4 Samal ajal väljendab komitee muret küsimuste pärast, mis on Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamist kujundavates määrustes endiselt ebaselged.

1.4.1 Komitee hoiatab, et kui seonduvad otsused ja riskid kantakse üle liikmesriikidele, on suur tõenäosus, et liikmesriigid valivad liiga konservatiivse lähenemisviisi, et vältida komisjoni võimalikke sanktsioone, ning takistavad seeläbi paljude abikõlblike toetusesaajate juurdepääsu Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidele.

1.4.2 Komitee kutsub üles kasutama lihtsustatud menetlusi puuetega inimesi ja haavatavas olukorras toetusesaajaid esindavatele organisatsioonidele riigiabi eeskirjadest grupierandi taotlemiseks.

1.5 Komitee tunnustab komisjoni Euroopa partnerluse käitumisjuhendi⁽⁵⁾ vastuvõtmisega tehtud edusammu eest. Juhendiga reguleeritakse sotsiaalpartnerite ja teiste sidusrühmade osalemist programmitöö kõigis etappides, samuti nende osalust nii otsustusprotsessis kui ka Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide rakendamisel ja järelevalves.

1.6 Teiselt poolt tunneb komitee muret selle pärast, kuidas neid määruseid ning uusi vahendeid ja lähenemisviise liikmesriikides kohaldatakse, kuna riiklikul tasandil kasutatavad eri tavad seavad sotsiaalpartnerid ebavõrdsesse olukorda. Näiteks ei rakenda ega järgi kõik liikmesriigid täielikult Euroopa partnerluse käitumisjuhendit: sotsiaalpartnereid ei tunnustata piisavalt noorte tööhõive algatuse elluviimisel, samuti ei tunnustata kõik liikmesriigid täielikult nende ühismeetme olulisust. See kajastub suutmatuses nende potentsiaali ära kasutada, et tulla toime kriisi negatiivsete mõjudega, hallata paremini tööstuse muutusi ning luua majanduskasvu ja töökohti. Komitee teeb komisjonile ettepaneku, et õiguslikud ja praktilised meetmed peaksid tagama partnerluspõhimõtte täieliku rakendamise ning käitumisjuhend tuleks võtta vastu hiljemalt 2016. aasta lõpuks ja tuleks kehtestada konkreetsemad sätted ja meetmed, et neid eri tavasid riiklikul tasandil vältida.

1.7 Komitee taotleb Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu juhitavaid investeeringuid käsitlevate määruste vahehindamist. Sealjuures tuleks eelkõige keskenduda riigiabi käsitlevatele määrustele⁽⁶⁾, kuna need tekitavad nii liikmesriikidele kui ka toetusesaajatele suurimat ebakindlust ja on finantskorrektsioonide riski peamine allikas. Vahehindamine peaks moodustama osa komisjoni teatisest ja ettepanekust võtta vastu nõukogu määrus mitmeaastase finantsraamistiku vahehindamise kohta perioodil 2014–2020. Komitee kutsub komisjoni üles säilitama Junckeri komisjoni poliitilistes suunistes⁽⁷⁾ valitud kurssi, mille kohaselt „tuleb parandada investeerimiskeskonda ja toetuste kasutamist”.

1.8 Ebakindlust ja pidevaid probleeme põhjustavad ka riigihanked ning komitee peab kahetsusväärseks, et viimase kümne aasta jooksul ei ole leitud ühtki kõigi liikmesriikide jaoks kehtivat toimivat lahendust, mis tagaks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamisel läbipaistva, kiire ja tõhusa viisi alltöövõtjate valimiseks. Riigihangetele kehtivad riiklikud erieeskirjad suurendavad veelgi selle valdkonna keerukust.

1.9 Komitee on seisukohal, et ELI vahendeid tuleks kasutada peamiselt nii strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks kui ka reaalmajanduse investeeringute suurendamiseks. Komisjon peaks võtma kasutusele juba investeeritud rahastamisvahendite tulemuslikkuse ja tõhususe kvantitatiivse hindamise.

1.10 Viimaks nõuab komitee tungivalt, et komisjon pühendaks suuremaid jõupingutusi Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” ulatuse laiendamisele riikide ja piirkondade tasandil ning kohustama liikmesriike seda rakendama, eriti seoses Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide investeeringutega.

⁽⁵⁾ ELT L 74, 14.3.2014, lk 1.

⁽⁶⁾ ELT L 352, 24.12.2013, lk 1; ELT L 204, 31.7.2013, lk 11; ELT L 248, 24.9.2015, lk 9.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/priorities/publications/president-junckers-political-guidelines_et.

2. Arvamuse taust ja õiguslik alus

2.1 Ühissätete määruse⁽⁸⁾ artikli 16 lõikes 3 tehakse komisjonile ülesandeks koostada kokkuvõtte liikmesriikide ametiasutuste ja nende partnerite vahelistest läbirääkimistest ning tutvustada selle tulemusi, et anda ülevaade kõnealuse protsessi peamistest saavutustest.

2.2 Komisjoni jõupingutusi Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mõju maksimeerimiseks ja toetusesaajate huvides toimuva lihtsustamise parandamiseks tugevdab ka Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusesaajate huvides toimuva lihtsustamise jälgimise eesmärgil kõrgetasemelise ekspertide rühma⁽⁹⁾ kokkukutsumine.

2.3 Uued Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide määrused⁽¹⁰⁾ võeti vastu eesmärgiga tagada praegusel programmiperioodil parem õiguslik reguleerimine ning luua temaatiline rõhuasetus. Komisjon on tihedas koostöös liikmesriikide ja sotsiaalpartneritega välja töötanud uued vahendid ja lähenemisviisid, nagu noorte tööhõive algatus, Euroopa Öpipoisiõppe Liit ja uus fond vaesusega võitlemiseks⁽¹¹⁾.

2.4 Komisjon võttis vastu Euroopa partnerluse käitumisjuhendi⁽¹²⁾, millega reguleeritakse sotsiaalpartnerite ja teiste sidusrühmade kaasamist kõigisse programmitöö etappidesse ning nende osalust nii Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide otsustusprotsessis kui ka fondide rakendamisel ja jälgimisel.

3. Üldised märkused Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide investeeringute kohta praeguses sotsiaalmajanduslikus kontekstis

3.1 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid kui majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse peamine liikumapanev jõud ning avaliku sektori investeeringute allikas

3.1.1 Kriisi ajal on Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide loomulik roll kasvada, eriti kriisist enim mõjutatud liikmesriikides. Sellegipoolest ei tohiks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid mingil juhul asendada avaliku ja eelkõige erasektori investeeringuid, vaid peaksid pigem looma tingimused selliste investeeringute soodustamiseks. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles jätkama püüdlusi erasektori investeeringute ja ärikeskkonna parandamiseks, nagu on juba kirjeldatud seoses Euroopa investeerimiskava⁽¹³⁾ kolmanda suuna ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondiga, millest saavad peamised arenguvahendid vaid juhul, kui need saavad toimida koos Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega. Komisjon peaks hindama, kuidas fondi investeeringud mõjutavad erasektori investeeringuid, ja arvutama välja reaalsektori tõukeefekti koefitsiendi.

3.1.2 Komitee peab kahetsusväärseks, et praeguses teatises käsitletakse vaid praeguse programmitöö perioodi läbirääkimiste tulemusi ning ei tehta kokkuvõtet varasematest kogemustest ega tugineta nendele. **Komisjon peab hoolikalt analüüsima ELi fondide investeerimise tegelikku mõju eelneva programmitöö perioodi jooksul ning tegema väga konkreetseid järeldusi positiivsete ja negatiivsete kogemuste kohta, käsitledes neid investeerimisprotsessile väärtuse lisamise lähtepunktina.**

3.1.3 Komiteele jääb mulje, et kuigi komisjoni teatise pealkirjas rõhutatakse töökohtade loomise ja majanduskasvu elavdamise investeerimist, ei pöörata dokumendis tööhõivele ega töökohtade loomisele erilist tähelepanu. Komitee soovib komisjonil pöörata suuremat tähelepanu sellele, milline on eri poliitikavaldkondade mõju tööhõive edendamisele ja tööpuuduse vähendamisele, et hinnata, kas ja millises ulatuses on investeeritud summad tööturgu tegelikult mõjutanud.

⁽⁸⁾ Vt joonealune märkus nr 1.

⁽⁹⁾ Rühma ülesanne on teha kindlaks nii head kui ka halvad tavad ning aidata levitada lihtsustamisvõimalusi liikmesriikide ametiasutuste seas. Selle tööga aidatakse kaasa üldiste eesmärkide – parema õigusliku reguleerimise ja algatuse „Tulemustele keskenduv eelarve” – elluviimisele, COM(2015) 639, lk 6.

⁽¹⁰⁾ Vt joonealune märkus 2.

⁽¹¹⁾ Vt joonealune märkus 3.

⁽¹²⁾ Vt joonealune märkus 4.

⁽¹³⁾ Euroopa investeerimiskava, COM(2014) 903 final.

3.2 Raamistik Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhustamiseks

3.2.1 Nagu juba hiljutistes arvamustes kinnitatud⁽¹⁴⁾, on komitee arvamusel, et VKEde aegunud ja äärmiselt laia määraluse tulemuseks on liiga lai poliitiline fookus, mis takistab konkreetsete ja käegakatsutavate tulemuste saavutamist. Lisaks, kui ei kasutata täpsemaid segmenteerimiskriteeriume, on saavutatud tulemusi käsitlev aruandlus eksitav, kuna praeguse määraluse kohaselt moodustavad VKEd 98% kõigist Euroopa ettevõtetest. Selliste üldiste segmenteerimiskriteeriumide kasutamine ei võimalda koguda ega töödelda teavet, mille abil hinnata erinevate haavatavate ettevõtjate rühmade (mis on töökohtade loomise ja säilitamise jaoks olulised ning vajavad selleks hädasti toetust, nt mikroettevõtjad ning äärealade ja maapiirkondade ettevõtjad) olukorra tegelikku paranemist. Nimetatud ettevõtted – isegi kui nad ei ole uuenduslikud, väga konkurentsivõimelised või keerukad – annavad olulise panuse piirkondlikku arengusse ja ühtekuuluvusse.

3.2.1.1 Komitee kutsub tungivalt üles ajakohastama viivitamata VKEde määralust, et tagada suurem selgus VKEde eri kategooriate eristamiseks, et vastata paremini nende vajadustele ning laiendada ja mitmekesistada nende teabeallikaid; samuti parandama erinevate VKEde kohta teabe kogumise allikate ja meetodite ning statistiliste andmete töötlemise ja analüüsimetodite paremat kooskõlastamist liikmesriikide vahel.

3.2.2 Laialdaselt toetatavat rahastamisvahendite kasutamist õhustab paljudel juhtudel väärkasutus teabe ja tõhusa järelevalve puudumise tõttu liikmesriigi tasandil. Näiteks ei jõua VKEdele madala intressimääraga laenude võimaldamiseks ette nähtud rahastamisvahendid paljudel puhkudel selliste VKEdeni, kellel rahalised vahendid puuduvad. Selle asemel kasutavad neid hästi rahastatud VKEd, et oma finantskulusid veelgi vähendada. Sama kehtib ka VKEde finantstagatiste puhul. Enamasti isegi ei tuvastata sellist olukorda asjakohase hindamismehhanismi ja lõppkasutajatelt tagasiside kogumise süsteemi puudumise tõttu.

3.2.3 Komisjoni jõupingutused tõhustada lihtsustamist toetusesaajate huvides on kiiduväärsed, kuid lihtsustamist ei tohiks läbi viia ilma lõplike toetusesaajate osaluseta. Seda arvestades on kahetsusväärne, et liikmesriikide toetusesaajatelt tagasiside kogumiseks kasutatavad meetodid on liiga bürokraatlikud ja liiga üldise suunitlusega. Enamasti ei õnnestu tagasisides probleemide tegelikku põhjust üksikasjalikult uurida, mistõttu ei suudeta ka pakkuda toimivaid lahendusi. Komisjon peaks meeles pidama, et VKEdele on erinevad vajadused: lihtsam juurdepääs rahastamisele, parem juurdepääs kaasnevatele meetmetele, juhendamine ja nõustamine jne.

3.2.4 Üks peamisi takistusi, millega ettevõtted silmitsi seisavad, on asjakohase ja õigeaegse teabe puudumine. Komisjon tõdeb jätkuvalt, et teave peab olema täielik ja taskukohane ning et kõik toimingud peaksid olema läbipaistvad, kuid tõhusad. Selles osas on komisjon ise rahastamisvõimalustele juurdepääsu üsna keeruliseks muutnud. Äriühingud, eelkõige mikro- ja väikesed ettevõtjad, peaksid teadma, kust leida teavet selliste programmide ja projektide kohta, mida Euroopa Komisjoni vahetult toetab. Kuigi liikmesriikides on olemas kõigi rakenduskavade ja rahastamisvahendite infoportaalid, peaks selline portaal olema ka Euroopa Liidu tasandil.

3.2.4.1 Pakutav teave peaks olema kasutajasõbralik, et tagada tõhus teabevahetus, ja esitatud nii, et kõik rahastamisprotsessi asjaomased osalejad seda täielikult mõistaksid. Komitee kutsub komisjoni üles püüdma vältida keerulisi juhiseid ja andma võimaluse mitte elukutseliste taotlusekirjutajate, vaid äriühingute endi koostatud suure potentsiaaliga projektidele. Komitee soovib tungivalt komisjonil hinnata oma Euroopa kontaktbüroo tööd ja võtta kiireloomulisi meetmeid seal, kus esineb ebatõhusust, sest ametnikud annavad sageli erinevat, segadust tekitavat ja seetõttu ebaselget, vahel isegi vastuolulist teavet.

⁽¹⁴⁾ Roheline raamat „Kapitaliturgude liidu loomine”; „VKEde juurdepääs rahastamisele”; „Pereettevõtted Euroopas tulevase majanduskasvu ja paremate töökohtade allikana”.

3.2.5 Komitee soovib tungivalt komisjonil välja arendada ja rajada kasutajasõbralik portaal, kus antakse lühiülevaade kõigist ELi tasandi rahastamisvõimalustest ning suunatakse kasutaja edasi iga üksiku programmi veebilehele. Komisjon on juba saanud väärtuslikke kogemusi TEDi portaaliga, mis on kasutajasõbralik ja annab palju teavet.

3.2.6 Sama kehtib ka juba heaks kiidetud või lõpule viidud projektidest aruandmise kohta. Komisjonil ei ole avalikku kokkuvõtvat statistikat selliste projektide kohta, mille rahastamise on riigid üksikute programmide raames juba heaks kiitnud. Teave on mittetäielik ja erinevate elektrooniliste vormide vahel killustunud.

3.2.7 Vaja on üksikasjalikku analüüsi eelneval programmitöö perioodil ellu viidud projektide mõju kohta, sealhulgas ebaõnnestumiste ning selle kohta, millises ulatuses aitasid investeeritud rahastamisvahendid kaasa Euroopa eesmärkide saavutamisele. Puudub hinnang selle kohta, milline on Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mõju VKEdele ning nende panus konkurentsivõime suurendamisse. Liikmesriigid ja komisjon unustavad sageli, et VKEd on peamised uute töökohtade loojad ning et neil on vaja rohkem ja sihipärasemat toetust.

3.2.8 Komitee väljendab muret selle pärast, mil määral rakendavad komisjonis töötavad audiitorid menetluste ja kulude lihtsustamist. Sageli võib näha liiga formaalset ja administratiivset lähenemist, mis näitab, et audiitoritel on auditeeritud sektoris vaja rohkem praktilisi kogemusi. Seepärast soovib komitee anda eri peadirektoraatide ekspertidele ja komisjoni audiitoritele lihtsustamisprotseduuri kohta üksikasjalikku teavet, kuna üsna sageli tõlgendatakse rahastamisvahendite kasutamise eeskirju erinevalt.

3.2.9 Komitee soovib samuti tungivalt võtta Euroopa Sotsiaalfondi raames kasutusele lihtsustatud kuluvõimalused. Näiteks artikli 14 lõike 1 kohaselt delegeerib komisjon lihtsustatud kuluvõimaluste kindlaksmääramise ülesande liikmesriikidele, mis on sobimatu⁽¹⁵⁾. Vastavalt artikli 14 lõikes 1 esitatud lihtsustatud kuluvõimaluste kasutamise juhiste väljendavad liikmesriigid enda tehtud uurimistöö põhjal oma arvamust lihtsustatud kuluvõimaluste kindlaksmääramise kohta ja seejärel võtab komisjon vastu delegeeritud õigusakti, mis aga muudab menetluse tarbetult keeruliseks ning õõnestab liikmesriikidele antud kaalutusõigust. Võimaliku lahendusena tuleks komisjonil määratleda Euroopa Sotsiaalfondi tüüpiliste meetmete jaoks ühikuhindade standardiseeritud astmikud ja ühekordsed maksed, mille arvutamist ei auditeerita.

3.2.10 Komitee arvates oleks kasulik veelgi vähendada rakenduskavade näitajaid. Ühiste näitajate kasutuselevõtt oli hea lähtepunkt, kuid teatud rakenduskavadel on endiselt suur hulk erinäitajaid, millest mõned kehtestas komisjon kunstlikult läbirääkimiste käigus. Komitee on seisukohal, et rakenduskavade järelevalves tuleks suunata tähelepanu erinäitajatelt ühistele näitajatele, kuna see võimaldab paremini võrrelda üksikuid rakenduskavasid eri liikmesriikides.

3.2.11 Komiteel oleks hea meel näha Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide puhul tulemusnäitajate suuremat kasutamist (väljundinäitajate asemel). Lisaks julgustab komitee keskendumisele Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide oma panusele majanduskasvu näitajate edendamisele ja keskkonnanäitajate arendamisele, võttes arvesse uut valdkondadevahelist rõhuasetust keskkonnaküsimustele.

3.2.12 Komitee toetab põhimõtteliselt asjaolu, et kohaliku arengu vahendid (näiteks integreeritud territoriaalsed investeringud ja kogukonna juhitud kohalik areng⁽¹⁶⁾) võimaldavad toetusesaajatele rohkem paindlikkust ja manööverdamisruumi. Siiski on komiteel küsimus, millises ulatuses neid vahendeid tegelikult kohapeal kasutada saab, arvestades nende ülimat keerukust ning selguse puudumist praktiliste korralduste ning rahastamise, ülesannete ja vastutuse jagamise osas eri rakenduskavade vahel.

⁽¹⁵⁾ Määruse (EL) nr 1304/2013 artikli 14 lõikes 1 on sedastatud: „Lisaks määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 67 osutatud valikutele võib komisjon hüvitada liikmesriikide tasutud kulud, lähtudes komisjoni määratletud ühikukulude astmestikest ja ühekordsetest maksetest”.

⁽¹⁶⁾ *Kogukonna juhitud kohalik areng.*

4. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide programmide oodatavad tulemused

4.1 Teadusuuringute ja innovatsiooni, IKT ja VKEde arendus

4.1.1 Komitee nõuab seoses teadusuuringute ja innovatsiooniga, et rahvusvahelist majanduslikku ja tehnoloogilist keskkonda ning suundumusi jälgitaks ja uuritaks väga hoolikalt ning võetaks otseselt arvesse ELi tasandi konkreetsete tegevuste kujundamisel ja et seejärel edastataks kõnealune teave liikmesriikide tasandile. Kuna areng toimub kõnealuses valdkonnas väga kiiresti, on oluline kujundada raamistik, mis pakub meetmete kohandamiseks väga suurt paindlikkust.

4.1.2 On oluline, et komisjon võtaks täpselt arvesse, millist tüüpi inkubaatoreid ja tehnoloogiakeskusi viimase programmitöö perioodi jooksul loodi ning kui jätkusuutlikud need on olnud. Lisaks tuleks enne selliste korralduste toetamise jätkamist täpselt kindlaks määrata, milliseid tulemusi ELis nende teadusuuringutesse ja innovatsiooni antud panusega saavutati (võrreldes peamiste globaalsete konkurentidega). **Inkubaatorite ja tehnoloogiakeskuste lisandväärtuse osas teadusuuringute ja innovatsiooni edendamiseks ja nende rahastamise läbipaistvuse osas üldiselt on palju mureküsimsusi. Komitee kutsub üles põhjalikult analüüsima ja mõõtma investeeringute ja neist saadava kasu suhet rakendustasandil ja seoses investeeringutasuvuse, lisandväärtuse ja jätkusuutlike väljunditega.**

4.1.3 Komitee toetab kindlalt jõupingutusi edendada digitaalset ühtset turgu ja loetletud saavutusi, mis mõjutavad hinnanguliselt 14,6 miljonit kodumajapidamist ning 18,8 miljonit inimest. Siiski oleks kasulik teada, kas need kodumajapidamiste ja inimestega seotud arvnäitajad põhinevad põhjalikul analüüsil ja sisaldavad tegelikku osakaalu Euroopa kodumajapidamistest ja elanikkonnast. Komitee ei saa hinnata, kas ettevõtjate jaoks ette nähtud toetus on piisav, et tagada nende eesmärkide saavutamine, ning kutsub seetõttu komisjoni üles viima läbi põhjaliku mõjuhindamise, mis peaks hõlmama ka rohkemate ja paremate töökohtadega ning Euroopa kodanike heaolu ja elatustasemega seotud paranemise näitajaid. Teenuste digiteerimine ei tähenda tingimata, et loodud töökohad on inimväärsed ja kvaliteetsed. Strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamist ohustab põhjaliku uurimistöö puudumine, mis käsitleks digiteerimise mõju tööturule. Komitee on hiljutistes arvamustes⁽¹⁷⁾ juba väljendanud muret digiteerimise ja selle mõju pärast sotsiaalkindlustussüsteemidele.

4.1.4 Komitee leiab, et toetatavate VKEde ning loodud töökohtade eeldatava arvu proportsioon on täiesti mittevastav, ning sooviks selles valdkonnas näha paremaid saavutusi. Komitee kutsub komisjoni üles kehtestama Euroopa võrdlusalused ning hindama ja jälgima nende alusel hoolikalt liikmesriikide tulemuslikkust.

4.1.5 Komitee tunneb muret selle pärast, kuidas jagatakse raha Euroopa Komisjoni otserahastatud programmides osalevate ettevõtjate vahel, kuna teatud liikmesriikide ettevõtjad on ilmselgelt paremal positsioonil. Näiteks nähtub ametlikust statistikast, et programmi „Horisont 2020” raames esitati kokku 36 732 abikõlblikku ettepanekut. Esimesed 100 ettepanekut jaotuvad järgmiselt: 29 794 täielikku ettepanekut toetustootluste üheetapilises menetluses; 5 617 ülevaatlikku ettepanekut kaheetapilise menetluse esimeses etapis ning 1 321 täielikku ettepanekut kaheetapilise menetluse teises etapis. Ent enamik taotlusi tuli viiest suurimast liikmesriigist: Ühendkuningriik, Itaalia, Saksamaa, Hispaania ja Prantsusmaa. Nendes riikides on heakskiidetud projektide arv suur, samal ajal kui teiste riikide edukuse määr on väga madal. Seetõttu soovib komitee tungivalt olukorda peatselt põhjalikult analüüsida ning töötada välja ja võtta sellised meetmed, mis parandavad teabe levitamist ning edendavad võrdset ligipääsu ja tagavad geograafilise tasakaalu.

4.1.6 Sama olukord valitseb ka ulatuslike projektide ning määratud hindajate puhul, kus uute liikmesriikide osaluse määr on palju madalam. See selgitab, miks mõnel riigil on nõrk innovatsiooniprofiil: neil puudub ligipääs otse ELi tulevatele rahastamisele. See probleem vajab kiiret ja tõhusat lahendamist.

⁽¹⁷⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk 40.

4.2 Keskkond, kliimamuutus, energia ja transport

4.2.1 Komitee kiidab heaks hinnangulise panuse energiatõhususse, kuid soovib, et need hinnangud oleksid esitatud suhtarvudena, et saada selgem ülevaade keskkonnakaitse ja kliimamuutustega võitlemisega seotud eesmärkide üldisest saavutamisest.

4.2.2 Teatistes märgitakse, et kuus liikmesriiki kavatsesid suunata arukasse elektri- ja gaasitaristusse ligikaudu 2 miljardit eurot. Küsimus on selles, kas komisjon on teinud kindlaks, et need plaanid loovad ELi tasandil sünergia ja lisaväärtust, mitte ei ole kooskõlastamata.

4.2.3 Komitee juhib tähelepanu sellele, et puuduvad meetodika, analüüs ja hinnangud taastuvate energiaallikate tõhususe kohta ja nende kasutamise kohta kliimamuutustega võitlemisel. Ei ole selge, kas kliimamuutused on tingitud traditsiooniliste energiaallikate kasutamisel tekkinud õhusaastest, tööstuslikust tootmisest või suurenenud autoliiklusest ja sellest tulenevast heitgaaside paiskumisest keskkonda. Alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtt võib negatiivselt mõjutada majanduskasvu, kuna toodetav energia on kallim. Selle vältimiseks tuleb leida kõigile kasulikke lahendusi.

4.2.3.1 Konkurentsivõime küsimuse käsitlemiseks soovib komitee komisjonil teha analüüs taastuvate energiaallikate kasutamise tegeliku mõju ja iga traditsioonilise allika saastetaseme kohta. Kliimamuutuste vastu võitlemiseks eraldatud rahastamisvahendeid saab seeläbi paremini suunata, näiteks arendades uusi tehnoloogiaid väikeste kuludega ja eriti turvaliste puhaste autode jaoks.

4.3 Tööhõive, sotsiaalne kaasamine ja haridus

4.3.1 Komitee märgib kahetsusega, et rände ja pagulasvoogude haldamiseks puudub endiselt sidus ja integreeritud poliitika. Viimase kahe aasta jooksul Euroopa territooriumile sisenenud tuhanded noored ja lapsed on viinud olukorrani, kus inimestel on suur oht langeda allapoole ELi vaesuspiiri. Selle valdkonna vahendid ja poliitika erinevad ka liikmesriigiti.

4.3.2 Komitee peab pagulaste integreerimist oluliseks ja kiireloomuliseks küsimuseks, kuid piirkondlik poliitika ja piirkondlikud rahastamisvahendid ei ole sellise keeruka probleemi lahendamiseks piisavad – selleks on vaja konkreetset poliitikat ja rahastamist.

4.3.3 Noorte tööhõive algatuse rakendamisel on olnud pikaajaline viivitus. Komitee on alati toetanud kodanikuühiskonna aktiivset kaasamist noorte tööhõive algatusse ja nõuab eelkõige jätkuvalt, et liikmesriigid kaasaksid algatuse elluviimisse ka noorteorganisatsioone ja noorteaustusi. Komitee leiab, et noorte tööhõive algatuse aeglase käivitamise põhjuste väljaselgitamiseks on vaja täiendavaid analüüse. Kuna noorte töötus on tõsine probleem paljude ELi liikmesriikide tööturul, peaks komisjon tagama noorte tööhõive algatuse tõhusama elluviimise. Üks võimalik lahendus on pikendada määruse (EL) 2015/779 artikli 22 lõikes a sätestatud tähtaega. Komisjon võttis kontrollimist käsitleva suunise vastu 17. septembril 2015, mis ei anna liikmesriikidele piisavalt aega haldusstruktuuride kohandamiseks määratud tähtaja jooksul.

4.3.4 Komisjon peaks looma eraldi veebiportaali noorte tööhõive algatuse elluviimise kohta ja näitama statistikat juba saavutatud eesmärkide kohta. Komitee soovib komisjonil koguda liikmesriikidelt teavet, kuna algatuse loomisest on möödas juba kaks aastat.

4.3.5 Komitee on veendunud, et komisjon peaks olema teadlik asjaolust, et tööga hõivamata noored ei ole homogeenne rühm ja vajavad seetõttu erineval tasemel toetust ja sekkumist, et hariduses, koolituses ja tööhõives täielikult osaleda. Kõik see peab olema kooskõlas vastava tööturu tegelike vajadustega, et tagada paremad väljavaated tulevaseks tööhõiveks. Sel eesmärgil soovib komitee kaasata, tihedas koostöös potentsiaalsete tööandjate ja nende vastavate organisatsioonidega, noori ja nende organisatsioone rohkem noorte tööhõive algatuse rakendamisse ning eemaldada puhtalt administratiivsetest lähenemisviisidest, mis ei võimalda noorte tööhõive algatuse riiklikes tegevuskavades paindlikkust.

4.3.6 Haridus on võtmetähtsusega nii liikmesriikide tulevase majanduskasvu ja arengu jaoks kui ka ELi konkurentsivõime suurendamiseks maailmaturul. Kvalifitseeritud töötajate puudumine avaldab kõigis liikmesriikides väga tõsiselt negatiivset mõju. Lisaks on pakkumise ja nõudluse vaheline lõhe koondunud mitmesse sektorisse (inseneritöö, kõrgtehnoloogia, telekommunikatsioon jne). Komitee on arvamisel, et kasvav lõhe tööturu olukorra ja haridussüsteemi vahel põhjustab järgmisel 10–15 aastal tootmisele konkreetseid struktuurilisi takistusi. Komitee soovib, et hariduse rahastamine peaks enam keskenduma kutsehariduse/koolituse atraktiivsemaks ja kvaliteetsemaks muutmisele ning et ellu viidaks reforme, millega tagada, et haridus on tulemuslikumalt suunatud tööturu vajadustele ja kooskõlas liikmesriigi vajadustega erinevate elukutsete, teadusharude, valdkondade ja tööstusharude järele. Komisjon peaks rohkem investeerima ka täiskasvanute haridusse, sest täiskasvanud moodustavad suurima töötute ja töötavate inimeste rühma ning nad vajavad täiustatud oskusi ja oma teadmiste ajakohastamist, eriti uute tehnoloogiate vallas.

4.4 *Institutsioonilise suutlikkuse parandamine ja avaliku halduse tõhustamine*

4.4.1 Igas liikmesriigis tuleks teha funktsionaalsed analüüsid, et tugevdada avaliku sektori asutuste institutsioonilist suutlikkust, ning luua teabevahetuse Euroopa platvorm. Enne liikmesriigi avaliku halduse ja kohtusüsteemide reforme tuleb hinnata eelmisel programmitöö perioodil kasutatud rahastamisvahendite mõju.

4.4.2 Komitee tunneb muret, et komisjon võttis programmitöö perioodil 2007–2013 kasutusele järeltingimused. Uute meetmetega võetakse praeguse programmitöö perioodi jooksul kasutusele eeltingimuste süsteem (millega hinnatakse, kas rahastamisvahendite tõhusaks rakendamiseks vajalikud tingimused on paigas, enne kui investeeringute kohustused kindlaks määratakse) ning vaidlusi tekitab makromajanduslik tingimuslikkus. Viimase puhul sõltub eraldatav rahastus sellest, kas riikide valitsustel ja piirkondadel on juba tugev majanduskasv, hästi korraldatud haldusasutused ja kvaliteetsed avalikud teenused. Kui need eeltingimused ei ole täidetud, jätab komisjon endale õiguse rahastamine katkestada.

4.4.3 Komitee leiab, et lihtsustamine on programmi elluviimise edu üks olulisimaid mõjutajaid. Kuigi praeguseks programmitöö perioodiks on reguleerivas raamistikus piisavalt stiimuleid protsessi kiirendamiseks, on veel ruumi liikmesriikidele kohandatud komisjoni toetuse andmiseks. Komisjoni seisukohta eri tavade vastuvõetavuse kohta tuleks väljendada selgemini, et aidata vähema kogemusega liikmesriikidel erinevatest lihtsustamisvõimalustest (näiteks lihtsustatud kuluvõimalused) kasu saada. Nii võiks lõpptulemustesse suhtuda suurema kindlustundega. Komitee tunneb muret selle pärast, et teatises nimetatakse 750 eeltingimust, mida liikmesriigid peavad täitma⁽¹⁸⁾.

5. Euroopa territoriaalne koostöö/INTERREG

Komitee soovib tungivalt, et komisjon kehtestaks elukvaliteedi ja majanduskasvu kvaliteedi mõõtmiseks rohkem muid kui SKP-l põhinevad näitajad.

5.1 Komitee tunneb muret selle pärast, kui tõhusad on programmid, kui kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on endiselt võlgades, kuigi valitsemissektori võla suurenemine tuleneb peamiselt keskasutuste tegevusest. See tähendab, et mõned piirkonnad või omavalitsusüksused on rahastamisest välja jäetud.

⁽¹⁸⁾ Komisjoni teatis „Investeeringute toetamine ja majanduskasvu elavdamine: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide panuse maksimeerimine”, COM(2015) 639 final, lk 14.

5.2 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide määrus on üsna konservatiivne ning seab õiguslikud piirangud olemasolevate partnerluslepingute muutmisele. Selline lähenemine on teataval määral ebapraktiline ega toimi, kui tekib uus kriis. Koormavad menetlused piiravad paindlikkust Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide taotlemisel ning võivad omakorda takistada strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamist.

5.3 Territoriaalse koostöö programmid peaksid olema kohalikele omavalitsustele rohkem avatud, kohaldades üksiku liikmesriigi haldusjaotuse põhimõtteid leebemalt. Seda seetõttu, et paljud omavalitsusüksuste või piirkondade haldusalasse kuuluvad kogukonnad ei tohi pakkumiskutsetes iseseisvalt osaleda, kuna nad peavad saama kõrgema asutuse heakskiidu. See takistab eelkõige mägipiirkondades asuvate väiksemate kogukondade arengut.

6. Riikide ülevaade

6.1 Komisjon peaks olema enesekindlam soovitude rakendamise järelevalves igas liikmesriigis eraldi ning nende edendamise ja protsessile pühendumise tagamisel teistes liikmesriikides. Kõik need soovitud tuleks ellu viia sotsiaalpartnerite tihedama kaasamisega. Tuleb märkida, et viimastel aastatel on paljudes riikides kasvanud rahulolematust käimasolevate reformidega. Reformide kehtestamisel ei võeta sageli arvesse eri rahvaste traditsioone. Euroopa tasandil vastu võetud õigusakt rakendatakse mõnes liikmesriigis väga liberaalselt, teises jällegi väga konservatiivselt. Seetõttu on vaja sidusrühmade suuremat vastutust.

6.2 Liikmesriigid seisavad silmitsi väga keerulise bürokraatiat suurendava ümberjaotamise menetlusega, kuna see hõlmab samu nõudeid kui partnerluslepingu koostamisel (tulemusnäitajad, tingimused jne), mis tähendab rohkemate ekspertide kaasamist ja lisakuludega nõustumist. Praeguste töötajate koormamine ülemääraste lisakohustustega võib vähendada nende tööalast tõhusust ja anda seega oodatule vastupidiseid tulemusi.

6.3 Rakenduskavade järelevalvekomiteedes esindatud sotsiaalpartnerid ja muud sidusrühmad kurdavad sageli riigi haldusasutuste võimu üle otsuste tegemisel ning surve üle esitada finantsnäitajaid, selle asemel et keskenduda tegelikele edusammudele. Samuti kurdavad nad kulude-tulude analüüsi puudumise üle.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta seoses toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuetega”

[COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)]

(2016/C 303/14)

Raportöör: Ask Lønbjerg ABILDGAARD

13. jaanuaril 2016. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta seoses toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuetega”

[COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 12. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25. ja 26. mail 2016. aastal (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152 ja erapooletuks jäi 1 liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab komisjoni esitatud Euroopa ligipääsetavuse akti ettepanekut.

1.2 Komitee on seisukohal, et Euroopa ligipääsetavuse akti ettepanek on hea näide ELi õigusaktist, mille eesmärk on hoolitseda selle eest, et siseturg teenib nii kodanike kui ka ettevõtjate huve.

1.3 Tuginedes turujärelevalvele ja kogu ELis piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste ligipääsu takistavate tegurite analüüsile, teeb komitee ettepaneku laiendada – pärast selle direktiivi ettepaneku rakendamise hindamist ja sidusrühmadega konsulteerides – kavandatud direktiivi kohaldamisala järk-järgult nii, et see hõlmaks maksetermine, majutusteenuseid, kindlustusteenuseid, elektroonilisi ajakirju ja ajalehti ning füüsilisi ruume ja veebisaite, mis võimaldavad ligipääsu direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatele toodetele ja teenustele.

1.4 Komitee julgustab kõiki asjaomaseid osalejaid laiendama ettepaneku õigusliku aluse – Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 – tõlgendust, et vältida liiga kitsast keskendumist turu praegusele, ligipääsetavusnõuetega seotud killustatusele.

1.5 Komitee teeb ettepaneku lisada direktiivi kohaldamisalasse sõnaselgelt transporditaristu ja sõidukid, mis muidu ei ole hõlmatud ligipääsetavust puudutavate ELi õigusaktidega, et vältida soovimatuid õiguslikke lünki.

1.6 Komitee soovib kaasata direktiivi teksti konkreetse sätte selle kohta, et alates direktiivi jõustumisest kehtivad selle nõuded ainult uutele toodetele ja teenustele. Sellega on võimalik vältida ligipääsetavuse parandamiseks juba tehtud investeeringutest tulenevaid kahjusid.

1.7 Komitee teeb ettepaneku võtta kasutusele kogu ELi hõlmav ligipääsetavuse märgistamise süsteem, millega tagatakse, et piiratud funktsionaalse võimekusega inimestel on võimalik leida usaldusväärsed ja kergesti kättesaadavat teavet toodete ja teenuste ligipääsetavuse kohta.

1.8 Komitee soovib näha direktiiviga ette tugevad ja hästi varustatud jõustamisasutused, mis suudavad teha koostööd liikmesriikidega, et luua ettevõtjatele ligipääsetavusnõuete osas võrdsed tingimused.

1.9 Komitee rõhutab aktiivse turujärelevalve tähtsust vältimaks, et Euroopa ligipääsetavuse akti järgimine kõigi asjaomaste osalejate poolt sõltub liialt piiratud funktsionaalse võimekusega tarbijate individuaalsetest kaebustest.

1.10 Komitee soovib kaaluda võimalust lisada „arusaadavus” nõudeks kõigi direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate asjaomaste toodete ja teenuste puhul.

2. Ettepaneku taust

2.1 Ligipääsetavus aitab kõrvaldada tõkkeid tavatoodete ja -teenuste kasutamisel ega lase neil ka tekkida. Tänu ligipääsetavusele saavad piiratud funktsionaalse võimekusega inimesed, sealhulgas puuetega inimesed ⁽¹⁾, tajuda, kasutada ja mõista tavatooted- ja teenuseid teistega võrdsetel alustel.

2.2 Ligipääsetavate toodete ja teenuste järele on suur nõudlus, sest puuetega ja/või funktsionaalsete piirangutega inimeste arv suureneb oluliselt Euroopa Liidu rahvastiku vananedes.

2.3 Võttes arvesse elanikkonna vananemist, on oodata, et 2020. aastal on ligikaudu 120 miljonil inimesel Euroopa Liidus mitu puuet ja/või kerge puue.

2.4 Siseturu toimimise parandamine seoses ligipääsetavate toodete ja teenustega on nii kodanike/tarbijate kui ka ettevõtjate huvides.

2.5 Praegu seisavad ettevõtjad silmitsi erinevate ja sageli vastuoluliste riiklike ligipääsetavusnõuetega, mis takistavad neil saamast kasu siseturu võimalustest.

2.6 Ligipääsetavus on keskne teema ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis ⁽²⁾, mille osaline on EL ja ka selle 25 liikmesriiki ⁽³⁾.

2.7 Lisaks on direktiivi ettepaneku eesmärk aidata liikmesriikidel täita riiklike kohustusi ning samuti kohustusi, mis tulenevad ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist ja puudutavad puuetega inimeste ligipääsu. Seeläbi saab ka Euroopa Liit konventsiooni osalisena oma kohustusi täita.

⁽¹⁾ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt hõlmab puuetega inimeste mõiste isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline vaegus, mis võib koostoimel erinevate tõketega takistada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel.

⁽²⁾ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon (UNCRPD).

⁽³⁾ Kuigi kõik ELi liikmesriigid on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile alla kirjutanud, on konventsiooni ratifitseerimine praegu käimas Soomes, Iirimaa ja Madalmaades.

2.8 Nagu eespool märgitud, esineb liikmesriikide vahel ligipääsetavust käsitlevates õigusaktides, standardites ja suunistes juba praegu teatud erinevusi ning neid tuleb suure tõenäosusega juurde, kui liikmesriigid töötavad välja uued ligipääsetavuseeskirjad. Osaliselt tuleneb see ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni jõustumisest ELis ja enamikus liikmesriikides, aga ka kõnealuse konventsiooni sätete üldiseloost, mis on avatud eri tõlgendustele ja tavadele, kui neid rakendatakse liikmesriigi tasandil.

2.9 Selle tulemusel tunnevad nii ametiasutused kui ka ettevõtjad end ligipääsetavusnõuete täitmisel toodete ja teenuste võimaliku piirülese müügi korral ebakindlalt ega tea, millist poliitilist ligipääsetavusraamistikku kohaldada. Lisaks valitseb oht, et kui liikmesriigid jätkavad ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist, suureneb ebakindlus veelgi.

3. Ettepaneku põhisisu

3.1 Direktiivi ettepaneku eesmärk on kehtestada teatud toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete ühtne ELi määratlus ja rakendamise raamistik.

3.2 Lisaks ühtlustatakse direktiivi ettepanekuga ligipääsetavusnõudeid järgmiste kaupade ja teenuste puhul:

- arvutid ja operatsioonisüsteemid;
- pangautomaadid, pileti- ja registreerimisautomaadid;
- nutitelefonid;
- digitelevisiooni teenustega seotud televisiooniseadmed;
- telefoniteenused ja nendega seotud seadmed;
- audiovisuaalmeedia teenused ja nendega seotud seadmed;
- lennu-, bussi-, raudtee- ja veetranspordi reisijateveo teenused;
- pangandusteenused;
- e-raamatud;
- e-kaubandus.

3.3 Lisaks kasutatakse ettepanekus samu ligipääsetavusnõudeid selleks, et määratleda ja anda sisu ELi õigusaktides juba sätestatud, kuid määratlemata ligipääsetavuskohustustele, näiteks riigihangete ning struktuuri- ja investeerimisfondide valdkonnas.

3.4 Direktiivi ettepanekus ei sätestata üksikasjalikult, kuidas tuleb praktikas saavutada kohustus muuta toode või teenus ligipääsetavaks, järgides määratletud ligipääsetavusnõudeid. Kui see käsitlusviis põhjustab takistusi siseturul, annab ettepanek komisjonile muid võimalusi liikmesriikidele juhiste andmiseks, näiteks standardimise või rakendusmeetmete abil.

3.5 Ettepanekuga nähakse ette võimalus kasutada vabatahtlikke harmoneeritud standardeid, mis loovad ligipääsetavusnõuete täitmise eelduse. Samuti avab ettepanek Euroopa Komisjonile võimaluse anda välja tehnilisi spetsifikatsioone juhul, kui ebapiisav Euroopa standardimine toob kaasa ilmsed lüngad ligipääsetavussuunistes.

3.6 Ettepanekuga nähakse ette lihtne vastavushindamine (enda kinnitus) ja olemasolevad turujärelevalve mehhanismid, et hinnata toodete vastavust ligipääsetavusnõuetele. Samuti nähakse ette lihtsam menetlus teenuste nõuetele vastavuse kontrollimiseks.

3.7 Ettepanekus nõutakse, et liikmesriigid alustaksid direktiivi kõigi meetmete, sh toodete ja teenuste vaba liikumist käsitlevate meetmete, kohaldamist hiljemalt kuus aastat pärast direktiivi jõustumist.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb siirast heameelt komisjoni ettepaneku kui õigusliku vahendi üle, mille eesmärk on hoolitseda selle eest, et siseturg teeniks nii kodanike kui ka ettevõtjate huve.

4.2 Ettepanekul on märkimisväärne potentsiaal tagada kogu siseturul suurem läbipaistvus, selgus ja sidusus ettevõtjate, sh tootjate ja teenuseosutajate jaoks ning vähendada seeläbi ligipäasetavate kaupade ja teenuste hinda Euroopa Liidus. Eelkõige võimaldab ettepanek vähendada turule sisenemise künnist väiksemate ettevõtjate jaoks, kellel on pakkuda ligipäasetavuslahendusi väljaspool nende sageli piiratud riiklikke turgusid.

4.3 Lisaks võib ettepanek suurendada ligipäasetavusvajadustega tarbijate usaldust kaupade ja teenuste piirülese ostmise vastu, eelkõige näiteks e-kaubanduse lisamisega ettepaneku kohaldamisalasse.

4.4 Komitee on veendunud, et direktiivi ettepanek täidaks oma otstarvet veelgi paremini, kui seda täiendatakse ulatuslikuma kohaldamisala ja tugevamate jõustamismehhanismidega.

4.5 Komitee soovib komisjonil läbi vaadata oma Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 kitsa tõlgenduse. Ettepaneku aluseks olev tõlgendus piirab oluliselt direktiivi kohaldamisala ega võta piisavalt arvesse võimalikke tulevasi tõkkeid ligipäasetavate kaupade ja teenuste piiriülesele tarnele. See aga ähvardab piirata ligipääsulahenduste arvestamist selliste ettevõtete tegevuse pikaajalisel planeerimisel, kes tegutsevad direktiivi ettepaneku kohaldamisalast väljapoole jäävates sektorites ja turgudel.

4.6 Kavandatud kohaldamisala on nii piiratud, et direktiivi ligipäasetavusnõuded võivad hõlmata ainult teenuse teatud osi, muutes muud osad või mõnel juhul kogu teenuse piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste jaoks ligipääsmatuks. Näiteks võiks siinkohal tuua pangandusteenused: direktiiv ei kohusta pankasid hoolitsema selle eest, et nende füüsilised ruumid oleksid piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste jaoks ligipäasetavad.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Tuginedes turujärelevalvele ja kogu ELis piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste ligipääsu takistavate tegurite analüüsile, teeb komitee ettepaneku kaaluda – pärast selle direktiivi ettepaneku rakendamise hindamist ja sidusrühmadega konsulteerides – järgmiste elementide järkjärgulist kaasamist direktiivi kohaldamisalasse:

- makseterminalid, nagu müügikoha kliendikaardi maksesüsteemid;
- majutusteenused, sealhulgas hotellid;
- kindlustusteenused, sealhulgas era- ja riiklikud pensionisüsteemid;
- ajalehtede ja ajakirjade elektroonilised versioonid;
- tehiskeskond, mis on seotud muidu direktiivi kohaldamisalasse jäävate toodete ja teenustega või võimaldab neile ligipääsu;
- veebisaidid ja mobiilsiderakendused, mille teevad kättesaadavaks muidu direktiivi kohaldamisalasse jäävad ettevõtjad.

5.2 Üldiselt soovivad komitee laiendada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 tõlgendust nii, et see võimaldaks laiendada direktiivi kohaldamisala. Euroopa Kohtu kohtupraktika kohaselt on nii võimalik turu killustatus, teatud turu reguleerimise tehniline keerukus kui ka tarbijakaitse kõik aspektid, mida võiks samuti arvesse võtta seadusandlike aktide ettepanekute esitamisel Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 alusel ⁽⁴⁾. Seetõttu ei ole turu praegune killustatus ainus kriteerium, mida tuleb kohaldada direktiivi kohaldamisala kindlaksmääramisel.

5.3 Komitee teeb ettepaneku lisada direktiivi kohaldamisalasse sõnaselgelt transporditaristu ja sõidukid, mis muidu ei ole hõlmatud ligipäasetavust puudutavate ELi õigusaktidega, et vältida soovimatuid õiguslikke lünki. Selline direktiivi kohaldamisala mõõdukas laiendamine võimaldaks määratleda nõuded seoses asjaomase transporditaristu, sellega seotud hoonete ja sõidukite ligipäasetavusega, mis ei ole hõlmatud kehtivate ELi õigusaktidega, vältides seejuures eri transpordiliikide ja transporditaristu meelevaldset eristamist ning lihtsustades piiratud funktsionaalse võimekusega reisida soovivate inimeste ligipääsu kogu transpordiahelale.

5.4 Komitee arvates tuleks selgelt sätestada, et alates direktiivi jõustumisest kehtivad selle nõuded ainult uutele toodetele ja teenustele, et vältida ligipäasetavuse parandamiseks juba tehtud investeeringutest tulenevaid kahjusid. Arvestades infotehnoloogia toodete ja teenuste lühikest eluiga, oleks mõistlik jõustumise kuueaastast ajavahemikku lühendada, vähemalt sätete puhul, mida kohaldatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale ning sellega seotud teenustele.

5.5 Kui lisada tehiskeskonna ja füüsilise taristu osad komitee soovitusel kohaselt direktiivi kohaldamisalasse, võiks kaaluda ligipäasetavusnõuete järkjärgulist rakendamist selliselt, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud toodete ja teenuste osas oleks rakendamise ajavahemik lühem ning tehiskeskonna osas pikem.

5.6 Komitee teeb ettepaneku, et direktiivis toetataks sõnaselgelt kogu ELi hõlmava toodete ja teenuste ligipäasetavuse märgise kasutuselevõttu. See lihtsustaks direktiivi rakendamist. CE-märgis ei ole komisjoni ettepanekus esitatud kujul mõeldud vahendiks, mille abil teavitada piiratud funktsionaalse võimekusega tarbijaid ligipäasetavusest. Ei saa eeldada, et tarbija tunneb direktiivi ettepaneku kohaldamisala, ja seetõttu ei ole ta ka võimeline otsustama, kas CE-märgis teatud tootel annab märku Euroopa ligipäasetavuse akti või mõne muu kehtiva ELi õigusakti järgimisest. Seega tuleks CE-märgise kasutamist käsitleda vahendina, mis võimaldab turustada kehtivate õigusaktidega kooskõlas olevaid tooteid ja teenuseid, mitte vahendina, millega antakse tarbijatele teavet ligipäasetavuse kohta.

5.7 Kuna CE-märgise süsteem ei hõlma teenuseid, on komitee arvamusel, et Euroopa ligipäasetavuse akti tulemusena on muidki põhjuseid uue ligipäasetavuse märgise loomiseks. Teenuste ligipäasetavust hõlmav märgis peaks oma olemuselt tähendama ka seda, et asjaomased töötajad on ligipäasetavusest teatud määral teadlikud.

5.8 Komitee rõhutab, et direktiiviga tuleks tagada kaitse liikmesriikides praegu kohaldatavate ligipäasetavusstandardite taseme langemise eest. Samuti tuleb vältida olemasolevate hästitoimivate ligipäasetavuse märgistamise süsteemide kahjustamist. Samal ajal on oluline, et direktiivi kasutataks selleks, et vältida ettevõtjate suhtes vastuoluliste ligipäasetavusnõuete kohaldamist.

5.9 Komitee teeb ettepaneku lisada direktiivi kaks täiendavat määratlust:

— teenuseosutaja määratlus, et vältida mis tahes väärarvamusi seoses tõsiasjaga, et mõned kõnealuse direktiivi ettepanekuga hõlmatud teenuseosutajad ei kuulu teenuste osutamist käsitlevate muude ELi õigusaktide kohaldamisalasse;

— veebisaidi määratlus, et vältida mis tahes väärarvamusi seoses teatud funktsioonide pakkumisega konkreetsel veebisaidil kolmandate poolte saitide vahendusel. Selline määratlus peaks sõnaselgelt hõlmama direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate toodete ja teenustega seotud kõiki veebisaitide ja nende funktsioone.

⁽⁴⁾ Kohtuasi C-217/04, Ühendkuningriik vs. Euroopa Parlament ja nõukogu, 2. mai 2006.

5.10 Komitee arvates on oluline, et eritähelpanu pöörataks täielikku muutmist ja ebaproportsionaalset koormust käsitlevate kavandatud sätete kohaldamisele, vältimaks, et erandeid direktiivi üldistest kohustustest kohaldatakse meelevaldsel viisil. Komitee tunnistab, et täieliku muutmise vajadust ja ebaproportsionaalse koormuse käsituse kohaldamist tuleb hinnata juhtumipõhiselt. Komitee soovib, et organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad, sh sotsiaalpartnerid ja eriti puuetega inimeste organisatsioonide esindajad, kaasataks täieliku muutmise ja ebaproportsionaalse koormuse käsituse kohaldamise, kui kõne all on direktiivis ette nähtud turujärelevalve.

5.11 Komitee soovib tugevdada ettepaneku tekstis direktiivi jõustamise sätteid. Väga oluline on, et täitevasutused aitaksid luua võrdsed tingimused ettevõtjatele kõikjal ELis, et saavutada direktiivi eesmärk ehk ligipääsetavate toodete ja teenuste vaba ringlus siseturul. Sel põhjusel peab ühe liikmesriigi täitevasutus olema kohustatud tegema koostööd teiste liikmesriikide vastavate asutustega. Lisaks peab täitevasutustel olema piisavalt analüütilist suutlikkust ja tehnilisi oskusi. See võimaldaks neil samuti anda kõigile asjaomastele sidusrühmadele juhiseid direktiivi ettepaneku ligipääsetavusnõuete korrektseks rakendamiseks.

5.12 Komitee rõhutab aktiivse turujärelevalve tähtsust selleks, et kavandatud direktiivi tõhus ja läbipaistev kohaldamine ei sõltuks liigselt individuaalsetest kaebustest. Individuaalsetel kaebustel põhineva turujärelevalve käsitusviisiga kaasneb märkimisväärne direktiivi meelevaldse kohaldamise oht. Samuti võib see tähendada erinevaid tingimusi eri liikmesriikide ettevõtjatele, mida direktiiviga soovitakse just vältida.

5.13 Komitee peab positiivseks, et direktiivi ettepaneku I lisas nimetatakse kohaldatavate funktsionaalsete ligipääsetavusnõuete seas ka „arusaadavust” kui kriteeriumi, mille eesmärk on lihtsustada vaimse puudega inimeste ja kogu üldsuse ligipääsu. Ent juhud, mille puhul on „arusaadavus” kaasatud oluliste funktsionaalsete nõuete hulka, näivad olevat valitud üsna meelevaldselt. Komitee soovib komisjonil kaaluda võimalust lisada „arusaadavus” nõudeks kõigi direktiivi ja selle lisade kohaldamisalasse kuuluvate asjaomaste toodete ja teenuste puhul.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 768/2005, millega moodustatakse Ühenduse Kalanduskontrolli Agentuur”

[COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)]

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet ning Euroopa välispiiride tõhus haldamine””

[COM(2015) 673 final]

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2007/2004, määrus (EÜ) nr 863/2007 ja nõukogu otsus 2005/267/EÜ”

[COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)]

(2016/C 303/15)

Raportöör: Giuseppe IULIANO

Kaasraportöör: Cristian PÎRVULESCU

21. jaanuaril 2016 otsustas Euroopa Parlament ja 4. veebruaril 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 768/2005, millega moodustatakse Ühenduse Kalanduskontrolli Agentuur”

[COM(2015) 669 final – 2015/0308(COD)]

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet ning Euroopa välispiiride tõhus haldamine””

[COM(2015) 673 final]

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2007/2004, määrus (EÜ) nr 863/2007 ja nõukogu otsus 2005/267/EÜ”

[COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon võttis arvamuse vastu 12. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133 ja erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

- 1.1 Komitee pooldab üldiselt komisjoni tehtud määruste muutmise ettepanekuid, kuid kavatses teha mõned märkused.

1.2 Mitme liikmesriigi langetatud otsus piiride sulgemise kohta ohustab suuresti vaba liikumist. Euroopa institutsioonid peavad tagama Schengeni ala sujuva toimimise. Komitee võttis 17. veebruaril 2016 toimunud täiskogu istungjärgul vastu olulise resolutsiooni⁽¹⁾ Schengeni ala kaitseks, kus ta nõuab, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid vaba liikumise ning samuti Schengeni ala tugevdamise ja laiendamise.

1.3 Schengeni eeskirju tuleks kõigis liikmesriikides ühtemoodi kohaldada, selleks on vaja võtta uusi meetmeid, mis on õiguslikult siduvad. Siiski ei nõustu komitee komisjoni ettepanekuga kehtestada ELi kodanikele süstemaatiline ja kohustuslik kontroll Schengeni ala välispiiridel, kuivõrd nimetatud säte piirab ühe põhivabaduse kasutamist.

1.4 Schengeni ala sujuva toimimise tagamiseks peaks välispiire – ühiseid piire – haldama EL ja liikmesriigid üheskoos. Komitee oli esimene institutsioon, kes tegi ettepaneku luua Euroopa piirivalve.

1.5 Ettepanekuga laiendada Frontexi volitusi, andes sellele uusi seadmeid ning 1 500 teenistujast ja eksperdist koosneva kiirreageerimisreservi, peab kaasnema agentuuri juhtimise, tegevuse ja aruandluskohustuse läbipaistvuse paranemine.

1.6 Vaja on edendada Frontexi ja riiklike ametiasutuste vahelist koostööd. Agentuur peab tugevdama riskianalüüsi-keskust ning võib selleks saata kontaktametnikke liikmesriikidesse ning omada volitust hinnata tegutsemisvõimet ja kättesaadavaid vahendeid. EL peab tagama, et liikmesriigid teevad agentuuri läbiviidavates piirikaitse operatsioonides koostööd.

1.7 Agentuuri õigus sekkuda ka juhul, kui asjaomane liikmesriik ei taotle abi, on komisjoni ettepaneku kõige delikaatsem meede. Komitee on nõus, et komisjon võiks otsustada agentuuri sekkumise üle välispiiridel, kuid seda ainult hädaolukorras ning järgides läbipaistvat menetlust, mis tähendab, et viivitamatult teavitatakse Euroopa seadusandjaid (parlament ja nõukogu).

1.8 Tuleb edendada koordineerimist erinevate agentuuride ja institutsioonide vahel, kelle pädevusvaldkonda kuuluvad piirikontrollid, rannikuvalve, meresõiduohutus, päästetööd merel, toll ja kalandus. Samas tuleb tagada, et nimetatud asutused säilitavad kõik oma ülesanded. Selles osas soovib komitee viidata määruses „Euroopa piirivalvele” ning eemaldada väljend „rannikuvalve”⁽²⁾.

1.9 Piirikontrolli ei tohiks militariseerida. Piirivalve peaks oma olemuselt olema tsiviilpolitsei, mitte aga sõjaväe moodi.

1.10 Kui inimeste elu või turvalisus on ELi välispiiril ohus, olgu see maapiir või merepiir, on piirivalve ja muude kohapeal tegutsevate asutuste esimene kohustus nad päästa ja neid asjakohaselt aidata. Komitee rõhutab, et viimaste kuude jooksul on lähiümbruse konfliktide eest põgenevad arvukad inimhulgad hukkunud ELi rannikul või piiril ilma, et asutused oleks viinud läbi vajalikke pääste- ja kaitseoperatsioone.

1.11 Komitee hinnangul tuleks komisjoni ettepanek edendada välispiiride haldust võtta vastu paralleelselt Euroopa ühise varjupaigasüsteemi muutmisega. Praegune kriis on tingitud ELi võimetusest kehtestada Euroopa ühine varjupaigasüsteem ning pakkuda sadadele tuhandetele meie piiridele saabuvatele põgenikele ja varjupaigataotlejatele asjakohast kaitset. Teatud valitsused on lükanud tagasi komisjoni ettepanekud ja nõukogu otsused ümberasustamis- ja ümberpaigutamiskavade rakendamise kohta ning keeldunud täitmast oma aluslepingust ja rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi.

⁽¹⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk 1.

⁽²⁾ ELT C 177, 18.5.2016, lk 57.

1.12 Komitee rõhutab, et paljudel juhtudel ei ole piirivalve eest vastutavad asutused pidanud kinni tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttest, mis on rahvusvahelises varjupaigaõiguses ja aluslepingus selgesõnaliselt kirjas. Komitee leiab, et uue välispiiride integreeritud süsteemi raames on võimalik tagada inimõiguste parem austamine.

1.13 Et teha agentuuriga põhiõiguste kaitsmisel koostööd, teeb komitee ettepaneku lisada üks enda esindaja selleteemalisse nõuandefoorumisse. Samuti teeb komitee ettepaneku suurendada põhiõiguste ametniku pädevusi nii, et ta saaks omaalgatuslikult tegutseda, ning lisaks soovib luua õiguskaitsemehhanismi, mille kohta tegi ettepaneku Euroopa Ombudsman.

1.14 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et hetkel kannatavad ELis hüljatuse ja kaitse puudumise all tuhanded saatjata alaealised, kes saavad siia sõja eest põgenes, ning soovib komisjonil tungival võtta nende kaitseks kiireloomulisi kaitsemeetmeid.

2. Taust

2.1 Määrusega (EÜ) nr 2007/2004 asutati Euroopa Liidu Liikmesriikide Välispiiril Tehtava Operatiivkoostöö Juhtimise Euroopa Agentuur (Frontex).

2.2 Komitee on koostanud asjakohase arvamuse⁽³⁾, kus ta tervitas Frontexi loomist, rõhutades, et ELi piiril tuleb tagada varjupaigaõigus (tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõte) ning põhiõiguste kaitse.

2.3 Määrusega (EÜ) nr 863/2007 kehtestati mehhanism piirivalve kiirreageerimisrühmade (RABIT) loomiseks, muudeti määrust (EÜ) nr 2007/2004 kõnealuse mehhanismiga seoses ning reguleeriti külalisametnike ülesandeid ja volitusi. Muudetud määruse alusel on liikmesriigil võimalus nõuda agentuuri kaudu oma territooriumile teistest liikmesriikidest pärinevatest asjaomase väljaõppega ekspertidest koosnevate piirivalve kiirreageerimisrühmade saatmist.

2.4 Komitee on koostanud arvamuse⁽⁴⁾, milles ta toetab määruse ajakohastamist. Kuid ta juhtis ka tähelepanu asjaolule, et inimõigusi ja varjupaigaõigust on vaja paremini kaitsta. Samuti hoiatas ta välispiiride valve ja kontrolli militariseerimise ohu eest.

2.5 Tagasisaatmisdirektiiviks nimetatavas direktiivis 2008/115/EÜ kehtestatakse ühised nõuded ja kord liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, kooskõlas „põhiõigustega [—], kaasa arvatud pagulaste kaitse ja inimõigustega seotud kohustustega”.

2.6 Viimane Frontexit käsitlev muudatus tehti 2011. aastal ning piiride kontroll määratleti ELi ja liikmesriikide jagatud kohustuseks ning kehtestati integreeritud haldus. Seejärel hakati moodustama Euroopa piirivalverühmi, kuid agentuurilt abi taotlemise kohustus lasub endiselt liikmesriigil. Samuti suurendati Frontexi rolli tagasisaatmisoperatsioonides ja suurendati selle pädevusi põhiõiguste kaitsmisel.

3. Komisjoni ettepanek „Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet ning Euroopa välispiiride tõhus haldamine”

3.1 Komisjoni ettepanek luua Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet on üks Euroopa rände tegevuskava meetmetest, et parandada ELi välispiiride haldust ning tõsta nende turvalisust ja vastata vajadusele tugevdada ja julgeolekukontrolli ELi välispiiridel vastavalt siseministrite 20. novembri 2015. aasta üleskutsele⁽⁵⁾.

⁽³⁾ ELT C 108, 30.4.2004, lk 97.

⁽⁴⁾ ELT C 44, 11.2.2011, lk 162.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/es/press/press-releases/2015/11/20-jha-conclusions-counter-terrorism>

3.2 Nimetatud üksus koondab Frontexi põhjal moodustatud Euroopa piiri- ja rannikuvalveameti ning piiride haldamise eest liikmesriikide tasandil vastutavad ametid, kes jätkavad igapäevast piiride haldamist.

3.3 Uus Euroopa piiri- ja rannikuvalve saab 1 500 teenistujast ja eksperdist koosneva kiirreageerimisreservi, keda on võimalik välja saata vähem kui kolme päevaga, ning tehnilised seadmed; amet täidab järelevalve ja seirefunktsiooni ning tal on õigus sekkuda, tegeleb rannikuvalvega, tal on pädevus tegutseda kolmandates riikides, amet tagab sisejulgeoleku kõrge taseme ja mängib tagasisaatmistel otsustavat rolli. Euroopa ühtlustatud reisidokument tagab tagasipöördujate parandatud vastuvõtmise kolmandates riikides.

3.4 Euroopa Komisjon on esitanud ka muid ettepanekuid meetmete kohta, mille eesmärk on hallata ELi välispiire ja kaitsta sisepiirideta Schengeni ala. Et Euroopa kodanike turvalisust veelgi suurendada, teeb komisjon ettepaneku kehtestada asjakohaste andmebaasidega konsulteerimise abil süstemaatiline kontroll kõigi isikute üle, kes Schengeni alasse sisenevad või sellest väljuvad. Ettepanekud aitavad rändevoogu tõhusamalt hallata, edendada ELi sisejulgeolekut ning kaitsta isikute vaba liikumise põhimõtet.

3.5 Komisjon teeb ettepaneku muuta Schengeni piirieskirju eesmärgipäraselt seoses ELi kodanike süstemaatilise kontrollimise kohustusega kõigil ELi maismaa-, mere- ja õhuvälispiiridel selliste andmebaaside alusel nagu Schengeni infosüsteem, Interpoli varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas või muud asjaomased siseriiklikud süsteemid. Ettepanekus rõhutatakse lisaks ELi kodanike passide biomeetriliste andmete kontrollimise vajadust, kui esineb kahtlusi passi ehtsuse või kasutaja identiteedi osas. Nüüdsest on kontroll kohustuslik ka Euroopa Liidu territooriumilt väljumisel.

4. Üldised märkused

4.1 26. ja 27. jaanuaril 2015. aastal toimunud Euroopa rändefoorumil⁽⁶⁾ arutles kodanikuühiskond komisjoni ja komitee üleskutsel koos ELi institutsioonidega humanitaarhädalukorra üle Vahemerel ning rändajate ja varjupaigataotlejate segarändevoogude üle. Komisjon võttis foorumil tehtud järelduste põhjal vastu mitu algatust varjupaiga- ja piiripoliitika edendamiseks. Komitee avaldab siiski kahetsust selle üle, et nõukogu ei ole neid järeldusi arvesse võtnud. Tegelikult oleks olnud võimalik paljusid praegusi probleeme vältida, kui soovitud oleks rakendatud.

4.2 Praegune kriis näitab selgelt välispiiride haldamise mudeli piiranguid ning seda, et Frontexi praegustest pädevustest ei piisa. Komitee on mitmes arvamuses⁽⁷⁾ teinud ettepaneku, et EL peaks Schengeni ala välispiire ühiseks piiriks ning et seega vastutaksid selle haldamise eest üheskoos nii EL kui ka liikmesriigid.

4.3 Komitee oli esimene institutsioon, kes tegi ettepaneku luua Euroopa piirivalve. Samuti on komitee esitanud ettepanekuid⁽⁸⁾ tagada piirikontrollide ja tagasisaatmispoliitika raames põhiõiguste kaitsmine.

4.4 Komitee hinnangul tuleks komisjoni ettepanekud edendada välispiiride haldust võtta vastu paralleelselt Euroopa ühise varjupaigasüsteemi muutmisega. Massiline põgenike sissevool teatud riikide välispiiridel ületab hetkel kõnealuste riikide tegutsemisvõimekuse ning näitab selgelt, et Dublini süsteem ei sobi põgenike ja varjupaigataotlejate massilise saabumise haldamiseks. Vastutust tuleb solidaarselt jagada. Komitee teeb järgmised ettepanekud:

⁽⁶⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-european-migration-forum-1>

⁽⁷⁾ ELT C 451, 16.12.2014, lk 1, ELT C 458, 19.12.2014, lk 7, ELT C 44, 11.2.2011, lk 162.

⁽⁸⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 29.

4.4.1 EL rakendab hädaolukorras ümberpaigutamise kava ja kehtestab alalise ümberpaigutamise mehhanismi, nagu lepidi kokku 22. septembril 2015 toimunud Euroopa Ülemkogul;

4.4.2 tuleks laiendada ümberasustamisprogramme pagulaste väljastpoolt ELi ületoomiseks ja liitu paigutamiseks koostöös kolmandate riikidega ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga;

4.4.3 tuleks luua ELis uued ümberasustamise programmid, mille raames antakse rahalisi soodustusi neis osalevatele liikmesriikidele. Ümberpaigutamiskava peab olema püsiv ja tõhus ning põhinema jaotuskvoodil;

4.4.4 komitee on juba varem märkinud⁽⁹⁾, et Dublini süsteemi tuleb muuta ja asendada ELis suuremat solidaarsust tagava süsteemiga, mis arvestab varjupaigataotlejate soovidega ning tagab vastutuse jagamise liikmesriikide vahel.

4.5 Komisjoni ettepanek tugevdab agentuuri rolli tagasisaatmisoperatsioonidel. Komitee tuletab meelde järgmist:

4.5.1 väljasaatmise haldusmenetlus peab olema juhtumipõhine ning iga isik, kellele seda kohaldatakse, võib esitada ametiasutustele haldus- või õigusnõudeid;

4.5.2 põhiõiguste hartaga keelatakse sõnaselgelt kollektiivsed väljasaatmised ja tagatakse, et kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus. See on tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõte;

4.5.3 komitee on juba varem rõhutanud⁽¹⁰⁾, et EL ei tohi käsitleda Türgit varjupaigaküsimustes turvalise riigina. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja paljud valitsusvälised organisatsioonid kinnitavad, et „pagulased vajavad tagasisaatmise asemel hoopis kaitset”⁽¹¹⁾, ning osutavad, et ELi ja Türgi vahel hiljuti sõlmitud kokkulepe on täielikult vastuolus rahvusvahelise varjupaigaõigusega. Endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi otsus sulgeda pagulastele oma piirid on varjupaigaõigusega samuti vastuolus.

4.6 Komitee tervitab asjaolu, et 2011. aasta oktoobrist pärit Frontexi eeskirjade reformi käigus luuakse põhiõiguste nõuandefoorum ja põhiõiguste ametniku ametikoht ning et uue määruse ettepanekus on arvesse võetud mitmeid komitee ettepanekuid⁽¹²⁾ põhiõiguste kaitsmise kohta välispiiridel.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Komitee soovib lähenemisviisi, mis on üheaegselt nii integreeritud kui ka ennetav, asetab rõhu ELi piiridel liikumist käsitlevate andmete põhjalikule analüüsile ning on võimeline nägema ette, kus ja millal riiklikud asutused abi vajada võivad. Samuti on vaja töötada välja suuniste ja juhiste kogum, mille põhjal on võimalik näha, mil määral selline integreeritud süsteem oma keerulist ülesannet täidab. Schengeni süsteemi raames saadud kogemused ning seda käsitlevad hindamismenetlused on asjakohased, et koostada samalalaadne teabe ja operatiivmeetmete haldamise mehhanism.

⁽⁹⁾ ELT C 451, 16.12.2014, lk 1.

⁽¹⁰⁾ ELT C 71, 24.2.2016, lk 82.

⁽¹¹⁾ <http://www.unhcr.org/56ec533e9.html>

⁽¹²⁾ Vt joonealune märkus 8.

5.2 Agentuuri siduvate otsuste ning selle sekkumisõiguse osas leiab komitee, et ehkki kõnealused sätted on hädavajalikud, peaks EL kasutama kõiki vajalikke vahendeid, et tagada liikmesriikide koostöö kõigi nimetatud agentuuri poolt piiril läbiviidavate operatsioonide puhul. Komitee on nõus, et komisjon võiks otsustada agentuuri sekkumise üle välispiiridel, kuid seda ainult hädaolukorras ning järgides läbipaistvat menetlust, mis tähendab, et viivitamatult teavitatakse Euroopa seadusandjaid (parlament ja nõukogu). Sellisel tegutsemisel on määrav tähtsus piiride haldamise integreeritud ja koordineeritud lähenemisviisi õnnestumiseks ning seda tuleb täiendada parema läbipaistvusega ja suurema suutlikkusega anda aru agentuuri juhtimisest ja meetmetest.

5.3 Komitee leiab, et vaja on suurendada koordineerimist arvukate agentuuride vahel, kes vastutavad rannikuvalve, piirikontrolli, tolli, meresõiduohutuse ja -turvalisuse, otsingu- ja päästetööde, keskkonnakaitse ning kalanduse eest. Võimalik on vältida dubleerimist ning hoida kokku kulused, vähemalt ELi eelarve tasandil. Siiski tuleb tagada, et kõik need erinevad agentuurid ja institutsioonid säilitavad oma ülesanded ning vältida nende allutamist kõrgema astme organile, kelle eesmärk on turvalisuse tagamine.

5.4 Komitee tervitab ettepanekut luua Euroopa piirivalveamet, mis koosneb 1 500 eksperdist (piirivalveametnikust). Selle suurust on võimalik aja jooksul vajaduse korral muuta. Oluline on see, kui kiiresti piirivalvurid piirialadele saadetakse, ning see, kuidas nad oma ametikaaslastega koostööd teevad.

5.5 Nende operatiivse valmisoleku teine oluline aspekt on väljaõpe. Komitee leiab, et koolitada on vaja nii Euroopa piirivalveameti piirivalvureid kui ka liikmesriikide omi. Agentuur peab võtma juhtrolli koolitamisel ning heade tavade levitamisel kõigi liikmesriikide piirivalvurite vahel. Koolitusprogrammides tuleks pöörata erilist tähelepanu põhiõigustele, teades, et piirivalvurid on esimesed kontaktisikud, kellega põgenikud ja rändajad – kes on enamasti äärmiselt haavatavas seisundis – kohtuvad.

5.6 Komitee pooldab agentuuri osalemist tagasisaatmisoperatsioonides. Arvestades seda, kui palju tähelepanu tulevikus sellele poliitikale pööratakse, on võimalik, et agentuurile antud vahenditest ei piisa. Nii teatise kui ka tegevuskava sõnastamisel tuleks samuti selgitada põhimõtteid, mille alusel agentuur tagasisaatmistegevustes osaleb, seda eriti juhul, kui ta viib operatsioone läbi omal algatusel. Samuti peab agentuur tagama, et tema osalusega tagasisaatmisoperatsioonidel austatakse täielikult asjaomaste isikute põhiõigusi⁽¹³⁾.

5.7 Agentuur peaks tegema koostööd kõigi asjaomaste ametiasutustega, et tagada tagasipöördujatele kohased vastuvõtutingimused ja turvalisus. Komitee hinnangul on inimõiguste austamine eeltingimus kolmandate riikidega tagasivõtulepingute sõlmimisel, ning väljendab vastuseisu sellele, et liikmesriigid või EL tervikuna allkirjastavad tagasivõtulepinguid riikidega, kes ei ole ratifitseerinud peamisi rahvusvahelisi inimõigusi kaitsvaid õigusvahendeid või kes on neid süstemaatiliselt rikkunud⁽¹⁴⁾.

5.8 Põhiõiguste kaitsmine peab olema agentuuri prioriteet. Põhiõigused kehtivad kõigile, mitte ainult ELi kodanikele. Varjupaigataotlejate ja rändajate kaitse on tagatud Euroopa inimõiguste konventsiooni ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga⁽¹⁵⁾. Eelkõige on komitee mures põhiõiguste austamise pärast kolmandates riikides toimuvatel operatsioonidel, mittediskrimineerimise põhimõtte pärast ELi territooriumile sisenemise kontrollimisel, kollektiivsete väljasaatmiste pärast ning rändajate ja varjupaigataotlejate väljasaatmise pärast inimõigusi rikkuvatesse riikidesse, samuti eriti haavatavate isikute kaitsmise pärast, nagu näiteks naised ja saatjata alaealsed.

⁽¹³⁾ ELi põhiõiguste harta artiklis 19 keelatakse täielikult kollektiivne väljasaatmine ning selles on sätestatud, et kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

⁽¹⁴⁾ Vt joonealune märkus 8.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 8.

5.9 Et tagada põhiõiguste kaitsele vajaliku tähelepanu ja toetuse omistamine, avaldab komitee valmisolekut aidata agentuuri, osaledes selle põhiõiguste nõuandefoorumi töös. Komitee soovib lisaks, et agentuur oleks avatud oma menetluste ja läbiviidavate operatsioonide sõltumatule hindamisele. Agentuuri sisekorralduse osas leiab komitee, et põhiõiguste eest vastutava ametniku ametisse nimetamisest võib piisata tingimusel, kui tal on tugev töötajaskond ning piisav vastutus ja olulised vahendid.

5.10 Komitee peab positiivseks ja vajalikuks uut Euroopa reisidokumenti, mis on mõeldud kolmandate riikide kodanikele tagasipöördumiseks.

5.11 Komitee leiab, et Schengeni eeskirju võib muuta, kuid samas peab püüdma tagada, et ELi kodanikele kohaldatavad kontrollid ei piiraks nende liikumist ei Schengeni ruumis ega väljaspool seda, kuna vaba liikumine on üks nende põhivabadustest. Selliste kontrollide laiem kasutuselevõtt kas rohkem või vähem arenenud tehnoloogiliste vahendite abil viiks Schengeni korra ohustamiseni.

5.12 Komitee kinnitab taaskord, et avatus kodanikuühiskonna suhtes on vajalik kõigil tasanditel ning kõigi tegevuste raames. Komitee kordab, et kodanikuühiskonnal ja kodanikel on olnud põhjapanev roll, vältimaks humanitaarse olukorra täiendavat halvenemist nii liikmesriikide territoriaalvetes kui ka nende territooriumil. Komitee leiab, et kodanikuühiskonna toetamine on prioriteet – vaatamata äärmiselt piiratud ressurssidele püüab viimane pakkuda abi ekstreemsetes olukordades.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse välispüügilaevastike jätkusuutlikku majandamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1006/2008”

[COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)]

(2016/C 303/16)

Raportöör: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE

17. detsembril 2015 otsustas Euroopa Parlament ja 22. detsembril 2015 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse välispüügilaevastike jätkusuutlikku majandamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1006/2008”

[COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 11. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 146, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab eesmäärke, mida Euroopa Komisjon soovib nimetatud ettepanekuga saavutada, ning peab seetõttu vajalikuks kehtiva määruse läbivaatamist, et soodustada lihtsustamist, suurendada läbipaistvust, parandada valitsemistava, tagada tõhus kontroll eeskirjade rakendamise üle, kinnitada vastastikkust kolmandate riikidega ja säilitada tuhande aasta vanune kalapüügikultuur, tagades selle jätkusuutlikkuse.

1.2 Siiski leiab komitee, et ettepanek selle praegusel kujul võib tekitada liiga suure bürokraatliku ja haldusalase koormuse Euroopa Komisjoni, liikmesriikide ja käitajate jaoks, mis võiks vajalike tehniliste, materiaalsete ja inimressursside puudumisel õõnestada lihtsustamise vallas tehtavaid jõupingutusi ning põhjustada kalandussektori ettevõtjate ja töötajate jaoks negatiivseid sotsiaal-majanduslikke tagajärgi.

1.3 Komitee palub, et nii Euroopa Komisjoni merendus- ja kalandusasjade peadirektoraadis kõnealuse valdkonna eest vastutavale osakonnale kui ka liikmesriikide järelevalveasutustele eraldataks nende töö nõuetekohaseks tegemiseks piisavalt eelarvevahendeid ja inimressursse.

1.4 Komitee pooldab seda, et kalapüügilubade menetlemine kuulub liikmesriikide vastutusalasse, võimaldades Euroopa Komisjonil kontrollida loa kehtivust kõlblikkusriteeriumide alusel. Aluslepingute järelevalvajana tagab komisjon seeläbi, et liikmesriigid täidavad oma kohustusi.

1.5 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni, ELi kalandusministrite nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles võtma arvesse käesolevas arvamuses esitatud üldiseid ja konkreetseid märkusi.

2. Taust

2.1 Ühine kalanduspoliitika hõlmab mere bioloogiliste ressursside kaitsmist ning kalavarude ja neid ressursse kasutava laevastiku majandamist. Selle alla kuulub nii liidu vetes toimuv püügitegevus kui ka liidu kalalaevade püügitegevus liidu vetest väljaspool. Ühist kalanduspoliitikat muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1380/2013.

2.2 Nõukogu 29. septembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 1006/2008 reguleeritakse lubade andmist liidu laevadele liidu vetest väljaspool toimuvaks püügitegevuseks ning kolmandate riikide kalalaevadele liidu vetes toimuvaks püügitegevuseks.

2.3 Komisjon on seisukohal, et kehtivat kalapüügilube käsitlevat määrust tuleb muuta, et lisada sellesse asjakohaselt uue ühise kalanduspoliitika eesmärgid ja tagada sidusus nõukogu 29. septembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 1005/2008, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (ETR-kalapüük) vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks, ning nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks.

2.4 Samuti rõhutab komisjon Euroopa Liidu rahvusvahelisi kohustusi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni lepingupoolena ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) kokkuleppega ühinemise kaudu, millega ergutatakse avamerel tegutsevaid kalalaevu täitma rahvusvahelisi kaitse- ja majandamiseeskirju, ning FAO rahvusvahelise kava kaudu ETR-kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks.

2.5 Ettepanekuga laiendatakse kohaldamisala sellistele küsimustele nagu otseste lubade väljastamine juhtudel, kui asjaomase kolmanda riigiga puudub kehtiv säästva kalapüügi partnerlusleping, lubade väljastamine kalalaevade abilaevadele ja nende teavitamine, laevade teise riigi lipu alla ümberregistreerimise kontroll, kasutamata kalapüügivõimaluste ümberjaotamine ja vajadus kehtestada õigusraamistik, mis aitab ELil paremini jälgida liidule kuuluvate prahitud kalalaevade tegevust, võttes aluseks asjaomase piirkondliku kalandusorganisatsiooni vastuvõetud eeskirjad.

2.6 Ühtlasi reguleeritakse ettepanekuga mitmeid muid küsimusi, nagu elektrooniline andmevahetus liikmesriikide ja komisjoni vahel, ELi kalapüügilubade elektroonilise registri loomine, ELi vetes tegutsevatele kolmandate riikide laevadele, sealhulgas nende püügiandmetele kehtivad eeskirjad, mis vastavad liidu kalapüügilaevadele kehtivatele eeskirjadele, ning komisjoni võimalus võtta vastu delegeeritud õigusakte ja vajaduse korral kohe kohaldatavaid rakendusakte.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee toetab eesmäärke, mida Euroopa Komisjon kõnealuse ettepanekuga taotleb, st tugevdada ELi võimekust kontrollida oma laevastikku, mis kalastab ELi vetest väljaspool, sõltumata selle tegevuse toimumise raamistikust, võttes arvesse vajadust luua tasakaal liidu laevastiku järelevalve parandamise ning riiklike ja ELi ametiasutuste töökoormuse vähendamise vahel. Komitee peab vajalikuks praegu kehtiva määruse läbivaatamist, et soodustada lihtsustamist, suurendada läbipaistvust, parandada valitsemistava, tagada tõhus kontroll normide rakendamise üle, kinnitada vastastikkust kolmandate riikidega ja säilitada tuhande aasta vanune kalapüügikultuur, tagades selle jätkusuutlikkuse.

3.2 Siiski leiab komitee, et ettepanek selle praegusel kujul, kui ei täpsustata süsteemi lihtsustamiseks asjakohaseid vahendeid, võib tekitada liiga suure bürokraatliku ja halduslase koormuse, mis vajalike tehniliste, materiaalsete ja inimressursside puudumisel õõnestaks lihtsustamise vallas tehtavaid jõupingutusi. Tuleb kehtestada selline lubade väljastamise menetlus, mis on tulemuslik ja tagab nende seaduslikkuse, kuid on samas lihtne ja kiire. Vastasel juhul mõjutaks see tõsiselt ELi käitajaid, kes kannataksid lubade väljastamise viivitustest tulenevate tagajärgede all ning kaotaksid kalapüügipäevi ja saaksid negatiivse sotsiaal-majandusliku mõju osaliseks.

3.3 Komitee on teadlik töötajate puudusest nii Euroopa Komisjoni merendus- ja kalandusajade peadirektoraadis kõnealuse valdkonna eest vastutavas osakonnas kui ka liikmesriikide oma järelevalveasutustes. Seepärast taotleb komitee, et neile eraldataks nende töö nõuetekohaseks tegemiseks piisavalt eelarvevahendeid ja inimressurse.

3.4 Kinnitades Euroopa Komisjoni olulist rolli kõnealuses protsessis, pooldab komitee, et kalapüügilubade menetlemise kohustus lasub liikmesriikidel, võimaldades Euroopa Komisjonil kontrollida loa kehtivust kõlblikuskriteeriumide alusel.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee arvates peaks „vaatlejate programmi” määratlus artikli 3 punkti f tähenduses hõlmama lisaks piirkondliku kalandusorganisatsiooni raamistiku hallatavale kavale ka liikmesriikide kavasad ja seda mitte ainult selleks, et kontrollida laeva eeskirjadele vastavust, vaid ka teabe kogumiseks.

4.2 Artikli 5 lõike 1 punktis d on sätestatud, et lipuliikmesriik tohib väljastada kalapüügiloa püügitegevuseks üksnes juhul, kui käitajale ja kalalaevale ei ole kalapüügiloa taotlemisele eelneva 12 kuu jooksul määratud karistust tõsise rikkumise eest. Komitee on seisukohal, et see kõlblikuskriteerium tuleks kaotada, sest see võib tekitada ebaproportsionaalse ja diskrimineeriva kahekordse karistuse. Komitee leiab, et määrustes (EÜ) nr 1224/2009 (kontrollisüsteemi kohta) ja (EÜ) nr 1005/2008 (ETR-kalapüügi kohta) juba sätestatakse nii ELi vetes kui ka väljaspool toime pandud tõsiste rikkumiste korral ette nähtud menetlus ja karistused.

4.3 Artikli 7 lõikes 5 on sätestatud, et komisjoni nõudmise korral keeldub lipuliikmesriik loa väljastamisest, peatab või tühistab selle, kui seda tingivad kaalukad poliitilised põhjused [—]. Komitee arvates on see sõnastus liiga ebamäärane ja võib tekitada käitajate jaoks õiguslikku ebakindlust sõltuvalt sellest, mida Euroopa Komisjon peab igal konkreetsel juhul „kaalukateks poliitilisteks põhjusteks”. Artiklis tuleks selgitada, et loa väljastamisest keeldutakse, see peatatakse või tühistatakse komisjoni nõudmisel, kui ta näeb selles tõsist võimaliku rikkumise ohtu.

4.4 Artiklis 8 on sätestatud, et liidu kalalaev tohib tegeleda kalapüügiga kolmanda riigi vetes üksnes juhul, kui asjaomane riik on piirkondliku kalandusorganisatsiooni lepinguosaline või koostööd tegev mitteosaline. Komitee juhib tähelepanu Guinea-Bissau olukorrale: ELil on selle riigiga sõlmitud säästva kalapüügi partnerlusleping, kuid see riik ei ole Rahvusvahelise Atlandi Tuunikala Kaitse Komisjoni (ICCAT) lepinguosaline ega koostööd tegev mitteosaline. Seetõttu on komitee seisukohal, et EL ei peaks tegelema küsimustega, mis puudutavad kolmandate riikide suveräänsust. Teisest küljest paneks selline nõue ELi laevastiku ebasoodsasse konkurentsiolukorda võrreldes kolmandate riikide laevastikega, mis ei pea nimetatud nõuet täitma. Igal juhul innustab komitee Euroopa Komisjoni jätkama jõupingutusi kalandusalase partnerluslepingu sõlmimiseks, et Guinea-Bissau hakkaks osalema ICCATi töös, eesmärgiga saavutada ressurside säästev kasutamine.

4.5 Seoses artikli 12 lõigetega 3 ja 4 teeb komiteele muret asjaolu, et Euroopa Komisjon võib aeglustada kalapüügilubade andmise menetlust.

4.6 Seoses artiklitega 13 ja 14, milles käsitletakse kasutamata kalapüügivõimaluste ümberjaotamist säästva kalapüügi partnerluslepingute raames, kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles kohaldama ümberjaotamist nii, et sellega tagatakse sidusus kalapüügivõimaluste ümberjaotamisel nii ELi vetes kui ka kahepoolsetes kalapüügilepingutes kolmandate riikidega, näiteks Norraga.

4.7 Artikli 18 punktis c on sätestatud, et lipuliikmesriik tohib väljastada kalapüügiloa üksnes juhul, kui käitaja on esitanud tõendid kavandatava püügitegevuse jätkusuutlikkuse kohta, tuginedes järgmisele: kolmanda riigi ja/või piirkondliku kalandusorganisatsiooni teaduslik hinnang ning nimetatud hinnangu kontroll lipuliikmesriigis sealse riikliku teadusinstituudi arvamuse põhjal. Komitee leiab, et viimati nimetatud kontroll lipuliikmesriigis tuleks ära jätta.

4.8 Artikli 19 lõikes 2 on sätestatud, et Euroopa Komisjonil on 15 päeva, et liikmesriikide esitatud dokumentatsioon läbi vaadata, ja asjaomast kalalaeva (laeva ja/või varustust) puudutava probleemi korral kaks kuud, et loa andmine keelata. Selle lõike kohaldamine võiks tuua kaasa märkimisväärseid viivitusi otseste kalapüügilubade väljastamises.

4.9 Artiklis 27 on sätestatud, et lipuliikmesriik teavitab komisjoni kalapüügiloast hiljemalt 15 kalendripäeva enne kavandatava kalapüügitegevuse algust avamerel. Kooskõlas eelnevalt mainituga tuleks komitee hinnangul 15-päevane tähtaeg kaotada ning lihtsalt sätestada, et Euroopa Komisjoni tuleb teavitada „enne” kalapüügitegevuse alustamist.

4.10 Komitee peab väga sobivaks seda, et kogu teabevahetus komisjoni, liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel toimub elektrooniliselt. Samuti peab ta vajalikuks luua elektrooniline kalapüügilubade register.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

LISA

Sektsiooni arvamuse järgmist punkti muudeti vastavalt täiskogus vastuvõetud muudatusettepanekutele, kuid selle poolt anti siiski enam kui veerand häältest (kodukorra artikli 54 lõige 4):

Punkt 4.2

„Artikli 5 lõike 1 punktis d on sätestatud, et lipuliikmesriik tohib väljastada kalapüügiloo püügitegevuseks üksnes juhul, kui käitajale ja kalalaevale ei ole kalapüügiloo taotlemisele eelneva 12 kuu jooksul määratud tõsise rikkumise eest. Komitee on seisukohal, et tõsiseid rikkumisi sooritanud käitajaid on vaja asjakohaselt karistada. Kalapüügiloo andmisest keeldumine ei ole kahekordne karistus, vaid kõlblikuskriteeriumide kohaldamine. Samas on komitee seisukohal, et seda meetet tuleks kohaldada vajaduse korral üksnes lõplike otsuste puhul.”

Motivatsioon

See kriteerium võib põhjustada **ebaproportsionaalse kahekordse karistuse**, sest laeva käitajale ja kaptenile ei kohaldata mitte ainult nõukogu 20. novembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 1224/2009 (millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks) artiklites 90 ja 92 ning nõukogu 29. septembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 1005/2008 (millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks) artiklites 42 ja 47 sätestatud karistusi, vaid nad loetakse ka mittekõlblikuks kalapüügiluba saama.

Nimetatud artiklites juba sätestatakse olulised karistused tõsise rikkumise toime pannud käitajatele. Need ulatuvad rahalisest karistusest (tõsise rikkumise abil püütud kalatoodete vähemalt viiekordses väärtuses) järgmiste lisakaristusteni:

- 1) rikkumises osalenud laeva sekvesteerimine;
- 2) laeva ajutine peatamine;
- 3) keelatud püügivahendite, saagi, kalatoodete konfiskeerimine;
- 4) püügiloo peatamine või äravõtmine;
- 5) kalapüügiõiguse vähendamine või tühistamine;
- 6) uue kalapüügiõiguse saamise õiguse ajutine või püsiv äravõtmine;
- 7) riigiabi või toetuse saamise ajutine või püsiv keeld;
- 8) artikli 16 lõike 3 kohaselt antud heakskiidetud ettevõtja staatuse peatamine või tühistamine.

Samuti sätestatakse määruse (EÜ) nr 1224/2009 artiklis 92 tõsiste rikkumiste korral kasutatav punktisüsteem. Kui punktide koguarv on võrdne teatava arvuga või ületab selle, peatatakse kalalaevatunnistus automaatselt vähemalt kaheks kuuks. Kõnealune periood on neli kuud, kui kalalaevatunnistus peatatakse teist korda, kaheksa kuud, kui kalalaevatunnistus peatatakse kolmandat korda, ning üks aasta, kui kalalaevatunnistus peatatakse neljandat korda seetõttu, et tunnistuse omanikule on määratud teatav arv punkte. Kui omanikule määratakse teatav arv punkte viiendat korda, võetakse kalalaevatunnistus jäädavalt ära.

Samuti leiab komitee, et kõnealune kriteerium rikub **mittediskrimineerimise põhimõtet**, sest sama rikkumise korral ei kohaldataks ELi vetes ja väljaspool sama karistust. Sama rikkumise korral oleks ELi vetest väljaspool tegutsevatel käitajatel lisakaristus, st püügiloa saamise keeld 12 kuu jooksul. Seega tekiks sarnaste rikkumiste puhul topeltstandard.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 92

Vastu: 50

Erapooletuid: 23

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008”

[COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)]

(2016/C 303/17)

Raportöör: Vladimír NOVOTNÝ

4. veebruaril 2016 otsustas Euroopa Parlament ja 18. veebruaril 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 ning artiklitele 207 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008”

[COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 11. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 153, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3..

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee soovibab mööndusteta vastu võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepaneku elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008, mis oleks **esimene samm Minamata konventsiooni ratifitseerimise poole** Euroopa Liidu kui terviku ja selle üksikute liikmesriikide poolt.

1.2 Elavhõbedaheide on ülemaailmne probleem, millele tuleb leida ka ülemaailmne lahendus, mida pakub Minamata konventsioon. Euroopa Liit koos Jaapaniga on peamine liikumapanev jõud aitamaks vähendada elavhõbeda negatiivset mõju keskkonnale (ja elanikkonnale), mille puhul tuleb teadvustada, et elavhõbe koos oma ühenditega on element, mis jääb keskkonda alatiseks.

1.3 Komitee tõdeb, et ELi jätkuv tegevus elavhõbeda probleemi lahendamiseks maailma ja eriti liidu tasemel on viinud elavhõbeda inimtekkelise heite vähenemiseni ELis 1990. aastaga võrreldes 75 % võrra ning et kehtivate õigusnormidega on tagatud, et see vähenemine jätkub järk-järgult.

1.4 Komitee soovibab, et ELi võetavad täiendavad meetmed oleksid kooskõlas ratifitseeritud Minamata konventsiooni elluviimisega pärast selle jõustumist. Komitee on veendunud, et eelkõige heitmed, ent ka tootmisprotsesse ja tooteid reguleeriv õigusraamistik on piisav, et täita konventsioonist tulenevaid kohustusi, seadmata seejuures ohtu kogu ELi konkurentsivõimet.

1.5 Komitee hinnangul on esmatähtis rakendada sobivat osa ELi suutlikkusest teadus- ja uurimistöö valdkonnas, et tegeleda probleemidega, mis on seotud elavhõbeda ja selle asendajatega tootmisprotsessides ja toodetes.

1.6 Komitee soovibab lisaks, et ELi ja Minamata konventsiooni allkirjastanud liikmesriikide pädevad asutused osaleksid pärast selle ratifitseerimist elavhõbedakonventsiooni osaliste esimesel konverentsil (COP 1), mida hetkel ette valmistatakse, tuues endaga uusi teadmisi, mis võimaldaksid vähendada jätkuvalt elavhõbeda inimtekkelist heidet ja selle kasutamist tootmisprotsessides ja toodetes.

2. Sissejuhatus

2.1 Elavhõbe on maakoore looduslik koostisosa ning selle esinemissagedus maakoores on keskmiselt 0,05 mg/kg, seejuures võivad erinevused olla paikkonniti märkimisväärsed. Samuti esineb elavhõbedat väga vähesel määral kogu biosfääris. Elavhõbeda imendumine taimedesse on põhjus, miks kütused nagu süsi, nafta ja maagaas, aga ka biokütused sisaldavad elavhõbedat. Elavhõbeda heitkoguste seisukohast ei ole praktiliselt erinevust biomassi ja söe põletamise vahel. Elavhõbeda ja selle heitega seotud probleeme kirjeldatakse üksikasjalikult ÜRO keskkonnaprogrammi (UNEP) dokumentides ⁽¹⁾.

2.2 Pärast eraldumist säilib elavhõbe keskkonnas ning ringleb erinevate vormidena õhu, vee, setete, pinnase ja elusorganismide vahel. Elavhõbeda vorm võib muutuda (peamiselt mikroobide ainevahetuse kaudu) metüürelavhõbedaks, millel on omadus koguneda organismidesse, eriti veekeskonna toiduahelas (kalad ja mereimetajad). Elavhõbedat ja teisi raskmetalle peetakse ohuks kogu maailma keskkonnale, kuna nad on bioakumuleeruvad ja võimelised atmosfääris kaugele levima.

2.3 Mõnes maailma piirkonnas, eelkõige väljaspool ELi, puutub suur osa elanikkonnast elavhõbedaga kokku määral, mis ületab oluliselt ohutuks loetavaid piirväärtuseid. Usaldusväärseimate hinnangute kohaselt on elavhõbeda inimtekkelise heite kogus atmosfääris kogu planeedi kohta 1 960 tonni aastas ning sellest 87,5 tonni on ELi heide (4,5 %). Elavhõbeda otsene heide vette on kogu maailmas umbes 900 tonni aastas ning looduslik heide (kivimite erosioon ja vulkaaniline tegevus) on samuti umbes 900 tonni aastas. Ülevaade elavhõbeda inimtekkelisest heitest on esitatud käesoleva dokumendi I lisas.

2.4 Hoolimata elavhõbeda ülemaailmse tarbimise vähenemisest (ülemaailme nõudlus on võrreldes 1980. aastaga vähenenud 50 % võrra) ja madalatest hindadest, toodetakse maailma mitme riigi kaevandustes endiselt elavhõbedat. Suurimad tootjad on Hiina ja Kasahstan. Euroopas lõppes esmatootmine juba 2003. aastal, ent elavhõbedat tekib kõrvalsaadusena teiste kaevandusprotsesside ja mineraalsete toorainete töötlemise käigus. Sellist elavhõbedat käsitatakse jäätmena ja seda käideldakse vastavalt jäätmeid reguleerivatele õigusnormidele.

2.5 Ülemaailmsele turule satub suur kogus elavhõbedat ka siis, kui ehitatakse ümber või suletakse kloorleeliste tootmistehaseid, mille protsessides kasutatakse elavhõbedat ja mis asuvad riikides, kus erinevalt EList ei ole elavhõbedaga kauplemine veel keelatud.

2.6 Söepõletus ja muud põletusprotsessid, sealhulgas terasetoodete ning värviliste metallide tootmine, on suurimad inimtekkelise heite ja peamised elavhõbedaühendite emissiooni allikad asjaomaste punktreesusallikate ümbruses ELis. Erinevate võimaluste väljaselgitamises uuritakse siiski elavhõbeda peetumist suitsugaasi puhastamise protsessides ning spetsiifilisi peetumise protsesse, kui need selektiivsed protsessid on mõistlikud.

2.7 Teine oluline inimtekkelise, peamiselt puhta elavhõbeda heite allikas on amalgaamide kasutamine hambatäidisena. Tundub, et selles valdkonnas on heidet (eelkõige vette) palju lihtsam kontrollida ja et vastavaid kättesaadavaid tehnoloogiaid kasutatakse arenenud riikides laialdaselt.

2.8 Komitee on juba väljendanud kodanikuühiskonna seisukohta elavhõbeda ja selle ühendite kahjulike heitmete kohta oma varasemates arvamustes ning nendest lähtutakse ka käesolevas arvamuses ⁽²⁾.

⁽¹⁾ UNEP, 2013. „Global Mercury Assessment 2013: Sources, Emissions, Releases and Environmental Transport”. ÜRO keskkonnaprogrammi kemikaalide osakond, Genf, Šveits.

⁽²⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 115.
ELT C 168, 20.7.2007, lk 44.
ELT C 132 3.5.2011, lk 78.

3. Komisjoni dokument

3.1 Euroopa Liit ja kakskümmend kuus liikmesriiki on kirjutanud alla uuele rahvusvahelisele konventsioonile elavhõbeda kohta. Nn Minamata konventsioonis käsitletakse elavhõbeda olelusringi tervikuna kogu maailmas, alates elavhõbeda kaevandamisest põhimaavarana kuni elavhõbedat sisaldavate jäätmete käitlemiseni, et kaitsta inimeste tervist ja keskkonda elavhõbeda ja selle ühendite inimtekkelise heite eest õhku, vette ja pinnasesse. EL ja enamik selle liikmesriike on alla kirjutanud kõnealusele uuele rahvusvahelisele elavhõbedakonventsioonile, millel on juba 128 allkirja ja mille on praeguseks ratifitseerinud 25 osalist⁽³⁾.

3.2 Euroopa Liidu õigustiku põhjaliku hindamisega on välja selgitatud teatud hulk õiguslikke lünki, mis tuleb kõrvaldada, et tagada liidu õigusaktide täielik vastavus konventsioonile⁽⁴⁾. Käesoleva ettepanekuga üritatakse leida neile vajakajäämistele lahendused. See kehtib konkreetselt järgmistele punktidele:

- elavhõbeda importimine;
- teatavate elavhõbedat sisaldavate toodete eksportimine;
- elavhõbeda kasutamine teatavates tootmisprotsessides;
- uued elavhõbeda kasutamise viisid toodetes ja tootmisprotsessides;
- elavhõbeda kasutamine kulla käsitsi ja väikesemahulises kaevandamises;
- elavhõbeda kasutamine hambaamalgaamis.

3.3 Õigusliku selguse huvides tuleks konventsioonist tulenevad kohustused, mida ei ole veel üle võetud ELi õigusesse, koondada ühte õigusakti.

3.4 On vaja tugevdada ühtsust ja õiguslikku selgust ning selleks tuleks kõnealuse ettepanekuga tunnistada kehtetuks ja asendada määrus (EÜ) nr 1102/2008, võttes seejuures üle selles sätestatud peamised kohustused, mis on endiselt vajalikud.

3.5 Käesoleva algatuse eesmärgid on ka kooskõlas aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkidega. Ettepanekuga aidatakse kaasa võrdsete tingimuste loomisele kogu maailmas tööstusprotsesside sektoris, kus kasutatakse või kus eraldub tahtmatult elavhõbedat ja selle ühendeid, ning elavhõbedat sisaldavate toodete tootmise ja nendega kauplemise sektoris, tugevdades nii liidu tööstuse konkurentsivõimet.

3.6 Lisaks lihtsustatakse ja täpsustatakse kõnealuse ettepanekuga õigustikku nii palju kui võimalik, et võimaldada seda paremini ja tõhusamalt rakendada.

3.7 Mõjuanalüüsis jõuti järeldusele, et Minamata konventsiooni ratifitseerimine ja elluviimine annaks liidule märkimisväärsed eeliseid keskkonna ja inimeste tervise seisukohalt, eelkõige tänu teiste maailma piirkondade elavhõbedaheite eeldatavale vähenemisele.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee kiidab heaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepaneku vastuvõtmise, kuna see dokument on kulminatsioon pikaajalistele jõupingutustele luua vastutustundlik õiguslik keskkond, mis võimaldaks piirata kogu maailmas pikaajaliselt ja püsivalt elavhõbeda ja selle ühendite soovimatut mõju. Komitee tõdeb, et määruse ettepanek on täiel määral kooskõlas peamise eesmärgiga kaitsta tervist ja keskkonda elavhõbeda kahjuliku mõju eest.

⁽³⁾ <http://mercuryconvention.org/Convention/tabid/3426/Default.aspx>.

⁽⁴⁾ Komisjoni talituste töödokument, mõjuhinnang, mis on lisatud dokumentidele „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008” ja „Ettepanek: nõukogu otsus elavhõbedat käsitleva Minamata konventsiooni sõlmimise kohta”, SWD (2016) 17 final.

4.2 Komitee peab väga tervitatavaks ELi institutsioonide, ent ka eri liikmesriikide panust Minamata konventsiooni ja selle ratifitseerimise kavandamis- ja läbirääkimisprotsessi.

4.3 Ka tervitab komitee tugevalt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete pidevat rakendamist kõikides protsessides nii minevikus kui ka olevikus, ilma et see vähendaks kogu ELis ja maailmas vastu võetud õigusaktide tõhusust.

4.4 Komitee on veendunud, et Euroopa jõupingutused aitavad ratifitseerida Minamata konventsiooni kiiresti 2016. aasta lõpuks ning piirata otstarbekalt kogu maailmas elavhõbeda inimtekkelisest heitest ja selle kasutamisest tulenevaid tervise- ja keskkonnaohhte. Lisaks on komitee veendunud, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega ei tohi ületada ega ületata Minamata konventsiooniga kehtestatud nõuete ulatust.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Komitee tervitab lisaks seda, et määruses kajastuvad ELi sidusrühmadega konsulteerimise ja ÜRO keskkonnaprogrammi egiidi all ekspertidega Minamata konventsiooni teemal peetud arutelude tulemused. Ta avaldab komisjonile tunnustust põhjaliku ja laiaulatusliku analüüsi eduka lõpuleviimise eest, mille tulemus oli siin vaadeldav määruse eelnõu.

5.2 Komitee nõustub komisjoni seisukohaga, et kaubanduspiirangud, mis lähevad konventsiooni nõuetest kaugemale, s. t millega kehtestatakse elavhõbeda tingimusteta impordikeeld, ei oleks õigustatud, kuna need oleksid liidu tööstusele kulukamad ja neil ei oleks märkimisväärset positiivset mõju keskkonnale.

5.3 Komitee kiidab ka heaks arvamuse, mida väljendab komisjon määruse ettepanekus ja mille kohaselt ei oleks ka teatavate elavhõbedat sisaldavate toodete ekspordipiirangud õigustatud, arvestades, et elavhõbedasisaldus ja elavhõbedaheidete keskkonda jääks üldiselt samaks ning et sellise piirangu tõttu võib suurendada elavhõbedaheidete kolmandates riikides.

5.4 Komitee kiidab ka kindlalt (ja kooskõlas konsulteerimiste ja analüüside tulemustega) heaks väite, mille kohaselt peab elavhõbeda kasutamise piiramine teatavates tootmisprotsessides ja selle kasutamise piiramine uutes tootmisprotsessides olema kooskõlas sellest tulenevate ohtudega ja põhinema pikaajalisel tehnoloogilise arengu protsessil.

5.5 Sellegipoolest kiidab komitee heaks Minamata konventsiooni sätteid, millega nähakse ette, et osalised on kohustatud võtma meetmeid, et takistada elavhõbeda kasutamist uutes tootmisprotsessides ning uute elavhõbedat sisaldavate toodete tootmist ja turule laskmist.

5.6 Komitee nendib, et direktiivi 2001/80/EÜ (teatavate suurtest põletusseadmetest õhku eralduvate saasteainete piiramise kohta) kohaldamine on toonud kaasa elavhõbeda heite märkimisväärse piiramise energiasektoris, mis on kõige rohkem elavhõbeda inimtekkelist heidet ja emissiooni tekitav majandustegevus õhusaaste sadestise ja leviku tõttu maapinda ja vette, ning et see suundumus jätkub ka edaspidi. 1990. aastast on ELil õnnestunud vähendada elavhõbeda inimtekkelist heidet rohkem kui 75 %⁽⁵⁾. Direktiivi 2010/75/EL (tööstusheidete kohta) täielik rakendamine aitab märkimisväärselt elavhõbedaheideteid veelgi vähendada. Kooskõlas komisjoni seisukohaga väljendab komitee oma veendumust, et praegu ei ole vaja muuta ega täiendada tööstusheideteid käsitlevas direktiivis esitatud nõudeid iseäranis elavhõbeda heite kohta.

⁽⁵⁾ Allikas: Euroopa Keskkonnaamet (EEA), Trends in Emissions of Heavy Metals („Raskmetallide heite suundumused“) http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/emission-trends-of-heavy-metals-3#tab-chart_3.

5.7 Komitee kiidab heaks kavandatud lähenemisviisi tööstusprotsessides tekkiva elavhõbeda heite piiramiseks, võttes aluseks parima võimaliku tehnika ja PVT-viitedokumendid.

5.8 Komitee peab oluliseks võtta vastu õigusnormid tööstuslikust tootmisest kõrvaldatud elavhõbeda püsivaks ja ohutuks ladustamiseks sobivatesse geoloogilistesse struktuuridesse, näiteks mahajäetud soolakaevandustesse. Komitee kutsub komisjoni üles kiiresti kindlaks määrama ladustamisrajatistele kohaldatavad kriteeriumid ja elavhõbedaga saastunud jäätmete ladustamise nõuded.

5.9 Komitee tervitab Euroopa Komisjoni tasakaalustatud seisukohta amalgaamide kasutamise kohta hambaravis, võttes aluseks kõige uuemad teadusandmed. Ta leiab, et hambaraviga tegelevatele asutustele esitatud nõuded varustuse valdkonnas, see tähendab kohustus omada elavhõbeda separaatoreid ja kohustus kasutada hambaamalgaame kapseldatud kujul, on piisavad, et piirata tõhusalt elavhõbeda heite sattumist keskkonda ja kaitsta inimeste tervist⁽⁶⁾. Samal ajal juhib komitee tähelepanu veel tundmatutele ja üksikasjalikult täpsustamata ohtudele, mida võivad kaasa tuua uued, amalgaami kasutamist asendavad hambaravimaterjalid.

5.10 Samal ajal juhib komitee tähelepanu riikliku tervishoiusektori eelarvest hüvitatavate teenuste maksumuse tõusule ning võimalikele mõjudele tervise ja sotsiaalvaldkonnas teatavate kategooriate patsientidele, kui kulud neile edasi kanduvad.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ Tervise ja keskkonnariskide teaduskomitee teaduslik arvamus hambaamalgaamis sisalduva elavhõbeda keskkonnariskide ja kaudse tervisemõju kohta (2014. aastal ajakohastatud versioon).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus sagedusala 470–790 MHz kasutamise kohta liidus”

[COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)]

(2016/C 303/18)

Raportöör: Raymond HENCKS

16. veebruaril 2016 otsustas nõukogu ja ... otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus sagedusala 470–790 MHz kasutamise kohta liidus”

[COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 3. mail 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.-26. mail 2016 (26. mai 2016. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 167, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku sageduste kindlaksmääratud ajastusega ja kooskõlastatud vabastamise kohta sagedusalas 694–790 MHz („700 MHz”), mille tulemusel vabanenud sagedusi saavad kasutada mobiilsideoperaatorid, et pakkuda traadita lairibateenuseid arenenud neljanda ja tulevase viienda põlvkonna tehnoloogia raames, vähendades geograafilist digitaalset lõhet piirkondade katvuse parandamise ja andmeedastuskiiruse suurendamise teel.

1.2 Siiski kardab komitee, et sagedusalas 700 MHz uue tehnoloogia kasutamisest tulenevad hinnad, samuti uute sageduste enampakkumisel müümise hinnad põhjustavad tarbijatele lisakulusid, mis käivad üha suuremale elanikkonnarühmale ja teatavatele väikeettevõtjatele sel määral üle jõu, et suurel hulgal haavatavatel isikutel ei pruugi varsti enam olla rahalisi vahendeid uute dünaamiliste digitaalsete võimaluste kasutamiseks. Komitee kutsub seega liikmesriike üles kehtestama ELi riigiabi eeskirju järgides kompenseerimiskava, et vältida majandusliku lõhe täiendavat suurenemist.

1.3 Sagedusalas 700 MHz raadiolainete levimisega seotud füüsiliste omaduste tõttu puhkeb arvatavasti uuesti arutelu elektromagnetväljadega kokkupuute võimaliku mõju üle tervisele. Komitee kutsub komisjoni uuesti üles⁽¹⁾ jätkama ettevaatuspõhimõtet järgides tööd selles valdkonnas, eriti kuna on vaja täiendavaid teadusuuringuid.

1.4 Komitee kutsub liikmesriike üles tagama õiguste andmisel sagedusala 700 MHz kasutamiseks traadita elektroonilise lairibaside teenuste osutamisel, et eri ühistranspordivõrkudel oleksid vajalikud kanalid hea katvuse tagamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 242, 21.7.2015, lk 31.

1.5 Lõpetuseks, arvestades seda, et teatavad liikmesriigid on nüüdseks jaotanud uued sagedused enampakkumisel ja algatanud riikliku menetluse sageduste kasutamiseks, kutsub komitee komisjoni üles olukorra arengut hoolikalt jälgima ja oma sellealaste pädevuste raames sekkuma, kui on väikseimgi oht ühtse turu killustumiseks.

2. Sissejuhatus/taust

2.1 Pärast analoogtelevisiooni kasutamise lõpetamist ja üleminekut maapealsele digitaaltelevisioonile, mille tehnoloogiad kasutavad analoogtehnoloogiatest palju kitsamat raadiospektrit, oli kokkuhoid tulenevalt sagedusala 800 MHz (nn digitaalne dividend) eelnevast vabastamisest mobiilside jaoks ribalaiuse tasandil märkimisväärne (umbes 18 % koguresursist).

2.2 Maapealse televisiooni jaoks kasutatakse praegu UHF-sagedusala (470–862 MHz) madalaid sagedusi, millel on püsivamad raadiolainete levimisega seotud füüsilised omadused (vähem sumbumust kui kõrgemate sageduste puhul).

2.3 Need sagedused eristuvad selle poolest, et signaal levib kaugemale ja sellel on suurem läbitungimisvõime, mistõttu sobivad need eriti hästi maapiirkondade katmiseks ja levimiseks hoonetes. Väga kiire kahesuunalise traadita lairibaiühenduse jaoks väga väärtuslike madalate sageduste vabastamine tasub ära ka võrkude ehitamise kulude (kuna nende puhul on vaja vähem saatjaid või ülekandejaamu) ja riigi rahanduse seisukohalt, kui nende sageduste kasutusõigusi müüakse operaatoritele kooskõlas selgete eeskirjadega, mille kehtestavad telekommunikatsiooni valdkonda reguleerivad asutused. Seepärast nimetatakse neid vahel kuldseteks sagedusteks. Mobiilside- ja audiovisuaalsektori operaatorid võistlevad omavahel nimetatud sageduste pärast nende jaotamisel ametiasutuste poolt.

2.4 Praegu kasutatakse sagedusala 470–790 MHz audiovisuaalmeedia teenuste, sealhulgas maapealse digitaaltelevisiooni jaoks ning programmitootmiseks ja erisündmuste edastamiseks (programmitootmise ja erisündmuste edastamise ehk PMSE-seadmed, näiteks juhtmeta mikrofoniid ja kõrvamonitorid, mida kasutatakse etendustel ja televisioonistuudiotel juhiste edastamiseks). Mobiilside viimase põlvkonna tehnoloogias kasutatakse praegu sagedusalasid 800 MHz, 900 MHz, 1 800 MHz ja 2 600 MHz.

2.5 2012. aasta ülemaailmsel raadiosidekonverentsil otsustati, et suur osa sagedusalas 470–790 MHz („700 MHz“) vabanenud sagedustest eraldatakse Euroopas ja Aafrikas mobiilsetele lairibateenustele.

2.6 Täiendavat lairibamahtu pakkuvas sagedusalas 700 MHz sageduste eraldamine mobiilsetele lairibateenustele on täiel määral kooskõlas ELi mitmeaastase raadiospektripoliitika programmiga, mille kohaselt peab 2020. aastaks olema eraisikute andmeedastuskiirus vähemalt 30 Mb/s.

2.7 Sageduste uuesti ümberjaotamine põhjustab komisjoni hinnangul kulusid teleoperaatoritele ülemineku tõttu digitaaltelevisiooni standardilt MPEG-2 standardile MPEG-4 (600–890 miljonit eurot) ja/või formaadile HEVC (450–660 miljonit eurot), samuti tuleb tarbijatel kulutada lisaks 40–100 eurot kodumajapidamise kohta uute dekodeerite või adapterite soetamiseks.

3. Otsuse ettepaneku sisu

3.1 Kõnealuse ettepanekuga soovitakse kasutada ära sageduste vabanemist sagedusalas 700 MHz, et ühtlustada see sagedusala maailma tasandil peaaegu täielikult, eelkõige tänu nimetatud sagedusala kooskõlastatud määramisele ja lubade andmisele ELi tasandil. Selleks tuleb:

— ühtlustada traadita elektroonilistele lairibaside teenustele kohaldatavaid tehnilisi tingimusi, võttes aluseks tehnoloogia- ja teenuseneutraalsuse põhimõtte;

- kohustada liikmesriike vastu võtma ja avalikustama üle liidu oma riiklikud tegevuskavad sagedusala 700 MHz otstarbe muutmiseks enne 2017. aasta lõppu, sõlmides samal ajal kõik sageduste piiriüleseks kooskõlastamiseks vajalikud kokkulepped;
- võtta vastu ühine tähtaeg (2020. aasta keskpaigaks) sageduste kättesaadavaks tegemiseks sagedusalas 700 MHz;
- kohustada liikmesriike muutma enne 2022. aasta juunit sagedusala kasutusõiguse kaubeldavaks.

3.2 Alla 700 MHz jäävate sagedusalade puhul tuleb:

- tagada sagedusala 470–694 MHz või selle osade kättesaadavus maapealsete audiovisuaalmeedia teenuste, sealhulgas tasuta televisiooni teenuse osutamiseks üldsusele ning traadita PMSE-seadmete kasutamiseks vastavalt riikliku ringhäälingu vajadustele;
- vaadata enne 2025. aastat läbi sagedusala alla 700 MHz kasutamine, võttes arvesse Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu 2023. aasta ülemaailmse raadiosidekonverentsi tulemusi.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee tervitab sagedusala 700 MHz vabanenud sageduste eraldamist traadita lairibaside teenuste pakkumiseks, säilitades seejuures piisava mahu maapealse digitaaltelevisiooni jaoks.

4.2 Komitee kiidab heaks ka komisjoni ettepaneku kindlaksmääratud ajastusega ja kooskõlastatud vabastamise kohta, mis aitab vältida seda, et korduks selline korrapäratu elluviimine nagu 2008. aastal, kui rakendamise ajakava puudumise tõttu osutus sagedusala 800 MHz vabanenud sageduste määramine negatiivseks kogemuseks. Ühtlasi soovib komitee, et komisjon osutaks liikmesriikidele kaasabi nende ELi mittekuuluvate naaberriikidega õigeaegselt kokkulepete saavutamiseks, et lihtsustada 700 MHz sagedusala kättesaadavaks tegemist selle kasutamiseks traadita lairibahenduse jaoks ühtsel turul.

4.3 Sageduste jaotamine sagedusala 700 MHz võimaldab mobiilsideoperaatoritel jääda keskpikas perspektiivis arengu etteotsa mobiilsideturul, mis on suunatud täiustatud neljanda põlvkonna mobiilsidesüsteemile, et seejärel end avada viiendale põlvkonnale, mida hetkel katsetatakse ning mille võimalik kiirus on 10–50 Gb/s. Tarbijatele toob 5G-tehnoloogia kaasa suurema kiiruse ja andmeedastusvõime, mis võimaldab asjade interneti, võrgupõhiste videoteenuste, e-tervise rakenduste, hologrammide jne arendamist.

4.4 Komitee märgib rahuloluga, et tulevane sagedusala 700 MHz kasutatav ühendus on eriti sobiv maapiirkondade paremaks katmiseks, mis aitab kaasa geograafilise digitaalse lõhe vähendamisele.

4.5 Sageduste uuesti ümberjaotamine toob tarbijatele aga kaasa kulu, mis on komisjoni prognoositust kindlasti suurem (vt eespool punkt 2.7), sest neile ei kanta edasi mitte ainult operaatorite kantavad kulud, mis tulenevad digitaaltelevisiooni kodeerimisstandardite muutumisest, vaid ka kulud, mida mobiilsideoperaatorid kannavad sagedusala 700 MHz uute sageduste ostmisel, samuti peavad nad lisaks uutele televisiooni dekodeerimise/adapteritele soetama endale ka uued nutitelefonid, kui kasutusele võetakse viienda põlvkonna mobiilsideteenused.

4.6 Seetõttu muutuvad sagedusala 700 MHz uuesti ümberjaotamisest otseselt või kaudselt tulenevad hinnad üle jõu käivaks üha suuremale osale elanikkonnast, sealhulgas ka teatavatele väikeettevõtjatele, kes maksavad tihti digitaalteenustele ligipääsemiseks rohkem kui nn integreeritud kasutajad, kuna nad ei vasta suurtele kasutajatele loodud pakkumiste tingimustele. See toob kaasa selle, et suur hulk haavatavaid isikuid ei ole piisavalt iseseisvad, et kasutada oma õigusi, mida mõnikord saab kasutada ainult digitaalselt, näiteks teatavad hüvitised ja toetused eakatele või tööd otsivatele noortele. Selleks et võidelda majandusliku lõhe edasise suurenemise vastu ning tagada üldine digitaalne ühenduvus, kutsub komitee liikmesriike üles kehtestama haavatavate tarbijate jaoks ELi riigiabi eeskirju järgides kompenseerimiskava, et kõik saaksid kasu uutest dünaamilistest digitaalsetest võimalustest.

4.7 Sagedusalas 700 MHz raadiolainete levimisega seotud füüsikaliste omaduste tõttu puhkeb arvatavasti uuesti arutelu elektromagnetväljadega kokkupuute võimaliku mõju üle tervisele. Komitee kutsub komisjoni uuesti üles⁽²⁾ jätkama ettevaatuspõhimõtet järgides tööd selles valdkonnas, eriti kuna on vaja täiendavaid teadusuuringuid.

4.8 Otsuse ettepanekus on lisaks nõutud, et liikmesriigid „konsulteeriksid riiklikul tasandil ning kaaluksid meetmete võtmist, et tagada teenuste kvaliteetne kättesaadavus oma elanikkonnale ja territooriumile, kui nad annavad õigusi 700 MHz sagedusala kasutamiseks traadita elektroonilise lairibaside teenuste osutamisel”. Komitee leiab, et seda arvestades peavad operaatoritel olema vajalikud kanalid, et tagada väga kiire lairibateenuse hea katvus mitte ainult väga eraldatud maapiirkondades, vaid ka erinevate ühistranspordivõrkude tasandil.

4.9 Arvestades seda, et teatavad liikmesriigid on nüüdseks jaotanud uued sagedused enampakkumisel ja algatanud riikliku menetluse sageduste kasutamiseks, kutsub komitee komisjoni üles olukorra arengut hoolikalt jälgima ja oma sellealaste pädevuste raames sekkuma, kui on väikseimgi oht ühtse turu killustumiseks.

Brüssel, 26. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²⁾ Vt joonealune märkus 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi edasised suhted AKV riikide rühmaga”

(2016/C 303/19)

Raportöör: Brenda KING

15. juulil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 paluda Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„ELi edasised suhted AKV riikide rühmaga”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 19. aprillil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 192, vastu ei hääletanud keegi, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Cotonou lepingu kehtivuse lõppemine 2020. aastal annab võimaluse vaadata üle Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma (AKV) ja ELi partnerlus ning otsustada, millise kuju peaks see edaspidi võtma ja missuguseid küsimusi käsitlema. Kuigi komisjon ja Euroopa välisteenistus on huvitatud suhete uuendamisest – kuna AKV riike peetakse üliolulisteks partneriteks –, on rõhutatud, et uuritakse kõiki võimalusi, sealhulgas lepingu ja kollektiivse käsitlusviisi alternatiive.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee („komitee”) märgib, et AKV riigid peaksid ise tegema otsuse selle kohta, kas nad soovivad jätkuvalt endi käsitlemist kollektiivina.

1.3 Komitee soovitab ELil võtta eesmärgiks jõuda AKV riikidega nüüdisaegse, võrdse ja tulemusliku partnerluseni, mis läheb kaugemale rahastaja-abisaaja suhtest ning põhineb sidusal ja integreeritud ELi välispoliitikal, mille alustala on poliitikavaldkondade arengusidususe põhimõte.

1.4 See raamistik peaks tagama, et kaasatud on kodanikuühiskonna organisatsioonid, sealhulgas erasektor, mille konkreetne ülesanne peaks olema jälgida ja hinnata lepingu rakendamise mõju lepinguosaliste säästvate arengule. Kodanikuühiskonnale tuleks pakkuda selle rolli täitmiseks vajalikku tehnilist ja finantstoetust.

1.5 Oma praeguses vormis – ühendades investeerimise ja majandusarengu poliitilise ja väärtustest juhinduva käsitlusviisiga – täiendab Cotonou leping juba säästva arengu tegevuskava aastani 2030 (säästva arengu eesmärke). Sellegipoolest tuleks Cotonou lepingu järgses korralduses võtta arvesse käesolevas arvamuses esitatud soovitusi ning näha ette ka lepingu järelevalve ja hindamine. Komitee on valmis täitma selles protsessis kesket rolli.

1.6 Komitee soovitab kolmandatele riikidele antava ELi arenguabi kõikidele vormidele peaks kehtima sama õigusraamistik ja Euroopa Parlamendil tuleks kohaldada nende suhtes sama demokraatlikku kontrolli, ent säilima peaksid Euroopa Arengufondi senised positiivsed küljed.

1.7 ELi-AKV partnerlus pakub juba laiaulatuslikku raamistikku ülemaailmsete probleemide, näiteks kliimamuutusega, võitlemiseks ning ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul osutus see tulemuslikuks. AKV ja ELi riikide vastupanuvõime suurendamiseks ning võimalike negatiivsete mõjudega (looduskatastroofid, majanduslik allakäik ja ka kliimast tingitud ränne) toimetulemiseks tuleb tugevdada ühiseid jõupingutusi.

1.8 Komitee toetab kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist ELi-AKV poliitikavaldkondadesse ideest ja käivitamisest järelevalve ning rakendamise ja järelhindamiseni. Struktureeritud dialoogi ja korrapärase kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise tervikliku protsessi kaudu järgitakse partnerlussuhtes – Cotonou lepingu artiklis 6 vaimus – täiel määral valitsusväliste osalejate kaasamise põhimõtet.

1.9 ELi-AKV koostööd käsitlevatele õigusaktidele tuginedes võivad mõlemad partnerid võrdset edasistes lõunapoolsete riikide ja kolmepoolse arengukoostöö raamistikus ühiseid strateegiaid välja töötada. Nende partnerite vaheline vastastikune teabevahetus võib aidata tõhusalt käsitleda rahvusvahelise arengu uut raamistikku ja ülemaailmseid probleeme, sealhulgas keskmiste tuludega riikide rolliga seotud probleeme.

1.10 Edaspidine partnerlus peab kehtastama uues raamistikus toonitatud nn võrdsete partnerlust, milles tunnustatakse ELi ja AKV riikides esinevate probleemide universaalsust: sissetulekute ebavõrdsus, noorte tööpuudus, kliimamuutus jpm. Ühises koostöös ja võrdsetena võivad ELi ja AKV partnerid püüda lahendada nii ELi kui ka AKV riikide arenguprobleeme.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Liidu (EL) ja 79 Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riigi vahel on sõlmitud laiaulatuslik ja õiguslikult siduv rahvusvaheline koostööleping, mis on ühendanud enam kui pooled maailma rahvusriigid. Cotonou partnerluslepinguks („Cotonou leping“) nimetatud leping sõlmiti 2000. aastal Beninis ja selle eesmärk on tugevdada ELi ja AKV riikide pikaajalist poliitilist, kaubandus- ja arengukoostööd. Selle lepingu tulemusena on loodud mitmesugused institutsioonid, mis hõlbustavad AKV ja ELi koostööd valitsuste, ametiisikute, parlamendiliikmete, kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna, sealhulgas erasektori tasandil. Leping tugineb ELi ja selle endiste kolooniate ajaloolistele suhetele, mis on hiljem järjestikuste postkoloniaalsete lepingutega edasi arenenud: alates I ja II Yaoundé konventsiooni assotsieerimislepingutest, mis sõlmiti Euroopa Majandusühenduse ja Prantsusmaa endiste Aafrikas paiknevate kolooniate vahel (1963–1975), kuni AKV-ELi vaheliste järjestikuste Lomé konventsioonideni (1975–2000) ja Cotonous allkirjastatud uusima partnerluslepinguni (2000).

2.2 Cotonou leping kaotab kehtivuse 2020. aastal, mistõttu avaldasid Euroopa Komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 6. oktoobril 2015. aastal ühise konsultatsioonidokumendi. Konsultatsioonidokumendis seatakse eesmärk „teha kindlaks, millisel määral see sobib kasutamiseks tulevikus, ning luua platvorm ühiste huvide edendamiseks“, võttes arvesse nii ELi kui ka AKV riikide institutsioonilise, poliitilise ja sotsiaal-majandusliku arengu asjaolusid maailmas, mis on viimase 15 aasta jooksul oluliselt muutunud.

2.3 Kodanikuühiskonna kaasamine – konkreetsete märkused poliitilise dialoogi kohta

2.3.1 Komitee peab kiiduväärseks, et Cotonou lepingu artikkel 6 toetab valitsusväliste osalejate kaasamist, tunnustades neid partnerluse oluliste osalistena. Komitee on siiski pettunud, et koostöö on jäänud väga valitsuskeskseks hoolimata sellest, et tunnustatakse, kui oluline on poliitiline dialoog, et soodustada kodanikuühiskonna osalemist arenguprotsessides.

2.3.2 Komitee juhib taas tähelepanu valitsusväliste sidusrühmade otsustavale rollile kogu arenguprotsessis ja majanduspartnerluslepingute järelevalves. On selge, et Cotonou lepingu kehtivuse lõppemisele järgneval avatumal ja osalusel põhineval raamistikul on märgatavate tulemuste saavutamiseks paremad võimalused.

2.3.3 Komitee märgib pettumusega, et mitmes AKV riigis kehtestatakse valitsusväliste osalejate tegevuse piiramiseks kitsendavaid õigusakte, mis mõnel juhul on avaldanud kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivsele osalemisele kahjulikku mõju. 2014. aasta kodanikuühiskonna organisatsioonide jätkusuutlikkuse indeks⁽¹⁾ toob esile, et paljudes Sahara-taguse Aafrika riikides peavad kodanikuühiskonna organisatsioonid – eriti toetustööle ja inimõigustele keskenduvad organisatsioonid – tulema oma töös toime kasvavate piirangute või tööd ähvardavate piirangutega.

⁽¹⁾ <https://www.usaid.gov/africa-civil-society>.

2.3.4 Komitee leiab, et ükskõik, missugune raamistik 2020. aasta järgseks perioodiks kokku lepitakse, peaks see tugevdama eriti kodanikuühiskonna organisatsioonide legitiimsust ja üldiselt valitsusväliste osalejaid kui poliitiliste protsesside tõelisi sidusrühmi. Lisaks on komitee teadlik sellest, et valitsusväliste osalejate väljajätmisel on põhimõtteliselt kahjulik mõju. Seepärast nõuab komitee suuremaid tehnilisi ja finantskohustusi, et soodustada ja toetada kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivset osalemist.

3. Taust – Cotonou leping

3.1 Rooma lepingu sõlmimisega 1957. aastal seoti ülemeremaad ja -territooriumid Euroopa Majandusühendusega ametlikku ja privilegeeritud koostööraamistikku, mis on struktureerinud Euroopa suhet Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühmaga. AKV riikide rühma moodustasid selle liikmed 1975. aastal Georgetowni kokkuleppega ja algselt hõlmas see 46 AKV riiki: 36 Aafrika, 7 Kariibi mere ja 3 Vaikse ookeani piirkonna riiki. Praegu koosneb AKV riikide rühm 79 riigist – 48 Sahara-taguse Aafrika, 16 Kariibi mere ja 15 Vaikse ookeani piirkonna riiki (Kuuba on liige, kuigi see ei ole Cotonou lepingut allkirjastanud, ning Lõuna-Aafrika on Cotonou lepingu pool, kuigi riik on teatud sätetel vabastatud). Alates 2000. aastast on AKV-ELi koostöös juhitud Cotonou lepingust.

3.2 Cotonou lepingu põhieesmärk („vaesuse vähendamine ja selle lõplik väljajuurimine koos selliste eesmärkidega nagu püsiv areng ja AKV riikide järkjärguline integreerumine maailmamajandusse”) on esitatud kolme üksteist täiendava samba kujul.

- **Poliitiline dialoog:** Cotonou leping oli uudne, sest see põhineb laiaulatuslikul poliitilisel dialoogil, mis nõuab olulisi kahepoolseid kohustusi. Selles märgitakse järgmist: „Dialoog keskendub muu hulgas vastastikust huvi pakkuvatele või käesoleva lepingu eesmärkide saavutamise seisukohast üldist tähtsust omavatele poliitilistele eriküsimustele, nagu relvakaubandus, liigsed sõjanduskulud, uimastid ja organiseeritud kuritegevus või diskrimineerimine rahvuse, usu või rassi põhjal. Dialoog hõlmab ka inimõiguste ja demokraatia ning õigusriigi põhimõtete ja hea valitsemistava austamisega seotud arengu korrapärast hindamist.”
- **Majandus- ja kaubandussuhted:** Cotonou leping erineb Yaoundé ja Lomé raames sõlmitud varasematest ja ühepoolsetelt ELi kohaldatavate mittevastastikuste soodustustega reguleeritud kaubanduslepingutest. EL tunnistas, et „majanduse põhialuste osas on tõsi, et praegune süsteem on ebaõnnestunud, et AKV riigid on muutunud maailmakaubanduses üha tõrjutumaks, isegi heldete tariifsete soodustuste korral”⁽²⁾. Cotonou lepingu raames läbiräägitavad uued kaubanduslepingud – majanduspartnerluslepingud – kavandatakse selle olukorra ületamiseks ja võimaldamaks AKV riikidel lõpuks maailma majandusse integreeruda. Majanduspartnerluslepingus järgitakse ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni eeskirju, vähendades mittevastastikuste soodustuste kahjulikku mõju AKV riikide hulka mittekuuluvatele arengumaadele, ning soodustatakse piirkondlikku integratsiooni, luues sidemed AKV riikide olemasolevate piirkondlike majandusinstituutide ja vabakaubanduspiirkondadega. Kuigi läbirääkimised vastastikuste ja asümmeetriliste vabakaubanduslepingute üle algasid 2002. aastal, on Kariibi mere piirkonna foorum (CARIFORUM) esimene ja ainus piirkond, mis allkirjastas (2007. aastal) kaubavahetusest kaugemale mineva ja nn Singapuri küsimusi hõlmava laiaulatusliku majanduspartnerluslepingu. Püüdlused pidada läbirääkimisi muude piirkondadega on tekitanud vastuolu, mis on tingitud erinevatest majandusarengu arusaamadest, ning praeguseks on sõlmitud vaid mõni üksnes kaubavahetust hõlmavat majanduspartnerluse vahelepingut Lõuna-Aafrika Arenguühenduse, Ida-Aafrika Ühenduse ja Lääne-Aafrikaga.
- **Kaubandus- ja piirkondlik integratsioon:** majanduspartnerluslepingu eesmärk on edendada piirkondlikku integratsiooni ja see tugineb põhimõttele, et parem piirkondlik integratsioon edendab kaubandusvõimsust ning see omakorda edendab majanduskasvu, tööhõivet ja majandusarengut. Majanduspartnerluslepingut ümbritseva kriitika kohaselt on olukord aga vastupidine: majanduspartnerlusleping toetab tegelikult suuremat piirkondlikku integratsiooni. See väide põhineb arvamusel, et majanduspartnerlusleping ei näe ette AKV riikide vajalikku struktuurset ümberkujundamist, mis võimaldaks neil tugevdada oma positsiooni ja liikuda ülemaailmses väärtusahelas ülespoole.

⁽²⁾ Karel de Gucht, Euroopa Komisjoni kaubandusvolinik, „A Partnership of Equals”, AKV-ELi parlamentaarse ühisassamblee 20. istungjärg, Kinshasa, 4. detsember 2010, lk 3. Külastatud 26. detsembril 2012, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/december/tradoc_147082.pdf.

- **Kaubandus ja säästev areng:** iroonilisel kombel on majanduspartnerluslepingule saanud osaks palju kriitikat, kuna see ei ole piisavalt kõrgelehnuline, eriti säästva arengu valdkonnas. Kolme Aafrika piirkonnaga sõlmitud majanduspartnerluse vahelepinguid on säästva arengu peatükkide puudumise pärast teiste hulgas kritiseerinud Euroopa Parlamendi liikmed. Nende arvates kahjustab see lepingu laiahaardelisust, ELi enda võetud kohustusi säästva arengu valdkonnas ja liidu poliitikavaldkondade arengusiduse põhimõtet. CARIFORUMi-ELi majanduspartnerluslepingu puhul on kriitikud – hoolimata asjaolust, et praeguseks on tegemist ainsa laiaulatusliku lepinguga – toonud esile asjaolu, et piiravate ekspordisätetega võidakse kahjustada piirkonna suutlikkust reageerida süsteemsetele vapustustele, mis omakorda õhustab piirkonna suutlikkust saavutada toiduga kindlustatus.
- **Arengukoostöö:** koostöövahendid ja -meetodid on nähtud ette Cotonou lepingu põhimõtete operatsioonivõimeliseks tegemiseks, keskendudes tulemustele, partnerlusele ja isevastutusele. Seepärast vastutatakse Euroopa Arengufondi vahendite kavandamise ja rakendamise eest ühiselt.
- **Euroopa Arengufondi** rahastatakse otse ELi liikmesriikide vabatahtlikest maksetest väljaspool ELi eelarvet, kuid kooskõla tagamiseks toimuvad läbirääkimised paralleelselt muude ELi välisrahastamise vahendite üle. Fondi haldavad Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeeringupank. Euroopa Investeeringupank haldab investeerimisrahastust ja pakub nii Euroopa Arengufondist kui ka omavahenditest AKV riikides tegutsevatele eraettevõtjatele laene, tagatise ja vahendeid lühiajaliste ja pikaajaliste era- ja avaliku sektori projektide jaoks.
- **Euroopa Arengufondi eraldiste kogusumma on suurenenud**, samas on säilinud selle valitsustevaheline laad ja juhtimisstruktuur, mis on võimaldanud fondil mitmeaastase finantsraamistiku kõrval kujuneda ELi arengukoostöö olulisimaks elemendiks. Euroopa Arengufondi unikaalse ajaloo ja õigusliku staatuse ning valitsustevahelise tõttu ei ole Euroopa Parlamendil selle üle kaasotsustamise õigust. Parlamendi arengukomisjon tegeleb siiski üldiste poliitiliste aruteludega ning on oluline Cotonou lepinguga seotud osaleja. Ka on parlamentaarsel ühisassambleel õigus Euroopa Arengufondist riiklikele soovituskavadele ja piirkondlikele soovituskavadele tehtud eraldiste üle parlamentaarset kontrolli teostada.
- **Euroopa Arengufond** ja eelarvesse kaasamine – parlament annab konkreetse eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlusega heakskiidu Euroopa Komisjoni tegevusele Euroopa Arengufondi haldamise ja rakendamisega seotud eelarve täitmisel. Eelarvesse kandmine – Euroopa Arengufondi kaasamine ELi eelarvesse – tekitab parlamendi ja nõukogu vahel jätkuvalt vastuolusid, kuigi komisjon on mitmel korral soovitanud lisada Euroopa Arengufondi ELi eelarvesse.
- Komitee arvates peaks ELi poolt kolmandatele riikidele antava arenguabi kõikide vormide suhtes kehtima sama õigusraamistik ja parlamendil tuleks neile rakendada sama demokraatlikku kontrolli. Seepärast nõuab komitee Euroopa Arengufondi integreerimist ELi eelarvesse, kuid samas peaksid säilima arengufondi positiivsed küljed (nt vastastikkus ja ühine vastutus). See muudab ELi arengupoliitika sidusamaks.

4. Taust – muutuv maailm

4.1 Nagu on tunnustatud ühises konsultatsioonidokumendis, on maailm alates 2000. aastal lepingu jõustumisest märkimisväärselt muutunud. Liidu tasandil on EL ajavahemikul 2000–2013 laienenud 13 uue liikmesriigi võrra, koosnedes nüüd kokku 28 liikmesriigist. Uutel liikmesriikidel puuduvad ajaloolised koloniaalsidemed ning lisaks ELiga ühinemisest alates tekkinud suhetele on neil AKV riikidega teistsugune kaubandus-, majandus- ja poliitiliste suhete ajalugu või puudub see üldse. Ülemaailmsel tasandil on maailm elanikkonnalt kasvanud, omavahel rohkem ühendatud, vastastikku sõltuv ja keerukam ning silmitsi seistakse uute probleemidega, nagu kliimamuutus, üleilmastumise mõjud, arvukamad terroriaktid, konfliktid ja massiline ränne.

4.2 Alates 2000. aastast on Aafrikas, Aasias ja Ladin-Ameerikas tekkinud juurde muud majandusjõud ning partnerlusrühmad, nagu Aafrika Liit ja G77, ning paljud AKV riigid on seadnud sihiks saavutada ajavahemikul 2020–2030 keskmiste tuludega riigi positsiooni, vähendades seega oma sõltuvust välisabist.

4.3 ELi partnerlust kolme piirkonnaga, mis moodustavad AKV riikide rühma, on tugevdatud ka väljaspool Cotonou lepingu kohaldamisala, kuigi siiski sellega koostoimes. Selle näiteks on Aafrika ja ELi strateegiline partnerlus, Kariibi mere piirkonna ja ELi ühine partnerlusstrateegia ning strateegia partnerluse tugevdamiseks Vaikse ookeani saartega. Süvendatud on ka koostööd piirkondlike ja allpiirkondlike organisatsioonidega, eelkõige majanduspartnerluslepingute ning rahu ja julgeoleku valdkonnas.

4.4 Vaatamata sellele, et ülemaailmses arengus on saavutatud edu, esineb siiski märkimisväärseid erinevusi – sadadest miljonitest ikka veel äärmises vaesuses elavatest inimestest soolise ebavõrdsuseni ja ülemaailmse süsinikdioksiidi heitkoguste suurenemiseni rohkem kui 50 % võrra pärast 1990. aastat. Rahvusvahelisel tasandil võeti 2015. aasta septembris vastu säästva arengu eesmärkide uus ülemaailmne raamistik ja selle rahastamise meetmed, mis aitavad samal ajal tegeleda vaesuse kaotamise ja säästva arengu omavahel seotud küsimustega. Seda tegevust toetatakse uue ülemaailmse partnerlusega, millesse on koondatud kõik rakendamisevahendid ja kõik osalejad ning mida kohaldatakse kõigile riikidele samamoodi.

4.5 Seepärast soovib komitee rahastaja-abisaaja suhtes kaugemale ulatuvat tulemuslikku rahvusvaheliste suhete raamistikku, mis sobib selleks, et täita säästva arengu eesmärgid ning saavutada poliitilise, majandusliku ja arengukoostöö kaudu nii AKV riikide kui ka Euroopa kodanike jaoks paremaid tulemusi.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Arengukoostöö sammas

5.1.1 Komitee arvab, et partnerluse tasakaalustamiseks on 2030. aasta tegevuskava 17 säästva arengu eesmärki kõige asjakohasem raamistik, et „tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus” (eesmärk nr 17). Säästva arengu eesmärgid pakuvad ühist raamistikku, sealhulgas 169 alaeesmärki, millega püütakse kaotada vaesus ja nälg, tagada kõikidele taskukohane ja säästev energia, ehitada vastupidav taristu, võidelda kliimamuutuse ja selle mõjuga, edendada õigusriigi põhimõtteid ja õiguskaitse kättesaadavust kõigi jaoks.

5.1.2 Kooskõlas poliitikavaldkondade arengusiduse põhimõttega pakub säästva arengu eesmärkide raamistik täiendavat ja terviklikku juhendit ELi-AKV riikide edaspidisteks suheteks, et saavutada ülemaailmse mõõtmega ühised eesmärgid. Võttes arvesse tõsiasja, et ELi sisepoliitikal on välismõõde, mis võib partnerriike kahjulikult mõjutada, avaldab säästva arengu eesmärkide saavutamiseks tehtav koostöö prioriteetide kooskõlastamise kaudu – kuid austades samas ka piirkondliku arengu tegevuskavasid – positiivset ülekanduvat mõju poliitikavaldkondade arengusiduse tagamisele.

5.1.3 Maailmapanga ja muude mitmepoolsete arengupankade kohaselt on säästva arengu eesmärkide saavutamiseks vaja väga palju rahalisi vahendeid, millest umbes 80 % moodustavad investeeringud taristusse. Kuigi Euroopa Arengufond on vähim arenenud riikide toetamisel jätkuvalt oluline allikas, on see toetus võrreldes paljude riikide üldise eelarvega väike ning väheneb eeldatavasti veelgi. Ent siseriiklike ressursside kasutuselevõtmine võib mitmes AKV riigis siiski olla arengu rahastamise oluline allikas. Maailmapanga 2013. aasta aruandes arengukoostöö rahastamise kohta pärast 2015. aastat leitakse, et säästva arengu eesmärkide raames tehtavad investeeringud taristusse peaksid tulema 50 % kuni 80 % ulatuses riigi oma ressurssidest.

5.1.4 Seepärast arvab komitee, et arengu rahastamist tuleks kasutada selleks, et suurendada siseriiklike ressursside rakendamise ja kasutamise võimekust. OECD arvates võib näiteks iga dollar, mis kulutatakse ülemeremaade arenguabi maksualase haldussuutlikkuse arendamisele luua – sõltuvalt riigi olukorrast lisamaksude laekumiste näol – tuhandeid dollareid. Hinnanguliselt moodustavad maksud vaid 10–15 % paljude Aafrika riikide SKTst⁽³⁾. Samamoodi saab aidata ressursirikkadel riikidel parandada oma võimekust, et pidada kaevandus- ja muude mäetööstusettevõtetega läbirääkimisi õiglaste lepingute üle nii, et suureneksid sissetulekud oma säästva arengu eesmärkide kohustuste täitmiseks. Lisaks tuleks toetada AKV riikide püüdlusi industrialiseeruda ning töödelda oma toorainet ja kaupa kohalike, piirkondlike ja rahvusvaheliste turgude jaoks.

⁽³⁾ The Economist 16.4.15, „Making Africa Work”.

5.1.5 Komitee soovib ka edasist koostööd, et lahendada kvalifitseeritud tööjõu tõsine nappus AKV riikide kiirelt kasvavates sektorites, pidades eelkõige silmas asjaolu, et ÜRO prognoosi kohaselt suureneb aafriklaste arv 2,5 miljardini ehk veerandini maailma elanikkonnast⁽⁴⁾. Need sektorid hõlmavad kaevandustööstust, energeetikat, vett ja taristut, samuti põllumajandust, tervishoidu ja telekommunikatsiooni. Oskuste nappus on üks põhjusi, mis AKV riigid ekspordivad toorainet, mida töödeldakse mujal maailmas, tekitades nii kahju AKV riikide tööstusele ja töökohtadele. Need riigid vajavad ka omaenda teadus- ja innovatsioonilahendusi, et käsitleda oma arenguprobleeme, sh kliimamuutusi. Teadlaste arv elanikkonna suhtes on aga Aafrika riikides väga väike. Näiteks Burkina Faso on 45 teadus- ja arendustegevuse spetsialisti miljoni inimese kohta, Nigeerias 38, samas kui Ladina-Ameerikas on see näitaja keskmiselt 481 ja Ida-Aasias 1 714⁽⁵⁾. Oskuste nappuste probleemi lahendamisse tuleks kaasata ka kordusränne. Programmiga „Erasmus+” nähakse juba ette ELi noorte korduvränne ning samasugused tingimused tuleks kehtestada AKV riikide noorte jaoks. See nõuab rände üle peetava arutelu ümberkujundamist, et keskenduda rohkem liikuvusele, eriti noorte liikuvusele hariduse ja koolituse, praktika ja vahetuste ning muudel eesmärkidel.

5.1.6 Kooskõlas poliitikavaldkondade arengusiduse põhimõtte ja eelnimetatud soovitusel tugevdada arenguabi kasutades maksualast haldussuutlikkust, peaksid EL ja selle liikmesriigid lahendada tulemuslikult ebaseaduslike rahavoogude probleemi. Maksuhaldus on esmatähtis ja see võib AKV riikide säästvale arengule kaasa aidata. Just Aafrikas läheb ebaseaduslikes rahavoogudes kaotsi rohkem, kui see maailmajagu saab ametliku arenguabi ja välismaiste otseinvesteeringutena kokku.

5.1.7 Edasistes partnerlussuhetes tuleks tunnustada ka olulist rolli, mida täidavad rändajate tööhõivest ja diasporaadest lähtuvad rahaülekanded, mis on kujunenud AKV riikides välismaiste otseinvesteeringute põhiallikaks, ületades ametlikku arenguabi. Sellegipoolest on oluline, et ELi liikmesriigid täidaksid poliitikavaldkondade arengusiduse põhimõtte järgimise raames oma kohustust anda abina 0,7 % kogurahvatulust.

5.2 Majandus- ja kaubandussuhete samm

5.2.1 Majanduspartnerluslepingud on ette nähtud piirkondliku integratsiooni soodustamiseks ja need hõlmasid AKV riikide piirkondlike majandusühenduste loomist. Läbirääkimised algasid 2002. aastal, kuid tekkis ajaline surve, mis tulenes Maailma Kaubandusorganisatsiooni poolt tehtud erandist – säilitati AKV riikide rühma kuuluvatele arengumaadele eeliskohtlemine võrreldes AKV rühma mittekuuluvate muude arenguriikidega –, mille kehtivus pidi lõppema 2007. aasta lõpus.

5.2.2 Läbirääkimised majanduspartnerluslepingu üle muutusid keeruliseks mitmesugustel põhjustel: läbirääkimisvõimekuse erinevus ja AKV riikide piirkondlike majandusühenduste valmidus; erisugune arusaamine arengust ja piirkondlikust integratsioonist; erisugune arusaamine kaubandusest, mis põhineb muu hulgas vastastikkusel. Alates läbirääkimiste algusest 2002. aastal on nüüdseks olemas nii laiaulatuslikud majanduspartnerluslepingud kui ka majanduspartnerluse vahelepingud ning AKV riikide suhtes kohaldatavad mitmesugused kaubavahetuskorrad, sealhulgas üldiste tariifsete soodustuste kava (GSP/GSP+) ja „Kõik peale relvade” algatus.

5.2.3 Kuna majanduspartnerluslepinguga püütakse muu hulgas aidata kaasa jätkusuutlikule majanduskasvule, vaesuse kaotamisele, elatustaseme tõusule ja piirkondlikule integratsioonile, on majanduspartnerluslepingute tulemuslik rakendamine ja nende toimimise järelevalve nimetatud eesmärkide saavutamisel otsustava tähtsusega.

5.2.4 Seepärast soovib komitee tungivalt kehtestada raamistiku (st ühised nõuandekomiteed), et tagada nii ELis kui ka AKV riikide piirkondades kodanikuühiskonna organisatsioonide roll majanduspartnerluslepingute struktuuride järelevalves, et nende järelevalve tulemusel antavaid soovitusi järgitaks, et menetlused oleksid kooskõlas säästva arenguga ning et see kehtiks ka pärast 2020. aastat. Juhul kui läbirääkimised majanduspartnerluslepingute üle on lõppenud, näiteks Lõuna-Aafrika Arenguühendusega, ja seetõttu ei ole nende uuesti algatamine tõenäoline, toetab komitee läbirääkimisi majanduspartnerluslepingu asjakohase protokolliga.

⁽⁴⁾ Vt joonealune märkus 3.

⁽⁵⁾ <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/04/15/world-bank-centers-excellence-science-technology-education-africa>.

5.2.5 ELi delegatsioonid on põhiosalejad ja nad peaksid suhtlema kohalike valitsusväliste osalejatega ning ELi ja AKV riikide piirkondlike institutsioonidega, et ühismeetmed oleksid läbipaistvad, kooskõlastatud ja tulemuslikud. Lisaks peaks toimuma ELi delegatsioonide kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevuskavade ja vastavate AKV riikide piirkondlike kodanikuühiskonna organisatsioonide strateegia ühine kooskõlastamine, et tervikliku käsitlusega edendada kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist.

5.2.6 Lisaks soovib komitee kaasata nendesse ühistesse nõuandekomiteedesse kodanikuühiskonna mitmesugused osalejad, hõlmates võrdselt akadeemilisi ringkondi, äriühinguid ja sotsiaalpartnereid (muu hulgas põllumajandusettevõtjad, naiste- ja noorteorganisatsioonid) ning et ühistel nõuandekomiteedel oleks kättesaadava eelarve näol piisavalt ressursse, mis lubaks neil tegutseda tulemuslikult ning autonoomselt. Komitee toonitab ka, kui oluline on, et mõlemad partnerid rahastaksid kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemist partnerluses, et tagada täiel määral nn võrdsete partnerlus, mille poole EL ja AKV riigid püüdleavad.

5.3 Euroopa Arengufond

5.3.1 Euroopa Arengufondi peetakse arenguabi rahastamise prognoositavaks ja usaldusväärseks allikaks, mis mängib olulist rolli AKV riikide huvi säilitamises Cotonou lepingu vastu. Euroopa Arengufondist lähtuva rahastamise vastuoluline vorm on eelarvetoetus või otsene abi riigieelarvetele kas eelnevalt määratud prioriteetide raames (valdkondlik eelarvetoetus) või ilma selleta (üldine toetus eelarvele). Komisjon eraldas aastatel 2002–2010 üldist eelarvetoetust 6,2 miljardi euro ulatuses – sellest üle 90 % läks Aafrikale. Kuid sõltumata edasisest partnerluse vormist ei tohiks suhted Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnaga nõrgeneda ning keskmise sissetulekuga riikide esiletõus üldisemalt ei tohiks takistada säästvat arengut. Edasine partnerlus peab seadma esikohale ja edendama kaasamist.

5.3.2 Keskmiselt kasutatakse viiendik Euroopa Arengufondi vahenditest valdkondlikuks ja eelarvetoetuseks. Kuigi eelarvetoetust vaadeldakse üldiselt kui tulemuslikku viisi rahastajate abi suunamiseks, nõrgestab see vastutust ja juhtimist, kuna sellega ei kaasne nõuetekohast järelevalvet ega piisavat tingimuslikkust. See ei ole ka eriti nähtav, kuna toetus muutub riigi üldise eelarve osaks ja seega ei ole enamik kodanikke ja riigisiseseid sidusrühmi Euroopa Arengufondi panuse suurusest teadlikud.

5.3.3 Komitee soovib tungival, et vastutuse ja läbipaistvuse suurendamiseks peaks kolmandatele riikidele antava ELi arenguabi kõigile vormidele kehtima sama õigusraamistik ja Euroopa Parlamendil tuleks kohaldada nende suhtes sama demokraatlikku kontrolli, ent säilima peaksid partnerluse positiivsed küljed.

5.3.4 Komitee piirkondlikelt kohtumistelt saadud tagasiside osutab, et kodanikuühiskonna osalejad peavad ELi pakkumismenetlusi rahastuse saamiseks liiga pikaks, bürokraatlikuks ja läbipaistmatuks. Lisaks on paljude valitsusväliste osalejate jaoks taotlemisprotsessid liiga keerulised ja mõnes riigis jagatakse asjakohast teavet puudulikult.

5.3.5 Komitee on korrapäraselt toetanud kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse parandamist koos juurdepääsuga vajalikele ressurssidele, et olla oma riigis ja piirkonnas arengustrateegiate, juhtimise ja inimõiguste valdkonna isevastutuse edendamisel ning järelevalve teostamisel tõhusad partnerid. Neid põhimõtteid peavad järgima nii ELi kui ka AKV riigid.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa naabruspoliitika ülevaade”

[JOIN(2015) 50 final]

(2016/C 303/20)

Raportöör: Andrzej ADAMCZYK

Kaasraportöör: Gintaras MORKIS

18. novembril 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine”

[JOIN(2015) 50 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 19. aprillil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 517. istungjärgul 25. ja 26. mail 2016 (25. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 162, vastu hääletas 15, erapooletuks jäi 21.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Komisjoni ühisteatise vastuvõtmise üle teemal „Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine” ning tunnustab asjaolu, et mitu komitee tehtud ettepanekut arvamuses ühise konsultatsioonidokumendi „Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole”⁽¹⁾ kohta on ühisteatisesse lisatud, millega püütakse seda tõhusamaks muuta.

1.2 Vajadus Euroopa naabruspoliitika (ENP) läbivaatamise järele on ühest küljest ühetaolise, nn kõigile sobiva ühtse lahenduse lähenemisviisi ebaõnnestumise tagajärg ja teisest küljest nii lõuna- kui ka idanaabruse suhtelise ühtsuse killustumise ja lagunemise tagajärg.

1.3 Uues ENPs tuleks märkida, et kõnealuste piirkondade dramaatiliste arengusuundumuste algpõhjused tulenevad nii välissurvest kui ka sisemisest ebastabiilsusest, mis on seotud vaesuse, ebavõrdsuse, võimaluste puudumise, korruptsiooni, poliitilise ja usulise radikaliseerumise ning vägivaldse ekstremismiga.

1.4 ENP läbivaatamise eesmärk on muuta see piisavalt paindlikuks, et kaasata jätkuvalt neid riike, kes ei suuda või ei taha täita kõiki nõudeid, mis on seotud majandusliku integratsiooniga või ühenduse õigustikuga vastavusse viimisega. Selles mõttes on uus ENP loodud kaasamise vaimus.

1.5 Et piirata naabruses toimuvatest dramaatilistest arengusuundumustest tulenevaid kahjusid, kehtestab teatis uue **stabiliseerimise** prioriteedi ja uue lähenemisviisi, milleks on **eristumine**.

⁽¹⁾ Komitee aramus ühise konsultatsioonidokumendi „Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole” kohta, ELT C 383, 17.11.2015, lk 91.

1.6 Rõhk, mis on pandud stabiliseerimisele, selgitab, miks sise- ja välisjulgeolekul on teatise selline oluline koht. Vaatamata sellele, et ELi käsutuses olevad vahendid on siiski piiratud, tuleks praegune tagantjärele reageeriv lähenemine asendada ennetavate kiirete diplomaatiliste jõupingutustega, mille eesmärk on konflikti ennetamine ja külmutatud konfliktide rahumeelne lahendamine.

1.7 Komitee soovib rõhutada, kui oluline on majanduslik areng kui stabiilse ja turvalise keskkonna peamine eeltingimus ELi naabruses. EL peaks olema väga järjekindel ENP partneritele majandusliku toetuse pakkumisel ning pikaajaliste tingimuste ja motivatsiooni suurendamisel majandusreformide jätkamiseks, konkurentsivõime suurendamiseks ja äritegevuse eeskirja ajakohastamiseks.

1.8 Samuti on selge, et majandusarenguga peab kaasnema selle sotsiaalne ja keskkonnamõõde, ainult koos saavad need tegurid tõhusalt kaasa aidata tegelikele edusammudele, stabiilsusele ja sotsiaalsele rahule.

1.9 Komitee mõistab, et eristumine kui uus töömeetod kajastab arusaama poliitilisest realismist, kasvavast lõhest partnerriikide vahel ja nende erinevatest püüdlustest. Siiski, isegi kui kõiki majanduskriteeriume ei saa täita, ei tohi EL teha kompromisse põhiliste Euroopa väärtuste vallas, mille hulka kuuluvad sotsiaalne mõõde, üldiste inimõiguste austamine, demokraatia ja õigusriik. On kahetsusväärne, et teatise ei nimetata Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) tööstandardite austamise põhimõtet kui õiguspärase töösuhete alust.

1.10 Organiseeritud kodanikuühiskonna ja iseseisva sotsiaalse ning tsiviildialoogi rolli ei rõhutada piisavalt. ENP eesmärged, sh stabiliseerimist, ei saavutata kunagi ilma kodanikuühiskonna sõltumatute organisatsioonide olulise kaasamiseta. Me ei tohi kunagi unustada, et Euroopa integratsioon on eelkõige rahuprojekt ning kodanikuühiskond on väga huvitatud selle edust.

1.11 Teatise vaikitakse sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi praegustest vajakajäämistest ning ühinemisvabaduse ja vaba organiseerumise õiguse rikkumistest ENP piirkonnas.

1.12 Teatis näib pakkuvat välja üsna kaitsva lähenemisviisi naabruspoliitika ambitsioonide piiramisele selle kahaneva potentsiaali tõttu. On tõsi, et EL on seisnud silmitsi kahju tekitavate, mõnikord dramaatiliste arengusuundumustega nii lõuna- kui ka idanaabruses. Kuid visiooni puudumine ei aita ummikseisust välja. Komitee soovib määratleda uut, julget, dünaamilist ENP tegevuskava, sealhulgas ELiga ühinemise perspektiiviga mõningate, eriti idapoolsete partnerriikide jaoks, kellel on sellised soovid ning kes suudavad ja tahavad nõudeid täita.

1.13 Komitee tunneb heameelt avalduse üle, et ELi poliitikat parem teavitamine ja selle edendamine saab olema uue ENP keskmeks, et paremini selgitada ELi poliitika põhjuseid ja konkreetsete meetmete positiivset mõju. Eriti tähtis on piirata kahju, mis tuleneb eksitavast teabest, väärinfost ja propagandast, mis on konfliktis tegelikkuse, ELi väärtuste ja ENP eesmärkidega.

1.14 Tuleb rõhutada, et nii ida- kui ka lõunasuunalist ENPd õõnestavad välised tegurid. Teiste hulgas on Daesh üritanud destabiliseerida lõunapoolseid naaberriike terrorismi ja sõja abil. Venemaa diplomaatilised püüdlused ja sõjaline tegevus on otseselt suunatud Euroopa naabruspoliitikale, eelkõige idapartnerlusele. Peale selle tugedab tema sõjaline sekkumine lõunas Süüria autoritaarset režiimi.

2. Vajadus uue, läbivaadatud ENP järele

2.1 Komitee väljendab heameelt, et komisjon on vaadanud üle Euroopa naabruspoliitika, mille eesmärk on määratleda uuesti selle eesmärgid ja üldine lähenemisviis pärast dramaatilisi arengusuundumusi ELi naabruses.

2.2 ELi suhted tema naabrusega põhinevad Euroopa Liidu lepingu artikli 8 lõikel 1, milles märgitakse, et liit arendab naabruses asuvate riikidega erilisi suhteid, mille eesmärk on luua heaolu ja heanaaberlikkuse ala, mis rajaneb liidu väärtustel ning mida iseloomustavad koostööl põhinevad tihedad rahumeelsed suhted.

2.3 Esialgu olid ENP eesmärgid üsna ambitsioonikad ja üldeesmärk oli saavutada võimalikult tihe poliitiline ühendus ning võimalikult suur majandusintegratsioon ELi lõuna- ja idapoolsete naabritega.

2.4 Üks majandusintegratsiooni tulemusi on potentsiaalselt suurem juurdepääs ELi ühtsele turule, mis peab käima käsikäes keeruliste poliitiliste, majanduslike ja institutsionaalsete reformidega ning samuti pühendumisega demokraatiale, õigusriigile ja inimõiguste austamisele.

2.5 Kuid alates 2003.-2004. aastast, kui ENP loodi, on naabruses toimunud dramaatilisi muutusi ja esialgne „kõigile sobiva ühtse lahenduse” põhimõte on osutunud täiesti ebatõhusaks.

2.6 Alates 2014. aastast on idanaabrusele rängalt mõjunud Venemaa praeguse presidendi administratsiooni ja valitsuse agressiivne poliitika, eriti sõda Ukrainas ning (osaliselt õnnestunud) manöövrid ELi idapoolsete naabrite meelitamiseks Euraasia Majandusliitu, kus domineerib Venemaa.

2.7 Tunnistades, et igal riigil on õigus omaenda poliitilisele perspektiivile, tuleb siiski märkida, et Venemaa praegune administratsioon soovib töötada välja enda naabuspoliitika, mis on kokkusobimatu ENPga, ja tahab, et teda käsitataks ülemaailmse osalejana ja ELiga sama tähtsa üksusena.

2.8 Kuigi ELi konstruktiivne koostöö Venemaaga võiks potentsiaalselt olla kasulik mõlemale poolele, näib ebatõenäolisena, et lähitulevikus õnnestuks vältida huvide konflikti idanaabruses, kui Venemaa ei muuda oma agressiivset ja õonestavat suhtumist. Hiljutised arengud Süürias annavad tunnistust sellest, et sama võib juhtuda ka lõunanaabrusega.

2.9 Lõunanaabruses tähendavad sõda Süürias, konfliktid Liibüas, Daeshi esilekerkimine, vastuolulised poliitilised arengusuundumused piirkonna mõnes riigis ja muud relvastatud konfliktid Lähis-Idas seda, et araabia kevadega seotud suured lootused rahule ning demokraatlikele ümberkorraldustele on kuhtumas, vähemalt lähitulevikus.

2.10 Kõik nimetatud negatiivsed arengusuundumused ja suurenevad lõhed mitmes piirkonnas nii lõuna- kui ka idanaabruses nõuavad prioriteetide uuesti seadmist, uut lähenemisviisi, uusi töömeetodeid ning ELi proaktiivsemat ja tõhusamat diplomaatiat. Nimetatud teatis on vastus neile probleemidele.

3. Stabiiliseerimine – uus prioriteet

3.1 Komisjon nõustus komitee seisukohaga, et ENP läbivaadatud prioriteetideks tuleb muuta stabiilsus, suurem turvalisus, paindlikkus ja eristumine ning samuti suurem vastastikune vastutus. Läbivaatamisel tuvastati stabiiliseerimine kui kõige pakilisem probleem mitmes naaberpiirkonnas ja soovitati seetõttu teha sellest uue ENP peamine poliitiline prioriteet.

3.2 Komitee on veendunud, et see soovitus on hästi põhjendatud, sest hiljutised arengusuundumused tõendavad, et EL on suutnud ainult osaliselt edendada stabiilsust, jõukust ja turvalisust naabruses.

3.3 Väga selge on ka, et ohud naabruse stabiilsusele kujutavad endast mitte ainult olulisi tõkkeid demokraatlikule üleminekule ja reformiprotsessile, mida EL nõuab, vaid neil on ka negatiivne mõju riikidele, mis on edukad oma ENPst kannustatud ümberkorraldustes, ja ELile endale.

3.4 Konfliktide vältimist ja konfliktide lahendamist tuleb oluliselt tugevdada, eriti seetõttu, et mitu külmutatud konflikti on jätkuvalt tõsine oht stabiilsusele nii lõuna- kui ka idanaabruses. Et aidata kaasa rahumeelsete lahenduste leidmisele, peaks Euroopa ühelt poolt jääma erapooletuks ja teiselt poolt abistama ohvreid, kõige haavatavamas olukorras olevaid ja ohustatud inimesi.

3.5 Üsna selge on ka see, et ebastabiilsus ei ole ainult välise surve tagajärg, ja et ühisteatistes tuvastatakse õigesti seos ebastabiilsuse ja vaesuse, ebavõrdsuse, võimaluste puudumise ja korrupsiooni vahel, mis kõik võivad suurendada haavatavust radikaliseerumise suhtes. Samas puudub dokumendis tasakaal majandusliku ja sotsiaalse mõõtme vahel, alahinnatakse heaolu ja sotsiaalkaitse olulist rolli stabiilsuse jaoks.

4. Eristumine

4.1 Uus ENP on kujundatud nii, et see kajastaks erinevaid püüdlusi, ambitsioone ja partnerriikide huvisid ning olukorda, mis tuleneb erinevatest arengusuundumustest ELi naabruses asuvates konkreetsetes riikides.

4.2 Ühisteatistes märgitakse, et „EL jätkab tööd partnerriikide valitsuste, kodanikuühiskonna ja kodanikega inimõiguste ja demokraatiaga seotud küsimustes”. See avaldus ei ole kaugeltki kategooriline, kajastades uut poliitilise realismi tunnetust ja valmisolekut pöörata ELi põhiõiguste hartas sätestatud Euroopa väärtuste kindlat edendamist.

4.3 Teatistes ei mainita ILO konventsioone ega soovitusi. Kuid ILO põhilised töönormid on piir, mida ei tohi ületada; nimetatud põhimõtet ei tohi eristumisega nõrgendada.

4.4 Teatistes märgitakse, et „tekivad erinevad suhete muustrid, mis suurendavad omavastutust mõlemal pool. EL on valmis arutama võimalust seada üheskoos uue partnerluse prioriteedid, mis keskenduvad igas suhtes selgemalt ühiste huvidetele”. See tähendab mitte ainult keelelist muutust, vaid ka üsna normatiivse lähenemisviisi hülgamist, mis keskendub Euroopa väärtuste ülevõtmisele partnerriikides.

4.5 Strateegia muutmine võib osaliselt tuleneda soovist hajutada illusiooni, et kõik rahvad soovivad võtta omaks ELi demokraatlikud standardid ja ainult rõhuvad režiimid takistavad neid seda tegemast. Komitee on siiski seisukohal, et ei tohi kavandada mingeid kompromisse universaalsete inimõiguste ja demokraatlike väärtustega seoses.

4.6 Samuti on tõsi, et mõni partnerriik avaldas arvamust, et ENP oli liiga normatiivne ega kajastanud piisavalt partnerriikide eripära ja püüdlusi.

4.7 Stiimulipõhine lähenemisviis „rohkema eest rohkem” on osutunud ainult osaliselt tõhusaks. See ei ole töötanud riikides, kus kohalik eliit seisab vastu EList kannustatud ümberkorraldustele. Lisaks jättis põhimõte „rohkema eest rohkem” mõnikord mulje ELi väärtuste austamise eest maksimisest. Kuid ainus viis ELi väärtuste järgimise tagamiseks on saavutada see, et inimesed ja kogukonnad usuksid nende universaalsesse tähtsusesse ja võtaksid need omaks. Projektide jaoks väärtuste ostmine ei ole tulemuslik. Sellega seoses hindab komitee avaldust, et „EL uurib tõhusamaid viise, et selgitada partneritele põhjalike reformide vajadust, kaasates seejuures kodanikuühiskonna, majanduslikud ja sotsiaalsed osalejad”.

4.8 Sellele vaatamata ei tohi me ka uut diferentseeritud lähenemisviisi arvesse võttes lasta põhimõttest „rohkema eest rohkem” saada põhimõtet „vähema eest rohkem” uue esmatähtsa eesmärgi – naabruse stabiliseerumise – nimel. Kohandatud poliitika elluviimisel ENP raames tuleb edasi arendada tingimuslikkuse põhimõtet

4.9 Aeg näitab, kas uus diferentseeritud lähenemisviis tähendab tegelikkuses ENP järkjärgulist kaotamist ja sujuvat üleminekut üksnes kahepoolsele lähenemisviisile.

4.10 Rõhutada tuleb, et uus ühisvastutus, mis tähendab vähem patroneerimist ja rohkem tõelist partnerlust ühendatuna eristumisega, ei tohi viia vabalt valimise poliitikani, mille korral partnerriigid võivad valida välja ainult sellised partnerluse osad, mis on nende valitsustele mugavad.

4.11 Eristumine puudutab ka aruandlust selle kohta, kuidas kulgevad partnerriikide edusammud. Töötatakse välja uut tüüpi hindamine, mis keskendub partneritega kooskõlastatud konkreetsetele eesmärkidele. On kahetsusväärne, et praeguse läbipaistva viisi koostada eduaruandeid sarnases vormingus samaaegselt kõigi riikide kohta vahetab välja terve rida eri laadi aruandeid eri riikide kohta vormingutes, mis tuleb veel kindlaks määrata.

5. Organiseeritud kodanikuühiskonna roll

5.1 Teatises ei pöörata piisavalt tähelepanu organiseeritud kodanikuühiskonna rollile ega sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogile. On vaid ähmane viide vajadusele kaasata tihedamalt kodanikuühiskonda, sh sotsiaalpartnereid, ja „laienda[d] a haaret asjakohaste kodanikuühiskonna liikmeteni selle kõige laiemas mõttes, samuti sotsiaalpartneriteni”.

5.2 Peaaegu kõigis riikides, nii lõuna- kui ka idanaabruses, jääb selgelt vajaka tsiviil- ja sotsiaaldialoogist, kuigi leidub ka riike, nagu Tuneesia ja Gruusia, kus selles vallas on tehtud olulisi edusamme.

5.3 Teatises vaikitakse ühinemisõiguse ja tööandjate, töötajate ja valitsusväliste organisatsioonide vabalt organiseerumise õiguse rikkumisest ENP piirkonnas ning teatisel puudub visioon, kuidas tagada neile soodne keskkond osalemiseks avaliku sektori asutuste poliitika kujundamises, programmide koostamises, elluviimises, järelevalves ja hindamises.

5.4 Teatises keskendutakse avaliku halduse reformile ja ENP partnerite võetud soolise võrdõiguslikkuse kohustuste elluviimisele, kuid kodanikuühiskonna rolli sellega seoses ei mainita.

5.5 Komitee on võtnud kohustuse töötada koos oma partnerorganisatsioonidega ENP riikides selge eesmärgiga seirata koos ENP elluviimist ja jälgida uue, eristumisega seotud lähenemisviisi mõju.

6. Ränne ja liikuvus

6.1 Kuigi rände ja liikuvusega seotud ELi strateegia ja konkreetne tegevus ei ole ENP-le eriomased, on koostöö partnerriikidega selles vallas kriitilise tähtsusega.

6.2 Kestvale pagulaskriisile lahenduse leidmine peab olema osa suuremast ELi strateegiast, kuid ENP rände ja liikuvuse kava tõhus ja tulemuslik rakendamine võib olla selle jaoks väga oluline.

6.3 Teatises märgitakse väga õigesti, et „ebaseadusliku rände ja sunniviisilise ümberasustamise aluspõhjuste analüüsimine [on] naabruse stabiliseerimisel keskse tähtsusega”. Kuid see ei ole väga hästi kooskõlas eristumisega seotud lähenemisviisiga, mis võib tähendada vähem ambitsioonikat lähenemist mõne partnervalitsuse süstemaatilise poliitiliste, sotsiaalsete ja majanduslike õiguste rikkumise hukkamõistmisele, isegi kui see on ebastabiilsuse peamine algpõhjus.

6.4 Komitee juhib ühtlasi tähelepanu sellele, et viisa lihtsustamise algatusi tuleb hinnata kui ühte kriitilise tähtsusega vahendit ENP riikidega lähema suhtluse jaoks. Komitee toetab kindlalt viisa lihtsustamise kavasad ja hoiatab, et Schengeni ala kaotamine võib neid ohustada.

6.5 Ühtlasi toetab komitee teatistes sisalduvat avaldust, et „EL toetab jätkuvalt realistlikku ja ausat narratiivi sisserände kohta ja võitleb jõuliselt rassismi ja diskrimineerimise kõigi vormide ja ilmingute vastu, edendades kultuuridevahelist dialoogi, kultuurilist mitmekesisust ja vastastikust mõistmist”.

7. Majandusareng stabiliseerimiseks

7.1 Komitee toetab jõupingutusi, mille eesmärk on tugevdada konkurentsivõimet, toetada ENP partnerite majandust ja parandada kohaliku elanikkonna väljavaateid põhilise eeltingimusena ELi naabruse stabiilse ja ohutu keskkonna jaoks. Kõigil Euroopa naabruses asuvatel riikidel on majanduslikke probleeme, kuid need on väga erinevat laadi nii oma põhjuste kui ka ulatuse ja stabiilsusele avaldatava mõju poolest. Seetõttu nõuavad muuhulgas riikide majanduslikud ja sotsiaalsed erinevused eristumise aspekti arvestamist Euroopa naabruses asuvate riikidega tulevaste suhete arendamisel. Avaliku halduse, kohtusüsteemide ja julgeolekusektori reformid ning korrupsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemine on tulevase koostöö prioriteetsed valdkonnad. Edu saavutamine kõnealustes valdkondades on oluline stabiilsuse jaoks, kuid ka turvaline ja stabiilne keskkond on vajalik edu saavutamiseks.

7.2 Komitee hindab seda, et lisati vajadus rakendada täiel määral ja tulemuslikult juba allkirjastatud assotsieerimislepingut ning põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna kokkuleppeid koos reformidega ENP riikides. Kuid selleks, et saada kasu põhjalikust ja laiaulatuslikust vabakaubanduspiirkonnast, peavad partnerriigid läbima keerulise tootmise ja teenuste olulise ajakohastamise protsessi. Teatis on selles osas selge ja kinnitab ELi toetust suutlikkuse suurendamisele, et vastata põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna väljakutsetele.

7.3 ELi ja ENP riikide vahelise täieliku vabakaubanduse eesmärki, tihedama koostöö poole püüdlemist ei tohi hüljata. ELi turule juurdepääsu võimalus motiveerib naabruses asuvaid riike viima ellu majandusreformide ning ajakohastama tootmist ja ettevõtteid. Kuid isegi põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu allkirjastanud riikidel on raskusi oma majanduse ajakohastamisel ebasabiilse poliitilise ja majandusliku olukorra tõttu, mis ei julgusta investeerimist. Juurdepääs ELi ja muudele rahvusvahelistele turgudele on otseselt seotud tööhõive ning noorte tööturule integreerimise võimaluse küsimustega. Oligarhide tugev positsioon ja korrupsioon takistavad majandusreformide. EL peaks rohkem survestama ja kasutama kõiki võimalikke vahendeid, et olukorda parandada, nii et muuta võimalikuks investeerimiskapitali meelitamine riikidesse, mis esindavad usaldusväärset majanduskeskkonda.

7.4 Samuti on selge, et põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu rakendamisele tulenevad suured sotsiaalsed probleemid. Seetõttu on kriitilise tähtsusega kõigi sidusrühmade, eelkõige sotsiaalpartnerite kaasamine protsessi. Riiklikud nõuanderühmad ja kodanikuühiskonna platvormid võivad etendada selles osas positiivset rolli ning nad peaksid olema hõlmatud põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu rakendamise kõigisse aspektidesse.

7.5 Komiteel on hea meel märkida, et teatistes pööratakse tõepoolest (eriti noorte) hariduse ja kutsekoolituse küsimusele kohast tähelepanu. On tõenäoline, et suurendatakse toetust alg- ja keskastme haridussüsteemidele riikides, kus seda on kõige rohkem vaja, ning parandatakse Euroopa naabruses asuvate riikide võimalust osaleda programmis „Erasmus+” nii ulatuse kui ka rahastamise mõttes; muid meetmeid kasutatakse ühtlasi noorte oskuste arendamiseks, muutes seega tööturule juurdepääsu palju lihtsamaks.

7.6 Transpordiühenduste arendamine Euroopa naabruses asuvate riikidega saab aidata veelgi kaasa nende majanduse tugevdamisele. Igati tuleks toetada sätet, et EL peaks laiendama peamisi üleeuroopalisi võrke idapoolsetesse partnerriikidesse ning edendama koos rahvusvaheliste finantseerimisasutuste ja muude partneritega investeringuid ning töötama välja Euroopa – Vahemere transpordivõrgustiku kavade võrdlusaluse. Need kavad on väga olulised kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks, kes peaksid olema aktiivselt kaasatud nende rakendamisse.

7.7 EL sõltub energiavarustuse mõttes naaberriikidest. Seetõttu on ühised energiaprojektid vastastikku olulised ja vajalikud mõlemale osapoolle. Energia säästmise ja energiatõhususe ning heitkoguste vähendamise küsimused ja taastuvenergia valdkonna projektid on eriti olulised. Ühisteatise rõhutatakse õigesti vajadust tugevdada ELi energiadialoogi naabruses asuvate riikidega energiajulgeoleku, energiaturu reformide ja säästva energia valdkonnas eesmärgiga luua vastupidav energialiit, mille keskmes on ambitsioonikas kliimapoliitika.

7.8 Komitee väljendab heameelt avalduse üle, et „põllumajandus on peamine töökohtade allikas paljudes partnerriikides ning EL peaks jätkuvalt toetama jätkusuutlikku ja kaasavat poliitikat ja investeringuid sektori kaasajastamiseks ja teiste sissetulekute mitmekesistamist, luues tegevusalasid maapiirkondades, kus see on vajalik”. Tuleks siiski rõhutada, et põllumajandus- ja toiduainete tootmise ala ühtlustamine põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu rakendamise tagajärjel ei tohiks anda tulemuseks põllumajandustoodete madalamat kvaliteeti ega vähendada tööstandardeid.

8. Julgeolekumõõde

8.1 Komitee tervitab ühisteatise tugevat rõhuasetust julgeolekumõõtmele. Võtmetähtsus on partnerite väliste ja sisemiste ohtudele vastupidavuse tugevdamisel ning samuti ajakohastamise edendamisel pikaajalise majandusliku ja sotsiaalse stabiilsuse jaoks.

8.2 Komitee toetab ENP julgeolekuvaldkonna all loetletud prioriteete, asetades keske tähtsuse terrorismiga võitlemisele, radikaliseerumise ja organiseeritud kuritegevuse ennetamisele, korrupsiooni takistamisele ja küberkuritegevusega võitlemisele. Nimetatud prioriteete võib toonitada kui põhiülesannet suurendada julgeolekut nii ENPs kui ka ELis endas.

8.3 Siiski tuleb rõhutada, et ENP riikide stabiilsusele kujutavad ohtu mitte ainult terroristlikud või kuritegelikud organisatsioonid, vaid ka teatavad valitsused, mis rikuvad rahvusvahelist õigust ning provotseerivad konflikte ja kriise ENP piirkonnas.

8.4 Komitee tervitab algatust anda uut hoogu koostööle küsimustes, mis on seotud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga (ÜJKP), juhtides eelkõige tähelepanu võimalusele kasutada ÜJKP missioone ja operatsioone ning vajaduse korral ELi lahingugruppe jagatud vastutuse ja julgeolekuhuvide praktilisel rakendamisel. Siiski tuleb ÜJKP vahendeid ja diplomaatilisi jõupingutusi kasutada mitte ainult kriisidele reageerimisel, vaid ka poliitilise vahendina kriiside ennetamiseks. EL peaks rõhutama vajadust suurema kaasatuse järele konfliktide ennetamise ja diplomaatilisse vahendamisse potentsiaalselt konflikti sattunud riikide ning valitsusväliste osalejate vahel.

9. Piirkondlik mõõde

9.1 Komitee toetab ühisteatise seisukohta säilitada olemasolevad piirkondliku koostöö põhivormid – idapartnerluse programmi ja lõunanaabruse piirkondliku koostöö tugevdamine. Siiski tuleb rõhutada, et olemasolevate piirkondlike raamistike piires on mõne viimase aasta jooksul kujunenud välja märkimisväärsed lahknevused ja erinevused. Julgestav võiks olla ettepaneku tegemine selgemaks vahetegemiseks ENP partnerriikide vahel, eristades neid, kes on juba saavutanud ELiga integreerumise kõrgema taseme (assotsieerimislepingu ning põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu kaudu) või kavatsevad seda teha, ülejäänud riikidest.

9.2 Ebaselgeks jääb, kuidas ENP hakkab edendama tihedamat koostööd nende partnerriikidega, kes on edukad assotsieerimislepingu ning põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu rakendamisel ja kellel on püüdlusi Euroopaga seoses. Komitee kordab oma arvamust, et mõningatele idapartnerluse riikidele tuleks pakkuda selget Euroopa Liiduga ühinemise perspektiivi. See mobiliseeriks ja motiveeriks mitte ainult nende riikide valitsusi oma riigi ümberkujundamisega seotud jõupingutuste tegemisel ja oma õigusaktide ühenduse õigustikuga kooskõlla viimisel, vaid julgustaks ka organiseeritud kodanikuühiskonda nimetatud jõupingutustesse oma osa andma. See tooks Euroopa väärtused ja identiteedi partnerriikide kodanikele lähemale.

9.3 Komitee toetab selliste temaatiliste raamistike ideed, mis peaksid edendama lõuna- ja idanaabruse huvitatud poolte jaoks üldist liikumist kohandatumate algatuste ja projektide suunas. Kuid väljapakutud idee näib olevat lihtsalt liiga laialdane ja ilma selge eesmärgita. Foorumid aruteludeks selliste küsimuste üle nagu ränne, energia ja julgeolek on esimene samm tihedama koostöö suunas eespool nimetatud väljakutsete vallas. EL peaks väljenduma selgemalt konkreetsete tulemuste suhtes, mida ta soovib saavutada kõnealuseid temaatilisi raamistikke kasutades.

9.4 Arvesse tuleb võtta, et mõnda naabrite naabrit (eelkõige Venemaad) kutsuti ENPs osalema, kuid ta ei ole seda võimalust kunagi kasutanud. Seetõttu tuleks temaatilisi platvorme kasutada eranditult konkreetsete sihipäraste eesmärkide jaoks ja kolmandatele pooltele ei tohi pakkuda võimalusi edendada oma eesmarke ENP põhimõtete arvelt. Komisjoni teatises kirjeldatud koostöövorm „naabrite naabrid“, ei ole kaugeltki hästi määratletud ning seetõttu tuleb iga sellise koostöö juhtumit tähelepanelikult jälgida, tagades, et kolmandad osapooled ei kuritarvitaks seda ega kahjustaks partnerriikide, ELi ja ENP huve. Muude kui naabruses asuvate osalejate (või naabrite naabrite) kaasamine ja nendega koostöö tegemine peab põhinema heal tahtel ja ENP partnerriikide suveräänsel otsusel kaasata uusi osalejaid oma koostöösse ELiga.

10. Rahastamisvahendite paindlikkus

10.1 Komitee tervitab algatust otsida „lisaks rahastamisvahendeid, tugevdades koostööd peamiste rahvusvaheliste finantsasutustega ja naabrusesse investeerimise fondi kaudu“ ja toetab ELi välisrahastamisvahendite vahekokkuvõtet 2017. aastal. Selgelt tuleb rõhutada, et suurenenud vajadused ja väljakutsed ELi naabruses nõuavad mitte ainult Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi eraldatud 15 miljardi euro tulemuslikumat ümberjaotamist ajavahemikul 2014–2020, vaid ka olulisi täiendavaid vahendeid.

10.2 Komitee toetab ettepanekuid kasutada nn turvapatja Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi raames ettenägematute vajaduste jaoks pakiliseks vahendite eraldamiseks ja kohandada finantseeskirju nii, et kasutamata rahalisi vahendeid saab kanda edasi järgmisele aastale.

10.3 Siiski leiab komitee, et ENP peab põhiliselt keskenduma olemasolevate rahastamisvahendite parandamisele uute finantsstruktuuride või usaldusfondide rõhutamise asemel. Tihedam koostöö liikmesriikide ja partnerriikide vahel peaks andma tulemuseks kulutuste ja aruandluse suurema läbipaistvuse. See hõlmab suutlikkust reageerida kiiremini poliitilisele ja julgeolekuolukorrale kohapeal, suunates vajaduse korral rahalisi vahendeid ümber. EL peaks ühtlasi võtma omaks selge lähenemisviisi juhtude korral, kui partnerriigid ei vali tihedamat integratsiooni, luues stiimuleid põhiväärtuste austamiseks ja edasisteks põhireformideks.

10.4 EL ja liikmesriigid peaksid uurima võimalusi, kuidas laiendada ENPs ühist programmide koostamist. Programmide koostamise suurem läbipaistvus ja tulemustest aru andmine tuleb teha kättesaadavaks liikmesriikidele ja muudele sidusrühmadele. Selles osas võib olla oluline roll kodanikuühiskonna organisatsioonidel.

11. Nähtavus, teabevahetus ja haare

11.1 Komitee tervitab otsustavust suurendada ELi poliitikasuundade nähtavust ja edendada uue ENP tõhusamat teabevahetust. Teatistes märgitakse õigusega, et „parem avalik diplomaatia aitab kaasa liidu poliitika paremale selgitamisele ja konkreetsete ELi meetmete positiivsele mõjule”. Sama tähtis on mitte ignoreerida kahju, mis tuleneb eksitavast teabest, väärinfost ja propagandast, mis on konfliktis ELi väärtuste ja ENP põhimõtetega.

11.2 EL peaks leidma kohased vahendid ja allikad, et käsitleda teabevahetusprobleeme ENP partnerriikides ja ELi piires. ELi idapoolse strateegilise teabevahetuse (EU East Stratcom) tööühm, mille asutas Euroopa välisteenistus, on alles kõige esimene samm ELi ja ENP partnerriikide kodanike teadlikkuse suurendamisel vaenulikust ja kahju tekitavast diskursusest avalikus teabevahetuses. Euroopa välisteenistus ei tohiks taganeda kohustusest tugevdada veelgi rohkem ELi strateegilist teabevahetust.

11.3 Rändeprobleemidele nii ENP piirkonnas kui ka ELis tuleks anda kõrgeim prioriteet strateegilise teabevahetuse ja avaliku diplomaatia seisukohalt. EL ja tema liikmesriigid peaksid tunnustama, et ebaõnnestunud teabevahetus ja pagulaspoliitika võivad põhjustada palju kahju liikmesriikide sidususele ja ENP partnerriikide usaldusele ning isegi ELi stabiilsusele.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 258/2014, millega luuakse liidu programm, toetamaks teatavaid tegevusi finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas aastatel 2014–2020”

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]

(2016/C 303/21)

28. aprillil 2016 otsustas Euroopa Parlament ja 29. aprillil 2016 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek, millega muudetakse määrust (EL) nr 258/2014, millega luuakse liidu programm, toetamaks teatavaid tegevusi finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas aastatel 2014–2020.”

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)].

Kuna komitee on kõnealuse ettepaneku sisu kohta oma seisukohta juba väljendanud 20. märtsil 2013. aastal vastuvõetud arvamuses CESE 1031/2013 – 2012/0364 (COD) ⁽¹⁾, otsustas komitee täiskogu 517. istungjärgul 25.-26. mail 2016 (25. mai istungil) viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 154, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 7.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 64.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EL) nr 1306/2013 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2016. kalendriaastaks”

[COM(2016) 159 final – 2016/0086 COD]

(2016/C 303/22)

11. aprillil 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EL) nr 1306/2013 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2016. kalendriaastaks”

[COM(2016) 159 final – 2016/0086 COD].

Kuna komitee on kõnealuses küsimuses juba oma seisukohta väljendanud 22. mail 2013 vastu võetud arvamuses CES2942-2013_00_00_TRA_AC (*), 5. juunil 2014 vastu võetud arvamuses EESC-2014-02897-00-00-AC (**) ja 22. aprillil 2016 vastu võetud arvamuses EESC-2015-02052-00-00-AC (***), otsustati täiskogu 517. istungjärgul 25.–26. mail 2016 (25. mai istungil) loobuda sel teemal uue arvamuse koostamisest ning viidata eelnimetatud dokumentides väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 161, vastu hääletas 2 ja erapooletuks jäi 8 liiget.

Brüssel, 25. mai 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

(*) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus NAT/602 teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EÜ) nr 73/2009 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2013. kalendriaastaks”, ELT C 271, 19.9.2013, lk 143.

(**) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus NAT/646 teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EÜ) nr 73/2009 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2014. kalendriaastaks”, ELT C 424, 26.11.2014, lk 73.

(***) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse määruses (EL) nr 1306/2013 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist 2015. kalendriaastaks”, ELT C 291, 4.9.2015, lk 60.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET